

// Els drets humans a Barcelona.

Primer informe de l'Observatori de drets humans de Barcelona

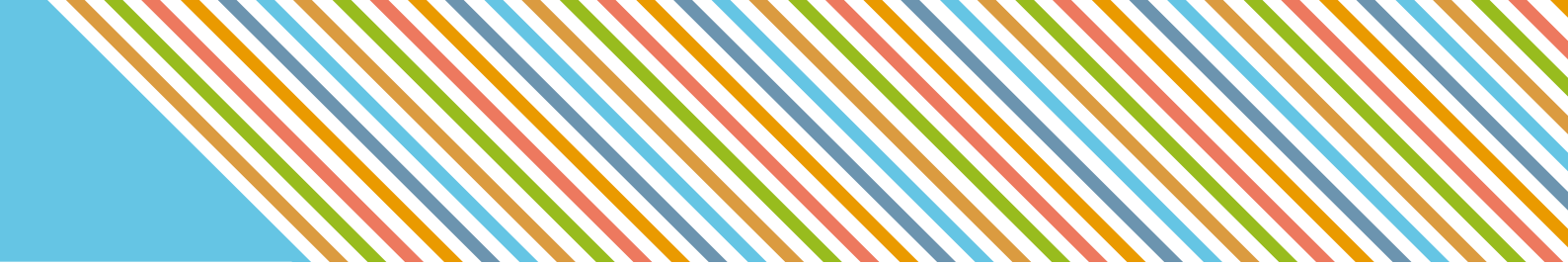
Barcelona

pels Drets
Humans

Ajuntament de Barcelona

// **Edició:** Ajuntament de Barcelona. Acció social i Ciutadania
// **Equip de treball:** Gabinet d'Estudis Socials. 2011
// **Coordinació:** Direcció de Drets Civils. Ajuntament de Barcelona
Febrer de 2011

ÍNDEX DE CONTINGUTS

1.	Els drets humans a partir de la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat	13
1.1	El dret a la ciutat	14
1.2	El dret al medi ambient	15
1.3	El dret a la no-discriminació	15
1.4	El dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa	15
1.5	El dret a la participació política	16
1.6	El dret a la vida privada i familiar	16
1.7	El dret a la informació	16
1.8	El dret a l'educació	17
1.9	El dret al treball	17
1.10	El dret a l'habitatge	18
1.11	El dret a la salut	18
1.12	El dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat	18
1.13	El dret al lleure	19
1.14	El dret a la cultura	19
1.15	El dret d'associació, reunió i manifestació	19
2.	Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana	21
2.1	Presentació	22
2.2	El dret a la ciutat	25
2.2.1	Índex temàtic	25
2.2.2	Consideracions prèvies	25
2.2.3	Satisfacció i qualitat de vida	26
2.2.4	Dret a la dignitat	27
2.2.5	Evolució de la percepció del nivell de seguretat i del nombre de delictes	28
2.2.6	Conclusió-síntesi	32
2.2.7	Recomanacions	32
2.3	El dret al medi ambient	33
2.3.1	Índex temàtic	33
2.3.2	Consideració prèvia	33
2.3.3	Nivells mitjans de CO, NO ₂ , ozó, PM ₁₀ , i PM _{2,5}	33
2.3.4	Nivells mitjans de plom, arsènic, cadmi, níquel, SO ₂ , benzopirè i benzè	34
2.3.5	Qualitat de l'aigua	35
2.3.6	Generació de residus sòlids urbans, recollida de matèria orgànica i recollida selectiva de residus	35
2.3.7	Evolució de les zones verdes i dels parcs urbans	35
2.3.8	Nivell de soroll	38

2.3.9	Limitacions i/o vulneracions: contaminació acústica	39
2.3.10	Conclusió-síntesi	41
2.3.11	Recomanacions	41
2.4	El dret a la igualtat i a la no-discriminació	41
2.4.1	Índex temàtic	41
2.4.2	Consideracions prèvies	42
2.4.3	Ús indegut del dret d'admissió	43
2.4.4	Dret a l'accessibilitat	44
2.4.5	Discriminació en els espais públics	45
2.4.6	Conclusió-síntesi	46
2.4.7	Recomanacions	47
2.5	El dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa	47
2.5.1	Índex temàtic	47
2.5.2	Consideració prèvia	47
2.5.3	Llibertat cultural	47
2.5.4	Llibertat lingüística	51
2.5.5	Llibertat religiosa	51
2.5.6	Conclusió-síntesi	53
2.5.7	Recomanacions	53
2.6	El dret a la participació política	53
2.6.1	Índex temàtic	53
2.6.2	Dades de participació en les eleccions locals i no locals	53
2.6.3	Iniciatives de l'Ajuntament de Barcelona per incrementar la participació de la ciutadania en la vida política de la ciutat: els espais de participació	55
2.6.4	Opinions de la ciutadania i de les associacions	56
2.6.5	Limitacions i/o vulneracions	57
2.6.6	Conclusió-síntesi	57
2.6.7	Recomanacions	57
2.7	El dret a la vida privada i familiar	58
2.7.1	Índex temàtic	58
2.7.2	Consideracions prèvies	58
2.7.3	Llars amb dificultats per arribar a fi de mes, llars per trams d'ingressos/renda mitjana disponible per càpita i taxa de risc de pobresa	59
2.7.4	Respostes oficials i no oficials a les situacions de pobresa i ajudes a les famílies més desfavorides	62
2.7.5	Índexs d'envelliment i sobreenvelliment, persones grans que viuen soles i dificultats per sortir al carrer	65
2.7.6	Unions homosexuals	68
2.7.7	Limitacions i/o vulneracions: la falta de respecte a la diversitat de models familiars	68
2.7.8	Conclusió-síntesi	69
2.7.9	Recomanacions	69
2.8	El dret a la informació	69

2.8.1	Índex temàtic	69
2.8.2	Consideració prèvia	70
2.8.3	Temes relatius a la ciutat de Barcelona que més interessin els ciutadans i les ciutadanes i sobre els quals demanen tenir informació més sovintejada	70
2.8.4	Percepció sobre el nivell d'informació de què es disposa sobre els recursos i les activitats de la ciutat i valoració dels mitjans municipals de comunicació	71
2.8.5	Limitacions i/o vulneracions	72
2.8.6	Conclusió-síntesi	72
2.8.7	Recomanacions	72
2.9	El dret a l'educació	73
2.9.1	Índex temàtic	73
2.9.2	Escoles bressol municipals	73
2.9.3	Població sense estudis	74
2.9.4	Fracàs escolar	75
2.9.5	Distribució de l'alumnat en escoles públiques i escoles concertades	76
2.9.6	Valoració dels centres d'ensenyament infantil, primari i secundari	78
2.9.7	Formació de les persones adultes	79
2.9.8	Lluita contra el sexisme, el racisme, la xenofòbia i la discriminació	79
2.9.9	Limitacions i/o vulneracions	79
2.9.10	Conclusió-síntesi	81
2.9.11	Recomanacions	81
2.10	El dret al treball	81
2.10.1	Índex temàtic	82
2.10.2	Evolució de la taxa d'ocupació	82
2.10.3	Evolució de la taxa d'atur	84
2.10.4	Evolució dels accidents laborals	87
2.10.5	Nivell salarial	87
2.10.6	Segregació laboral	89
2.10.7	Satisfacció amb les condicions de treball	90
2.10.8	Anàlisi dels compromisos subscrits per l'Ajuntament de Barcelona en la Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat	91
2.10.9	Limitacions i/o vulneracions	93
2.10.10	Conclusió-síntesi	95
2.10.11	Recomanacions	95
2.11	El dret a l'habitatge	96
2.11.1	Índex temàtic	96
2.11.2	Consideracions prèvies	96
2.11.3	Preus dels habitatges	97
2.11.4	Superfície dels habitatges	103
2.11.5	Ocupació i evolució dels habitatges	104
2.11.6	Nombre de persones a la llar i situacions d'amuntegament	105

2.11.7	Els immigrants i les minories ètniques	106
2.11.8	Els nòmades	109
2.11.9	Les dones maltractades	109
2.11.10	Altres col·lectius: les persones amb discapacitat, les persones grans i els joves	110
2.11.11	Les persones sense llar	111
2.11.12	Desnonaments i execucions hipotecàries	112
2.11.13	Habitatges buits	113
2.11.14	Actuacions del Patronat Municipal de l'Habitatge i habitatge de protecció oficial a Barcelona	113
2.11.15	Limitacions i/o vulneracions: l'assetjament immobiliari	114
2.11.16	Conclusió-síntesi	115
2.11.17	Recomanacions	115
2.12	El dret a la salut	116
2.12.1	Índex temàtic	116
2.12.2	Consideració prèvia	116
2.12.3	Esperança de vida en néixer	116
2.12.4	Taxa de mortalitat	117
2.12.5	Taxa de mortalitat infantil	118
2.12.6	Estat de salut i salut percebuda de la població en general	119
2.12.7	Estat de salut i salut percebuda dels immigrants	120
2.12.8	Estat de salut i salut percebuda de les persones sense llar	121
2.12.9	Valoració dels centres sanitaris públics	122
2.12.10	Limitacions i/o vulneracions	123
2.12.11	Conclusió-síntesi	125
2.12.12	Recomanacions	126
2.13	El dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat	126
2.13.1	Índex temàtic	126
2.13.2	Consideracions prèvies	126
2.13.3	Evolució del transport públic	127
2.13.4	Valoració del transport públic	128
2.13.5	Ajudes municipals per a l'ús del transport públic	130
2.13.6	Ús de la bicicleta	131
2.13.7	Zones i carrers amb prioritat per a vianants	132
2.13.8	Zones 30	134
2.13.9	Conclusió-síntesi	134
2.13.10	Recomanacions	134
2.14	El dret al lleure	135
2.14.1	Índex temàtic	135
2.14.2	Consideracions prèvies	135
2.14.3	Ús i disponibilitat de temps de lleure	135
2.14.4	Espais lúdics per als infants	136
2.14.5	Vacances i casals d'estiu per a infants	137

2.14.6	Espais esportius públics	138
2.14.7	Nivell de participació en activitats esportives o de pràctica esportiva	139
2.14.8	Valoració dels equipaments esportius	141
2.14.9	Impacte del turisme	141
2.14.10	Limitacions i/o vulneracions	145
2.14.11	Conclusió-síntesi	145
2.14.12	Recomanacions	145
2.15	El dret a la cultura	146
2.15.1	Índex temàtic	146
2.15.2	Participació en activitats culturals	146
2.15.3	Valoració de les activitats culturals	148
2.15.4	Cultura i diversitat	149
2.15.5	Conclusió-síntesi	150
2.15.6	Recomanacions	150
2.16	El dret d'associació, reunió i manifestació	151
2.16.1	Índex temàtic	151
2.16.2	Consideració prèvia	151
2.16.3	Dret d'associació	151
2.16.4	Dret de reunió	152
2.16.5	Dret de manifestació	153
2.16.6	Conclusió-síntesi	153
2.16.7	Recomanacions	153
2.17	El dret a no patir violència	153
2.17.1	Índex temàtic	153
2.17.2	Consideració prèvia	153
2.17.3	Violència contra les dones	154
2.17.4	Violència contra les persones grans	155
2.17.5	Violència contra els infants: l'assetjament	157
2.17.6	Violència per raó de l'orientació sexual i la identitat de gènere	160
2.17.7	Violència contra les persones amb discapacitat	160
2.17.8	Violència racial i xenòfoba	160
2.17.9	Violència policial i institucional	161
2.17.10	Conclusió-síntesi	162
2.17.11	Recomanacions	163

3- Bibliografia i fonts

164

PRESENTACIÓ

Aquest és el primer informe sobre la situació dels drets humans a la ciutat que elabora l'Observatori de Drets Humans de Barcelona. Pretén ser una eina que ens permeti visualitzar la ciutat des de l'òptica dels drets humans, del seu acompliment i també de les seves mancances i vulneracions, per tal d'avançar cap a una ciutat en què la consecució dels drets humans sigui una realitat en la vida quotidiana dels seus habitants.

L'any 2009 es va publicar l'*Informe 0*, que ens va servir per poder dotar-nos de pautes per l'elaboració dels posteriors informes. Basant-nos en l'índex, les fonts existents, les aportacions de les entitats de la Plataforma de l'Observatori, etc. hem elaborat una primera imatge de quin és l'estat d'acompliment dels drets humans a la ciutat de Barcelona, segons es recull en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la ciutat* (Saint-Denis, França, 2000).

No ha estat una feina simple, a causa de la complexitat de l'objecte, la falta de referències d'instruments similars, la diversitat de temàtiques a analitzar, l'heterogeneïtat de les dades (mancances en algunes qüestions, o excés de detall en d'altres), etc. Les dificultats, però, han estat compensades pel molt interès a avançar en la normalització de les polítiques públiques de drets humans des de la perspectiva local.

Aquest interès és triple, més enllà de l'intel·lectual:

- interès polític a promoure mecanismes de garantia de drets a la ciutat,
- interès de gestió: com mesurar les polítiques que implementem (l'impacte, la necessitat...) des de la perspectiva de la bona administració, i
- interès a treballar en xarxa, veure l'acompliment dels drets humans com una feina conjunta del govern de la ciutat i del moviment associatiu, a través de la Plataforma d'Entitats de l'Observatori.

Estem prou satisfets del resultat. En relació al contingut de l'informe, la ciutat apareix, bàsicament, com un espai de garantia de drets, en què els ciutadans i les ciutadanes tenen l'oportunitat de desenvolupar la seva persona i les seves aspiracions... Malgrat tot, però, òbviament apareixen espais febles, situacions de discriminació envers alguns col·lectius (migrants, LGTB, discapacitats...) o dificultats per donar satisfacció a drets fonamentals, com l'habitatge o el treball.

Des de la perspectiva del model d'informe, volem continuar treballant-hi per millorar-lo, fer-lo més llegible, més didàctic i, a la vegada, més pràctic per desprendre informació útil per a la gestió de la ciutat.

L'Observatori de Drets Humans de Barcelona i els seus informes, s'ubiquen en un interès creixent i compartit de traduir les polítiques de drets humans en el llenguatge de l'administració i la gestió pública (detectar, planificar, avaluar, mesurar, etc.). Arreu d'Europa trobem espais acadèmics i institucionals (com per exemple l'Agència de Drets Fonamentals de la Unió Europea, o la Coalició Europea de Ciutats contra el Racisme i la Xenofòbia, o el moviment de Pobles i Ciutats pels Drets Humans) amb els quals s'està treballant conjuntament per dotar-nos d'aquestes eines necessàries per a tothom.

Els governs del segle XXI, també els locals, ja no podem justificar-nos davant la nostra ciutadania únicament com a prestadors de serveis, sinó per la nostra capacitat de garantir els drets fonamentals.

Desitgem que la lectura d'aquest document sigui interessant per apropar-se a una manera diferent de veure la ciutat, en clau d'espai de drets.

Joaquim Mestre
Regidor de Drets Civils
Ajuntament de Barcelona

1.

Els drets
humans a partir
de la *Carta Europea
de Salvaguarda
dels Drets Humans
a la Ciutat*

1. Els drets humans a partir de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*

Aquest capítol enuncia els drets humans inclosos en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, document promogut pel municipi de Barcelona, signat l'any 2000 a Saint Denis (França), que se centra en les competències i els compromisos del govern de la ciutat en matèria de drets humans. El document posa l'èmfasi en la salvaguarda dels drets que es passen a enumerar:

- El dret a la ciutat
- El dret al medi ambient
- El dret a la no-discriminació
- El dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa
- El dret a la participació política
- El dret a la vida privada i familiar
- El dret a la informació
- El dret a l'educació
- El dret al treball
- El dret a l'habitatge
- El dret a la salut
- El dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat
- El dret a la cultura
- El dret al lleure
- El dret d'associació, reunió i manifestació

A aquests drets, s'hi ha afegit, en el decurs dels treballs previs a la constitució de l'Observatori, el dret a no patir violència, tot i que en aquest cas no hi hagués un compromís municipal explícit. A proposta de la Plataforma d'Entitats Col·laboradores de l'Observatori, un altre dret ha sofert una modificació terminològica, es tracta del dret a la no-discriminació, que ha passat a denominar-se dret a la igualtat i a la no-discriminació¹. Inicialment, també es va considerar convenient modificar la denominació del dret a la salut per passar-lo a anomenar dret a la salut i a l'alimentació i parlar, d'aquesta manera, d'un dret tan bàsic com aquest. Tanmateix, en el decurs de la realització de l'informe es va considerar molt més adient incloure les referències a l'alimentació dins el capítol dedicat al dret a la vida privada i familiar, per tal com aquest se centra en gran part en qüestions relacionades amb la pobresa.

A continuació se sintetitza la formulació de tots aquests drets com a marc de referència de l'informe.

1.1 El dret a la ciutat

Els ciutadans tenen dret a trobar a la ciutat les condicions per a la seva realització política, social i ecològica. Les autoritats municipals fomenten, amb tots els mitjans de què disposen, el respecte de la dignitat de tots i totes, i la qualitat de vida dels seus habitants.

¹En aquest capítol se'n manté la denominació original ja que es basa en les formulacions adoptades en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets a la Ciutat*.

1.2 El dret al medi ambient

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a un medi ambient sa que cerqui la compatibilitat entre desenvolupament econòmic i equilibri ambiental. Amb aquesta finalitat, les autoritats municipals adopten, sobre la base del principi de precaució, polítiques de prevenció de la contaminació (inclosa la contaminació acústica), d'estalvi de l'energia, de gestió i de reciclatge, reutilització i recuperació dels residus; i amplien i protegeixen els espais verds de les ciutats. Les autoritats municipals executen totes les accions necessàries per tal que els ciutadans i les ciutadanes apreciïn, sense degradar-lo, el paisatge que envolta i configura la ciutat, i per tal que siguin consultats sobre les modificacions que el puguin alterar.

1.3 El dret a la no-discriminació

Els drets enunciats en aquesta *Carta* són reconeguts per a totes les persones que viuen a les ciutats signatàries, independentment de la seva nacionalitat. Aquests drets són garantits per les autoritats municipals, sense cap discriminació per color, edat, sexe o opció sexual, llengua, religió, opinió política, origen nacional o social o nivell d'ingressos.

1.4 El dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa

Tots els ciutadans i totes les ciutadanes tenen dret a exercir la seva llibertat lingüística, religiosa i cultural. Les autoritats municipals, en col·laboració amb les altres administracions, fan tot allò necessari per tal que els infants de grups lingüístics minoritaris puguin estudiar la llengua materna. Al mateix temps, la llibertat de consciència i de religió individual i col·lectiva queda garantida per les autoritats municipals en tots els ciutadans i totes les ciutadanes. A més, en el marc de la legislació nacional, les autoritats municipals duen a terme totes les accions necessàries per garantir aquest dret i vetllen per evitar la creació de guetos.

1.

1.5 El dret a la participació política

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a participar en la vida política local mitjançant l'elecció lliure i democràtica dels representants locals. Al mateix temps, Barcelona, juntament amb les altres ciutats signatàries, fomenta l'ampliació del dret de sufragi actiu i passiu en l'àmbit municipal a tots els ciutadans i totes les ciutadanes majors d'edat no nacionals, després d'un període de dos anys de residència a la ciutat. A més, i al marge de les eleccions periòdiques que estan destinades a renovar les instàncies municipals, les autoritats municipals fomenten la participació democràtica. A aquest efecte, els ciutadans i les ciutadanes i les seves associacions poden accedir als debats públics, interpellar les autoritats municipals pel que fa als reptes que afecten l'interès de la col·lectivitat local i expressar les seves opinions, o bé de manera directa mitjançant un «referèndum municipal», o bé a través de les reunions públiques i l'acció popular.

1.6 El dret a la vida privada i familiar

La ciutat protegeix el dret a la vida privada i familiar i reconeix que el respecte a les famílies, en la diversitat de les seves formes actuals, és un element essencial de la democràcia local. Aquesta protecció posa un accent especial en l'àmbit de l'habitatge. Al mateix temps, les famílies més desafavorides disposen d'ajuts financers, com també d'estructures i serveis per a l'assistència a la infància i la vellesa. Les autoritats municipals també desenvolupen polítiques actives per vetllar per la integritat física dels membres de les famílies i encoratgen a la desaparició dels maltractaments en el seu si. Al mateix temps, i en el marc del respecte de la llibertat d'elecció en l'àmbit educatiu, religiós, cultural i polític, les autoritats locals adopten totes les mesures necessàries per protegir la infància i la joventut, i afavorir l'educació sobre les bases de la democràcia, la tolerància i la possibilitat de plena participació en la vida de la ciutat.

1.7 El dret a la informació

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a ser informats de tot allò que pertoca a la vida social, econòmica, cultural i administrativa local. Els únics límits són el respecte de la vida privada de les persones i la protecció de la infància i la joventut. Les autoritats municipals ofereixen els mitjans perquè la circulació d'informació que afecti la població sigui accessible, eficaç i transparent. A aquest efecte, desenvolupen l'aprenentatge de les tecnologies informàtiques, el seu accés i la seva actualització periòdica.

Els drets humans a partir de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*

1.8 El dret a l'educació

Els ciutadans i les ciutadanes de la ciutat gaudeixen del dret a l'educació. Les autoritats municipals faciliten l'accés a l'educació elemental dels infants i els joves en edat escolar. També encoratgen a la formació de les persones adultes, en un marc de proximitat i respecte dels valors democràtics. Les ciutats contribueixen a la posada a disposició de tothom dels espais i centres escolars, educatius i culturals, en un context multicultural i de cohesió social. Les autoritats municipals contribueixen a augmentar el nivell de la ciutadania mitjançant pedagogies educatives, en particular pel que fa a la lluita contra el sexisme, el racisme, la xenofòbia i la discriminació, amb la implantació de principis de convivència i hospitalitat.

1.9 El dret al treball

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a exercir activitats remunerades, mitjançant un lloc de treball digne que garanteixi la seva qualitat de vida. Les autoritats municipals, en la mesura de les seves possibilitats, contribueixen a assolir la plena ocupació. Per tal de fer efectiu aquest dret, les ciutats signatàries afavoreixen el punt d'equilibri entre l'oferta i la demanda d'ocupació i encoratgen a l'actualització i la requalificació dels treballadors mitjançant la formació continuada, amb el desenvolupament d'accions accessibles a les persones a l'atur. Les ciutats signatàries també es comprometen a no firmar cap contracte municipal sense introduir-hi una clàusula que rebutgi el treball il·legal, tant si es tracta de treballadors nacionals com estrangers, de persones en situació tant regular com irregular, en relació amb les lleis nacionals, com també clàusules que rebutgin el treball dels infants. Les autoritats municipals, a més, desenvolupen, en col·laboració amb les altres institucions públiques i les empreses, mecanismes per garantir la igualtat de tots i totes davant el treball, per impedir qualse-

vol tipus de discriminació per motiu de nacionalitat, sexe, opció sexual, edat o discapacitat, pel que fa al salari, a les condicions de treball, al dret de participació, a la promoció professional i a la protecció contra l'acomiadament. Les autoritats municipals, així mateix, encoratgen a la igualtat en l'accés de les dones al treball mitjançant la creació de llars d'infants i d'altres mesures, i la igualtat en l'accés de les persones discapacitades, mitjançant la creació dels equipaments adients. A més, les autoritats municipals afavoreixen la creació de llocs de treball protegits per a les persones que han de tornar a inserir-se en la vida professional.

1.

1.10 El dret a l'habitatge

Tots els ciutadans i totes les ciutadanes tenen dret a un habitatge digne, segur i salubre. En aquest sentit, les autoritats municipals vetllen per l'existència d'una oferta adient d'habitatge i d'equipaments de barri per a tots els ciutadans i totes les ciutadanes, sense distinció deguda al nivell d'ingressos. Aquests equipaments han de disposar d'estructures d'acolliment per als sense sostre que puguin garantir la seva seguretat i dignitat, com també d'estructures per a les dones víctimes de violència, en particular de violència domèstica, de maltractaments, i per a les que intenten fugir de la prostitució. Així mateix, les autoritats municipals garanteixen el dret dels nòmades a residir en la ciutat en condicions compatibles amb la dignitat humana.

1.11 El dret a la salut

Les autoritats municipals afavoreixen l'accés en igualtat de tots els ciutadans i totes les ciutadanes a l'atenció i prevenció sanitària. Les ciutats signatàries, per mitjà d'accions en l'àmbit econòmic, cultural, social i urbanístic, contribueixen de manera global a promoure la salut de tots els seus habitants amb la seva participació activa.

1.12 El dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat

Les autoritats locals reconeixen el dret dels ciutadans i de les ciutadanes a tenir mitjans de transport compatibles amb la tranquil·litat a la ciutat. A aquest efecte, afavoreixen transports públics accessibles a tothom segons un pla de desplaçaments urbans i interurbans, controlen el trànsit automobilístic i en garanteixen la fluïdesa, tot respectant el medi ambient. El municipi també controla rigorosament l'emissió de sorolls i vibracions de tot tipus, defineix les àrees completament reservades, o reservades en determinats moments, als vianants i encoratja a l'ús dels vehicles no contaminants.

Els drets humans a partir de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*

1.13 El dret al lleure

Els governs locals reconeixen el dret dels ciutadans i de les ciutadanes a disposar de temps lliure. Les autoritats locals garanteixen l'existència d'espais lúdics de qualitat oberts a tots els infants sense discriminació, faciliten la participació activa en l'esport i fan possible que les instal·lacions necessàries per a la pràctica esportiva estiguin a la disposició de tots els ciutadans i totes les ciutadanes. Així mateix, encoratgen a un turisme sostenible i vetllen per l'equilibri entre l'activitat turística de la ciutat i el benestar social i ambiental dels ciutadans i de les ciutadanes.

1.14 El dret a la cultura

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a la cultura en totes les seves expressions, manifestacions i modalitats. Les autoritats locals, en cooperació amb les associacions culturals i el sector privat, encoratgen al desenvolupament de la vida cultural urbana en el respecte de la diversitat. Al mateix temps, posen a la disposició dels ciutadans i de les ciutadanes espais públics adients per a les activitats culturals i socials en condicions d'igualtat per a tothom.

1.15 El dret d'associació, reunió i manifestació

Els drets d'associació, de reunió i manifestació es garanteixen a tothom a les ciutats. Les administracions locals fomenten la vida associativa com a expressió de la ciutadania, en el respecte de la seva autonomia. Al mateix temps, la ciutat ofereix espais públics per a l'organització de reunions obertes i trobades informals tot garantint el lliure accés de tothom a aquests espais sempre que se'n respectin les normes.

2.

Condicions de vida,
desigualtats i limitacions
o vulneracions dels
drets humans:
perspectives general,
intraurbana i interurbana

2.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.1 Presentació

La realització d'aquest informe és un dels objectius fundacionals de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona; els objectius es detallen, a títol introductor, a continuació:

- Col·laborar en la configuració de Barcelona com a ciutat de drets.
- Contribuir a la transversalització de les polítiques de drets humans.
- Prendre el pols de manera regular a l'estat dels drets humans a la ciutat de Barcelona i donar una major visibilitat a aquesta qüestió i a les entitats que hi treballen.
- Esbrinar si els drets principals reflectits en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* són exercits en igualtat de condicions.
- Avançar en el coneixement sobre les denúncies de possibles vulneracions d'aquests drets i de la possible discriminació soferta per diferents col·lectius i persones.
- Avançar en la quantificació del fenomen de la discriminació i de la possible vulneració dels drets humans a la ciutat de Barcelona.
- Mantenir contacte amb entitats i institucions amb seu a la ciutat de Barcelona relacionades amb la temàtica dels drets humans.
- Constituir-se com un espai de concertació i d'intercanvi entre les entitats de la ciutat que treballen en l'àmbit dels drets humans i donar suport a les seves tasques.

- Reunir i integrar en el seu si la informació procedent dels diferents organismes, entitats i instruments de la ciutat en aquest àmbit.
- Realitzar informes periòdics sobre aquesta temàtica i la seva evolució.
- Recollir iniciatives ciutadanes significatives (bones pràctiques).
- Proposar fórmules per cobrir les mancances o els buits informatius detectats.
- Revelar l'existència de noves dades i valorar-ne la rellevància en termes estadístics, legislatius, etc.

L'informe desenvolupa l'índex de continguts prèviament consensuat entre la regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona, la Plataforma d'Entitats Col·laboradores de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona i el Gabinet d'Estudis Socials com a òrgan tècnic.

Aquest índex es va preparar d'acord amb l'enunciat dels diferents drets recollits en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, que constitueix la referència immediata de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona; uns drets humans estretament relacionats amb les competències municipals, i que, per tant, se centren en l'àmbit de la ciutat. Tanmateix, en algunes qüestions concretes l'informe se situa voluntàriament fora del marc estricte d'aquestes competències per reclamar la intervenció del consistori en situacions especialment greus.

Pel que fa a les fonts d'informació, la relació completa es pot consultar en l'annex bibliogràfic d'aquest informe. Contrastar les fonts d'informació disponibles per tal d'identificar i de relacionar una sèrie de qüestions que informessin sobre la situació per a cada dret i sobre el nivell de compliment dels compromisos de l'Ajuntament no ha estat una tasca senzilla. En efecte, examinar fonts informatives més aviat genèriques des del punt de vista dels drets humans, tal com estan formulats en declaracions programàtiques, ha resultat força complex, entre altres motius per les notables interconnexions existents entre ells, i no està exempt de controvèrsia: aquesta és la raó per la qual sovint es reflexiona sobre el motiu de la inclusió de determinades informacions sota determinats drets.

La diversitat d'aquestes fonts informatives és una altra de les qüestions que tractarem en aquesta presentació. L'informe es basa en les dades i informacions disponibles, que valora, reuneix i sistematitza; unes dades i informacions procedents de fonts molt diverses, tan diverses com també ho són els drets, per tal d'intentar, tot i les dificultats al respecte, que en resulti una radiografia el més clara possible de la situació a Barcelona en termes de drets humans.

En aquest sentit també cal dir que la formulació dels drets en la *Carta Europea de Salvaguarda de Drets Humans a la Ciutat* ha conduït a una recerca sobre les condicions de vida dels habitants de Barcelona, en especial pel que fa al primer dels drets consignats: el dret a la ciutat. L'informe examina les condicions de vida a Barcelona en les qüestions afectades per la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* per intentar discernir en quin mesura determinades situacions violen determinats drets, en ocasions independentment que l'administració municipal, o les administracions en general, hi puguin fer prou.

Al llarg de la tasca prèvia a la redacció del present informe també s'han detectat una sèrie de llacunes informatives, que és evident que condicionen la major o menor riquesa d'aquest informe, en especial pel que fa a determinats drets, com la lectura ja posarà de relleu. Al mateix temps, però, la detecció d'aquestes llacunes també constitueix un dels objectius fundacionals de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona. En aquest sentit, es vol assenyalar que la importància d'algunes qüestions ha conduït, quan no ha estat possible trobar-ne dades relatives ni a Barcelona ni a Catalunya, a oferir xifres que remetent a l'estat espanyol en el seu conjunt, amb la intenció d'incloure una dada que si més no doni una perspectiva de quina és la situació global al respecte.

Aquest informe afegeix una visió comparativa, interna i/o externa, de la situació dels drets humans per tal d'analitzar Barcelona des de «dins» i en relació amb el context més proper. En alguns pocs casos, però, també s'han inclòs comparacions amb altres ciutats espanyoles o europees.

Pel que fa a la comparació interna, cal assenyalar que sembla la més interessant de prioritzar, perquè són les desigualtats entre districtes les primeres que caldria corregir. En aquest sentit, es considera que caldria ampliar el nombre d'informació de la qual es disposa desglossada per districtes. Això sí, també cal precisar que les diferents situacions s'analitzen pel que fa als 10 districtes de la ciutat en el seu conjunt, deixant de banda els barris que els constitueixen.

Aquestes preguntes són, dret a dret, les següents:

Dret a la ciutat. Gaudeixen tots els ciutadans i ciutadanes d'una bona qualitat de vida i viuen en condicions dignes?

Dret al medi ambient. Es disposa de les condicions medioambientals òptimes per a tots els indicadors i en tots els indrets de la ciutat?

Dret a la igualtat i a la no-discriminació. Hi ha algun col·lectiu que pateixi o percebi discriminació?

Dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa. Estan plenament respectades les llibertats cultural, lingüística i religiosa a la ciutat de Barcelona?

Dret a la participació política. Quin és el nivell de participació en la vida política de la ciutat per part dels ciutadans i les ciutadanes i les organitzacions que els representen? És satisfactori?

Dret a la vida privada i familiar. Estan totes les famílies i tots els tipus de famílies suficientment protegits?

Dret a la informació. Se senten ben informats els ciutadans i les ciutadanes sobre la vida local?

2.

Dret a l'educació. Tenen tots els ciutadans i totes les ciutadanes possibilitats de gaudir d'un bon accés a l'educació?

Dret al treball. Són eficaces les polítiques locals d'ocupació?

Dret a l'habitatge. Són eficaces les polítiques locals d'habitatge i de dotació d'equipaments per a tots els ciutadans i totes les ciutadanes en general i tres col·lectius en particular: les persones sense llar, les dones maltractades i els nòmades?

Dret a la salut. És eficaç la política municipal de sanitat i poden tots els ciutadans i totes les ciutadanes accedir als serveis sanitaris en condicions d'igualtat?

Dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat. Es pot considerar que el dret a la circulació i a la tranquil·litat estan garantits a tot Barcelona?

Dret a la cultura. Quina és l'oferta cultural de la ciutat i el nivell de coneixement i participació dels ciutadans i de les ciutadanes?

Dret al lleure. Quina és la provisió i quines són les condicions d'accés als espais lúdics de la ciutat?

Dret d'associació, de reunió i de manifestació. Quin és el grau d'associacionisme i quines són les facilitats ofertes per la ciutat per al seu foment?

Dret a no patir violència. Estan prou defensats els ciutadans i les ciutadanes de totes les formes de violència i maltractament?

Per últim, l'informe pretén examinar el grau de compliment dels compromisos adoptats per l'Ajuntament de Barcelona com a garant últim de tots i cadascun dels drets reconeguts en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, i fer una sèrie de recomanacions adreçades a l'Ajuntament de Barcelona. La formulació de recomanacions també assenjala un dels objectius d'aquest informe: contribuir a la protecció dels drets humans a Barcelona i a la millora de les condicions de vida a la ciutat.

Alhora, però, aquest informe també inclou referències a actuacions específiques anunciades, endegades o programades recentment per l'Ajuntament de Barcelona per donar resposta a algunes de les problemàtiques ja detectades, moltes de les quals no són, evidentment, noves.

També val a dir, a tall final de presentació, que en la planificació d'aquest informe es va fixar el 30 de març del 2010 com a data límit per a la recollida de dades i de lliurament del primer redactat. Això vol dir que en l'informe manquen referències a dades o actuacions municipals posteriors, tot i que s'ha fet un darrer esforç per incloure algun esment a aquelles qüestions que significuessin un canvi notable respecte a la situació que es descrivia anteriorment.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.2 El dret a la ciutat

Els ciutadans tenen dret a trobar a la ciutat les condicions per a la seva realització política, social i ecològica. Les autoritats municipals fomenten, amb tots els mitjans de què disposen, el respecte de la dignitat de tots i totes, i la qualitat de vida dels seus habitants.

2.2.1 Índex temàtic

- Consideracions prèvies
- Satisfacció i qualitat de vida
- Dret a la dignitat
- Evolució de la percepció del nivell de seguretat i del nombre de delictes
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.2.2 Consideracions prèvies

Com ja s'ha assenyalat en la presentació d'aquest informe, l'elecció d'una sèrie de temàtiques per donar contingut a cada un dels drets no ha estat una tasca senzilla en tots els casos, en funció, fonamentalment, dels enunciats respectius.

El dret a la ciutat, el primer que apareix en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, constitueix un exemple paradigmàtic d'aquesta dificultat; aquest és el motiu d'aquestes consideracions prèvies.

En efecte, es tracta d'un dret el redactat del qual és tan ampli que l'elecció de les temàtiques s'ha centrat en dues de les paraules clau que hi apareixen: dignitat i qualitat. Al mateix temps, ha semblat oportú incloure-hi un tercer eix, la seguretat, en tant que la inseguretat apareix esmentada com un dels problemes principals dels habitants de Barcelona i es relaciona molt estretament amb el dret a la ciutat. De fet, l'*Enquesta de Qualitat de la Ciutat*, una de les fonts d'informació que s'utilitza per a l'anàlisi d'aquest dret, inclou la seguretat com un factor de qualitat urbana, entre un total de nou.

Cal deixar constància, però, que aquest dret engloba, de fet, tots els altres. En efecte, el dret a la salut, a l'habitatge o a l'educació, per esmentar-ne només tres, són diferents manifestacions del dret a la ciutat, perquè sense un accés ple a ells no es pot considerar que les poblacions que es puguin veure afectades per limitacions, discriminacions o vulneracions en aquests àmbits estiguin gaudint plenament de les possibilitats que la ciutat els ofereix. Amb això també es vol recordar la importància de precisar que els tres aspectes que s'han seleccionat per a l'anàlisi dins d'aquest dret: la satisfacció i la qualitat de vida, el dret a la dignitat i la percepció de la seguretat, són els que responen al seu enunciat en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, però que no esgoten, ni de bon tros, el dret a la ciutat en un sentit ampli.

Pel que fa estrictament al fet de la qualitat de vida, només cal remarcar que s'han inclòs en aquest capítol tots aquells aspectes que podien il·lustrar la qualitat de vida dels habitants de Barcelona que no remetien a qüestions clarament relacionades amb altres drets i que, per tant, aniran trobant el seu espai propi en altres pàgines d'aquest informe.

2.

2.2.3 Satisfacció i qualitat de vida

Per il·lustrar aquesta qüestió amb la màxima claredat possible, cal començar per assenyalar les fonts que s'han utilitzat per fer-ho:

- L'*Enquesta de Qualitat de la Ciutat*, conduïda el 2008 i basada en els resultats de 2.000 entrevistes.
- L'*Enquesta de Serveis Municipals 2009*, basada en els resultats de 6.000 entrevistes.
- L'*Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*.

En la primera, Barcelona apareix com una ciutat amb la qual els seus habitants se senten a gust. En efecte, el nivell de satisfacció amb la ciutat obté una puntuació mitjana de 7,6, tot i que la qualitat global mitjana de la ciutat obtingui un valor inferior: 6,6; és a dir, l'enquesta maneja dos conceptes: «satisfacció» i «qualitat», basats en consideracions diferents. Així, la satisfacció es relaciona fonamentalment amb l'estil de vida propi de les persones, amb la família i els amics, amb la situació econòmica, amb la feina i, finalment, amb el fet de viure a Barcelona; mentre que la qualitat es basa en l'anàlisi de nou factors o àmbits de qualitat: el tipus de ciutat (clima, localització i grandària), les oportunitats culturals i de lleure, la salut i els serveis sanitaris, l'habitabilitat (transport i circulació, habitatge i serveis urbans), la vida ciutadana (associacions i partici-

pació), l'entorn urbà (urbanisme, neteja i medi ambient), la seguretat (ordre públic i protecció civil), l'atenció a les persones i l'educació, i les oportunitats de treball i de negoci. Aquesta seqüenciació, d'altra banda, remet a les puntuacions obtingudes per aquests factors en un ordre de més a menys.

Pel que fa a la «qualitat», els barcelonins i les barcelonines assenyalen com a necessitades de millora, tot i el reconeixement d'alguns avenços, les mateixes qüestions que en l'edició de 2004 de l'enquesta: l'oferta d'habitatge, el medi ambient, les obres en la via pública, la seguretat, la feina, i el suport a l'ocupació i als col·lectius més necessitats.

També hi ha una altra llista de qüestions que obtenen valoracions inferiors a l'edició de 2004, tot i obtenir també puntuacions positives. Entre les que afecten el govern municipal i que tenen relació amb els drets humans hi ha: la qualitat de l'educació, la capacitat d'influència de la ciutadania en les decisions del govern municipal (relacionat amb el dret a la participació, qüestió que reprendrem en l'apartat corresponent) i el suport a la creació d'empreses i al mercat de treball. S'ha de precisar, tanmateix, que dues d'aquestes qüestions: la qualitat de l'educació i el suport al mercat del treball, no són, ni únicament ni principalment, competència municipal.

Pel que fa a la «satisfacció», la segona font esmentada, és a dir, l'*Enquesta de Serveis Municipals 2009*, inclou la mateixa puntuació: 7,6. Aquesta font, tanmateix, i a diferència de l'*Enquesta de Qualitat de la Ciutat*, permet de conèixer la satisfacció dels ciutadans i de les ciutadanes amb la seva ciutat en funció del seu districte de residència i les exigències que formulen al govern municipal en reconeixement de les seves competències. Es descobreix, així, que hi ha valors màxims (a les Corts, amb una puntuació de 8,0) i uns de mínims (a Ciutat Vella, amb una puntuació de 6,8, que la mateixa Enquesta considera que trenca amb una tendència favorable molt homogènia a la resta de districtes de la ciutat).

La tercera font esmentada, és a dir, l'*Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població*, realitzada per l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB), té el valor afegit de comparar la percepció de la «qualitat» de vida a Barcelona amb la d'altres territoris de la província de Barcelona i amb el valor global per a Catalunya. Tot i que aquesta enquesta remet a l'any 2006, es pot veure que el valor que dona per a Barcelona (taula 1) és inapreciablement diferent del que havíem vist (6,6), a banda que aquesta font distingeix, també amb poques diferències, entre la qualitat de vida al barri de residència i al municipi en el seu conjunt. Aquesta taula, finalment, demostra que les diferències territorials són escasses.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 1. Valoració mitjana sobre el nivell de qualitat de vida existent en diferents territoris. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província
Valoració mitjana						
Al seu barri	6,7	6,6	7,0	6,8	7,3	6,8
Al seu municipi	6,5	6,6	7,0	6,7	7,1	6,7

Font: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

A tall de resum d'aquestes enquestes s'ha d'indicar que totes tres coincideixen a oferir puntuacions de notable a la satisfacció i d'un aprovat alt a la qualitat de vida a Barcelona.

2.2.4 Dret a la dignitat

Sobre el dret a la dignitat i les seves possibles vulneracions l'única informació existent prové de l'Oficina per la No-discriminació (OND), que inclou la taula 2, on es relacionen els drets que van aparèixer com a més vulnerats l'any 2008 a partir de 740 denúncies enregistrades.

A banda d'aparèixer com el dret individualitzat apreciat com a més vulnerat, l'OND també llista els col·lectius o les circumstàncies amb què aquesta vulneració ha aparegut més associada, cas en el qual destaquen els nouvinguts.

(Taula 3)

Taula 2. Els principals drets vulnerats. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008²

Drets	Percentatges
Dret a la dignitat	17,1%
Drets laborals	12,8%
Dret d'admissió	12,8%
Dret a l'habitatge	7,2%
Dret a prestacions sanitàries	6,9%
Dret a la informació	6,2%
Dret a l'educació i la formació	4,3%

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *o8 Resum d'activitats*

Taula 3. Principals col·lectius o circumstàncies amb vulneracions del dret a la dignitat. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008

Col·lectius o problemàtiques	Percentatges
Immigrants	42,3%
Orientació sexual	15,4%
Altres	9,6%
Persones amb discapacitat	5,8%
Dones	5,8%

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *o8 Resum d'activitats*

²Farem referència als altres drets en els respectius capítols.

2.

En relació amb l'orientació sexual i la identitat de gènere, des de l'1 de gener del 2008 al 30 de maig del 2009, és a dir, des del nomenament d'un fiscal interlocutor per a la persecució de delictes amb un component de discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere, es van denunciar a Catalunya 44 faltes o delictes homofòbics, una xifra que el mateix fiscal considera que deu estar molt per sota del nombre real de faltes i delictes comesos. Per tal d'avançar en un major coneixement de la dimensió d'aquest fenomen i disposar d'informació estadística al respecte, cal deixar constància de l'aprovació per part del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya d'un protocol d'intervenció policial contra l'homofòbia³ que obliga els Mossos d'Esquadra a comunicar immediatament a la fiscalia tots els fets delictius que apareguin motivats per l'orientació sexual i la identitat de gènere de la víctima.

En aquests moments, només es disposa d'informació precisa pel que fa als 37 (14 delictes i 23 faltes) que es van denunciar entre juliol i desembre del 2008, dels quals 14 van tenir lloc a la ciutat de Barcelona. És important remarcar també que alguns d'aquests delictes i faltes remetent a *agressions gratuïtes, és a dir, a actes l'única motivació dels quals és l'orientació sexual o la identitat de gènere de la víctima*.

Aquesta fiscalia també ha proposat de crear una nova figura delictiva, que es podria denominar «crims de l'odi» i que penalitzaria tots els actes o comportaments violents absolutament gratuïts, executats per motius discriminatoris i perpetrats amb la finalitat d'humiliar i vexar les víctimes. Aquests actes o comportaments deixarien de ser agreujants d'altres delictes per esdevenir delictes per si mateixos.

2.2.5 Evolució de la percepció del nivell de seguretat i del nombre de delictes

Com ja s'ha assenyalat en les consideracions prèvies d'aquest dret, la inclusió d'aquest indicador, que en realitat són dos: la percepció del nivell de seguretat i l'evolució del nombre de delictes, obeeix a la consideració que la seguretat a la ciutat i la percepció que se'n té, influeixen clarament en un ple gaudi de les possibilitats que aquesta seguretat ofereix. La rellevància d'aquest indicador ve reforçada pel fet que en dues edicions recents d'una de les enquestes que l'Ajuntament de Barcelona realitza periòdicament, el *Baròmetre Semestral*, la inseguretat apareix com el segon problema més greu de la ciutat de Barcelona i el quart des d'un punt de vista personal. La darrera edició disponible (2009) d'una altra d'aquestes enquestes: l'*Enquesta de Serveis Municipals*, d'altra banda, assenyala que donar solució als problemes d'inseguretat és la prin-

cipal demanda que es fa en aquests moments al govern municipal.

Aquesta anàlisi comença, doncs, per la percepció de la seguretat i per l'evolució que ha sofert al llarg del temps. Segons l'*Enquesta de Victimització*, el 2009 la percepció del nivell de seguretat a la ciutat se situava en un terme mitjà (5,7), que s'ha mantingut aproximadament constant, tot i que amb una certa tendència a l'increment, des de l'any 2005, com es pot veure a la taula 4. Aquesta taula, inclou, a més, la percepció que de la inseguretat a la ciutat de Barcelona en el seu conjunt tenen els habitants dels diferents districtes.

D'aquesta taula es dedueixen, doncs, a més d'aquesta estabilitat de la percepció de la seguretat a Barcelona al llarg del temps, poques diferències significatives entre els diferents districtes.

L'*Enquesta de Victimització* també ofereix una radiografia de la percepció de la seguretat en els diferents districtes de la ciutat segons les persones que hi viuen. És a dir, mentre que la taula anterior reflecteix com perceben la seguretat a la ciutat de Barcelona els habitants dels diferents districtes, el que mostra la taula 5 és com perceben la seguretat en els seus propis i respectius districtes.

³ Vegeu-ne més informació a: <http://www.gencat.cat/interior/departament/conseller/activitats/o80703.pdf>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 4. Evolució de la percepció del nivell de seguretat a la ciutat per districtes en ordre decreixent, segons les dades del 2009. Puntuacions sobre 10. Anys 2005-2009

Districtes	2005	2006	2007	2008	2009
Ciutat Vella	5,4	5,4	5,6	5,7	5,8
Sant Andreu	5,5	5,1	5,2	5,6	5,8
Horta-Guinardó	5,6	5,5	5,4	5,6	5,7
Eixample	5,4	5,1	5,3	5,5	5,7
Gràcia	5,3	5,4	5,3	5,8	5,7
Nou Barris	5,4	5,4	5,1	5,6	5,7
Sant Martí	5,3	5,4	5,3	5,5	5,6
Les Corts	5,3	5,2	5,1	5,5	5,6
Sarrià- Sant Gervasi	5,2	4,9	5,0	5,4	5,5
Global Barcelona	5,4	5,2	5,3	5,6	5,7

Font: Ajuntament de Barcelona, *Enquesta de Victimització*

Taula 5. Evolució de la percepció del nivell de seguretat en els diferents districtes per districtes en ordre decreixent, segons les dades del 2009. Puntuacions sobre 10. Anys 2005-2009

Districtes	2005	2006	2007	2008	2009
Les Corts	6,5	6,6	6,7	6,7	6,7
Gràcia	6,4	6,6	6,4	6,7	6,7
Sarrià- Sant Gervasi	6,5	6,3	6,4	6,6	6,7
Eixample	6,4	6,2	6,4	6,3	6,6
Horta-Guinardó	6,2	6,3	6,6	6,4	6,3
Sant Andreu	5,9	5,7	6,0	6,1	6,2
Sant Martí	5,8	5,7	5,8	5,8	6,0
Nou Barris	5,6	5,6	5,9	5,9	5,9
Sants-Montjuïc	5,3	5,5	5,7	6,0	5,8
Ciutat Vella	4,9	5,0	5,3	5,2	5,3
Global Barcelona	6,0	5,9	6,1	6,1	6,2

Font: Ajuntament de Barcelona, *Enquesta de Victimització*

L'interès d'aquesta taula, en comparació amb l'anterior, és que trenca la notable homogeneïtat d'aquella. En efecte, tot i que dins el mateix marc general d'estabilitat/increment de la percepció de la seguretat a Barcelona, apareixen diferències notòries entre uns districtes i uns altres pel que fa a la seguretat interna. Així, com a districtes que els seus habitants perceben com a més segurs se situen les Corts, Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi i l'Eixample, mentre en el costat oposat apareixen Nou Barris, Sants-Montjuïc i Ciutat Vella. Pel que fa a aquesta taula, encara val la pena precisar que el valor global de 6,2 és la mitjana obtinguda a partir de les percepcions de la seguretat en els diferents districtes de la ciutat.

Per acabar de contrastar ambdues taules, es pot destacar que tot i que els habitants de Ciutat Vella són els qui consideren més insegur el seu districte de residència, són alhora, i conjuntament amb els del districte de Sant Andreu, els qui valoren la ciutat en termes globals com a més segura. I això resulta interessant perquè Ciutat Vella és l'únic districte de Barcelona en què els seus residents se senten menys segurs al seu barri que a la ciutat en el seu conjunt. És a dir, se senten més segurs fora que dins del seu barri (*la ciutat és prou segura, però no el barri on visc*), la qual cosa no deixa de ser una percepció desacostumada.

2.

A final d'octubre del 2009, el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat donava a conèixer L'Enquesta i l'Informe 2009 de Seguretat a Catalunya, basats en una mostra de 14.983 persones.

Aquesta font permet comparar la percepció de la seguretat mitjana al país amb la de Barcelona.

(Taula 6)

Aquest lleuger increment de la percepció de la seguretat a Barcelona, però, no impedeix que la majoria de la població de Barcelona opini que la seguretat a la ciutat «segueix igual» i que siguin més els qui consideren que «ha empitjorat» que no pas els qui creuen que «ha millorat», unes percepcions que la mateixa font permet de comparar amb les de la regió metropolitana; unes percepcions, finalment, que expliquen que la seguretat aparegui, com ja s'ha vist, com la principal demanda actual que els habitants de Barcelona fan a l'Ajuntament i com el seu principal problema.

(Taula 7)

Vistes ja les diferents dades sobre la percepció i l'evolució de la seguretat, cal passar a examinar l'evolució del nombre de delictes, expressada com a **índex de victimització**, que també s'ofereix per districtes, per tal de veure, a banda de quins són els més «peril·losos», si existeix una correspondència entre percepcions i realitats delictives. En aquest cas, cal advertir, però, que en el moment de tancar aquest informe les darreres

Taula 6. Percepció de la seguretat a Catalunya i a Barcelona. Puntuacions sobre 10. 2009

Catalunya	6,1
Barcelona	5,7

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (2009), *Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya*. Edició 2009. «Informe de Síntesi»

Taula 7. Opinions dels ciutadans i de les ciutadanes de Barcelona i de la regió metropolitana sobre l'evolució de la seguretat. Resultats en percentatges. 2009

Territori	Ha millorat	Segueix igual	Ha empitjorat
Barcelona	15,8%	52,2%	25,5%
Regió metropolitana	23,7%	56,5%	15,6%
Global Barcelona	5,4	5,2	5,3

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (2009), *Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya*. Edició 2009. «Informe de Síntesi»

Taula 8. Evolució de l'índex de victimització a la ciutat per districtes. Dades en percentatges de persones que han estat víctimes d'un o més fets delictius en ordre creixent segons les dades del 2008. Anys 2004-2008

Districtes	2005	2006	2007	2008	2009
Horta-Guinardó	18,3	16,5	15,8	18,3	15,3
Sant Andreu	18,4	18,8	19,8	17,6	17,7
Les Corts	21,1	19,1	19,3	24,0	18,7
Nou Barris	16,0	15,6	15,4	13,6	18,8
Sant Martí	20,6	18,1	23,2	20,9	19,6
Eixample	23,7	23,2	21,4	21,7	19,8
Sarrià- Sant Gervasi	20,0	28,3	27,0	24,3	22,2
Ciutat Vella	22,2	27,0	27,3	25,5	22,9
Gràcia	17,6	18,8	19,3	20,9	23,3
Sants-Montjuïc	22,1	22,6	23,0	19,4	24,4
Global Barcelona	20,2	20,7	21,1	20,3	20,1

Font: Ajuntament de Barcelona, *Enquesta de Victimització*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

dades corresponen a l'any 2008 i no, a diferència del que succeeix amb la percepció de la seguretat, al 2009.

(Taula 8)

La taula mostra, en primer lloc, com també s'ha vist que succeeix amb la percepció de la seguretat, que l'índex de victimització a la ciutat s'ha mantingut força estable al llarg del temps, pel que fa a la ciutat en el seu conjunt, tot i que amb diferents oscil·lacions entre els districtes. Quant a l'encaix entre «percepció» i «realitat» de què parlàvem abans, no es pot dir, precisament, que existeixi: districtes amb una elevada percepció de seguretat poden mostrar, en canvi, índexs de victimització alts (Gràcia, Sarrià-Sant Gervasi) i a l'inrevés: districtes amb una percepció de seguretat inferior a la mitjana poden mostrar índexs de victimització reduïts (Horta-Guinardó i Sant Andreu). Una altra dada d'interès resulta de comparar l'índex de victimització amb l'índex de denúncia, és a dir, esbrinar la relació entre el percentatge de delictes que les persones diuen haver patit i el percentatge de delictes denunciats mitjançant la signatura d'un document. I això per dues raons: primer, perquè aquesta dada permet de comparar la veracitat d'un lloc comú, que també apareix en aquest mateix informe, i afirmar que les denúncies sempre estan per sota del nombre de delictes; i segon, perquè el desglossament de l'índex de denúncia per districtes ofereix tota una altra seqüenciació dels districtes de la ciutat.

(Taula 9)

Taula 9. Evolució de l'índex de denúncia a la ciutat per districtes. Dades en percentatges de persones que han denunciat un o més fets delictius en ordre creixent segons les dades del 2008. Anys 2004-2008

Districtes	2005	2006	2007	2008	2009
Sant Martí	41,0%	37,5%	50,7%	45,4%	36,3%
Ciutat Vella	34,8%	31,3%	44,8%	32,1%	36,5%
Gràcia	43,4%	35,4%	40,4%	44,7%	37,4%
Sarrià- Sant Gervasi	51,2%	42,9%	52,9%	41,8%	38,9%
Sants-Montjuïc	30,9%	40,6%	40,4%	46,5%	42,2%
Eixample	39,8%	34,9%	47,2%	40,0%	43,5%
Nou Barris	33,1%	36,5%	48,8%	40,4%	46,9%
Horta-Guinardó	42,9%	37,7%	42,5%	45,7%	47,4%
Les Corts	45,2%	40,3%	45,5%	56,8%	48,7%
Sant Andreu	36,2%	37,1%	39,5%	38,4%	58,5%
Global Barcelona	39,4%	37,3%	45,8%	42,6%	43,0%

Font: Ajuntament de Barcelona, *Enquesta de Victimització*

2.

En aquest sentit i a banda de constatar, com a fet indubtablement positiu, que l'índex de denúncia s'estigui incrementant a tot Barcelona, cal ressenyar que aquest tampoc no es correspon amb el de victimització pel que fa a les respectives posicions dels districtes.

Totes aquestes dades es poden complementar encara amb informacions relatives al nombre d'infraccions penals per districtes a la ciutat de Barcelona, en què Ciutat Vella i l'Eixample apareixen com les àrees de la ciutat amb un major percentatge

(Taula 10)

2.2.6 Conclusió-síntesi

Barcelona té una qualitat de vida mitjana/alta i els seus ciutadans i les seves ciutadanes s'hi troben majoritàriament a gust. Tanmateix, aquesta qualitat es veu perjudicada per una certa percepció d'inseguretat, que representa la principal preocupació dels habitants de la ciutat i la principal demanda de millora que realitzen a l'Ajuntament. Al mateix temps, no tots els col·lectius han vist reconegut el respecte a la dignitat que ha de rebre tothom. Aquest és el cas, sobretot, dels nouvinguts, de les persones amb discapacitat i de la discriminació per raó de l'orientació sexual i la identitat de gènere.

Taula 10. Detencions als diversos districtes de Barcelona. Resultats en percentatges creixents. Gener-desembre 2008

Districtes	Percentatges
Gràcia	4%
Horta-Guinardó	4%
Nou Barris	4%
Les Corts	4%
Sarrià-Sant Gervasi	5%
Sant Andreu	5%
Sant Martí	11%
Sants-Montjuïc	12%
Eixample	25%
Ciutat Vella	26%

Font: Consell de Seguretat Urbana de Barcelona (2009), *Informe sobre seguretat ciutadana (1 de desembre 2009)*

2.2.7 Recomanacions

1. Promoure investigacions sempre que apareguin indicis mínimament fiables de vulneracions i/o limitacions del dret a la dignitat i intervenir en consonància amb el que els resultats d'aquestes investigacions assenyalin.
2. Vetllar especialment perquè els nouvinguts, les persones amb discapacitat i les persones que poden ser discriminades a causa de la seva orientació sexual i la identitat de gènere puguin gaudir amb plenitud del dret a la seva dignitat.
3. Realitzar campanyes de conscienciació i sensibilització sobre la dignitat que mereixen totes les persones i tots els col·lectius.
4. Prendre mesures per incrementar la seguretat fonamentalment en determinats districtes i per millorar la percepció que la ciutadania té del que es fa al respecte.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.3 El dret al medi ambient

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a un medi ambient sa que cerqui la compatibilitat entre desenvolupament econòmic i equilibri ambiental. Amb aquesta finalitat, les autoritats municipals adopten, sobre la base del principi de precaució, polítiques de prevenció de la contaminació (inclosa la contaminació acústica), d'estalvi de l'energia, de gestió i de reciclatge, reutilització i recuperació dels residus; i amplien i protegeixen els espais verds de les ciutats. Les autoritats municipals executen totes les accions necessàries per tal que els ciutadans i les ciutadanes apreciïn, sense degradar-lo, el paisatge que envolta i configura la ciutat, i per tal que siguin consultats sobre les modificacions que el puguin alterar.

2.3.1 Índex temàtic

- Consideració prèvia
- Nivells mitjans de CO, NO₂, ozó, PM₁₀ i PM_{2,5}
- Nivells mitjans de plom, arsènic, cadmi, níquel, SO₂, benzopirè i benzè
- Qualitat de l'aigua
- Generació de residus sòlids urbans, recollida de matèria orgànica i recollida selectiva de residus
- Evolució de les zones verdes i dels parcs urbans
- Nivell de soroll
- Limitacions i/o vulneracions: contaminació acústica
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.3.2 Consideració prèvia

En aquest capítol s'examinen els nivells actuals dels principals contaminants atmosfèrics a la ciutat, la qualitat de l'aigua de consum, la generació i recollida de residus i de matèria orgànica, la dotació i la qualitat de les zones verdes de la ciutat i la contaminació acústica.

2.3.3 Nivells mitjans de CO, NO₂, ozó, PM₁₀ i PM_{2,5}

Pel que fa a aquests contaminants atmosfèrics (taula 11, que figura a la pàgina següent), s'inclou, a més de la referència als seus nivells actuals, una breu informació sobre què són i quines repercussions tenen en la salut de les persones.

El monòxid de carboni (CO) és un indicador típic de la densitat del trànsit que afecta sobretot el sistema cardiovascular. L'any 2008 Barcelona se situava, en termes d'aquest contaminant, molt per sota dels valors límit (10 mg/m³) en totes les estacions de mesurament de la ciutat.

Els òxids de nitrogen (el més comú dels quals és el NO₂) resulten de la combustió del petroli, el carbó o el gas natural, per la qual cosa són característics d'àrees urbanes i industrials, i tenen efectes nocius sobre la respiració i el sistema respiratori. Els seus valors límit anuals, establerts per una directiva europea transposada a la legislació espanyola mitjançant un reial decret⁴, han entrat en vigor l'any 2010 i se situen en 40 mg/m³, que en aquests moments Barcelona supera, amb un valor mitjà, l'any 2009 de 46 mg/m³, tot i una lleugera reducció des de l'any 2004. En aquests moments, els valors més elevats (65) corresponen a l'Eixample, barri al qual segueixen els de Gràcia-Sant Gervasi (63), el Poble Nou (47), Sants (45), la Ciutatella (42) i la Vall d'Hebron (37)⁵. De tots els contaminants que s'estan tractant en aquest apartat, aquest és el que dintre d'una evolució global positiva ha experimentat la millora menys significativa.

⁴Reial Decret 1073/2002, de 18 d'octubre, sobre avaluació i gestió de la qualitat de l'aire ambient en relació amb el diòxid de sofre, diòxid de nitrogen, òxid de nitrogen, partícules, plom, benzè i monòxid de carboni, consultable a: <http://www.boe.es/boe/dias/2002/10/30/pdfs/A38020-38033.pdf>.

⁵Aquestes són les zones amb estacions mesuradores d'aquest contaminant, que no es corresponen, com es pot veure, amb els districtes de la ciutat.

2.

Respecte a l'ozó, és un contaminant secundari, és a dir, derivat d'altres contaminants com, per exemple, els òxids de nitrogen. En determinades concentracions, també pot provocar problemes respiratoris; Barcelona, però, en els darrers anys no ha superat els llindars d'informació i d'alerta a la població, que se situen respectivament en 180 i 240 micrograms/m³ de mitjana durant una hora (els valors mitjans de l'any 2008 són de 35 micrograms/m³).

Pel que fa a les partícules PM₁₀ i PM_{2,5}, en àrees urbanes el trànsit n'és el principal causant. En termes de salut afecten especialment els sistemes respiratori i cardiovascular, i poden retallar l'esperança de vida de les persones amb malalties en aquests sistemes en diversos mesos. Els seus valors mitjans respectius corresponents a l'any 2008 són de 36 i 21 micrograms per m³.

Aquest valor mitjà anual de PM_{2,5} (21) se situa per sota del valor objectiu anual a assolir per a l'any 2010 (25 micrograms per m³). Pel que fa al valor mitjà de PM₁₀ (36 micrograms), tampoc no supera el valor límit fixat fins a l'any 2009 (40 micrograms per m³)⁶, però sí l'establert per a l'any 2010, reduït a 20 micrograms. Això és especialment cert en alguns barris i zones de la ciutat com el Poble Nou (45), Sants i l'Eixample (44) i la Plaça Universitat (43)⁷.

Taula 11. Taula-resum dels contaminants atmosfèrics, amb els seus efectes, els valors límit i els valors de Barcelona. 2008

Contaminant	Efectes sobre la salut	Valors límit	Valors Barcelona
Monòxid de carboni	Sistema cardiovascular	10 mg/m ³	0,3-0,6 mg/m ³
Òxid de nitrogen	Sistema respiratori	40 mg/m ³	36-65 mg/m ³
Ozó	Sistema respiratori	180-240 mg/m ³	35 mg/m ³
PM ₁₀	Sistemes respiratori i cardiovascular	40 mg/m ³ (2009)	36 mg/m ³
PM _{2,5}	Sistemes respiratori i cardiovascular	25 mg/m ³	21 mg/m ³

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2009), *Informe d'avaluació de la qualitat de l'aire a la ciutat de Barcelona 2008*

En el tema de la qualitat de l'aire, cal afegir els efectes en el municipi de Barcelona del pla d'actuació per a la millora de la qualitat de l'aire que el Govern de la Generalitat va aprovar el juliol del 2007, una de les mesures del qual és la limitació de la circulació a un valor màxim de 80 km/h en 16 municipis de l'entorn metropolità⁸.

2.3.4 Nivells mitjans de plom, arsènic, cadmi, níquel, SO₂, benzopirè i benzè

Segons l'Agència de Salut Pública de Barcelona, les dades relatives a aquests altres contaminants l'any 2008 assenyalen el següent:

1. El plom és un contaminant gairebé residual els nivells del qual es mantenen molt baixos.
2. L'arsènic, el cadmi i el níquel presenten nivells estables i molt per sota dels valors fixats per a l'any 2013.
3. Els valors de SO₂ també són molt inferiors als fixats.
4. Els valors de benzopirè també estan molt per sota dels establerts a les normatives europea i estatal per al 2013.
5. Els nivells de benzè compleixen amb els límits que han entrat en vigor l'any 2010.

⁶ Aquest valor va ser establert per una directiva europea que va ser transposada a la legislació espanyola mitjançant el reial decret ja citat.

⁷ Vegeu la nota anterior.

⁸ Vegeu el Decret 155/2007, de 10 de juliol, d'aprovació del pla d'actuació per a la millora de la qualitat de l'aire als municipis declarats zones de protecció especial de l'ambient atmosfèric mitjançant el Decret 226/2006, de 23 de maig, consultable a: <http://www.gencat.cat/diari/4641/06131080.htm>

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.3.5 Qualitat de l'aigua

Segons l'Agència de Salut Pública de Barcelona, en aquelles àrees que s'abasteixen amb aigua tractada a les estacions d'Abrera i de Sant Joan Despí (part dels districtes de Sants-Montjuïc i Ciutat Vella), el nivell de trihalometans, uns compostos químics potencialment cancerígens, aquella aigua estava per damunt dels valors permessos a partir d'aquella data (100 micrograms/l) per la legislació europea que va entrar en vigor a començaments del 2009⁹.

Aquesta qüestió ja s'ha resolt amb les noves infraestructures de tractament de l'aigua que van entrar en funcionament el 2009, al mateix temps, doncs, que entrava en vigor el canvi normatiu. A l'espera de l'informe de salut corresponent al 2009, sembla que totes les zones de la ciutat compleixen amb la normativa vigent i que els nivells de trihalometans respecten la normativa europea.

2.3.6 Generació de residus sòlids urbans, recollida de matèria orgànica i recollida selectiva de residus

Les dades sobre aquests tres indicadors que s'han reunit en aquest apartat provenen de la darrera edició disponible (novembre 2009) de la informació que sobre els indicadors 21, o indicadors locals de sostenibilitat, publica regularment l'Ajuntament de Barcelona.

Amb dades, en tots els casos, corresponents al 2008, es pot veure com la generació de residus sòlids urbans va disminuir d'1,56 a 1,53 kg/hab.-dia entre 2007 i 2008, després d'anys d'increment. Atès que l'increment dels residus sòlids urbans és la tònica general arreu, cal considerar com a molt bon resultat aquesta disminució ni que sigui lleu. D'altra banda, la disminució de la recollida domiciliària ha anat a favor d'un increment de la recollida selectiva.

Pel que fa a la recollida selectiva de residus, expressada en un percentatge sobre el total de residus generats anualment a Barcelona, l'any 2008 es va situar en el 33,6%, de manera que es confirmava una tendència ininterrompuda a l'alça.

Sobre la recollida de matèria orgànica, s'observa una estabilitat des de l'any 2004 amb 85.319 tones recollides l'any 2008, una xifra que equival

a 52,8 kg/hab.-any. La raó d'aquesta estabilitat, que trenca la tendència a l'alça experimentada fins aleshores, rau en el no desplegament de noves zones de recollida orgànica domiciliària a excepció de petits desplegaments vinculats a l'extensió de la recollida pneumàtica.

De tota manera, aquesta situació pot variar a partir de l'aplicació de la nova contractació de neteja i recollida de residus 2009-2017 que, a banda d'altres mesures, estén a tota la ciutat la recollida de matèria orgànica, que fins al moment present només s'aplicava al 34% de Barcelona¹⁰.

2.3.7 Evolució de les zones verdes i dels parcs urbans

La següent temàtica a analitzar és l'evolució de les zones verdes i dels parcs urbans a Barcelona. La taula 12, que figura a la pàgina següent, mostra que s'ha produït un creixement en el nombre de m², el qual, però, en haver vingut acompanyat d'un increment poblacional, ha comportat, malgrat els esforços de l'Ajuntament, que el nombre de m² de zona verda per habitant no s'hagi incrementat, sinó que hagi disminuït lleugerament, en termes globals¹¹.

⁹Directiva 2008/105/CE del Parlament Europeu i del Consell del 16 de desembre del 2008.

¹⁰Vegeu la nova contractació de neteja i recollida de residus 2009-2017, consultable a: http://www.avvsantandreu.cat/documentacio/vocalies/medi_ambient/medi_ambient_nova_contracta.pdf.

¹¹Aquesta informació figura en la darrera edició de l'Anuari Estadístic de Barcelona, que la recull de l'Institut Municipal de Parcs i Jardins.

2.

Taula 12. Evolució del nombre de m² de zona verda i de verd urbà a Barcelona. Resultats en m² i en m²/habitant. Anys 2005 a 2008

2005		2006		2007		2008	
Superfície zona verda	m ² /hab.	Superfície	m ² /hab.	Superfície	m ² /hab.	Superfície	m ² /hab.
29.743.221	18,67	29.810.600	18,56	29.936.000	18,77	30.070.909	18,61
Superfície verd urbà	m ² /hab.	Superfície	m ² /hab.	Superfície	m ² /hab.	Superfície	m ² /hab.
10.423.000	6,5	10.518.200	6,5	10.518.200	6,6	10.620.800	6,6

Font: Ajuntament de Barcelona, Institut Municipal de Parcs i Jardins

L'anàlisi se centra en l'anomenat «verd urbà», que resulta de l'eliminació de les zones verdes forestals. El que interessa destacar d'aquesta taula, a banda d'evidenciar l'enorme pes relatiu del verd forestal en el total de les zones verdes de Barcelona, és la dada de 6,6 m² de zona verda urbana per habitant. Una xifra molt per sota del valor que l'Organització Mundial de la Salut considera imprescindible en termes de salut (de 10 a 15 m²).

Un estudi de l'Observatorio de la Sostenibilidad en España, d'altra banda, situa Barcelona, pel que fa a l'extensió de les zones verdes, molt per sota de Madrid, la ciutat de l'estat espanyol amb què més comparable resulta en termes de població, però en una posició lleugerament millor que les altres de dimensió similar, com es pot veure a la taula 13, que agrupa les ciutats de més de 500.000 habitants¹².

Taula 13. Superfície verda urbana per habitant en les ciutats espanyoles de més de 500.000 habitants en ordre decreixent. Dades en m²/habitant. 2008

Ciutats	m ² /habitant
Madrid	17,0
Barcelona	6,6
Sevilla	6,2
Màlaga	5,7
València	5,4

Font: Observatorio de la Sostenibilidad en España (2008), *Sostenibilidad local. Una aproximación urbana y rural*

Un altre observatori, l'Observatori Barcelona, una iniciativa conjunta de l'Ajuntament de Barcelona i de la Cambra de Comerç de la ciutat, permet de situar Barcelona en una perspectiva comparada que abasta 28 ciutats europees. La nostra ciutat s'hi situa en 19è lloc, és a dir, en una posició mitjana-baixa.

També resulta interessant examinar la superfície dels parcs urbans de la ciutat en els diferents districtes. Aquestes dades s'ofereixen conjuntament amb la superfície total de cada un d'ells per tal de veure quina és la proporció que els parcs urbans representen en els diferents districtes de la ciutat.

(Taula 14)

¹² No consten les dades corresponents a Saragossa.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 14. Superfície dels parcs urbans i dels districtes on s'ubiquen. Resultats en hm² i en percentatges en ordre decreixent. 2008

Districtes	Superfície parcs	Superfície districtes	Percentatge
Sants-Montjuïc	258,3	2.294	11,25%
Ciutat Vella	37,2	437	8,51%
Sant Martí	69,9	1.052	6,64%
Nou Barris	42,8	804	5,32%
Gràcia	19,3	419	4,60%
Les Corts	25,5	602	4,23%
Horta-Guinardó	45,5	1.195	3,80%
Sant Andreu	13,0	657	1,97%
Sarrià-Sant Gervasi	34,6	2.009	1,72%
Eixample	11,1	748	1,48%
Global Barcelona	557,2	10.217	5,45%

Una altra dada que resulta d'interès és conèixer quina és la valoració que fan els ciutadans i les ciutadanes de Barcelona i dels territoris propers a les zones verdes dels seus llocs respectius de residència. La taula 15 mostra poques diferències territorials, amb bones puntuacions en tots els casos, que només són lleugerament menys positives en el cas de Barcelona. Val a dir, també, al respecte, que en l'*Enquesta de Serveis Municipals 2006* la valoració de les zones verdes de Barcelona, corresponent a un període posterior que el de la taula, és més elevada: el 6,0.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut Municipal de Parcs i Jardins

Taula 15. Valoració de les zones verdes existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	40,2%	47,8%	45,0%	44,2%	47,8%	44,5%	44,3%
Acceptable	42,3%	33,8%	39,8%	38,8%	33,7%	38,4%	38,3%
Mal estat	14,0%	15,1%	13,2%	14,1%	14,3%	14,1%	14,3%
NS/NC	3,5%	3,2%	1,9%	2,9%	4,3%	3,0%	3,1%
Puntuació mitjana	5,8	6,1	6,1	6,0	6,2	6,0	6,0

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

2.

2.3.8 Nivell de soroll

Segons el mapa del soroll elaborat per l'Ajuntament l'any 2007, en un àmbit urbà com Barcelona, la primera causa de soroll és el trànsit. El segueixen el provocat pels eixos comercials, les activitats d'oci (sobre les quals s'inclouen a continuació dues sentències judicials relatives a la ciutat de Barcelona) i les activitats industrials.

(Taula 16)

En base a la consideració conjunta de tots els factors productors de soroll, el mapa realitza un examen de la situació en els diferents districtes de la ciutat en horari de dia, de vespre i de nit.

Durant el dia, Sant Andreu (per l'impacte de l'avinguda Meridiana) i Ciutat Vella apareixen com les dues zones més sorolloses de la ciutat. Durant el vespre, el districte més sorollós és l'Eixample, mentre que durant la nit Ciutat Vella i Sant Andreu tornen a ser els que presenten nivells acústics més elevats.

Tant en horari diürn com vespertí i nocturn, els districtes menys sorollosos són Sarrià-Sant Gervasi, Nou Barris i Horta-Guinardó.

En termes poblacionals, l'1,07% de la població de Barcelona es troba exposada, en la franja diürna, a nivells superiors als 75 decibels. En horari nocturn, els nivells acústics més elevats no sobrepassen aquest valor, tot i que el 7,8% dels barcelonins i de les barcelonines pateixen sorolls per damunt dels 65 decibels en aquesta franja horària. Aquest és el valor a partir del qual l'Organització Mundial de la Salut considera que es poden produir danys seriosos en la salut de les persones.

Taula 16. Població exposada a Barcelona a diferents intensitats acústiques en decibels. Resultats en percentatges. 2007

	<45	45-50	50-55	55-60	60-65	65-70	70-75	75-80	>80
Dia	0,4%	6,9%	7,0%	14,6%	28,4%	24,2%	17,5%	1,1%	0,0%
Vespre	2,8%	9,0%	5,0%	18,9%	30,1%	25,9%	7,9%	0,4%	0,0%
Nit	12,8%	7,9%	20,3%	26,4%	24,8%	7,4%	0,5%	0,0%	0,0%
Combinat	0,32%	3,8%	9,3%	9,9%	24,4%	26,7%	22,0%	3,6%	0,1%

Font: Ajuntament de Barcelona (s.d.), *Mapa de soroll Barcelona. Informe síntesi 07*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

El mapa conclou amb una valoració general de Barcelona en termes acústics, combinant els horaris de dia, vespre i nit, en què s'observa, tot i un considerable equilibri, una predominança de zones acústiques amb valors elevats de soroll (53%). En efecte:

- El 27% d'aquestes zones suporten valors entre els 65 i els 70 decibels.
- El 26% d'aquestes zones superen l'anomenat «límit d'immissió»: més de 70 decibels.
- El 24% se situen en valors moderats (entre 60 i 65 decibels).
- El 23% tenen valors baixos, per sota dels 60 decibels.

També val a dir que, segons l'*Enquesta de Qualitat de la Ciutat*, els sorolls constitueixen el quart element medioambiental, entre un total de cinc, que obté la pitjor puntuació a Barcelona. (Taula 17)

Sota el nom de *Pla per a la Reducció de la Contaminació Acústica de la Ciutat de Barcelona 2010-2020*, a començament del 2010 l'Ajuntament va anunciar un nou pla de reducció del soroll a la ciutat, que contempla entre altres mesures la renovació de paviment sonoreductor; intervencions especials en els districtes de Gràcia i Ciutat Vella com a àrees de la ciutat amb una especial incidència del soroll nocturn; el foment del transport públic; la implantació de noves Zones 30, és a dir, zones amb una velocitat màxima de 30 km/h¹³; la reducció del soroll provocat per les sirenes dels vehicles i altres senyals acústics; etc.

Taula 17. Valoració de cinc aspectes relacionats amb l'entorn medioambiental de la ciutat. Puntuacions sobre 10. 2008

Aspectes	Valoracions
El reciclatge de residus urbans	5,6
L'aire de la ciutat	4,7
Les olors	4,6
Els sorolls	4,2
L'ús de les energies alternatives	3,8

Font: Ajuntament de Barcelona (2008), *Enquesta de Qualitat de la Ciutat. Presentació de resultats (del 10 de novembre al 12 de desembre de 2008)*

2.3.9 Limitacions i/o vulneracions: contaminació acústica

Els actuals valors elevats de contaminants com l'NO₂ i el PM₁₀ representen, no cal dir-ho, violacions del dret a un medi ambient sa, tal com es formula aquest dret en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*¹⁴.

La contaminació acústica, que representa una vulneració del dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat, segons es reconeix en el seu mateix enunciat, també suposa una vulneració del dret a aquest medi ambient sa. A Catalunya, la protecció contra la contaminació acústica està regulada per la Llei 16/2002, de 28 de juny¹⁵, que fixa els valors límit per a les diferents activitats productores de sorolls.

Al mateix temps, aquesta qüestió, amb innegables efectes sobre la salut de les persones, sobretot en termes de problemes d'audició i de trastorns psicològics que alhora poden provocar nous problemes físics, assoleix cada dia un major relleu i representa, segons l'informe extraordinari que el Síndic de Greuges de Catalunya va realitzar l'any 2007, la qüestió medioambiental sobre la qual els habitants de Barcelona presenten un major nombre de queixes, la qual cosa es pot atribuir, segurament, al fet que la contaminació acústica representi una de les vulneracions més fàcilment detectables, tot i que amb connotacions subjectives, del dret a un medi ambient sa.

¹³ Vegeu, per a més explicacions, el capítol dedicat al dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat.

¹⁴ Vegeu el capítol 1 d'aquest informe.

¹⁵ Llei 16/2002, de 28 de juny, de protecció contra la contaminació acústica, consultable a: http://www20.gencat.cat/docs/dmah/Home/Ambits%20dactuacio/Atmosfera/Contaminacio%20acustica/Legislacio/Documents/16_02_cat.pdf

2.

En el seu informe anual posterior a aquest informe extraordinari, el Síndic de Greuges també recull una sèrie de denúncies per contaminació acústica, la nota comuna de les quals és la inacció o la lentitud de reacció de l'Ajuntament de Barcelona en expedients, tots ells força antics (instruïts els anys 2004, 2005 o 2006).

En els seus informes dels anys 2008 i 2009, la Síndica de Greuges de Barcelona dóna compte de diferents expedients en matèria de contaminació sonora que d'alguna manera també denoten inacció o lentitud en les accions de resposta de l'Ajuntament de Barcelona fins i tot quan els serveis municipals competents han comprovat la justícia de les demandes. Un d'aquests expedients, a més, afecta la mateixa administració municipal que protesta contra els sorolls provocats per un casal de joves.

En termes de sentències judicials contra la contaminació acústica, el gener de l'any 2009, la secció 21 de l'Audiència de Barcelona emetia la sentència més dura mai dictada contra un local d'oci. La propietària d'un bar del Raval va ser condemnada a cinc anys i mig de presó i a pagar una multa d'11.250 €, per un delictes contra el medi ambient en termes de contaminació acústica i tres de lesions físiques i psíquiques (greus). Aquesta és també la primera sentència que qualifica de delictes (i no de falta) unes lesions provocades per la contaminació acústica; la sentència ha tingut ressò fins i tot a escala internacional¹⁶. El mes de febrer del 2010, el Tribunal Suprem va confirmar la sentència en qüestió, i el març l'Audiència de Barcelona ordenava la detenció de l'acusada atès que no s'havia presentat al Tribunal.

El setembre d'aquell mateix any, el jutjat contenciós administratiu núm. 13 de Barcelona estimava parcialment un recurs presentat contra l'Ajuntament de Barcelona a qui el recurrent acusava d'inacció davant les queixes pels danys morals que ell i la seva família havien patit entre 1994 i 2006 a causa dels sorolls provocats per un bar restaurant proper¹⁷.

Aquestes situacions és d'esperar que es resolguin més fàcilment arran de la prevista modificació de l'Ordenança General de Medi Ambient Urbà de Barcelona (OGMAUB) en relació amb la contaminació acústica. D'acord amb la Síndica de Greuges de Barcelona, aquesta proposta modificada expressa clarament les mesures cautelars i provisionals urgents que es poden dur a terme davant les faltes i els incompliments reiterats dels requeriments municipals. L'objectiu és assegurar l'eficàcia de la intervenció i agilitar el procés, excessivament llarg per la via ordinària.

Un altre instrument recent a tenir en compte és un reglament que el govern català va aprovar a mitjan novembre del 2009; un reglament que desplega, set anys més tard, la Llei 16/2002, ja comentada, que afecta sobretot el nivell sonor de les obres públiques i alhora dota els ajuntaments catalans de majors competències per controlar les activitats que provoquin molèsties¹⁸.

¹⁶ Aquesta sentència es pot consultar al web de l'Associació Catalana contra la Contaminació Acústica a través de l'enllaç següent: http://www.sorolls.org/docs/4a_sentenciapenal_bcn.htm.

¹⁷ Aquesta sentència es pot consultar al web de l'Associació Catalana contra la Contaminació Acústica a través de l'enllaç següent: http://www.sorolls.org/docs/Sentencia_sorolls-BCN-Nou_Barris_cat.htm.

¹⁸ Decret 176/2009, de 10 de novembre, pel qual s'aprova el reglament de la Llei 16/2002, de 28 de juny, de protecció contra la contaminació acústica, i se n'adapten els annexos, consultable a: <https://www.gencat.cat/eadop/imatges/5506/09313098.pdf>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.3.10 Conclusió-síntesi

La majoria dels indicadors medioambientals de la ciutat són prou satisfactoris; tot i així, cal treballar encara per millorar la situació respecte a alguns contaminants, sobretot el NO₂ i el PM₁₀. L'aigua de consum tampoc no té la mateixa qualitat en els diferents districtes de la ciutat, tot i que s'està procedint a mesures de correcció, que caldrà avaluar. El soroll i la contaminació acústica, finalment, apareixen com el principal problema medioambiental actual i mereixen un capítol a banda i una acció municipal més enèrgica, amb diferències notables entre els diversos districtes de la ciutat. Cal, finalment, continuar incrementant la superfície i la qualitat de les zones verdes a la ciutat.

2.3.11 Recomanacions

1. Fer un seguiment de l'aplicació a la ciutat de Barcelona, pel que fa a la necessària reducció, encara, dels nivells de NO₂ i de PM₁₀ del *Pla per a la Millora de la Qualitat de l'Aire a la Regió Metropolitana de Barcelona*, aprovat per la Generalitat el juliol del 2007¹⁹.
2. Avaluar les darreres mesures preses per corregir les desigualtats urbanes en termes de qualitat de l'aigua de l'aixeta.
3. Millorar el nombre i la qualitat de les zones verdes a la ciutat i donar prioritat als districtes més desafavorits en aquesta qüestió.
4. Reduir els actuals nivells de soroll que pateix la ciutat, en especial en els districtes en què s'enregistren els valors més elevats.
5. Actuar més decididament i més ràpidament, usant les potestats de què disposa l'Ajuntament, per sancionar les conductes infractores i clausurar i precintar els establiments i aparells causants de sorolls excessius.

2.4 El dret a la igualtat i a la no-discriminació

Els drets enunciats en aquesta *Carta* són reconeguts a totes les persones que viuen a les ciutats signatàries, independentment de la seva nacionalitat. Aquests drets són garantits per les autoritats municipals, sense cap discriminació per color, edat, sexe o opció sexual, llengua, religió, opinió política, origen nacional o social o nivell d'ingressos.

2.4.1 Índex temàtic

- Consideracions prèvies
- Ús indegut del dret d'admissió
- Dret a l'accessibilitat
- Discriminació en els espais públics
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

¹⁹ Vegeu el Pla per a la Millora de la Qualitat de l'Aire a la Regió Metropolitana de Barcelona, consultable a: <http://www20.gencat.cat/portal/site/dmah/menuitem.718bbc75771059204egcac3bboco0e1a0/?vgnnextoid=6e27718501a27210VgnVCM1000008doc1e0aRCRD&vgnnextchannel=6e27718501a27210VgnVCM1000008doc1e0aRCRD>

2.

2.4.2 Consideracions prèvies

Una de les dificultats per a l'anàlisi d'aquest dret rau en la complexitat de determinar quan es produeix discriminació i sota quin supòsit. Això tot i l'existència d'una definició consensuada de discriminació que prové de la legislació comunitària, que, a més distingeix entre discriminació directa i discriminació indirecta.

Així, hi ha discriminació directa quan una persona és tractada de manera menys favorable que una altra en una situació anàloga, i discriminació indirecta quan una disposició, criteri o pràctica aparentment neutres puguin ocasionar un desavantatge particular a unes persones respecte a unes altres.

Una altra dificultat rau en la determinació de les temàtiques a incloure dins l'àmbit d'aquest dret. En aquest sentit, s'ha optat per referir-hi totes aquelles situacions que no tenen un escenari molt específic, com per exemple el món del treball, de l'educació o de la salut, que ja disposen dels seus espais propis respectius en aquest informe. Per això, cal assenyalar que s'ha decidit fer referència en aquest apartat a la discriminació sempre que es desconeguin els espais on s'han produït les vulneracions perquè la informació existent no facilita aquesta dada, o no ho fa de manera precisa. Quan, en canvi, s'han detectat vulneracions, i/o limitacions i/o discriminacions en àmbits concrets

(l'educació, el treball, la salut...) se'n dóna compte en els apartats corresponents. Aquesta consideració afecta sobretot les vulneracions del dret a l'accessibilitat i els exemples de discriminació.

També cal deixar constància, com a fet molt positiu, de l'existència de l'Oficina per la No-discriminació, que en el seu moment va ser una iniciativa pionera i ara acaba de celebrar el seu desè aniversari. Es tracta, sens dubte, d'una bona pràctica –en el sentit que anima les persones a denunciar possibles situacions discriminatòries– i, alhora, és un instrument útil en termes d'investigació, ja que proporciona dades que contribueixen a suplir, ni que sigui parcialment, la manca de dades estadístiques sobre l'existència de discriminacions.

L'any 2008 es van sumar dues iniciatives municipals més en aquest àmbit de lluita contra la discriminació. Ens referim a un protocol per a la prevenció, la detecció i l'actuació en els casos que afectin la dignitat i la discriminació en el treball contra treballadors i treballadores municipals; i a una instrucció de la Guàrdia Urbana de Barcelona per a la prevenció i evitació d'actituds discriminatòries.

La primera mesura s'adreça a la lluita contra l'assetjament de tot tipus i la discriminació que poden sofrir els treballadors i les treballadores del propi Ajuntament, establint els canals, l'anàlisi i els procediments per a la denúncia d'aquestes situacions i les necessàries garanties de protecció dels denunciants.

La segona mesura estipula que, en el compliment de les seves funcions, tot el personal de la Guàrdia Urbana de Barcelona: a) ha d'actuar sense cap tipus de discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social; b) no ha de fer cap mena de comentari, expressió o gest, ni mostrar cap mena d'actitud o de tracte discriminatori per raó de gènere i orientació sexual, origen i pertinença cultural, salut física i mental, edat, condició econòmica o social o per qualsevol altre motiu; c) ha de tenir una gran cura amb el llenguatge que utilitzi quan es tracta de l'àmbit afectiu o personal dels ciutadans i de les ciutadanes i dels companys i de les companyes; i d) ha d'impedir qualsevol pràctica discriminatòria que comporti violència física o moral.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.4.3 Ús indegut del dret d'admissió

El dret d'admissió és una potestat dels propietaris dels locals que poden restringir-hi l'accés, però l'exercici d'aquest dret està condicionat a una sèrie de límits²⁰ com el respecte a la dignitat de les persones i als seus drets fonamentals i, en especial, els continguts en l'article 14 de la Constitució, en el sentit que tothom és igual davant la llei, sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió, o qualsevol altra circumstància personal o social. Tot ús injustificat del dret d'admissió constitueix una vulneració del dret a la no-discriminació, del dret a la ciutat i del dret al lleure.

Per tractar aquesta qüestió s'han tingut en compte tres fonts d'informació: l'Oficina per la No-discriminació (OND), SOS Racisme Catalunya i un estudi recent sobre l'ús del dret d'admissió en locals d'oci del centre històric de Barcelona.

Pel que fa a la primera, en la seva *Memòria de l'any 2009*, que recull les denúncies enregistrades a la seva seu durant l'any 2008, l'ús indegut del dret d'admissió va ser citat en el 12,18% de les 740 situacions ateses. L'Oficina per la No-discriminació també permet de conèixer quins col·lectius s'han sentit més afectats per les diferents vulneracions de drets. Si centrem la informació d'aquest informe en l'ús indegut del dret d'admissió i deixem de banda les

persones que no pertanyen a cap grup específic de població, podem apreciar que els immigrants, les persones amb disminucions i la discriminació per raó de l'orientació sexual i la identitat sexual, resulten ser les poblacions i les circumstàncies més afectades.

(Taula 18)

El més interessant d'aquesta taula és la seva pràctica concomitància amb la que recull les vulneracions del dret a la dignitat (la número 3) pel que fa als col·lectius i circumstàncies més susceptibles de ser afectats per aquestes dues vulneracions.

Pel que fa a SOS Racisme Catalunya, la *Memòria de la seva Oficina d'Informacions i Denúncies* també consigna, dintre la tipologia «discriminacions en serveis», usos indeguts del dret d'admissió, que constitueixen el 25% de les 44 noves denúncies enregistrades l'any 2008 englobades dins aquesta categoria.

Un incident relatat en el primer informe anual que SOS Racisme Catalunya ha realitzat prenent com a base tot el territori català consigna un episodi similar al succeït un any després, el desembre del 2009, en un bar de Barcelona: dos homes d'origen magrebí van ser atesos de mala manera per dos cambrers, un dels quals fins i tot els va convidar a abandonar el local sense més explicacions. Segons l'amo del bar, un dels cambrers ja hi havia causat problemes anteriorment per les seves actituds racistes. Els fets han estat provats judicialment i s'ha condemnat aquest cambrer al pagament d'una multa.

Cal afegir, finalment, les conclusions d'un estudi recent²¹ centrat en 68 locals d'oci nocturn del nucli històric de Barcelona i l'ús racista i «discriminat» que fan del dret d'admissió en contra dels immigrants d'origen magrebí o procedents de països considerats pobres en el marc d'un

Taula 18. Ús indegut del dret d'admissió per col·lectius. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008

Col·lectius o problemàtiques	Percentatges
Persones no pertanyents a cap grup específic	56,8%
Immigrants	24,3%
Persones amb discapacitat	10,8%
Orientació sexual	5,4%
Dones	2,7%

Font: Ajuntament de Barcelona, *Oficina per la No-discriminació (OND) (2009)*, 08 *Resum d'activitats*

²⁰ Vegeu el Decret 200/1999, de 27 de juliol, pel qual es regula el dret d'admissió als establiments públics on es realitzen espectacles i activitats recreatives, consultable a: <http://www.gencat.cat/interior/leg/1999d200.htm>

²¹ M. Delgado; J. Carreras (2008), «Pràctiques d'exclusió als locals nocturns del centre històric de Barcelona. El dret d'admissió com a tècnica de discriminació racista», dins Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, *Recerca i immigració*, consultable a: <http://www20.gencat.cat/docs/dasc/01Departament/08Publicacions/Coleccions/Ciutadania%20i%20immigracio/03recercaimmigracio08/2008Recercaimmigracio.pdf>

2.

procés d'«ennobliment» del barri. Aquestes conclusions indiquen que «entre les persones usuàries dels bars de nit del Raval no hi trobem gairebé ningú que s'associï a la categoria d'immigrant treballador/a pobre/a provinent de països del que es coneix com a Tercer Món».

Durant el treball de camp emprès per a la realització de l'estudi referit, que va durar deu mesos, els responsables de l'estudi van verificar la legitimitat de l'ús del dret d'admissió en 17 ocasions i van comprovar que, en 13 d'elles, es va aplicar injustificadament amb la negació de l'entrada o l'expulsió del local a unes persones simplement pel fet que la seva imatge corresponia amb la dels immigrants nord-africans. Els autors de la investigació també apunten la necessitat de modificar el Decret 200/1999, ja que la seva redacció actual permet «concrecions del tot discrecionals i sovint arbitràries». Aquestes actituds comporten una vulneració del dret a la ciutat i també (vegeu el capítol corresponent) del dret al lleure.

2.4.4 Dret a l'accessibilitat

La millora de l'accessibilitat és un dels objectius inclosos en el Programa d'Actuació Municipal 2008-2011 de l'Ajuntament de Barcelona i també en el document *Barcelona: Actuacions municipals per a les persones amb discapacitat*, que, a banda de moltes altres mesures, remet a la millora de l'accessibilitat física i comunicativa. Un altre document molt recent de referència es denomina *30 anys treballant amb les persones amb discapacitat. Barcelona, una ciutat per a tothom*.

En aquest espai també s'esmenten dues mesures recentment anunciades i preses per l'equip de govern municipal en aquesta matèria: l'adaptació de totes les parades d'autobús i dels contenidors d'escombraries.

D'acord amb Transports Metropolitans de Barcelona, tota la flota d'autobusos de Barcelona està adaptada des del gener del 2007 a les persones amb mobilitat reduïda, de manera que, segons l'última edició de l'*Anuari Estadístic de Barcelona*, l'any 2008 hi havia 1.079 autobusos amb pis baix. L'any 2009 totes les parades d'autobús es van fer accessibles per a les persones amb discapacitat visual, mentre que està previst que el 2010 totes elles estiguin adaptades també a les persones amb mobilitat reduïda. Pel que fa a la xarxa de metro, el 69% (85) de les 123 estacions que la componen²² estan adaptades. Tot i que això vol dir que

no s'han complert els terminis previstos, ja que l'any 2006 s'havia d'haver assolit l'adaptació total de la xarxa, s'hi ha continuat treballant, de manera que tan sols 6 estacions no disposen, ara per ara, de cap pla al respecte.

En aquest sentit, cal afegir que en l'últim informe anual del Síndic de Greuges de Catalunya es dóna compte de l'obertura d'una actuació d'ofici sobre l'accessibilitat de la xarxa del metro de Barcelona per tal de conèixer el seu grau actual de compliment de la normativa d'accessibilitat de Catalunya. En el marc d'aquesta actuació també s'estudiaran les queixes individuals rebudes relatives a la manca de condicions d'accessibilitat en algunes estacions o serveis concrets de la xarxa.

Pel que fa a la segona mesura, la substitució gradual dels contenidors que no reuneixen les condicions d'accessibilitat, que també té una lectura evident en termes de medi ambient, es va iniciar el mes de novembre del 2009 i s'ha de completar amb la instal·lació de 27.000 noves unitats. Aquesta ha estat una de les reivindicacions històriques de les entitats de persones amb discapacitat.

Cal consignar així mateix que, el gener del 2007, més del 90% dels 1.287 km de carrers de la ciutat eren accessibles a les persones amb discapacitat. Quedaven fora d'aquest recompte 180 km que, per les seves característiques, sobretot en termes

²² Aquest era el nombre d'estacions de metro en el moment de tancar aquest informe; és a dir, no s'hi comptabilitzen les inaugurades posteriorment, en el marc, sobretot, de la nova línia 9.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

de grans pendents, no es podien fer accessibles segons els criteris marcats per la normativa.

Pel que fa a possibles limitacions i o vulneracions d'aquest dret, dins la categoria dels «altres drets» vulnerats recollits per l'Oficina per la No-discriminació, hi figura el dret a l'accessibilitat, que, d'altra banda, constitueix el principal problema amb què diuen trobar-se les persones amb discapacitat a Barcelona. Val a dir que, al llarg d'aquest document, s'esmentaran tant l'accessibilitat física com l'accessibilitat comunicativa.

(Taula 19)

2.4.5 Discriminació en els espais públics

Juntament amb aquestes dues tipologies específiques de discriminació que s'acaben de referir, també hi ha dades sobre discriminacions més genèriques com les percebudes en espais públics de la ciutat.

La base d'aquesta informació prové d'un estudi recent de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, *La salut de la població immigrant de Barcelona*, el primer realitzat sobre l'estat de salut dels immigrants que viuen a la ciutat.

Aquest informe inclou la taula 20, que figura a la pàgina següent, sobre la discriminació percebuda per raons d'ètnia o origen, però no solament en rebre assistència sanitària, sinó també en la recerca d'ocupació, en el lloc de treball i en un espai públic²³, que és a la que es dedica aquest apartat de l'informe.

Del quadre es desprèn que existeix un tall clar entre immigrants procedents de països desenvolupats i de països no desenvolupats, essent aquests darrers els qui diuen haver experimentat un major nombre o freqüència de situacions discriminatòries. Dintre d'aquests, també s'observen diferències apreciables en funció del tipus de treball, la qual cosa dona més base per pensar que la discriminació no és aleatòria: els treballadors i les treballadores manuals diuen haver patit discriminacions força més sovint que els treballadores i les treballadores no manuals.

L'Agència de Salut Pública de Barcelona també ha realitzat estudis sobre l'estat de salut d'altres col·lectius (les poblacions vulnerables, les dones i la gent gran), però sense dades relatives, a diferència del cas dels immigrants, a la percepció de l'existència de discriminacions en contra de la seva salut.

Taula 19. Els drets més vulnerats de les persones amb discapacitat. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008

Drets	Percentatges
Accessibilitat	33,3%
Admissió	22,2%
Educació i formació	16,7%
Dignitat	16,7%

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *08 Resum d'activitats*

²³ Aquesta informació concreta prové de l'*Enquesta de Salut de Barcelona 2006*, realitzada per la mateixa Agència, a partir de 6.050 entrevistes fetes a persones residents i empadronades a la ciutat, que inclou una mostra suficient de persones immigrants.

2.

La Federació d'Associacions de SOS Racisme a l'estat espanyol i SOS Racisme Catalunya, concretament, també recullen casos genèrics de discriminació que enquadren sota la categoria «agressions i discriminacions de particulars», l'any 2008 va representar la segona amb un major nombre de nous casos (28). Atesa la condició de l'entitat, aquestes discriminacions afecten només dos col·lectius: els nouvinguts i les minories ètniques.

Pel que fa a la principal minoria ètnica de l'estat espanyol, el poble gitano, l'últim informe anual sobre discriminació elaborat per la Fundació Secretariado Gitano a escala de tot Espanya no inclou cap fet denunciat a la ciutat de Barcelona. Cal afegir,

en relació amb aquesta minoria, que la polèmica prohibició a Espanya de recollir dades en què consti el caràcter ètnic de les persones, suposa en la pràctica una manca total de dades estadístiques sobre les seves condicions de vida en tots els àmbits, de manera que les informacions sobre aquesta ètnia procedeixen o bé d'enquestes o bé d'estudis específics.

2.4.6 Conclusió-síntesi

En aquest capítol es fa només referència a les discriminacions que no remetent a un àmbit concret com la salut, l'educació o l'habitatge. D'ell es desprèn que a Barcelona el col·lectiu més discriminat són els immigrants i sobretot els procedents de països en

vies de desenvolupament. També les minories ètniques, les persones amb discapacitat, els col·lectius discriminats per raó de l'orientació sexual i la identitat de gènere, les dones, etc., denuncien discriminacions, encara que una gran part d'elles no surten a la llum pública. Pel que fa a les persones amb discapacitat, pateixen especialment de mancances en termes d'accessibilitat comunicativa, mentre que pel que fa a l'accessibilitat física és molt el que s'ha fet, encara que continuï pendent completar l'adaptació de la xarxa del metro. Es pot concloure que part d'aquestes discriminacions remetent a situacions relacionades amb l'odi a la diferència, mentre que d'altres tenen a veure amb una incompleta igualtat vers la qual s'ha de continuar avançant tot procedint a les necessàries adaptacions.

Taula 20. Percepció de discriminació per raons d'ètnia o origen en persones immigrades en llocs públics de Barcelona. Resultats en percentatges estandarditzats per edats. 2006

Grup	Sexe	Classe Social	Mai	Algunes vegades	Moltes vegades/ Constantment
Països en vies de desenvolupament	Homes	No manuals	83,4%	11,2%	5,4%
		Manuals	72,5%	23,0%	4,5%
	Dones	No manuals	89,1%	8,3%	2,7%
		Manuals	74,2%	17,2%	8,6%
Països desenvolupats			94,5%	4,7%	0,8%

Font: Enquesta de Salut de Barcelona 2006

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.4.7 Recomanacions

1. Emprendre accions sempre que apareguin indicis mínimament fiables d'usos indeguts del dret d'admissió i intervenir en consonància amb el que els resultats d'aquestes investigacions assenyalin.
2. Vetllar especialment perquè els immigrants, les persones amb discapacitat i les persones que poden ser discriminades a causa de la seva orientació sexual i la seva identitat de gènere no es vegin perjudicades per un ús indegut del dret d'admissió i siguin tractades amb total igualtat amb la resta de col·lectius.
3. Realitzar estudis per tal de conèixer la dimensió real de les faltes i dels delictes comesos en què hi ha present una discriminació per orientació sexual o d'identitat de gènere.
4. Garantir a les persones amb discapacitat l'accessibilitat quan les possibles obres necessàries siguin competència de l'Ajuntament (edificis municipals, carrers...) i vetllar perquè els propietaris de locals privats realitzin, també, les reformes necessàries.
5. Completar l'accessibilitat de la xarxa del metro de Barcelona.
6. Intensificar les actuacions en matèria d'accessibilitat comunicativa.

2.5 El dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa

Tots els ciutadans i totes les ciutadanes tenen dret a exercir la seva llibertat lingüística, religiosa i cultural. Les autoritats municipals, en col·laboració amb les altres administracions, fan tot allò necessari per tal que els infants de grups lingüístics minoritaris puguin estudiar la llengua materna. Al mateix temps, la llibertat de consciència i de religió individual i col·lectiva queda garantida per les autoritats municipals en tots els ciutadans i totes les ciutadanes. A més, en el marc de la legislació nacional, les autoritats municipals duen a terme totes les accions necessàries per garantir aquest dret i vetllen per evitar la creació de guetos.

2.5.1 Índex temàtic

- Consideració prèvia
- Llibertat cultural
- Llibertat lingüística
- Llibertat religiosa
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.5.2 Consideració prèvia

Aquest és un dels drets amb una menor informació disponible; un dret que, a efectes d'una major comprensió, s'ha escindit en les tres llibertats que el constitueixen. Val a dir, també, que aquestes tres llibertats tenen sentit, o tenen un major sentit, en un context creixent de diversitat com l'actual.

2.5.3 Llibertat cultural

L'anàlisi pel que fa a aquest tema s'inicia amb els resultats d'una enquesta municipal recent, inclosa en el document *Decàleg Barcelona Intercultural*, que mesura el grau d'acceptació dels habitants de Barcelona pel que fa a la creixent diversitat sociocultural de la ciutat.

En aquesta enquesta, hi van participar 3.154 persones de diferents àmbits i sectors de la ciutat, que van respondre a les següents cinc preguntes: la valoració de l'increment de la diversitat dels últims anys a Barcelona, la identificació dels factors que dificulten les relacions de convivència o la interacció entre els barcelonins i les barcelonines d'orígens culturals diversos, la identificació dels factors que les faciliten, la identificació dels elements que haurien de ser comuns a totes les persones de diferents orígens culturals en termes de convivència i la identificació d'algun espai d'interculturalitat o de convivència intercultural a Barcelona.

2.

En la primera pregunta destaquen el 72,2% de respostes que consideren la diversitat com a quelcom positiu, que es desglossen en el 34,5% que la consideren una riquesa i el 37,7% que hi veuen una oportunitat i un repte. En el cantó contrari, hi ha els qui la conceben com una pèrdua i una amenaça (21,2%) i, en un terreny intermedi, els qui la defineixen com un fet estructural (6,6%).

A la segona pregunta, centrada en les dificultats per a la interacció, la major part de les respostes (48,1%) apunten a factors subjectivorelacionals, que remeten a actituds, estereotips, prejudicis i costums diferents; a continuació, s'esmenten factors socioinstitucionals (25,4%), que comprenen la discriminació institucional, la segregació, la falta de reacomodació de la societat a la realitat dinàmica i els discursos mediàtics; finalment, es relacionen factors econòmics (14%), educatius (7,9%) i lingüístics (4,6%).

La tercera pregunta, el revers de l'anterior en tant que cerca els factors que afavoreixen la convivència i la interacció, situa, a l'inrevés de la precedent, els factors socioinstitucionals en primer lloc (50,4%) i els subjectivorelacionals en segona posició (22,9%). Cal concloure, doncs, amb l'anàlisi conjunta de les respostes a aquestes dues preguntes, que mentre es responsabilitza sobretot l'àmbit individual pel que fa a les dificultats, s'assenyala les institucions

Taula 21. Valoracions de l'increment de la diversitat a Barcelona Resultats en percentatges. 2010

Valoracions	Percentatges
Positiva com a riquesa	34,5%
Positiva com a oportunitat i repte	37,7%
Pèrdua i amenaça	21,2%
Fet estructural	6,6%

Font: Ajuntament de Barcelona (2010), *Decàleg Barcelona Intercultural. Una estratègia de ciutat per conviure en la diversitat*

Taula 22. Identificació de les dificultats per a la interacció i la convivència entre persones d'origens culturals diversos. Resultats en percentatges. 2010

Dificultats	Percentatges
Factors subjectivorelacionals	48,1%
Factors socioinstitucionals	25,4%
Factors econòmics	14,0/%
Factors educatius	7,9%
Factors lingüístics	4,6%

Font: Ajuntament de Barcelona (2010), *Decàleg Barcelona Intercultural. Una estratègia de ciutat per conviure en la diversitat*

Taula 23. Identificació dels factors que afavoreixen la interacció i la convivència entre persones d'origens culturals diversos. Resultats en percentatges. 2010

Factors	Percentatges
Factors socioinstitucionals	50,4%
Factors subjectivorelacionals	22,9%
Factors educatius	11,0/%
Fortaleses de la ciutat	8,3%
Factors lingüístics	3,7%
Factors econòmics	4,6%

Font: Ajuntament de Barcelona (2010), *Decàleg Barcelona Intercultural. Una estratègia de ciutat per conviure en la diversitat*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

ons com els agents que més hi han de posar de la seva part en forma de creació d'espais d'intercanvi quotidià, de participació de diverses poblacions en projectes comuns i de facilitació de la interacció quotidiana en tots els àmbits. Finalment, en les respostes a aquesta pregunta, també hi apareixen els factors educatius (11%), els lingüístics (3,7%) i els econòmics (3,6%), a banda de les forteses de la ciutat (8,3%), mesurades en termes de la seva història i característiques, de l'associacionisme i del treball en xarxa que la caracteritzen i de l'aposta institucional per la diversitat.

Quant a la identificació dels elements comuns que les persones de diferents orígens culturals haurien de compartir, que constitueix la quarta pregunta, la resposta més sovintejada són les normes de convivència (23,4%), seguida de l'existència d'espais i serveis comuns (17,1%), el diàleg (15,1%), els interessos i projectes (14,7%), la llengua (13,9%), un concepte únic de ciutadania (12,3%) i l'accés a la informació (3,5%).

Com a espais d'interculturalitat o de convivència intercultural a Barcelona (cinquena pregunta), s'assenyalen les escoles, les associacions, l'esport i alguns espais públics. A continuació es presenten aquests resultats en forma de taules.

(Taules de la 21 a la 24)

Taula 24. Identificació dels elements comuns a compartir entre persones d'orígens culturals diversos. Resultats en percentatges. 2010

Elements comuns	Percentatges
Normes de convivència	23,4%
Espais i serveis comuns	17,1%
Diàleg	15,1%
Interessos i projectes	14,7%
Llengua	13,9%
Concepte únic de ciutadania	12,3%
Accés a la informació	3,5%

Font: Ajuntament de Barcelona (2010), *Decàleg Barcelona Intercultural. Una estratègia de ciutat per conviure en la diversitat*

Per reblar el clau d'aquesta actitud positiva davant la diversitat cal afegir que en l'edició de l'Òmnibus municipal corresponent al juny del 2009 també es va incloure una pregunta sobre la valoració de la creixent diversitat cultural de la ciutat per part de la ciutadania; unes valoracions fonamentalment positives, com ja s'ha avançat: el 52,4% la van considerar positiva, el 19,3% s'hi van mostrar indiferents, el 15,5% en tenien una percepció negativa, per al 8,2% era molt positiva i per al 2,4%, finalment, molt negativa.

Després d'aquestes dades passem a realitzar un recorregut per les diverses iniciatives que l'Ajuntament de la ciutat ha anat emprenent en aquest àmbit.

Cal començar, cronològicament, per assenyalar que el *Pla Estratègic de Cultura de Barcelona*, al qual es dedica una major atenció en aquest informe en l'apartat corresponent al dret a la cultura, es va elaborar a partir de les conclusions d'una sèrie de taules participatives, una de les quals denominada Diversitat Cultural i Ciutadania. Aquesta taula ressalta la importància del diàleg intercultural i assenyala tres eixos futurs de treball que constitueixen tres reptes en matèria de polítiques culturals dirigides a fomentar el diàleg i la convivència interculturals.

2.

El primer eix/repte és el reforçament del paper dels centres culturals de proximitat (biblioteques, centres cívics i espais culturals de barri) en tant que espais de trobada intercultural que incorporin i dissenyin objectius i polítiques específiques de foment de la participació i de la convivència entre les diferents cultures del seu àmbit d'influència.

El segon eix/repte és la construcció d'una ciutadania culturalment activa capaç de generar identitats compartides i cohesió social.

El tercer eix/repte es basa en el foment actiu dels equipaments, les programacions i els projectes públics municipals com a finestres i miralls de la diversitat cultural que avui existeix a Barcelona.

A continuació, i amb motiu de l'Any Europeu del Diàleg Intercultural (2008), la Direcció d'Immigració de l'Ajuntament de Barcelona i l'Institut de Cultura de Barcelona van posar en marxa el Programa Barcelona Diàleg Intercultural²⁴ sota el prisma de la interdependència entre drets humans i diversitat cultural. Es tractava d'un programa que consistia bàsicament en una agenda d'actes a celebrar durant aquell any en l'àrea de la promoció de la diversitat cultural.

Per tal d'anar més enllà d'aquella efemèride concreta, l'Ajuntament va nomenar un Comissionat per a la Immigració i el Diàleg Intercultural com a responsable de coordinar l'elaboració d'un *Pla Municipal Barcelona Interculturalitat* en base a l'experiència adquirida durant l'any 2008 i donar-li continuïtat. Aquest Pla, que ha d'encarnar les polítiques municipals de suport a la diversitat cultural de la ciutat, es va presentar al ple municipal com a mesura de govern a final de març del 2010²⁵.

Al gener del 2010, l'Ajuntament ja havia presentat, dintre d'aquest procés d'elaboració, un denominat *Decàleg Barcelona Intercultural*, que ha de marcar les línies estratègiques d'aquest *Pla Municipal Barcelona Interculturalitat* en matèria de gestió de la diversitat a llarg termini. Va ser en el marc de l'elaboració d'aquest *Decàleg* que es va realitzar l'enquesta que s'ha analitzat al començament d'aquesta secció, els resultats de la qual van ajudar a definir-lo. Així, els 10 punts d'aquest decàleg són:

1. Ciutat i democràcia: del veïnatge a la ciutadania.
2. Oportunitats: de les oportunitats a la mobilitat social.
3. Educació: de l'aula diversa a la ciutat educadora.
4. Llengua i comunicació: de la no comunicació a l'apropament.
5. Diversitat cultural: de la diversitat cultural a l'enriquiment cultural.
6. Entorn urbà: de la construcció de la ciutat a la vida de barri.
7. Convivència: de la indiferència a la convivència.
8. Rumors i estereotips: de l'estereotip al coneixement.
9. Vitalitat social: dels interessos comuns als espais compartits.
10. Desenvolupament: de la diferència a l'excel·lència.

Tots aquests documents mostren, sens dubte, un compromís actiu de l'Ajuntament de Barcelona amb el reconeixement de la diversitat cultural a la ciutat. Tanmateix, malgrat l'existència de tots aquests documents, no n'hi cap que permeti mesurar el grau de llibertat cultural i de respecte a la diversitat cultural existent actualment a la ciutat de Barcelona.

²⁴ Aquest programa es pot consultar a: http://www.bcn.cat/novaciutadania/pdf/ca/dialeg/programes/prog_bcn_intercultural_ca.pdf.

²⁵ Vegeu: http://www.interculturalitat.cat/pdf/Pla_BCN_Interculturalitat.pdf.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.5.4 Llibertat lingüística

Pel que fa a la llibertat lingüística, tot i que el redactat de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* parla únicament del dret dels infants pertanyents a grups lingüístics minoritaris a poder estudiar les seves respectives llengües maternes, coincidim plenament amb CCOO del Barcelonès que aquest dret també hauria d'emparar l'ús del català en tots els àmbits públics.

De fet, sobre aquesta qüestió, val la pena de ressaltar que no ha estat fins l'any 2010 que el català ha esdevingut oficialment la primera llengua de l'Ajuntament de Barcelona i se n'ha regulat l'ús en tots els àmbits d'actuació municipal.

Més enllà del coneixement de casos concrets de discriminació lingüística del català a Barcelona, no es disposa, tanmateix, de cap informe que analitzi i quantifiqui aquestes vulneracions en aquest àmbit territorial, tret dels que ha fet recentment la Plataforma per la Llengua en l'esfera concreta de l'Aeroport del Prat.

2.5.5 Llibertat religiosa

El recorregut per aquesta temàtica s'inicia amb els resultats d'una enquesta Òmnibus realitzada el juny del 2008 per l'Ajuntament de Barcelona. La gran majoria, el 72,6%, dels enquestats (1.000 persones), consideren que a Espanya les diferents instàncies governamentals garanteixen realment el dret a la llibertat de religió i de consciència. Pel que fa estrictament a Barcelona, un percentatge encara superior, el 87,4%, és del parer que aquesta és una ciutat en què les creences religioses o espirituals es poden viure amb llibertat i normalitat. Un altre percentatge elevat, el 75,6%, pensen que la diversitat de creences religioses és un fet positiu i enriquidor.

A continuació, val la pena esmentar, en aquest sentit i com a iniciativa positiva, la creació per part de l'Ajuntament de Barcelona de l'Oficina d'Afers Religiosos (OAR). Aquest servei, gestionat per UNESCOCAT, té com a objectiu garantir precisament la llibertat de consciència i de religió i el respecte i el reconeixement de totes les creences, religioses i no religioses, a la ciutat de Barcelona.

Gràcies, precisament, a l'OAR es disposa de la taula 25, que es reproduïx a continuació, sobre els llocs de culte existents actualment a Barcelona per a les diferents confessions religioses que hi ha a la ciutat.

Taula 25. Nombre de llocs de culte de les diferents confessions religioses existents a Barcelona

Parròquies catòliques	141
Esglésies evangèliques	119
Sales del Regne dels Testimonis Cristians de Jehovà	18
Oratoris islàmics	16
Centres budistes	15
Comunitats ortodoxes	8
Esglésies adventistes	5
Sinagogues	5
Centres taoistes	5
Centres hindús	3
Capelles de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies	2
Temples <i>sikh</i>	1
Centres bahaistes	1
Entitats atees	1

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina d'Afers Religiosos (2009), *Informe de gestió 2008*

2.

Pel que fa a una qüestió concreta, la possibilitat de practicar diferents tipus de rituals funeraris en funció de les creences religioses (i no religioses), l'única sobre la qual s'ha trobat informació concreta, els Serveis Funeraris de Barcelona accepten la realització de qualsevol mena de ritual en les seves instal·lacions i faciliten la següent taula:

Taula 26. Rituals funeraris per creences. Resultats en nombres absoluts. 2006, 2007 i 2008

	2006	2007	2008
Respons catòlic	12.135	12.046	11.255
Missa catòlica	1.035	1.079	1.001
Sense cerimònia	463	428	431
Cerimònies laiques	696	810	1.063
Cerimònies evangèliques	74	54	62
Testimonis de Jehovà	66	82	55
Cerimònies musulmanes	19	48	46
Cerimònies hebrees	4	8	5
Cerimònies protestants	10	11	5
Cerimònies hindús	2	3	5
Cerimònies budistes	5	4	5
Cerimònies ortodoxes	0	1	2

Font: Serveis Funeraris de Barcelona

L'any 2009 la Generalitat de Catalunya va editar un llibret amb recomanacions per a la gestió de la diversitat religiosa en els cementiris, atès que es tracta d'una competència municipal. Les recomanacions genèriques²⁶ són, entre altres, el respecte als drets fonamentals comuns a totes les persones, el respecte dels drets de llibertat de pensament, de consciència i religió, el respecte a la llibertat de creences, l'afavoriment de la cohesió social per sobre de la segregació per motius de creença, religió o cultura i el tracte igualitari i no discriminatori de totes les persones independentment de les seves creences i conviccions.

Cal esmentar, també, la recent aprovació, per part del Parlament de Catalunya, de la Llei de Centres de Culte²⁷; una llei amb uns missatges clars: garantir l'exercici de l'activitat religiosa en condicions de seguretat i salubritat i de respecte de la convivència, i instar els ajuntaments a la provisió de sòl adequat per a la construcció d'equipaments per a ús religiós.

Aquesta llei ha estat valorada per diferents de les confessions presents a la ciutat i pels seus representants a Barcelona. Atesa la potestat que aquesta atorga als ajuntaments en matèria de cessió de sòl, la Junta Islàmica, per un cantó, demana que aquesta distribució de sòl es faci de manera equitativa en funció del nombre de fidels de cada religió. El Consell Evangèlic, per la seva banda, remarca que la llei no resol el finançament de les obres que aquesta exigeix en els centres ja existents, tot i contemplar la provisió d'ajuts i un termini de cinc anys per realitzar les obres, i demana igualtat de tracte per a tots els col·lectius.

²⁶ Les recomanacions de tipus tècnic s'han omès voluntàriament.

²⁷ Llei 16/2009, del 22 de juliol, dels centres de culte, consultable a: <http://www.gencat.cat/diari/5432/09202020.htm>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.5.6 Conclusió-síntesi

Els ciutadans i les ciutadanes valoren positivament la diversitat cultural i religiosa de Barcelona i tot indica que a la ciutat es respecten les llibertats cultural, lingüística i religiosa, malgrat la percepció de l'existència d'algunes barreres tant individuals (prejudicis) com institucionals que s'oposen al seu ple reconeixement. Tanmateix, manquen dades i estudis específics per precisar l'abast real d'aquest dret i d'aquestes barreres.

2.5.7 Recomanacions

1. Realitzar estudis que permetin de conèixer el grau d'acceptació i de respecte de la diversitat cultural, lingüística i religiosa actualment present a Barcelona.
2. Identificar les barreres institucionals que suposen un fre al ple reconeixement de la diversitat a Barcelona.
3. Fomentar la creació d'un major nombre d'espais d'intercanvi entre persones amb orígens culturals diversos o utilitzar més intensivament per a aquesta finalitat els ja existents.

2.6 El dret a la participació política

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a participar en la vida política local mitjançant l'elecció lliure i democràtica dels representants locals. Al mateix temps, Barcelona, juntament amb les altres ciutats signatàries, fomenta l'ampliació del dret de sufragi actiu i passiu en l'àmbit municipal a tots els ciutadans i totes les ciutadanes majors d'edat no nacionals, després d'un període de dos anys de residència a la ciutat. A més, i al marge de les eleccions periòdiques que estan destinades a renovar les instàncies municipals, les autoritats municipals fomenten la participació democràtica. A aquest efecte, els ciutadans i les ciutadanes i les seves associacions poden accedir als debats públics, interpel·lar les autoritats municipals pel que fa als reptes que afecten l'interès de la col·lectivitat local i expressar les seves opinions, o bé de manera directa mitjançant un «referèndum municipal», o bé a través de les reunions públiques i l'acció popular.

2.6.1 Índex temàtic

- Dades de participació en les eleccions locals i no locals
- Iniciatives de l'Ajuntament de Barcelona per incrementar la participació de la ciutadania en la vida política de la ciutat: els espais de participació
- Opinions de la ciutadania i de les associacions
- Limitacions i/o vulneracions
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.6.2 Dades de participació en les eleccions locals i no locals

Pel que fa a aquesta qüestió, la taula 27, que figura a la pàgina següent, recull l'evolució de l'abstenció a Barcelona en les darreres eleccions municipals, catalanes i de l'estat per tal d'esbrinar els respectius percentatges i, també, si la població de la ciutat se sent més o menys interessada per les qüestions locals que per les qüestions que depenen de la Generalitat i les que depenen del govern central.

2.

Taula 27. Evolució de l'abstenció en les darreres edicions de les eleccions municipals, catalanes i de l'estat a Barcelona. Resultats en percentatges

Eleccions locals	(1999) 48,5%	(2003) 40,9%	(2007) 50,4%
Eleccions catalanes	(1999) 37,7%	(2003) 33,3%	(2006) 39,4%
Eleccions generals	(2000) 34,4%	(2004) 22,1%	(2008) 27,8%

Font: Junta Electoral

Taula 28. Abstenció per districtes en les darreres eleccions municipals en ordre creixent. Resultats en percentatges. 2007

Districtes	Abstenció
Sarrià-Sant Gervasi	43,4%
Les Corts	45,7%
Eixample	47,5%
Gràcia	48,7%
Sant Andreu	50,4%
Sant Martí	50,7%
Horta-Guinardó	52,3%
Sants-Montjuïc	52,6%
Nou Barris	54,6%
Ciutat Vella	60,9%

Font: Junta Electoral

Com la taula permet veure, l'abstenció a Barcelona ha estat més alta, en anys recents si més no, en les eleccions locals que en les altres, tot i que s'acostumi a dir que les locals són les que més interès desperten en les persones per la repercussió més directa que les accions dels governs locals tenen en les seves vides. Es pot afirmar, per tant, que les qüestions d'abast local semblen interessar menys els barcelonins i les barcelonines que no pas les d'abast català i espanyol.

Pot ser interessant, també, d'oferir els percentatges d'abstenció en els diferents districtes de la ciutat pel que fa a les darreres eleccions municipals (2007). Uns resultats que assenyalen Ciutat Vella com el més abstencionista de la ciutat.

(Taula 28)

Atesa la indicació, abans apuntada, en el sentit que les persones joves constitueixen el segment de la població que, si més no a Barcelona, es mostra menys interessada a participar en les decisions municipals, cal constatar si aquesta posició es reflecteix en el seu comportament electoral. Segons un estudi bastant recent²⁸, l'abstenció dels joves sempre ha estat superior a la de les persones grans.

²⁸Tormos, Raül (2008), *La influència de l'edat en el comportament electoral a Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut (Aportacions 31).

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Aquest elevat nivell d'abstenció contrasta amb el ric teixit associatiu que sempre ha caracteritzat Barcelona i Catalunya, en general. En aquest sentit, a Barcelona hi ha censades actualment prop de 3.700 entitats, la qual cosa apunta certament a un notable interès per la vida de la ciutat que, tanmateix, no es tradueix en unes taxes elevades de participació electoral, especialment, recordem-ho, en el cas de les eleccions locals.

En la presentació d'un dels documents publicats per l'Ajuntament de Barcelona en matèria de participació política²⁹, s'assenyala que el *Pla Director Municipal de Participació Ciutadana 2010-2015*, un document al qual es fa referència posteriorment, va néixer arran precisament de les eleccions municipals del 2007 per tal de consolidar la democràcia participativa com a eix estratègic de la ciutat.

També cal deixar constància, en aquest punt, de l'aposta ferma de l'Ajuntament de Barcelona, en consonància amb el redactat d'aquest dret en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, per aconseguir que els immigrants que viuen a la ciutat puguin votar i ser votats en les eleccions municipals. En un document de la Regidoria Delegada per al *Pla Municipal d'Immigració*³⁰, la corporació municipal va mostrar la seva posició favorable a l'exercici del dret de sufragi per part de totes les persones estrangeres residents a la ciutat. Amb

dades de gener del 2008, aquesta situació afecta 273.175 persones, el 16,9% de la població total de la ciutat.

Aquest dret de sufragi sembla que podrà començar a exercir-se en les eleccions municipals previstes per al 2011, si més no, parcialment, perquè no afectarà a totes les nacionalitats, atesa la intenció manifestada darrerament pel govern central al respecte, en funció de l'existència d'acords bilaterals³¹.

2.6.3 Iniciatives de l'Ajuntament de Barcelona per incrementar la participació de la ciutadania en la vida política de la ciutat: els espais de participació

Per valorar la situació actual de la participació ciutadana a Barcelona, val a dir, d'acord amb el document de l'Ajuntament de Barcelona *Normes reguladores de la participació ciutadana*³², aprovat en un Consell Plenari l'any 2002, que les entitats declarades d'interès ciutadà poden formular al·legacions o propostes sobre els assumptes inclosos en l'ordre del dia dels plens, però no proposar-ne de nous ni, en general, intervenir als plens. Aquestes normes contemplen, això sí, la possibilitat de proposar a l'Ajuntament l'aprovació de disposicions municipals de caràcter general i la sol·licitud de realització de consultes populars.

Al seu torn, el Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat de Catalunya va presentar a final del 2008 les conclusions del procés participatiu sobre l'adaptació de la iniciativa legislativa popular al món local. La principal d'aquestes conclusions és la necessitat de disposar d'una normativa de mínims per a tot Catalunya que permeti a les persones una participació molt més directa en les polítiques municipals.

Aquesta «iniciativa ciutadana municipal», nom que rep l'adaptació al món local de l'esmentada iniciativa legislativa popular, preveu sol·licitar intervencions orals als plens municipals, proposar punts en l'ordre del dia i demanar informacions o explicacions sobre actuacions municipals, proposar textos normatius o l'adopció d'acords i demanar la convocatòria de consultes populars³³. Aquesta iniciativa va, doncs, més enllà, en alguns punts, de les normes reguladores de la participació ciutadana abans referides.

Pel que fa als òrgans municipals de participació ciutadana, el document marc a tenir en compte és el *Pla Director Municipal de Participació Ciutadana 2010-2015*, l'elaboració final del qual està prevista per al 2010, i de cara a la qual l'Ajuntament de Barcelona s'ha dotat d'una sèrie d'instruments previs d'anàlisi³⁴.

²⁹ Fundació Catalunya Segle XXI (2009), Diagnòstic dels òrgans i mecanismes formals de participació de l'Ajuntament de Barcelona, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, consultable a: http://www.bcn.es/participacio/docus/diagnostic_pdmc.pdf.

³⁰ Vegeu informe sobre El dret de vot per als immigrants, consultable a: http://www.bcn.cat/novaciutadania/pdf/ca/participacio/programes/informe_dret_vot_immigrants_ca.pdf.

³¹ Vegeu la direcció d'Internet del Ministeri espanyol d'Assumptes Exteriors i Cooperació: <http://www.maec.es/es/MenuPpal/Actualidad/NotasdePrensa/Paginas/15NP20090204.aspx>.

³² Vegeu <http://www.bcn.es/participacio/docus/normesreguladores.pdf>.

³³ Vegeu <http://www10.gencat.cat/drep/AppJava/cat/secretaria/salaPremsa/actualitat/2008/812031.jsp>.

2.

Aquests instruments han donat peu a un diagnòstic de síntesi sobre l'estat de la participació ciutadana a Barcelona, del qual en resulten les següents conclusions i problemes que l'esmentat *Pla Director* haurà de solucionar:

- Barcelona compta des de fa molts anys amb una gran diversitat d'òrgans, processos i mecanismes de participació ciutadana.
- El model de participació en termes del nombre d'òrgans i de mecanismes existents i l'escassa coordinació entre ells és excessivament complex.
- La concreció i compartimentació de molts d'aquests òrgans, processos i mecanismes és excessiva.
- Gran part de la ciutadania desco-neix l'existència d'aquests òrgans i mecanismes, malgrat que, com s'ha dit, n'hi hagi un gran nombre.
- Aquests òrgans i mecanismes no reflecteixen suficientment la diversitat de la població de Barcelona, sobretot en termes de població nouvinguda i de joves³⁵.

En termes d'espais de participació ciutadana, cal fer constar les següents tipologies principals que, realment, apunten a un possible excés, especialment si, com el mateix Ajuntament diagnostica, la coordinació entre ells és insatisfactòria:

- El Consell de Ciutat
- Els consells ciutadans de districte
- Els consells sectorials
- Els consells de barri
- Les comissions de treball
- Les comissions consultives de govern
- Els consells d'equipaments
- Les audiències públiques

Els organismes més importants són els consells ciutadans de districte, que es defineixen com els màxims òrgans consultius i de participació a cada districte³⁶ i s'anuncien en el *Pla d'Equipaments 2005-2015* que s'està elaborant actualment. Aquest *Pla* ha de fixar les necessitats de serveis i dotacions públiques per a la propera dècada en tots i cadascun dels barris de la ciutat, un catàleg que es preveu haver enllestit el 2010.

2.6.4 Opinions de la ciutadania i de les associacions

Segons l'*Enquesta de Qualitat de la Ciutat*, la valoració de la ciutadania pel que fa a la seva capacitat d'influència en les decisions del govern municipal obté una puntuació mitjana de 3,6, dues dècimes de punt inferior a la de l'any 2004, sobre un valor màxim de 10. Aquest és, de fet, de l'«àmbit de qualitat» de l'enquesta que obté una puntuació més baixa dels diferents que s'hi analitzen.

En aquest sentit, a final del 2008 la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona va emetre una declaració³⁷ en què demanava una revisió crítica del model de participació actualment imperant a la ciutat abans que s'instauraessin els consells de barri –dels quals ja s'ha parlat–, entre altres òrgans, a la secció 2.6.2. En aquesta declaració, la Federació també considera que aquest model és unilateral i dirigista, en el sentit que proporciona poques oportunitats per a una participació real.

També a final del 2008 l'Ajuntament de Barcelona donava a conèixer els resultats d'un Òmnibus sobre participació i associacionisme conduït per 1.000 persones, al qual ja s'ha fet referència en la secció 2.6.2 anterior. Una de les preguntes incloses remet a l'opinió de la ciutadania sobre l'existència o no de suficients mecanismes de participació ciutadana. El 48,6% van respondre considerant que eren suficients, el 36,4% van indicar que no ho eren i el 15% restant no es va posicionar.

Els mecanismes de participació més coneguts van resultar ser: els consells de districte (48,4%), el Telèfon del Civisme (32,9%), el Consell de Ciutat (25,8%), el Blog de Barcelona (20,9%) i les audiències públiques.

³⁴ Aquests instruments són: un Òmnibus municipal sobre participació i associacionisme, l'estudi *Les associacions de Barcelona i la participació en els afers municipals*, l'estudi *Diagnòstic dels òrgans i mecanismes formals de participació de l'Ajuntament de Barcelona i les aportacions ciutadanes en matèria de participació* recollides durant el procés d'elaboració del Programa d'Actuació Municipal 2008-2011.

³⁵ Pel que fa a la població nouvinguda, però, Barcelona compta amb el Consell Municipal d'Immigració de Barcelona, mentre que pel que fa als joves existeix un Consell de la Joventut de Barcelona.

³⁶ Vegeu http://www.bcn.es/participacio/ca/c_ciut_districte.htm.

³⁷ Vegeu <http://favb.cat/node/458>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

En correspondència amb l'observació que els òrgans i mecanismes actuals no reflecteixen suficientment la diversitat de la població de Barcelona, sobretot en termes de població nouvinguda i de joves, aquest Òmnibus també destaca que les persones de 16 a 34 anys són les menys interessades a participar en les decisions municipals.

(Taula 29)

Taula 29. Respostes negatives, per edats, a la pregunta «Hi hauria alguna actuació en la qual li hagués agradat fer alguna proposta a l'Ajuntament?». Resultats en percentatges. 2008

Edats	16-24 anys	25-34 anys	35-44 anys	45-54 anys	55-64 anys	Més de 65
Respostes negatives	16,1%	16,9%	11,5%	13,3%	15,0%	14,6%

Font: Ajuntament de Barcelona (2008), *Enquesta Òmnibus Municipal. Tabulacions*

2.6.5 Limitacions i/o vulneracions

La Síndica de Greuges de Barcelona és la instància a què poden recórrer els habitants de Barcelona quan creuen vulnerat el seu dret a la participació. En aquest sentit, el seu informe de l'any 2008 ressenya quatre queixes al voltant d'aquesta qüestió. Tanmateix, aquestes no al·ludeixen pas a la participació «política», sinó a divergències respecte als sistemes de comunicació d'un districte amb les entitats i associacions del seu territori i a denegacions d'ajuts per a l'organització d'actes al carrer. La conclusió és, doncs, que no s'ha produït cap denúncia de limitacions i/o vulneracions de l'exercici d'aquest dret.

Cal considerar, així mateix, com una vulneració d'aquest dret el fet que els immigrants que viuen a la ciutat de Barcelona encara no hagin pogut votar i ser votats en unes eleccions municipals, una situació amb la qual ja s'ha vist que la mateixa corporació municipal s'ha manifestat clarament en desacord.

2.6.6 Conclusió-síntesi

El nivell de participació en la vida política de la ciutat per part dels ciutadans i les ciutadanes i les organitzacions que els/les representen és satisfactori en termes de l'existència d'un gran nombre d'associacions, encara que es consideri que la capacitat d'influència de la ciutadania en les decisions del govern municipal és limitada. Aquest interès notable pels afers de la ciutat contrasta amb nivells elevats d'abstencionisme en les eleccions i particularment en les locals, la qual cosa afecta el conjunt de les forces polítiques.

2.6.7 Recomanacions

1. Garantir que els òrgans de participació siguin una via perquè la ciutadania exerceixi una influència real en les decisions del govern de la ciutat.
2. Fer campanyes per incrementar els índexs de participació en les eleccions municipals i per sensibilitzar la població sobre les repercussions que les decisions de l'àmbit local tenen en les seves vides.

2.

2.7 El dret a la vida privada i familiar

La ciutat protegeix el dret a la vida privada i familiar i reconeix que el respecte a les famílies, en la diversitat de les seves formes actuals, és un element essencial de la democràcia local. Aquesta protecció posa un accent especial en l'àmbit de l'habitatge. Al mateix temps, les famílies més desafavorides disposen d'ajuts financers, com també d'estructures i serveis per a l'assistència a la infància i la vellesa. Les autoritats municipals també desenvolupen polítiques actives per vetllar per la integritat física dels membres de les famílies i encoratgen a la desaparició dels maltractaments en el seu si. Al mateix temps, i en el marc del respecte de la llibertat d'elecció en l'àmbit educatiu, religiós, cultural i polític, les autoritats locals adopten totes les mesures necessàries per protegir la infància i la joventut i afavorir l'educació sobre les bases de la democràcia, la tolerància i la possibilitat de plena participació en la vida de la ciutat.

2.7.1 Índex temàtic

- Consideracions prèvies
- Llars amb dificultats per arribar a fi de mes, llars per trams d'ingressos/renda mitjana disponible per càpita i taxa de risc de pobresa.
- Respostes oficials i no oficials a les situacions de pobresa i ajudes a les famílies més desafavorides.
- Índexs d'envelliment i sobreenvelliment, persones grans que viuen soles i dificultats per sortir al carrer.
- Unions homosexuals.
- Limitacions i/o vulneracions: la falta de respecte a la diversitat de models familiars.
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.7.2 Consideracions prèvies

La formulació d'aquest dret en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* el deixa molt «despullat» de referències purament específiques. Aquest dret, en efecte, comença per afirmar la protecció (genèrica) de què ha de ser objecte la vida privada i familiar, i per esmentar una sèrie d'altres drets que s'hi relacionen i que ja tenen el seu espai en aquest informe: l'habitatge, l'educació i el dret a no patir violència, principalment.

A continuació, la *Carta* esmenta la disponibilitat d'ajuts financers i d'estructures d'assistència per a la infància i la vellesa en el cas de les famílies més desafavorides. És per això que s'ha considerat que l'eix principal que vertebrava aquest dret és la pobresa i la lluita contra ella. Al mateix temps, aquesta referència a la vellesa també aconsella de consignar en aquest capítol un conjunt d'informacions que remetien als índexs actuals d'envelliment i sobreenvelliment de Barcelona, les persones grans que viuen soles i les dificultats per sortir al carrer que poden tenir.

A tall, també, de consideracions prèvies, val la pena de recordar que d'acord amb el *Baròmetre Semestral* de Barcelona, els barcelonins i les barcelonines situen els problemes econòmics entre les seves preocupacions actuals més agudes, la qual cosa és plenament lògica en un context de crisi com l'actual; una crisi que no solament està afectant les persones individuals, sinó també les administracions, algunes de les quals hi han reaccionat, però, amb la retallada de determinats serveis i polítiques socials, segons assenyala el Síndic de Greuges de Catalunya en el seu darrer informe anual, per la qual cosa els perjudicats acaben essent les persones més desafavorides. És per això que el Síndic precisa que el que s'ha de fer en un moment de crisi econòmica com l'actual és prioritzar el combat contra l'exclusió social.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.7.3 Llars amb dificultats per arribar a fi de mes, llars per trams d'ingressos/renda mitjana disponible per càpita i taxa de risc de pobresa

L'any 2006, l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona classificava les famílies catalanes de diferents àrees en funció de les seves possibilitats d'arribar a final de mes, de la manera que s'observa a la taula 30.

Es pot apreciar, doncs, com en un context general de considerables dificultats, que afectava a un terç, aproximadament, de les famílies d'aquest territori, la ciutat de Barcelona presentava el percentatge més elevat de famílies amb moltes dificultats per arribar a fi de mes, encara que també fos el segon territori amb un major nombre de famílies per a les quals resultava força senzill sortir-se'n. Tot plegat dibuixa la ciutat de Barcelona com un àrea amb una desigualtat interna superior a la dels territoris més immediatament pròxims.

A final del 2009, l'IDESCAT va donar a conèixer els resultats de l'estudi anual corresponent al 2008, és a dir, dos anys després de les dades d'aquesta taula, sobre la distribució de la renda i del risc de pobresa a Catalunya, en què les llars amb moltes o algunes dificultats per arribar a final de mes ja suposaven el 61,4% del total, que en la taula anterior s'ha vist que representaven el 32,2%; un increment, doncs, de gairebé el doble de famílies catalanes amb dificultats econòmiques.

Taula 30. Possibilitats d'arribar a final de mes amb els ingressos de la llar. Resultats en percentatges. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Arriben a final de mes							
amb molta dificultat	7,3%	6,5%	7,1%	7,0%	5,4%	6,8%	6,6%
amb dificultat	24,1%	28,7%	26,9%	26,5%	21,9%	26,1%	25,6%
suficientment	51,1%	52,2%	50,6%	51,3%	53,6%	51,5%	51,6%
amb facilitat o molta facilitat	17,2%	12,5%	14,9%	15,0%	19,2%	15,3%	16,0%

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

2.

Aquestes dades lliguen perfectament amb les que relacionen les llars de la ciutat per trams d'ingressos; dades que remeten a un any posterior (2007) que les de la taula que s'acaba d'oferir però que dibuixen el mateix panorama, una major proporció de llars amb ingressos baixos (fins als 14.000 €) a Barcelona que a Catalunya en general.

(Taula 31)

D'acord amb la publicació titulada *Distribució territorial de la renda familiar a Barcelona*, l'*Anuari Estadístic de Barcelona* proporciona dades sobre la posició relativa als diferents districtes de la ciutat pel que fa a la distribució de la renda familiar disponible. Aquesta dada també es pot oferir comparativament en termes temporals, en concret, per a tres anys: 2000, 2005 i 2008.

(Taula 32)

En un context, com es pot observar, d'increment de la renda familiar disponible en gairebé tots els districtes de la ciutat, aquesta taula també permet de construir una clara línia divisòria entre districtes amb rendes baixes i districtes amb rendes altes que assenyalen tremendes diferències de renda entre els situats en els extrems oposats d'aquest ventall, una línia divisòria que, a més, coincideix força amb el tradicional esquema nord/sud.

Taula 31. Llars per trams d'ingressos a Barcelona i Catalunya. Resultats en milers de llars i percentatges. 2007

	Barcelona (Milers de llars)	Barcelona (Percentatges)	Catalunya (Milers de llars)	Catalunya
Menys de 9.000 €	84,2	13,5%	264,5	10,0%
De 9.001 a 14.000 €	93,0	14,9%	374,2	14,2%
De 14.001 a 19.000 €	78,0	12,5%	354,6	13,4%
De 19.001 a 25.000 €	81,8	13,1%	405,8	15,4%
De 25.001 a 35.000 €	147,2	23,7%	582,8	22,1%
Més de 35.000 €	138,0	22,2%	656,6	24,9%

Font: IDESCAT

Taula 32. Distribució territorial de la renda familiar disponible per districtes en ordre decreixent sobre els resultats del 2008. Resultats en percentatges sobre el global de Barcelona. Anys 2000, 2005 i 2008

Districtes	2000	2005	2008
Sarrià-Sant Gervasi	168,4%	178,8%	177,6%
Les Corts	137,0%	139,4%	140,0%
Eixample	116,3%	116,3%	114,9%
Gràcia	98,5%	104,5%	103,2%
Sant Martí	79,0%	85,7%	87,5%
Horta-Guinardó	80,9%	85,5%	86,7%
Sant Andreu	78,6%	82,4%	82,5%
Sants-Montjuïc	80,0%	80,0%	80,7%
Ciutat Vella	61,8%	72,0%	71,1%
Nou Barris	65,5%	68,5%	70,1%

Font: *Distribució territorial de la renda familiar a Barcelona*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

La comparació temporal permet veure que la situació poc s'ha modificat en aquests vuit anys. Si considerem globalment el període en qüestió, Ciutat Vella i Sant Andreu han guanyat un lloc; Sant Martí, dos; Sants-Monjuïc, n'ha perdut dos; i Horta-Guinardó i Nou Barris, un; mentre que les altres posicions han romàs inalterables.

També resulta interessant de comparar la posició dels districtes de Barcelona en aquesta taula amb la qual se'ls seqüència en funció de l'abstenció en les darreres eleccions municipals celebrades a Barcelona (taula 27, pàg. 48), per veure que la distribució és molt semblant en ambdós casos.

La tercera temàtica pendent d'anàlisi d'aquest bloc és la taxa de risc de pobresa, definida com el percentatge de persones que se situen per sota del 60% de la mitjana dels ingressos anuals disponibles equivalents. Aquesta taxa es pot oferir pel que fa a Barcelona i pel que fa a tot Catalunya, a partir, respectivament, de l'*Anuari Estadístic de Barcelona* i de l'IDESCAT. A Barcelona l'any 2007, i després de totes les transferències, l'índex de risc de pobresa se situava en el 18,5%, mentre que al conjunt de Catalunya era del 18,2%, un índex que el 2008, segons l'estudi anual de l'IDESCAT, que ja s'ha esmentat anteriorment, va disminuir en el conjunt de Catalunya al 16,6%.

La conclusió que cal apuntar és, doncs, el pes percentual superior de la pobresa a Barcelona respecte als territoris que li són propers en termes tant del percentatge de famílies amb moltes dificultats per arribar a final de mes, com de llars amb ingressos per sota dels 14.000 € o de la taxa de risc de pobresa.

Pel que fa encara a l'any 2008, en el seu informe anual corresponent, la Síndica de Greuges de Barcelona ja va alertar de l'augment de la pobresa entre les famílies aquell any, segons que li havien fet saber les entitats de caire social de la ciutat. Algunes d'aquestes famílies mai no havien tingut problemes econòmics, un fet que és paral·lel a l'emergència de nous perfils de perceptors de la renda mínima d'inserció, que l'any 2008 van rebre a Barcelona 5.072 persones: 1.450 homes i 3.622 dones. Aquest fenomen d'increment de la pobresa a la ciutat ha tingut la seva cara més visible en llargues cues davant els menjadors socials que encara es van incrementar l'any 2009.

Si s'assenyalen els col·lectius en què la pobresa té una incidència major a Barcelona, es descobreix en primer lloc que en aquests moments té un rostre clarament femení. Segons el Programa d'Acció Social contra la Pobresa, els altres col·lectius més afectats són, en primer lloc, les persones grans i, a continuació, els immigrants i els aturats.

En efecte, segons aquest document, el 64% de les persones en situació de pobresa són dones, mentre que el 46,6% de les persones grans i el 30,9% dels immigrants, respectivament, es troben en posició de pobresa relativa, alhora que el 66,8% de les persones aturades no reben cap tipus de prestació. Al mateix temps, el 30% de les persones que viuen en llars formades per dues o més persones, que representen actualment el 8,7% de les llars barcelonines, i el 41% de les persones que viuen soles, respectivament, són considerades pobres. Per acabar de tancar el cercle sobre el caràcter marcadament femení de la pobresa a Barcelona, cal afegir que el 83% de les famílies monoparentals estan encapçalades per una dona.

Pel que fa a les persones grans, cal afegir finalment que en l'enquesta conduïda per l'IERMB, editada per la Diputació de Barcelona, a què ja s'ha fet referència en aquestes pàgines, el 10,4% de les persones grans de la ciutat de Barcelona declaraven l'any 2006 no disposar de cap font d'ingressos; un percentatge, d'altra banda, pràcticament idèntic al valor mitjà a tota la província de Barcelona: el 10,3%. L'envelliment, doncs, sembla conduir a l'empobriment i, en especial, en el cas de les dones. Amb això, es vol palesar, també, que les problemàtiques acostumen a associar-se les unes a les altres, és a dir, que en aquest cas existeix una notable connexió entre persones grans, pobresa i altres indicadors pròxims.

2.

2.7.4 Respostes oficials i no oficials a les situacions de pobresa i ajudes a les famílies més desfavorides

Aquesta secció es nodreix de l'anàlisi d'un document fonamental, el *Programa d'Acció Social contra la Pobresa*, que el mes de maig del 2008 l'Ajuntament de Barcelona va aprovar en el marc del *Pla Municipal per a la Inclusió Social 2005-2010*, del qual en recull un dels objectius estratègics: «proposar i impulsar el reconeixement i l'accés efectiu als drets socials».

Aquest *Programa*, dotat amb un pressupost superior als 111 milions d'euros per al bienni 2009-2010, tot i que contempla accions fins a l'any 2011, esmenta els següents objectius prioritaris: l'atenció a les persones i famílies econòmicament vulnerables i a la infància en risc, que en constitueix la primera línia estratègica, el reforç de les polítiques d'inclusió en matèria d'habitatge i ocupació³⁸, l'enfortiment del conjunt de prestacions econòmiques i el ple desplegament dels dispositius d'atenció en casos d'exclusió social severa.

El *Programa* detalla els objectius a assolir i les accions a desplegar en el marc d'aquesta atenció integral a les persones i famílies en situació de vulnerabilitat i pobresa, que ja s'ha indicat que constitueix la seva primera línia estratègica.

A tall de resum, cal assenyalar fonamentalment l'establiment d'un pla de suport personal i familiar per a totes les persones en situació de vulnerabilitat i pobresa ateses pels serveis socials; l'activació àgil de noves respostes de suport a famílies vulnerables, en especial les constituïdes per mares soles; el disseny d'un sistema únic de criteris i instruments a escala de ciutat que permeti de tipificar el conjunt de factors de risc generadors de vulnerabilitat i de pobresa; l'enfortiment del conjunt de serveis de proximitat de tipus preventiu orientats a intervenir en situacions de fragilitat; i el desenvolupament de projectes comunitaris a tots els centres de serveis socials. Val a dir, finalment, que aquest programa ha estat elaborat de manera participativa mitjançant consultes amb responsables i tècnics

municipals i d'altres administracions, amb les entitats socials membres del Consell Municipal de Benestar Social i de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva sota la coordinació de la Fundació Jaume Bofill.

El *Programa* també fa un balanç de les accions i recursos municipals contra la pobresa i a favor de la inclusió social de què l'Ajuntament disposava l'any 2008, que preveu d'incrementar. D'entrada, s'assenyalen les xifres evolutives de despesa social entre els anys 2005 i 2008, que mostren un creixement del 48,03% en termes absoluts i de més de quatre punts percentuals (del 24,7% al 29,1%) pel que fa a la despesa social respecte al total de la despesa corrent (despesa social relativa).

(Taula 33)

Taula 33. Indicadors de despesa social. Resultats en xifres absolutes en € i percentatges. Anys 2005 a 2008

Indicadors de despesa social	2005	2006	2007	2008
Despesa social	369.768.568	446.253.143	499.047.469	547.358.154
Despesa social per càpita	232.11	277.94	312.86	336.21
Despesa social relativa	24,73%	27,53%	28,30%	29,10%

Font: Ajuntament de Barcelona (2009), *Programa d'Acció Social contra la Pobresa*

³⁸ Aquestes dues qüestions es tractaran en els apartats corresponents d'aquest informe.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Tot seguit, el text ressenya els cinc col·lectius que han rebut més atenció: les persones grans fràgils i en situació de dependència, les persones d'alta vulnerabilitat o en situació d'exclusió intensa, les persones nouvingudes en procés d'acollida, els adolescents vulnerables en contextos de desestructuració familiar i les persones amb discapacitat; cinc col·lectius, que, segons l'Ajuntament, totalitzaven l'any 2008 un total de 98.000 persones ateses.

A continuació, aquest document assenjala l'evolució de les partides pressupostàries dedicades a serveis relacionats directament o indirecta amb situacions de pobresa, que des de l'any 2004 fins al 2008 van experimentar un increment global del 100%.

(Taula 34)

De tot plegat, es pot concloure, per tant, la situació desavantajosa de la ciutat de Barcelona en tots els indicadors relacionats amb la pobresa, però també els esforços que l'Ajuntament ha fet i preveu de continuar fent i incrementant per tal d'alleujar la situació de la ciutat al respecte. També ho prova el fet que, tot i no disposar de competències en prestacions econòmiques, l'Ajuntament hagi generat un conjunt de prestacions, programes i serveis pensats per a la inclusió econòmica de les persones en risc de pobresa. Aquests ajuts econòmics de serveis socials també s'han incrementat notablement, en concret, i entre els anys 2005 i 2008, en el 61,7%.

Taula 34. Increment dels recursos destinats a atenció social. Resultats en xifres absolutes en € i percentatges d'increment. Anys 2004 i 2008

Recursos destinats a atenció social	2004	2008	Increment
Serveis socials bàsics	40.759.164	71.183.296	75%
Serveis socials d'atenció domiciliària	9.154.489	28.446.688	211%
Serveis de teleassistència	583.104	2.102.100	261%
Serveis d'atenció a la infància i l'adolescència	4.039.392	9.075.555	125%
Serveis d'atenció a les persones amb discapacitat	5.449.429	6.398.284	17%
Serveis d'atenció a persones immigrades	5.717.007	8.955.000	57%
Serveis d'atenció a persones sense sostre	5.718.557	16.908.084	196%
Total	71.421.142	143.369.007	100%

Font: Ajuntament de Barcelona (2009), *Programa d'Acció Social contra la Pobresa*

Aquesta anàlisi de les respostes oficials i no oficials a les situacions de pobresa a Barcelona es complementa amb una mirada a la situació actual dels menjadors socials, als quals ja s'ha fet esment, i a les informacions procedents de la Fundació Banc dels Aliments de Barcelona i de Càritas Diocesana de Barcelona.

Pel que fa als menjadors socials, el *Programa* assenjala l'objectiu de dissenyar un sistema integrat i diversificat de recursos orientat a garantir la plena cobertura de les necessitats alimentàries, que incorpori els serveis de menjador social i la resta de programes municipals d'alimentació, etc.

2.

Així, mentre que l'any 2007 el nombre d'àpats que aquests serveis van oferir va ser de 264.115; l'any 2008 aquesta xifra es va elevar fins a 339.573 (un increment del 28%)³⁹. En el moment d'aprovar-se aquest *Programa d'Acció Social contra la Pobresa*, aquests serveis disposaven de 942 places que atendien a unes 12.500 persones. Pel que fa al 2009, el nombre d'àpats es va elevar fins a 346.440. El *Programa* incorpora, a més, els xecs d'alimentació.

El *Programa d'Acció Social contra la Pobresa* també assenyala i calendaritza dues accions més de l'Ajuntament en aquest àmbit: l'establiment d'acords amb entitats i empreses d'alimentació per a la incorporació d'excedents frescos i la implementació de vals o targetes d'alimentació; i el desplegament als 10 districtes de la ciutat del servei d'àpats en companyia, mesura que ja s'ha dut a terme i que es plasma, en l'actualitat, en 21 menjadors disponibles i 675 àpats diaris i l'ampliació del servei d'àpats a domicili del Servei d'Assistència Domiciliària (ASIC) que ha suposat una despesa, l'any 2010, d'1.522.473,16 €.

□ Sobre la primera de les mesures en qüestió, podem indicar l'existència d'un conveni amb el Banc dels Aliments per a la distribució d'excedents alimentaris per un import de 86.000 € i l'establiment de quatre concerts amb diferents entitats per a la gestió de menjadors.

De la gravetat de la situació actual, marcada per una profunda crisi econòmica, també se'n fa ressò una d'aquestes entitats, la Fundació Banc dels Aliments de Barcelona, que en la seva darrera memòria anual publicada, corresponent a l'any 2008, avisa que tot i els esforços realitzats per a la captació d'aliments, l'estoc disponible és en aquests moments insuficient per cobrir l'increment de la demanda enregistrada.

Cal dir, finalment, que aquesta situació de «nova pobresa», no solament està posant a prova els serveis municipals, sinó també les entitats de la ciutat que ajuden a les persones que tenen dificultats econòmiques. A mitjan 2009, algunes d'elles informaven que atendien el doble d'usuaris que un any enrere. Aquest és el cas, per exemple, de Càritas Diocesana de Barcelona, una de les organitzacions que formen part de la Plataforma d'Entitats Col·laboradores de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona, la qual ens ha fet arribar les dades relatives a les persones de la ciutat que van sol·licitar els seus serveis el 2009.

Aquell any el nombre de persones ateses va ser de 9.505, 4.768 de les quals corresponien a casos nous oberts en aquest període. El nombre màxim d'expedients actius (2.059 d'un total de 5.349) remet a persones que viuen soles, una situació d'especial precarietat sobre la qual ja s'ha alertat en altres punts d'aquest informe. També destaquen els 695 casos de famílies

monoparentals i els 599 casos de llars en què viuen persones sense parentiu entre elles, una situació, aquesta darrera, que com es veurà en l'apartat dedicat al dret a l'habitatge, afecta especialment els immigrants i representa una forma extrema de vulnerabilitat. De tota manera, el que ja es pot dir ara és que les dades per nacionalitats, que es refereixen al nombre total de 9.505 persones, mostren que 6.824 d'elles, el 71,8%, són extracomunitàries i procedeixen sobretot d'Amèrica del Sud.

Càritas Diocesana de Barcelona també alerta de l'existència de pobresa entre persones que treballen. Així ho demostra el fet que de les 6.813 persones en edat laboral ateses l'any 2009, 732 persones treballaven en ocupacions no regularitzades i 641 tenien una feina regularitzada. El que també es pot destacar en aquest punt és que dels 5.349 expedients actius en què Càritas Diocesana de Barcelona va treballar el 2009, el nombre màxim (2.715) corresponia a persones o famílies que vivien en una habitació rellogada i que 238 es referien a persones sense casa, situacions clarament extremes.

A finals de març del 2010, l'Ajuntament de Barcelona va informar⁴⁰ de l'adopció, conjuntament amb les 421 entitats socials signants de l'*Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva*, de 358 accions contra la pobresa i l'exclusió que s'aniran aplicant al llarg del 2010.

³⁹ Segons consta al *II Informe de Seguiment del Pla Municipal per a la Inclusió Social 2005-2010*.

⁴⁰ Vegeu http://w3.bcn.es/Vo1/Serveis/Noticies/Vo1NoticiesLlistatNoticiesCtl/0,2138,250565970_252633695_1_1192086261,00.html?accio=detall&home=.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.7.5 Índexs d'envelliment i sobreenvelliment⁴¹, persones grans que viuen soles i dificultats per sortir al carrer

Com ja ha estat comentat, el redactat d'aquest dret en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* fa un esment específic a la protecció de les persones grans. Al mateix temps, com s'ha vist ara mateix, les dades de pobresa a Barcelona assenyalen les persones grans i les persones que viuen soles, com dos dels col·lectius més exposats a la pobresa. En aquesta secció s'inclou un bloc d'indicadors i d'informacions per

tal de conèixer altres situacions que també afecten les persones grans i que també poden complicar la seva situació, atès, com s'ha dit en un altre moment de l'anàlisi d'aquest dret, que moltes problemàtiques acostumen a sumar-se a altres. S'analitzarà així, quina proporció de les persones grans de la ciutat viuen soles i quines tenen dificultats per sortir al carrer, tot i haver de començar, com és lògic, per esbrinar quina és la magnitud actual de l'envelliment i del sobreenvelliment a Barcelona.

El procés d'envelliment (nombre de persones majors de 65 anys) i de sobreenvelliment (nombre de persones

majors de 75 anys) que Barcelona havia experimentat s'ha invertit en els darrers anys com a conseqüència de l'increment de la immigració. L'any 2007, els respectius índexs van ser del 173,8% i del 53,5%, mentre que l'any 2008 van ser, respectivament, del 171,4% i del 54,3%, amb els valors més elevats, en ambdós casos, enregistrats a l'Eixample. Malgrat aquesta disminució, però, en termes percentuals el nombre de persones grans ha continuat augmentant en termes absoluts. La taula 35, que figura a continuació, ofereix les dades corresponents al 2008 en els diferents districtes de la ciutat.

Taula 35. Índexs d'envelliment i de sobreenvelliment per districtes. Resultats en percentatges en ordre creixent segons l'índex d'envelliment. 2008

Districtes	Índex d'envelliment	Índex de sobreenvelliment
Sarrià-Sant Gervasi	134,3	55,7
Sant Martí	150,9	52,9
Sant Andreu	155,0	52,6
Ciutat Vella	161,2	57,2
Sants-Montjuïc	170,5	54,5
Nou Barris	182,3	51,1
Les Corts	183,3	51,9
Horta-Guinardó	186,0	51,3
Gràcia	190,7	56,7
Eixample	204,6	58,3
<i>Global Barcelona</i>	<i>171,4</i>	<i>54,3</i>

Font: Lectura del padró municipal d'habitants 2008

⁴¹ L'índex d'envelliment es calcula dividint la població de 65 anys i més entre la població de 0 a 14 anys, mentre que l'índex de sobreenvelliment resulta del quocient entre la població de 75 anys i més i la població de 65 anys i més.

2.

Pel que fa a les persones grans que viuen soles s'aporta la següent taula que assenyalava el percentatge de persones majors de 65 anys que viuen soles a Barcelona per intervals desennals.

(Taula 36)

D'aquesta taula es desprenen percentatges prou elevats de persones grans que viuen soles, que, a més, es concentren en les franges d'edat més avançades i, per tant, més susceptibles de patir limitacions.

(Taula 37)

Segons l'Observatori Social Barcelona, les Corts, Horta-Guinardó i Nou Barris són els districtes de la ciutat amb percentatges més baixos de gent gran que viu sola, mentre que l'Eixample, Gràcia i Ciutat Vella són els exemples més clars de la situació contrària: percentatges més elevats de persones grans que viuen soles.

(Taula 38)

L'estudi recentment editat per la Diputació de Barcelona al qual ja s'ha fet al·lusió al final de la secció 2.7.3 també posa de relleu que aquesta solitud de la gent gran és un fenomen força urbà. En efecte, en cap dels territoris coberts per la Diputació hi ha un percentatge tan elevat de gent gran que viu sola com a Barcelona ciutat.

(Taula 39)

Taula 36. Nombre total de persones grans i nombre i percentatges de les que viuen soles. Barcelona 2008

Edats	Nombre de persones grans	Nombre de persones grans que viuen soles	Percentatges
65-74	152.053	27.624	18,2%
75-84	130.781	38.587	29,5%
85-94	43.225	15.971	36,9%
95 anys i més	3.570	1.015	28,4%
Total	329.629	83.197	25,5%

Font: Lectura del padró municipal d'habitants 2008

Taula 37. Solitud de la gent gran per districtes de Barcelona. Resultats en percentatges en ordre creixent segons l'índex de solitud de les persones majors de 65 anys. 2008

Districtes	Índex solitud 65 anys i més	Índex solitud 75 anys i més
Les Corts	22,4%	NC
Horta-Guinardó	22,9%	28,7%
Nou Barris	23,5%	30,0%
Sant Martí	23,8%	29,8%
Sarrià-Sant Gervasi	23,8%	28,6%
Sant Andreu	23,9%	30,4%
Sants-Montjuïc	26,2%	32,3%
Eixample	27,2%	32,2%
Gràcia	28,0%	33,5%
Ciutat Vella	32,4%	38,4%

Font: Observatori Social Barcelona, *Indicadors Sociodemogràfics 2008*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 38. Percentatges de llars unipersonals de persones grans en diferents territoris. 2006

Territoris	Percentatges
Barcelona ciutat	22,9%
Primera corona	18,9%
Segona corona	19,8%
Resta de la província	20,3%
Mitjana	20,8%

Font: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2009), *Condicions de vida i hàbits de la gent gran de la província de Barcelona. Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya 2006*, Barcelona: Diputació de Barcelona

Taula 39. Dificultats per sortir al carrer. Resultats en percentatges. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província
Grau de dificultat						
Cap dificultat	92,6%	90,8%	92,5%	92,0%	92,3%	92,0%
Amb dificultats o sense poder-ho fer	7,4%	9,2%	7,5%	8,0%	7,7%	8,0%

Font: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

Pel que fa, finalment, a les dificultats per sortir al carrer, es disposa d'una informació comparativa entre la situació a Barcelona i els seus territoris més propers.

Barcelona, com es pot veure, presenta el percentatge més petit, pel que fa al seu entorn immediat, de persones amb dificultats per sortir al carrer. Tanmateix, aquest percentatge apunta a unes 120.000 persones.

Les dades disponibles no permeten de saber quina és la condició d'aquestes persones, que cal suposar que són, majoritàriament, persones grans i/o persones amb discapacitat i/o persones malaltes cròniques. Tanmateix, i sigui quin sigui el seu cas precís, resulta evident que, a banda dels ajuts que puguin rebre d'altres persones, poden necessitar serveis d'assistència domiciliària, que la Síndica de Greuges va considerar insuficients en el seu informe anual de l'any 2008 i que l'Ajuntament també ha decidit d'incrementar destinant-hi 100 milions d'euros per al període 2009-2011.

Malgrat aquesta manca d'un coneixement precís de la situació d'aquestes persones amb dificultats per sortir al carrer, si extrapolem a la ciutat de Barcelona una dada inclosa en l'estudi sobre la gent gran editat recentment per la Diputació de Barcelona, segons la qual el 26,9% de les persones grans que viuen a la província de Barcelona tenen problemes per sortir al carrer, i l'apliquem al conjunt de persones majors de 65 anys que l'any 2006 vivien a Barcelona (331.861), aquest 26,9% dóna al voltant de 89.270 persones, una part important, com es pot veure,

2.

de les 120.000 persones que havíem calculat que tenien dificultats pel carter aquell any a la ciutat de Barcelona. Aquesta és, sens dubte, la cara fosca de l'increment de l'esperança de vida.

2.7.6 Unions homosexuals

S'inclou aquesta informació pel fet que el redactat d'aquest dret en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* inclou una referència al respecte a causa d'incloure tots els models familiars. Les dades disponibles, extretes de l'Institut Nacional d'Estadística, assenyalen que l'any 2008 es van celebrar a Catalunya 31.340 matrimonis, dels quals 557 eren entre homes i 274 entre dones. Pel que fa a xifres estrictament referides a Barcelona, 298 i 86, respectivament, es van celebrar a la nostra ciutat.

2.7.7 Limitacions i/o vulneracions : la falta de respecte a la diversitat de models familiars

En el cas d'aquest dret, i tenint en compte l'eix al voltant del qual s'ha enfocat, les limitacions i/o vulneracions vénen representades en principi per les famílies els ingressos de les quals no els permeten una vida familiar digna.

Però hi ha una altra qüestió sobre la qual cal incidir en termes de limitacions i/o vulneracions d'aquest dret, atès el redactat que en fa la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*; es fa referència a les famílies «en la diversitat de les seves formes actuals». Les possibles vulneracions d'aquest respecte conformen, doncs, un altre aspecte a analitzar partint de la base que la família nuclear sobre la qual es va dissenyar el desenvolupament de l'estat de benestar ha disminuït el seu pes relatiu en cinc punts, del 54,9% al 47,8%, en el darrer quinquenni. Aquesta diversitat de models familiars és explícitament reconeguda, i això val la pena de fer-ho constar en l'últim pla municipal de suport a les famílies (en plural), que cobreix el període 2006-2010.

En termes de limitacions i/o vulneracions, emergeix, doncs, una situació doble: famílies el principal problema de les quals és la supervivència econòmica, i famílies el principal problema de les quals és el seu ple reconeixement i la no-discriminació.

Pel que fa a aquest darrer aspecte, una primera font d'informació al respecte són les memòries anuals de l'Oficina per la No-discriminació de l'Ajuntament de Barcelona. En aquest sentit, la denúncia de la vulneració del dret a la família apareix en un lloc prou destacat sota el motiu «orientació sexual».

(Taula 40)

Taula 40. Els drets més vulnerats per motiu d'orientació sexual. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008⁴²

Drets	Percentatges
Dret a la dignitat	57,1%
Dret d'admissió	14,3%
Dret a la família	14,3%

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *08 Resum d'activitats*

⁴² Farem referència als altres drets en els respectius capítols.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.7.8 Conclusió-síntesi

La vida de les famílies barcelonines es veu afectada per una situació de crisi econòmica, que tot i que no és exclusiva de Barcelona, hi té un impacte major que a la resta de Catalunya, atès el percentatge, d'altra banda creixent, de famílies amb dificultats per arribar a fi de mes, tot i l'increment dels recursos municipals destinats a alleujar aquestes situacions. Com ja és habitual en grans nuclis urbans, Barcelona també es caracteritza per una desigualtat social superior a la de la resta dels territoris analitzats en aquest informe. Aquesta desigualtat també té una dimensió interna, és a dir, en relació als diferents districtes de la ciutat, amb enormes diferències entre ells en termes de rendes familiars. Les rendes en general han augmentat en tots els districtes de Barcelona, però sense que disminuïssin les diferències entre ells. Aquesta pobresa també afecta més uns col·lectius que uns altres: les dones, les famílies monoparentals, les persones en situació d'exclusió intensa, els immigrants, els adolescents en contextos de desestructuració familiar, les persones grans i les persones amb discapacitat. Les persones grans, a més, veuen complicada la seva situació si viuen soles, un fet que té una incidència més gran a Barcelona que en la resta de territoris pròxims. Finalment, tot i que la diversitat de models familiars és plenament acceptada pels governants locals, a

Barcelona es donen situacions de no acceptació d'aquesta diversitat per motius d'orientació sexual.

2.7.g Recomanacions

1. Incrementar la implicació de l'Ajuntament en la lluita contra la pobresa i sobretot en els districtes més econòmicament deprimits de la ciutat.
2. Prestar un suport especial a les famílies i als col·lectius econòmicament més vulnerables: les dones, les llars monoparentals, les persones grans dependents, les persones severament excloses, els nouvinguts en procés d'acollida, els adolescents afectats per processos de desestructuració familiar i les persones amb discapacitat.
3. Aprofundir en el coneixement de la situació de les persones grans que viuen soles i les que pels motius que sigui tenen dificultats per sortir al carrer per tal de poder millorar les seves condicions de vida.
4. Realitzar una major labor de conscienciació sobre el respecte a causa de tots els possibles models familiars i combatre la persistència de les discriminacions que afecten especialment les unions homosexuals i les famílies monoparentals.

2.8 El dret a la informació

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a ser informats de tot allò que pertoca a la vida social, econòmica, cultural i administrativa local. Els únics límits són el respecte de la vida privada de les persones i la protecció de la infància i la joventut. Les autoritats municipals ofereixen els mitjans perquè la circulació d'informació que afecti la població sigui accessible, eficaç i transparent. A aquest efecte, desenvolupen l'aprenentatge de les tecnologies informàtiques, el seu accés i la seva actualització periòdica.

2.8.1 Índex temàtic

- Consideració prèvia
- Temes relatius a la ciutat de Barcelona que més interessin els ciutadans i les ciutadanes i sobre els quals demanen tenir informació més sovintejada
- Percepció sobre el nivell d'informació de què es disposa sobre els recursos i les activitats de la ciutat i valoració dels mitjans municipals de comunicació
- Limitacions i/o vulneracions
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.

2.8.2 Consideració prèvia

Com a consideració prèvia, cal deixar constància que s'ha centrat l'anàlisi d'aquest dret en els mitjans municipals d'informació i no en el funcionament dels diferents serveis que faciliten informació a la ciutadania com per exemple les oficines d'habitatge, l'Oficina Municipal d'Informació al Consumidor (OMIC) o les oficines d'atenció ciutadana dels districtes.

2.8.3 Temes relatius a la ciutat de Barcelona que més interessin els ciutadans i les ciutadanes i sobre els quals demanen tenir informació més sovintejada

L'anàlisi conjunta d'aquestes dues qüestions permet de descobrir si existeix una correspondència entre els temes que més interessin els habitants de Barcelona i aquells sobre els quals voldrien disposar d'informació més sovintejada, així com tam-

bé esbrinar si hi ha alguna temàtica que *a priori* es podria haver pensat que els suscitaria un major interès.

La informació prové d'una enquesta d'hàbits informatius que es va realitzar l'any 2005 entre 2.000 persones⁴³. Atesa la multiplicitat de temàtiques incloses en aquesta enquesta, s'han indicat únicament aquelles que han estat esmentades per un major percentatge de persones; a tall de conclusions, però, només es ressalten les relacionades amb els drets humans.

(Taula 41)

Taula 41. Temes sobre la ciutat de Barcelona que més interessin els ciutadans i les ciutadanes i sobre els quals demanen tenir informació més sovintejada. Resultats en percentatges per ordre decreixent d'interès. 2005

Temàtiques	Més interès	Més informació
Lleure	32,3%	22,2%
Informació social	11,1%	4,2%
Urbanisme	9,2%	3,1%
Actualitat i notícies	8,0%	2,7%
Trànsit	7,4%	6,6%
Informació del govern de la ciutat	7,0%	2,6%
Seguretat ciutadana	7,0%	2,4%
Informació meteorològica	6,3%	6,7%
Neteja	6,1%	1,7%
Informació del barri	6,1%	3,2%
Habitatge	5,7%	3,5%
Equipaments	5,3%	3,2%

Font: Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta d'Hàbits Informatius 2005*

⁴³La data de tancament d'aquest informe no permet conèixer els resultats de la que es va conduir l'any 2009.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

De la taula, doncs, sobta principalment que temàtiques com els equipaments, l'habitatge, la neteja i, sobretot, la seguretat, se situïn, tant en termes d'interès com de desig de disposar d'informació més sovintejada, per sota d'altres com per exemple el lleure o el trànsit. Es pot pensar, en aquest sentit, que en termes d'informació, als ciutadans i a les ciutadanes de Barcelona, els interessin, sobretot, les qüestions pràctiques més que no pas els assumptes de fons.

2.8.4 Percepció sobre el nivell d'informació de què es disposa sobre els recursos i les activitats de la ciutat i valoració dels mitjans municipals de comunicació

D'acord amb la taula que figura a continuació, constitueixen una clara majoria les persones que se senten prou ben informades sobre els recursos de la ciutat i les activitats que s'hi fan.

(Taula 42)

Aquest bon nivell de percepció pel que fa a disposar d'informació sobre els recursos i les activitats de la ciutat es correspon amb un bon nivell de coneixement, també, de diferents serveis municipals d'informació, els quals gairebé tots superen el 50% de coneixement, tot i que a la taula no hi figurin tots els existents (no hi ha, per exemple, BTV).

(Taula 43)

Taula 42. Percepció sobre el nivell d'informació sobre els recursos i les activitats de la ciutat. Resultats en percentatges. 2005

Percepció	Percentatges
Suficientment informat	69,5%
Insuficientment informat	28,2%
No ho sap	2,3%
No contesta	0,1%

Font: Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta d'Hàbits Informatius 2005*

Taula 43. Nivell de coneixement i valoració de diferents serveis municipals d'informació. Resultats en percentatges i puntuacions sobre 10. 2005

	Percentatges de coneixement	Puntuacions
Guia de la ciutat	83,5%	8,0
Telèfon 010	81,1%	6,9
Revista Barcelona Informació	75,3%	6,6
Suplement de barri de Barcelona Informació	56,6%	6,7
Oficines d'atenció al ciutadà	52,3%	7,0
Web municipal	37,7%	6,9

Font: Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta d'Hàbits Informatius 2005*

2.

Com es pot observar, només la web municipal resultava coneguda per menys del 50% dels enquestats, mentre la resta de mitjans analitzats obtenien nivells de coneixement superiors a aquell percentatge. Al mateix temps, tots aquests mitjans obtenen valoracions clarament positives.

Aquesta valoració es pot cloure amb la puntuació que els serveis d'informació a la ciutadania obtenen en l'*Enquesta de Serveis Municipals*: el 6,3, la qual cosa els situa en una posició mitjana/alta.

2.8.5 Limitacions i/o vulneracions

Pel que fa a aquesta qüestió, la millor font de coneixement és altra vegada la darrera memòria anual de l'Oficina per la No-discriminació de l'Ajuntament. Pel que fa al dret a la informació, cal recordar d'entrada la taula 2 (pàg. 21), en què aquest dret apareix en sisena posició pel que fa a denúncies de vulneracions. Tot plegat porta a concloure que no sembla existir una vulneració d'aquest dret des del punt de vista de la població en general, tot i que sí respecte a un col·lectiu concret: els immigrants, com es pot veure en la taula que figura a continuació.

(Taula 44)

2.8.6 Conclusió-síntesi

En termes generals, la població de la ciutat de Barcelona se sent ben informada per l'Ajuntament. Però caldria que el govern municipal intensifiqués la seva labor divulgativa pel que fa a col·lectius concrets, que resten una mica al marge de les seves informacions o denunciïn vulneracions del dret a la informació, principalment els immigrants i les persones amb orientacions sexuals minoritàries.

2.8.7 Recomanacions

1. Atendre la demanda de major informació en matèria de lleure, trànsit, habitatge, notícies del barri i equipaments.
2. Vetllar perquè els immigrants tinguin el màxim accés possible a les informacions de l'Ajuntament de Barcelona i coneguin els seus drets.

Taula 44. Els drets més vulnerats dels immigrants. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008

Drets	Percentatges
Dret al treball	20,8%
Dret a la dignitat	16,9%
Dret a la informació	9,2%
Dret a prestacions sanitàries	9,2%
Dret a l'habitatge	7,7%
Dret d'admissió	6,9%

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *08 Resum d'activitats*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.9 El dret a l'educació

Els ciutadans i les ciutadanes de la ciutat gaudeixen del dret a l'educació. Les autoritats municipals faciliten l'accés a l'educació elemental dels infants i els joves en edat escolar. També encoratgen a la formació de les persones adultes, en un marc de proximitat i respecte dels valors democràtics. Les ciutats contribueixen a la posada a disposició de tothom dels espais i centres escolars, educatius i culturals, en un context multicultural i de cohesió social. Les autoritats municipals contribueixen a augmentar el nivell de la ciutadania mitjançant pedagogies educatives, en particular pel que fa a la lluita contra el sexisme, el racisme, la xenofòbia i la discriminació, amb la implantació de principis de convivència i hospitalitat.

2.9.1 Índex temàtic

- Escoles bressol municipals
- Població sense estudis
- Fracàs escolar
- Distribució de l'alumnat en escoles públiques i concertades
- Valoració dels centres d'ensenyament infantil, primari i secundari
- Formació de les persones adultes
- Lluita contra el sexisme, el racisme, la xenofòbia i la discriminació
- Limitacions i/o vulneracions
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.9.2 Escoles bressol municipals

L'anàlisi de la situació d'aquest dret s'inicia per les escoles bressol municipals, ja que remeten al sector més jove de la població: la petita infància.

En aquest sentit, cal introduir, però, una reflexió prèvia: les escoles bressol no formen part de l'educació obligatòria i, per tant, tampoc, en sentit estricte del dret a l'educació. Malgrat tot, en el capítol dedicat a l'educació del *Programa d'Actuació Municipal 2008-2011*, l'Ajuntament de Barcelona es compromet a augmentar l'oferta d'escoles bressol i a doblar-ne en cinc anys el nombre de places, així com també a garantir-ne la qualitat, per la qual cosa sembla pertinent de referir-s'hi.

El curs 2005-2006 es va realitzar una enquesta de satisfacció adreçada a les famílies amb infants matriculats a les 53 escoles bressol municipals de Barcelona existents en aquella data. Tot i el temps transcorregut i els canvis que s'han produït des d'aleshores, en aquest recurs educatiu, cal deixar constància que la puntuació mitjana assolida va ser un 8,3, la qual cosa posa de manifest l'elevat grau de valoració i d'acceptació d'aquest recurs educatiu.

Atès, també, que el nombre actual és de 63, a les quals cal sumar 5 llars d'infants també públiques, cal deixar constància del compliment, per part de l'Ajuntament, d'un dels seus compromisos al respecte: l'augment, notable en 5 anys, del nombre d'unitats d'aquest recurs educatiu.

Passant ja al nombre de places existents, i comptant escoles bressol i llars d'infants, públiques i no públiques, el nombre total d'infants que van fer ús d'aquest servei, durant el curs 2008-2009, va ser de 16.898. D'aquests, 4.426, és a dir, el 26,0% van anar a escoles bressol públiques, les quals van donar resposta, aquell curs, al 37,2% de les demandes rebudes, és a dir, que la demanda no atesa va representar el 62,8%. D'aquest assumpte, com es veurà en l'apartat de limitacions i/o vulneracions d'aquest dret, també se n'han ocupat tant la Síndica de Greuges de Barcelona com el Síndic de Greuges de Catalunya.

2.

Pel que fa, finalment, a aquesta qüestió, cal afegir que el *Programa Municipal per a la Infància i l'Adolescència 2007-2010* assenyalava que el 36%, aproximadament, dels infants de 0 a 2 anys de Barcelona estaven escolaritzats en el curs 2004-2005, un percentatge superior al global de Catalunya (28,6%) i de l'estat espanyol (12,9%), ambdós percentatges corresponents, però, al curs 2003-2004. Aquest percentatge més elevat s'explica per la major taxa d'activitat femenina de la ciutat de Barcelona, en comparació amb aquests altres territoris, i per l'esforç paral·lel del govern de la ciutat en la creació de noves escoles bressol municipals.

2.9.3 Població sense estudis

A continuació, resulta pertinent examinar el percentatge dels habitants de Barcelona analfabets i/o sense estudis, una dada disponible, a més, per districtes, ja que constitueixen el segment de la població sobre el qual l'acció educativa municipal és prioritària. Es tracta, d'altra banda, d'una dada de la qual interessa conèixer l'evolució al llarg del temps. En aquest sentit, la dificultat prové del fet que la font utilitzada, la lectura del padró municipal d'habitants, s'ha referit a aquesta població de dues maneres diferents: en efecte, mentre que la lectura del 2009 parla únicament de

«població sense estudis», les anteriors afegeixen a aquest concepte el d'«analfabets». En la taula que figura a continuació, s'han sumat els percentatges d'aquests dos conceptes.

(Taula 45)

De la taula, es desprèn, en primer lloc, un fet preocupant: l'increment del percentatge de persones situades en l'escala educativa més baixa (de l'11,6% al 12,1%, en tot el període considerat), tot i una lleu disminució entre 2006 i 2009 que, a més, i, d'altra banda, pot ser atribuïble a la «caiguda» del concepte «analfabets» ja assenyalada. Aquesta disminució tampoc no es produeix en tots els districtes, la qual cosa encara incrementa més el caràcter sorprenent d'aquestes dades. Pel que fa a l'evolució per districtes, és clarament desigual dins un panorama positiu de reducció de les diferències entre ells. En efecte, l'any 2001 hi havia més de 15 punts percentuals de diferència entre el districte amb un menor percentatge de persones en aquesta situació (Sarrià-Sant Gervasi) i el que en tenia un percentatge més elevat (Ciutat Vella). L'any 2009 aquestes diferències s'havien escurçat a una mica menys d'11 punts percentuals. Aquesta reducció apareix deguda al fet que els districtes que tenien percentatges més baixos de població en aquesta situació (Sarrià-Sant Gervasi, l'Eixample, Gràcia i les Corts) els han incrementat, mentre que el que tenia una posició pitjor l'any 2001 (Ciutat Vella) ha experimentat una

Taula 45. Persones sense estudis i analfabets per districtes en ordre percentual creixent segons les dades del 2009. Resultats en percentatges sobre la població de cada districte. 2001, 2004, 2006 i 2009

Districtes	2001	2004	2006	2009
Sarrià-Sant Gervasi	3,5%	5,4%	6,6%	7,9%
Eixample	7,0%	8,2%	8,6%	8,8%
Gràcia	7,9%	8,8%	9,1%	9,1%
Les Corts	6,6%	8,0%	9,1%	9,8%
Ciutat Vella	18,9%	13,4%	11,8%	10,8%
Sants-Montjuïc	12,8%	13,5%	13,3%	12,7%
Sant Andreu	12,3%	13,1%	13,6%	13,4%
Sant Martí	13,8%	14,3%	14,4%	13,9%
Horta-Guinardó	14,4%	15,0%	15,1%	14,7%
Nou Barris	18,8%	20,1%	19,8%	18,6%
Global Barcelona	11,6%	12,2%	12,3%	12,1%

Font: Lectures del padró municipal d'habitants

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

evolució extraordinàriament positiva. Això es pot deure al canvi residencial tan notable que aquest districte ha experimentat en els darrers anys, amb un notable al·luvió de gent jove i de professionals liberals amb alts nivells educatius. Pel que fa, però, als districtes que han experimentat increments de la població sense estudis, aquesta evolució resulta *a priori* més difícil d'explicar.

També es pot esmentar que, d'acord amb un estudi exhaustiu que sobre el poble gitano a Catalunya es va realitzar el 2003⁴⁴, l'11,4% dels membres d'aquesta ètnia que viuen a Catalunya són analfabets i que només el 0,02% tenen estudis superiors.

2.9.4 Fracàs escolar

Les dades d'aquest indicador es poden trobar en l'última edició (novembre 2009) dels *Indicadors 21* donats a conèixer per l'Ajuntament de Barcelona. Segons aquesta publicació, en el curs 2007-2008, la taxa de fracàs escolar a Barcelona es va situar en el 17,4%, una evolució positiva, com es pot veure en la taula 46.

Taula 46. Índexs de fracàs escolar a Barcelona. Resultats en percentatges. Cursos 1998-1999 a 2007-2008

Cursos	Percentatges de fracàs escolar
1998-1999	31,0%
1999-2000	23,7%
2000-2001	22,7%
2001-2002	22,7%
2002-2003	22,0%
2003-2004	22,5%
2004-2005	22,5%
2005-2006	17,4%
2006-2007	18,1%
2007-2008	17,4%

Font: Ajuntament de Barcelona, Medi Ambient (2009), *Indicadors 21. Indicadors locals de sostenibilitat a Barcelona* (Dades 2008)

⁴⁴Fundació Pere Tarrés (2005), *Estudi sobre la població gitana de Catalunya. Informe final*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família.

2.

Pel que fa, encara, a la ciutat de Barcelona, cal assenyalar, tanmateix, que el Consorci d'Educació de Barcelona disposa d'un programa anomenat Èxit⁴⁵, l'objectiu prioritari del qual és, precisament, reduir els nivells de fracàs escolar i assolir l'èxit escolar per a tothom. En l'actualitat, aquest programa, que s'ha anat implementant de manera gradual, s'aplica en 7 dels 10 districtes de la ciutat de Barcelona: Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, Gràcia, Horta-Guinardó, Nou Barris, Sant Andreu i Sant Martí. Durant el curs 2008-2009 van participar en el programa 56 escoles i 26 instituts de la ciutat i se'n van beneficiar 1.215 alumnes.

Cal afegir que el *Programa Municipal per a la Infància i l'Adolescència 2007-2010* inclou dades de fracàs escolar a Barcelona corresponents al curs 2002-2003. Si s'esmenta és perquè es tracta de l'única referència desglossada entre escoles públiques i escoles privades-concertades que s'ha trobat. Amb un valor global de fracàs escolar del 25,8% que, d'altra banda, no coincideix amb les dades que s'acaben de donar en base als *Indicadors 21*, aquest programa assenyala una taxa de fracàs escolar del 32,9% en les escoles públiques de Barcelona i del 17,8% en els centres privats-concertats.

2.9.5 Distribució de l'alumnat en escoles públiques i escoles concertades

Després de veure les notables diferències en les taxes de fracàs escolar en les escoles públiques o en les escoles privades-concertades, es dedica espai a aquesta qüestió. Aquest és l'aspecte relacionat amb l'educació que ha estat objecte, per cert, d'un major debat; més en concret, a casua de la inferior participació de les escoles privades-concertades en l'escolarització d'alumnes amb necessitats educatives especials. L'excessiva concentració d'aquest alumnat en les escoles públiques és justament una de les raons adduïdes per a la creació del programa de reforç escolar Èxit que s'acaba d'esmentar, el qual també dona compte d'una creixent intensificació entre centres públics i concertats de les diferències pel que fa a les taxes respectives de fracàs escolar.

Un exemple d'aquest alumnat el constitueixen els infants d'origen estranger, que un estudi recent publicat per la Fundació Caixa de Catalunya⁴⁶ situa com un factor explicatiu d'elevats índexs de fracàs escolar quan se'n donen taxes elevades de concentració en escoles concretes. Les dades disponibles assenyalen una distribució clarament desigual: en el curs 2008-2009, el 76,7% dels alumnes estrangers en ensenyaments bàsics (de 3 a 16 anys) estaven matriculats en escoles públiques i només el 23,3% en centres privats, dels quals aquestes dades en concret no assenyalen quants són concertats. La distribució és desigual perquè les dades globals de l'escolarització a Barcelona assenyalen que menys del 40% dels alumnes estudien en escoles públiques.

La mateixa font, el Consorci d'Educació de Barcelona, també inclou la taula 47 que permet de comprovar que hi ha molt poques escoles concertades a Barcelona amb graus elevats de concentració d'alumnes d'origen immigrant i sí que n'hi ha, en canvi, moltes de públiques en aquesta situació.

⁴⁵ Més informació a: <http://www.edubcn.cat/exit>.

⁴⁶ Marí-Klose, Pau (dir.) (2009), *Informe de la Inclusió Social a Espanya 2009*, Barcelona: Fundació Caixa Catalunya.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 47. Nombre i percentatge de centres escolars, públics i concertats, de Barcelona segons els seus percentatges d'alumnes estrangers. Curs 2008-2009

	Centres públics	Centres concertats	Total
Fins a 5%	29 (13%)	104 (60%)	133 (33%)
Fins a 10%	30 (13%)	35 (20%)	65 (16%)
Fins a 20%	49 (21%)	21 (12%)	70 (17%)
Fins a 30%	31 (13%)	8 (5%)	39 (10%)
Fins a 40%	32 (14%)	2 (1%)	34 (8%)
Fins a 50%	25 (11%)	3 (2%)	28 (7%)
Més de 50%	34 (15%)	1 (1%)	35 (9%)

Font: Consorci d'Educació de Barcelona (2009), *L'escolarització a la ciutat de Barcelona. Curs 2008-2009. Recull estadístic març de 2009*

La taula demostra, en efecte, que mentre que la situació habitual d'una escola concertada és que concentri fins a un màxim del 5% d'alumnes d'origen immigrant, en les escoles públiques es donen d'una forma bastant proporcional totes les situacions possibles, des d'un 5% d'alumnes immigrants a més del 50%. Val a dir al respecte que segons s'assenyala en un informe del defensor del Poble Espanyol de l'any 2003, les opinions dels mestres i dels alumnes autòctons sobre la presència d'estudiants d'origen estranger en les escoles deixen de ser majoritàriament positives quan se superen percentatges del 30%, en el sentit de considerar que en aquests casos el procés d'aprenentatge resulta perjudicat. Si donem prou crèdit a aquesta afirmació, resulta que els alumnes de 91 centres

públics, el 40% del total d'aquestes escoles, i els de 6 de concertats (4%) de Barcelona es poden trobar enfrontats amb dificultats d'aprenentatge específicament derivades d'una excessiva concentració en les seves aules d'alumnes d'origen immigrant, els quals, és clar, també en resultarien perjudicats.

En aquest sentit, cal deixar constància que molts experts han qualificat aquestes escoles, de les quals una certa proporció de pares d'alumnes autòctons tendeixen a treure els seus fills, de guetos escolars. I tot i que l'evitació de guetos escolars no apareix com a objectiu en el redactat del dret a l'educació a la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, caldria prevenir aquesta possible conseqüència tenint

en compte que sí que apareix en el redactat del dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa. I també cal tenir en compte que en el redactat del dret a l'educació s'inclou una referència a la multiculturalitat i a la cohesió social, una cohesió que es pot veure amenaçada en el terreny educatiu, i en altres, quan la primera es concentra excessivament en uns espais en detriment d'uns altres.

Aquesta situació, d'altra banda, es dona sobretot als districtes de Sant Martí, Sants-Montjuïc, Nou Barris, Horta-Guinardó i Ciutat Vella, les escoles públiques dels quals concentren el 89, el 83, el 81, el 78 i el 74%, respectivament, dels alumnes d'origen estranger dels seus districtes.

2.

2.9.6 Valoració dels centres d'ensenyament infantil, primari i secundari

L'Enquesta de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona sobre les condicions de vida i els hàbits de la població inclou una taula amb les valoracions que fan les persones de les escoles infantils, primàries i secundàries dels seus

respectius territoris, una taula que l'IDESCAT permet de conèixer, a més, en l'àmbit de tot Catalunya. Aquests resultats es mostren en dues taules, la primera, la taula 48, per als centres d'ensenyament infantil i primari, i la segona, la taula 49, per a les escoles d'educació secundària. Aquestes dades, però, no distingeixen entre escoles públiques, privades o concertades.

D'aquestes dues taules es deriven bones valoracions dels respectius centres d'ensenyament a Barcelona, ja que només al voltant del 4% dels enquestats consideren que es troben en mal estat. Tanmateix, cal tenir en compte que la nostra ciutat presenta uns percentatges de no resposta molt superiors a la resta de territoris.

Taula 48. Valoració dels centres d'ensenyament infantil i primari existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	37,0%	48,1%	50,2%	44,9%	58,9%	46,0%	48,8%
Acceptable	27,5%	27,6%	27,5%	27,5%	17,0%	26,7%	26,2%
Mal estat	3,8%	3,0%	3,5%	3,4%		3,4%	3,4%
NS/NC	31,7%	21,3%	18,8%	24,1%	20,7%	23,9%	21,6%
Puntuació mitjana	6,5	6,7	6,7	6,7	7,2	6,7	6,8

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

Taula 49. Valoració dels centres d'ensenyament secundari existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	30,6%	41,0%	39,0%	36,5%	47,1%	37,1%	39,4%
Acceptable	28,5%	30,8%	33,3%	30,7%	19,7%	30,1%	29,9%
Mal estat	4,3%	4,2%	4,6%	4,4%		4,4%	4,3%
NS/NC	36,5%	24,0%	23,1%	28,4%	28,3%	28,4%	26,4%
Puntuació mitjana	6,3	6,5	6,3	6,4	6,9	6,4	6,5

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.9.7 Formació de les persones adultes

Sobre aquesta qüestió, específicament esmentada en el redactat d'aquest dret, disposem de dades relatives a tres cursos diferents que, tanmateix, no són exactament correlatius ja que hi ha un salt entre ells, com es pot observar en la taula que hi ha a continuació. També val a dir que, a diferència dels dos primers cursos inclosos en la taula, en el darrer el nombre de professors i d'alumnes es desglossa entre centres públics i privats, informació que no hem consignat pel fet de poder-la comparar amb aquests altres dos cursos.

(Taula 50)

A aquestes dades, hi podem sumar les dels cursos de català per a adults impartits pel Consorci per a la Normalització Lingüística, que han evolucionat de 854 el curs 1990-1991 als 4.843 del curs 2008-2009, l'últim sobre el qual disposem d'informació. Tanmateix, aquesta font no desglossa les dades per als diferents territoris del país, amb la qual cosa desconeixem el nombre d'aquests alumnes que corresponen a la ciutat de Barcelona i el seu pes proporcional respecte al conjunt de Catalunya⁴⁷.

Taula 50. Alumnes i professors de formació d'adults a Barcelona. Cursos 2004-2005, 2005-2006 i 2008-2009

	Curs 2004-2005	Curs 2005-2006	Curs 2008-2009
Nombre de professors	162	160	434
Nombre d'alumnes	6.708	11.981	13.763

Font: Servei de Gestió de la Formació de Persones Adultes

2.9.8 Lluita contra el sexisme, el racisme, la xenofòbia i la discriminació

Un altre dels compromisos subscrits per l'Ajuntament de Barcelona en el marc d'aquest dret remet a l'opció de pedagogies educatives que fomentin, en particular, la lluita contra el sexisme, el racisme, la xenofòbia i la discriminació.

En el repàs dels documents municipals en l'àmbit educatiu a què s'ha procedit no s'ha trobat cap referència explícita a la lluita contra aquests fenòmens; tanmateix, Barcelona és membre d'una Associació Internacional de Ciutats Educadores que, en un document anomenat *Carta de Ciutats Educadores*⁴⁸, defensa valors com l'educació en la diversitat i la no-discriminació.

2.9.9 Limitacions i/o vulneracions

En l'anàlisi de les escoles bressol municipals, ja s'ha apuntat una possible limitació del dret a l'educació a causa de la manca de places i, per tant, de l'existència d'una demanda insatisfeta, i, també, en funció dels criteris, de vegades discutibles, de l'adjudicació d'aquestes.

La Síndica de Greuges de Barcelona s'hi ha referit en el seus informes ordinaris dels anys 2008 i 2009. Les queixes dels habitants de la ciutat remetent fonamentalment a la manca de places i a les dificultats amb què es troben les famílies d'immigrants no residents per aconseguir-les perquè no es pren en consideració com a alternativa a la targeta de residència el volant municipal de convivència, en termes de certificació de la proximitat de l'escola bressol al domicili d'aquestes famílies. L'anàlisi d'aquestes queixes duu la Síndica a concloure que, en la pràctica, els fills d'immigrants no residents no acon-

⁴⁷ Consorci per a la Normalització Lingüística, *Memòria 2009*, consultable a: <http://www.cpnl.cat/arxius/memories/Memoria2009.pdf>.

⁴⁸ Vegeu http://www.bcn.es/edcities/aice/estatiques/catala/sec_charter.html.

2.

segueixen plaça en les escoles bressol municipals, fins i tot quan ja tenen la nacionalitat espanyola.

Aquesta actuació municipal, segons la Síndica, vulnera la sentència 236/2007 del Tribunal Constitucional, que va declarar inconstitucional i nul el terme «resident» de l'article 9.3 de la Llei d'Estrangeria, de manera que els estrangers tenen dret a l'educació de naturalesa no obligatòria en les mateixes condicions que els espanyols, i sense que es pugui fer cap distinció entre ells en termes de residents i no residents. Es tracta, per tant, d'una discriminació injustificada.

En el seu informe de l'any 2009, la Síndica dona compte, en aquest sentit, d'un informe jurídic emès per l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona que afirma que no hi ha en la legislació cap restricció jurídica que impedeixi que un estranger no resident pugui accedir al dret a l'educació en les mateixes condicions d'un espanyol o d'un estranger resident.

En el seu darrer informe anual, el Síndic de Greuges de Catalunya també fa referència a la qüestió de les escoles bressol municipals, incideix, però, en el seu cas, en els presumptes desequilibris entre els diferents districtes de Barcelona quant al nombre de places.

Per contrastar la informació del Síndic s'ha comptabilitzat⁴⁹ el nombre de places d'escoles bressol municipals per districtes i s'ha obtingut la següent taula. Una taula en què sí sembla apreciar-se un desequilibri entre els districtes, però en favor d'aquells més desfavorits.

(Taula 51)

En termes de vulneracions i/o limitacions d'aquest dret, finalment, cal tornar a fer referència en aquestes pàgines a la darrera memòria anual de l'Oficina per la No-discriminació de l'Ajuntament de Barcelona, en què la vulneració del dret a l'educació

(i a la formació) apareix en tercer lloc, pel que fa a les denúncies de les persones amb discapacitat. En posar-nos en contacte amb l'OND, se'ns ha informat que aquestes denúncies remeten a les dificultats amb què s'han trobat alumnes amb discapacitat per poder participar, a causa de la seva condició i de les limitacions pressupostàries per atendre'ls individualment, en les activitats esportives o en les colònies escolars. Pel que fa a aquest col·lectiu, també s'ha de ressaltar la manca de dades sobre el grau d'accessibilitat de les escoles de la ciutat.

Taula 51. Nombre de places d'escoles bressol municipals per districtes en ordre decreixent. Curs 2009-2010

Districtes	Nombre de places	Percentatges
Horta-Guinardó	725	14,3%
Nou Barris	708	14,0%
Sants-Montjuïc	693	13,7%
Sant Martí	604	11,9%
Sant Andreu	513	10,1%
Ciutat Vella	455	9,0%
Eixample	430	8,5%
Sarrià-Sant Gervasi	387	7,6%
Gràcia	359	7,1%
Les Corts	190	3,8%
<i>Total Barcelona</i>	<i>5.064</i>	<i>100%</i>

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades per l'Ajuntament de Barcelona i les escoles bressol municipals

⁴⁹ A partir de la pàgina web <http://www.bcn.es/imeb/escoles/cat/bressol2005.htm>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.g.10 Conclusió-síntesi

El nombre de persones sense estudis i/o analfabetes a Barcelona és excessiu i s'ha incrementat en els darrers anys, tot i que l'ús de diferents conceptes, al llarg del temps, per referir-se a aquesta població complica la interpretació d'aquestes dades. Al mateix temps, l'accés en igualtat al dret a l'educació està condicionat per la desigual distribució dels alumnes amb necessitats especials entre escoles públiques i concertades, que repercuteix en taxes diferenciades de fracàs escolar. Al mateix temps, moltes persones no tenen possibilitats o pateixen dificultats per accedir a l'educació de 0 a 3 anys, especialment els nouvinguts. Les persones amb discapacitat també denuncien vulneracions del dret a l'educació a Barcelona.

2.g.11 Recomanacions

1. Vetllar per una reducció progressiva de l'analfabetisme a la ciutat, especialment en els districtes amb una major concentració de persones en aquesta situació.
2. Incrementar les mesures per reduir la taxa actual de fracàs escolar en les escoles públiques de la ciutat.
3. Vetllar per una distribució més equilibrada dels alumnes d'origen estranger i amb necessitats educatives especials entre les escoles públiques i concertades de la ciutat, i per evitar/eliminar els guetos escolars.
4. Acabar amb la discriminació que representa l'exclusió pràctica dels fills d'immigrants no residents de les escoles bressol municipals.
5. Examinar les alegacions de vulneracions del dret a l'educació per part de determinats col·lectius de la ciutat.

2.10 El dret al treball

Els ciutadans i les ciutadanes tenen remunerades, mitjançant un lloc de treball digne que garanteixi la seva qualitat de vida. Les autoritats municipals, en la mesura de les seves possibilitats, contribueixen a assolir la plena ocupació. Per tal de fer efectiu aquest dret, les ciutats signatàries afavoreixen el punt d'equilibri entre l'oferta i la demanda d'ocupació i encoratgen a l'actualització i la requalificació dels treballadors mitjançant la formació continuada, amb desenvolupament d'accions accessibles a les persones a l'atur. Les ciutats signatàries també es comprometen a no firmar cap contracte municipal sense introduir-hi una clàusula que rebutgi el treball il·legal, tant si es tracta de treballadors nacionals com estrangers, de persones en situació tant regular com irregular, en relació amb les lleis nacionals, com també clàusules que rebutgin el treball dels infants. Les autoritats municipals, a més, desenvolupen, en col·laboració amb les altres institucions públiques i les empreses, mecanismes per garantir la igualtat de tots i totes davant el treball, per impedir qualsevol tipus de discriminació per motiu de nacionalitat, sexe, opció

2.

sexual, edat o discapacitat, pel que fa al salari, a les condicions de treball, al dret de participació, a la promoció professional i a la protecció contra l'acomiadament. Les autoritats municipals, així mateix, encoratgen a la igualtat en l'accés de les dones al treball mitjançant la creació de llars d'infants i d'altres mesures, i la igualtat en l'accés de les persones discapacitades, mitjançant la creació dels equipaments adients. A més, les autoritats municipals afavoreixen la creació de llocs de treball protegits per a les persones que han de tornar a inserir-se en la vida professional.

2.10.1 Índex temàtic

- Evolució de la taxa d'ocupació
- Evolució de la taxa d'atur
- Evolució dels accidents laborals
- Nivell salarial
- Segregació laboral
- Satisfacció amb les condicions de treball
- Anàlisi dels compromisos subscrits per l'Ajuntament de Barcelona en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*
- Limitacions i/o vulneracions
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.10.2 Evolució de la taxa d'ocupació

L'*Enquesta de Població Activa* de l'Institut Nacional de Estadística permet de conèixer quina ha estat en els últims anys l'evolució de la taxa d'ocupació a la ciutat de Barcelona.

(Taula 52)

La primera observació a realitzar remet a un increment força sostingut que la taxa d'ocupació havia anat experimentant fins a l'impacte de la crisi econòmica actual, una inversió que es reflecteix amb prou claredat en els registres de l'any 2009. Pel que fa a les taxes d'ocupació masculina i la femenina, que és sempre notablement inferior a la primera, destaca, tanmateix, que la crisi econòmica actual ha impactat menys i més tardanament en les dones que en els homes.

Taula 52. Evolució de la taxa d'ocupació a Barcelona per sexes. Dades en percentatges globals per anys. Anys 2003-2009

	Taxa global	Taxa masculina	Taxa femenina
2003	49,0%	59,6%	40,0%
2004	50,9%	61,4%	42,3%
2005	54,2%	65,2%	44,9%
2006	56,5%	66,0%	47,5%
2007	55,3%	63,2%	48,0%
2008	56,1%	64,2%	49,1%
2009	52,6%	58,1%	47,5%

Font: INE, *Enquesta de Població Activa*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

A continuació, es pot examinar, a partir de la mateixa font, l'evolució de la taxa d'ocupació a Barcelona per grups d'edat.

(Taula 53)

Pel que fa als diferents grups d'edat de la població activa de Barcelona, la crisi econòmica actual també els ha impactat desigualment: els segments més castigats i els qui més aviat l'han patit són els més joves.

(Taula 54)

Si comparem l'evolució de la taxa d'ocupació a la ciutat de Barcelona amb la que han experimentat les de la província, Catalunya i Espanya durant els mateixos anys, es fa palès que, en termes de la taxa d'ocupació, el mercat de treball de Barcelona és i ha estat més dèbil que el de la província i el de Catalunya, amb una sola excepció: l'any 2009 en comparació amb tota la província. La situació amb Espanya, en canvi, és clarament favorable, tret de l'any 2003.

Taula 53. Evolució de la taxa d'ocupació a Barcelona per grups d'edat. Dades en percentatges globals per anys. Anys 2003-2009

	Taxa global	16-19 anys	20-24 anys	25-54 anys	55 anys i més
2003	49,0%	14,4%	53,0%	77,0%	17,4%
2004	50,9%	16,3%	57,6%	77,9%	18,4%
2005	54,2%	19,0%	59,0%	80,5%	21,5%
2006	56,5%	20,0%	62,5%	82,9%	22,9%
2007	55,3%	18,7%	60,5%	82,8%	20,9%
2008	56,1%	14,3%	49,4%	83,4%	23,2%
2009	52,6%	10,6%	46,4%	78,6%	23,0%

Font: INE, *Enquesta de Població Activa*

Taula 54. Evolució de la taxa d'ocupació a la ciutat de Barcelona, la província, Catalunya i Espanya. Dades en percentatges globals per anys. Anys 2003-2009

	Ciutat	Província	Catalunya	Espanya	55 anys i més
2003	49,0%	53,4%	54,2%	49,1%	17,4%
2004	50,9%	54,1%	54,9%	50,2%	18,4%
2005	54,2%	56,9%	57,0%	52,1%	21,5%
2006	56,5%	57,8%	58,1%	53,3%	22,9%
2007	55,3%	58,3%	58,4%	54,0%	20,9%
2008	56,1%	57,5%	57,8%	53,0%	23,2%
2009	52,6%	52,1%	54,0%	49,1%	23,0%

Font: INE, *Enquesta de Població Activa*

2.

2.10.3 Evolució de la taxa d'atur

Per a l'anàlisi d'aquest indicador, partirem de la mateixa font que en el cas de l'evolució de la taxa d'ocupació: l'*Enquesta de Població Activa* de l'INE.

(Taula 55)

D'entrada, l'evolució de la taxa d'atur reproduïx la de la taxa d'ocupació: un balanç positiu fins a l'impacte de la crisi econòmica, però amb un major dramatisme, perquè com a conseqüència del creixement de la població activa en més de cinc punts percentuals entre els anys considerats en aquestes taules, s'arriba a quotes d'atur que superen, i amb escreix, les de l'any 2003.

D'altra banda, i el mateix que s'ha vist que succeeix respecte a la taxa d'ocupació, es pot veure que la crisi econòmica ha impactat menys en les dones que en els homes, en aquest cas de manera fins i tot més clara, fins al punt que la taxa d'atur femenina se situa, per primera vegada, per sota de la masculina. A continuació, també s'examina l'evolució de la taxa d'atur per diferents grups d'edat.

(Taula 56)

Com en el cas de la taxa d'ocupació, els joves constitueixen el segment de la població amb pitjors resultats i els que més durament han patit, també, els efectes de la crisi econòmica.

Taula 55. Evolució de la taxa d'atur a Barcelona per sexes. Dades en percentatges globals per anys. Anys 2003-2009

	Taxa global	Taxa masculina	Taxa femenina
2003	11,3%	10,2%	12,8%
2004	11,2%	10,2%	12,6%
2005	7,4%	6,4%	8,7%
2006	6,6%	5,4%	8,1%
2007	6,5%	6,4%	6,7%
2008	7,6%	7,6%	7,6%
2009	13,7%	14,1%	13,2%

Font: INE, *Enquesta de Població Activa*

Taula 56. Evolució de la taxa d'atur a Barcelona per grups d'edat. Dades en percentatges globals per anys. Anys 2003-2009

	Taxa global	16-19 anys	20-24 anys	25-54 anys	55 anys i més
2003	11,3%	39,2%	19,1%	11,0%	4,3%
2004	11,2%	42,7%	19,1%	10,2%	6,4%
2005	7,4%	29,1%	13,2%	6,7%	5,1%
2006	6,6%	31,0%	12,1%	5,8%	4,7%
2007	6,5%	32,5%	9,1%	5,8%	5,9%
2008	7,6%	36,9%	18,3%	6,9%	4,6%
2009	13,7%	52,9%	28,8%	12,8%	7,9%

Font: INE, *Enquesta de Població Activa*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Aquesta font, a més, permet de conèixer l'evolució de la taxa d'atur en funció de la nacionalitat i, per tant, saber en quina situació es troben els immigrants. Aquesta taxa d'atur, però, no es pot obtenir directament, sinó a través de la comparació entre la població activa i ocupada d'aquest origen, xifrades, respectivament, en 161.000 i 123.400 persones el quart trimestre del 2009. Les persones aturades d'origen immigrant que en resulten, 37.600, representen una taxa d'atur del 23,3%, molt superior a les mitjanes de Barcelona que s'acaben d'oferir.

Finalment, s'examina la taxa d'atur de la ciutat de Barcelona en termes comparatius amb la província, el global de Catalunya i Espanya.

(Taula 57)

L'examen d'aquesta taula mostra que Barcelona se situa en una millor posició que la resta dels territoris considerats, en especial en els darrers anys, que inclouen el 2009, és a dir, el primer any de la crisi econòmica actual.

Les fonts disponibles no permeten d'esbrinar quina és la taxa d'atur en els diferents districtes de la ciutat; tanmateix, sí que es pot indicar en quins dels districtes de Barcelona la desocupació té un pes major relatiu en aquests moments. Així, amb dades de l'octubre del 2009 la situació és la que es presenta a la taula que figura a continuació.

(Taula 58)

Taula 57. Evolució de la taxa d'atur a la ciutat de Barcelona, la província, Catalunya i Espanya. Dades en percentatges globals per anys. Anys 2003-2009

	Ciutat	Província	Catalunya	Espanya
2003	11,3%	10,7%	10,1%	11,3%
2004	11,2%	10,3%	9,7%	10,8%
2005	7,4%	7,0%	6,9%	9,1%
2006	6,6%	6,6%	6,6%	8,5%
2007	6,5%	6,6%	6,6%	8,3%
2008	7,6%	8,7%	9,0%	11,3%
2009	13,7%	16,2%	16,3%	18,0%

Font: INE, *Enquesta de Població Activa*

Taula 58. Percentatge i nombre de persones aturades per districtes sobre el total d'aturats de Barcelona en ordre creixent. Octubre 2009

Districtes	Nombre de persones	Percentatges
Les Corts	3.905	4,0%
Sarrià-Sant Gervasi	5.004	5,1%
Gràcia	6.922	7,1%
Ciutat Vella	8.944	9,2%
Sant Andreu	9.469	9,7%
Horta-Guinardó	10.497	10,7%
Sants-Montjuïc	11.483	11,7%
Nou Barris	12.320	12,6%
Eixample	13.731	14,1%
Sant Martí	15.439	15,8%
Sense indicar districte	7	0,007%
<i>Global Barcelona</i>	<i>97.721</i>	<i>100%</i>

Font: Elaboració pròpia a partir de Generalitat de Catalunya, Departament de Treball

2.

Davant d'aquest increment de la taxa d'atur que s'estava produint de manera contínua, l'Ajuntament de Barcelona va decidir, l'abril del 2009, atorgar un ajut als desocupats que haguessin esgotat la prestació del subsidi i seguissin en període de formació. Es va estimar que aquesta mesura beneficiaria al voltant de 10.000 habitants de la ciutat.

Pel que fa a la situació en termes d'atur i de nivell d'ocupació de les persones amb discapacitat, no es disposa de dades referides a la ciutat de Barcelona, però sí de la seva província, que s'ha decidit d'incloure en aquest informe amb la voluntat d'oferir informacions el més aproximades possibles, quan no és possible de donar-ne per a la ciutat.

Aquestes dades provenen de l'*Enquesta de Discapacitat, Autonomia Personal i Situacions de Dependència 2008* realitzada per l'Institut Nacional d'Estadística, nou anys després de la darrera edició (1999). La situació, com es veurà a continuació en la taula comparativa que es presenta, és millor a Catalunya que a l'estat en el seu conjunt i millor a la província de Barcelona que a Catalunya en el seu conjunt.

(Taula 59)

Les «altres situacions» de la taula amaguen nombroses persones amb discapacitat que podrien treballar, com es desprèn de les xifres absolutes que figuren en la mateixa enquesta, en què 63.400 persones

Taula 59. Percentatges de persones amb discapacitat de 16 a 64 anys segons la seva relació amb l'activitat a la província de Barcelona, Catalunya i l'estat espanyol. 2008

	Ocupats	En atur	Altres situacions
Estat espanyol	28,3%	7,2%	64,5%
Catalunya	31,7%	6,4%	61,9%
Província de Barcelona	33,6%	6,1%	60,3%

Font: Instituto Nacional de Estadística (2008), *Enquesta de Discapacitat, Autonomia Personal i Situacions de Dependència 2008*

amb discapacitat treballen i 12.700 estan aturades. Tot plegat, i com ha denunciat la UGT de Catalunya en la presentació de l'informe *La situació laboral de les persones amb discapacitat*, suposa una població activa de 76.100 persones i una taxa d'atur real per a aquesta població del 16,7% i del 15,4% a la província de Barcelona, percentatges que evidentment no lliguen amb els oferts per l'enquesta de l'INE malgrat que s'hi basin.

Aquest informe de la UGT assenyalava que aquesta elevada taxa d'atur de les persones amb discapacitat evidència que l'any 2007 la meitat de les empreses catalanes amb més de 50 treballadors (6.207) van incomplir la LISMI. El sindicat arriba a aquesta conclusió prenent com a base d'anàlisi el fet que totes aquestes empreses haguessin hagut de contractar un mínim de dues persones amb discapacitat, però que el nombre total de contractes que aquell any es van signar amb treballadors d'aquesta condició va ser de només 8.718.

L'enquesta de l'INE també realitza un examen de la situació laboral de les persones amb discapacitat segons el sexe i l'edat. De tota manera, a mesura que es baixa de nivell territorial, la comparació entre l'estat espanyol en el seu conjunt, Catalunya i la província de Barcelona, només és possible pel que fa al gènere. Un examen que reflecteix que les dones amb discapacitat es troben en pitjor situació que els homes amb aquesta condició, si bé a la província de Barcelona el percentatge d'homes i dones amb discapacitat en atur és el mateix.

(Taula 60)

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 60. Percentatges d'homes i dones amb discapacitat de 16 a 64 anys segons la seva relació amb l'activitat a la província de Barcelona, Catalunya i l'estat espanyol. 2008

	Homes ocupats	Dones ocupades	Homes aturats	Dones aturades
Estat espanyol	33,4%	23,7%	6,9%	7,5%
Catalunya	37,1%	37,2%	6,1%	6,6%
Província de Barcelona	38,6%	29,7%	6,1%	6,1%

Font: Instituto Nacional de Estadística (2008), *Enquesta de Discapacitat, Autonomia Personal i Situacions de Dependència 2008*

2.10.4 Evolució dels accidents laborals

Des d'un punt de vista global, que afecta tant Barcelona com l'estat espanyol en general, la taxa d'accidents laborals ha disminuït en els darrers anys; a Barcelona, concretament, de 57,6 lesions per cada 1.000 persones afiliades a la seguretat social l'any 2000 a 45,6 l'any 2008. Cal subratllar, finalment, el fort pes dels accidents in itinere, que representen al voltant del 30% de les lesions greus i entre el 30 i el 40% de les mortals.

En aquest sentit, l'últim informe anual sobre la salut a Barcelona de l'Agència de Salut Pública de la ciutat assenyala la següent evolució dels accidents laborals, que inclou els ocorreguts *in itinere*. L'any en qüestió, el 2008, es van produir a Barcelona 42.808 lesions per accidents amb baixa, 417 greus i 31 de mortals. En relació amb el 2007, van disminuir

les lesions greus en la mateixa proporció que van augmentar les mortals (6,9%). Més enllà de les diferències per gènere, interessa recalcar sobretot que prop del 75% d'aquests accidents laborals es van produir en ocupacions de tipus manual. Aquesta font esmenta, a continuació, dos problemes de salut laboral, les malalties professionals i les malalties relacionades amb el treball⁵⁰.

Les baixes per malalties professionals, com s'ha vist que també és el cas dels accidents laborals, han disminuït a Barcelona entre els anys 2000 i 2006, el darrer sobre el qual es tenen dades. Aquest any es van notificar 617 baixes per aquest motiu, la qual cosa suposa una taxa d'incidència de 66,6 per cada 100.000 persones afiliades a la seguretat social.

Pel que fa a les malalties relacionades amb el treball, en canvi, en els darrers anys s'han incrementat a

Barcelona fins al punt que han passat a esdevenir la causa principal de notificació a la unitat local de salut laboral. En efecte, la incidència d'aquests trastorns s'ha multiplicat gairebé per 11 entre els anys 2001 i 2008, i entre ells han pesat de manera notable els de tipus ansiodepressiu. Aquests trastorns, a més, tenen una incidència molt superior en les dones que en els homes i són atribuïbles, a més, a determinades condicions laborals que poden afectar més les dones que els homes (tot i que aquests pateixen més que les dones algunes circumstàncies laborals negatives com, per exemple, llargues jornades laborals), per les dificultats de compaginar la vida laboral amb la familiar, que és, com ja s'ha analitzat en altres punts d'aquest informe, una missió que continua corresponent fonamentalment a les dones.

Com es pot veure, doncs, i sembla important remarcar-ho, la incidència dels accidents laborals i de les malalties professionals ha disminuït en els darrers anys, mentre que s'ha incrementat la taxa d'aquestes malalties relacionades amb el treball.

2.10.5 Nivell salarial

La primera qüestió a esmentar al respecte d'aquest indicador és la no disponibilitat de dades a escala municipal, per la qual cosa només se'n poden oferir pel que fa a Catalunya i Espanya. En aquest sentit, la primera observació a realitzar és que l'any

⁵⁰La definició (legal) de malalties professionals és la següent: són aquelles contretes com a conseqüència del treball efectuat per compte d'altri i provocades per l'acció de determinats elements o substàncies. Per la seva banda, les malalties relacionades amb el treball són trastorns de salut en què els riscos laborals actuen de manera significativa com un dels factors causals, juntament amb altres elements externs al treball o hereditaris.

2.

2007, el darrer sobre el qual l'IDES-CAT proporciona dades al respecte, el balanç era favorable a Catalunya, amb sous bruts anuals superiors en una mitjana d'uns 1.500 €, tot i que aquí caldria tenir en compte també el diferencial de preus Catalunya-Espanya.

Gràcies, però, a les dades reunides per l'Observatori Barcelona⁵¹, hi ha dades municipals que permeten de comparar Barcelona amb ciutats espanyoles, europees i d'altres continents en termes de salaris bruts i nets, que mostren, amb dades del 2008, que la nostra ciutat ocupa una posició mitjana-alta (21è entre 48 ciutats). A tall d'exemple, es pot indicar que Barcelona se situa per sota de Dublín, Ginebra, Londres o Berlín i per sobre de París, Madrid, Milà o Atenes.

Pel que fa a la informació procedent de l'IDESCAT, la taula salarial comparativa entre Espanya i Catalunya esmentada també proporciona altres dades sobre les diferències en funció d'una sèrie de característiques. S'observa, així, la persistència de la desigualtat per gènere, tot i que amb una tendència a la disminució entre els anys 2004 i 2007, tant a Catalunya com a Espanya. Pel que fa a aquests dos territoris, la situació és més desigual a Catalunya que a l'estat en el seu conjunt, tot i que les diferències també s'hagin anat reduint en aquest període.

(Taula 61)

Taula 61. Salaris bruts mitjans anuals a Catalunya i Espanya per sexes. Resultats en percentatges de desigualtat. Anys 2004, 2005, 2006 i 2007

Anys	Diferencial Catalunya	Diferencial Espanya
2004	32,19%	27,53%
2005	30,28%	27,49%
2006	29,27%	26,32%
2007	27,77%	25,62%

Font: IDESCAT: Indicadors d'Estructura Econòmica

Segons un estudi⁵², una de les possibles explicacions d'aquesta pitjor posició de Catalunya respecte al conjunt de l'estat espanyol seria que les diferències salarials entre home i dona són majors com més elevada és la seva formació, *per la qual cosa aquelles comunitats on hi ha més dones amb formació universitària, també són aquelles en què la desigualtat salarial és major*.

Pel que fa a les diferències atribuïbles a la nacionalitat, les divergències entre treballadors espanyols i no espanyols també són notables: d'uns 6.000 € tant a Catalunya com a Espanya.

Pel que fa finalment a l'edat, els joves de fins a 25 anys són els més perjudicats, amb salaris inferiors en més de 9.000 € a la mitjana catalana i d'uns 8.000 a la mitjana espanyola.

També val la pena de remarcar, amb dades referides a la província de Barcelona⁵³, que una part de les persones ocupades i, per tant, teòricament, en una situació favorable, cobren uns salaris que no els permeten de sortir d'elevats índexs de vulnerabilitat econòmica. Així, segons es pot veure a la taula 62, que s'inclou a continuació, gairebé l'11% de les persones assalariades de 16 a 64 anys perceben salaris baixos, de les quals una quarta part corresponen al segment més jove de la població activa i prop d'un 18% a treballadors nascuts a l'estranger. Aquesta situació també dona una lectura en termes de gènere: els baixos salaris afecten al 4% dels homes i al 17% de les dones.

Aquesta taula, com es pot veure a continuació, incorpora altres conceptes de precarietat: els contractes temporals i el treball a temps parcial involuntari, que també afecten més les dones que els homes, els joves que els treballadors més adults, i els immigrants que els treballadors autòctons.

⁵¹ Les dades procedeixen de Price & Earnings, *Around the Globe* 2008, UBS.

⁵² UGT (2010), *Informe sobre igualdad salarial*.

⁵³ Gràcies al Programa d'Acció Social contra la Pobresa, que cita l'Agència Tributària com a font.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 62. Persones assalariades de la província de Barcelona amb baixos salaris, contracte temporal i temps parcial involuntari per sexes, edats i origen. Resultats en percentatges. 2006

Població assalariada	Salaris baixos	Contracte temporal	Temps parcial involuntari
Tota la població assalariada	10,8%	19,2%	3,9%
Segon sexe	37,1%	37,2%	6,1%
Homes	4,5%	18,3%	2,2%
Dones	17,2%	20,0%	5,8%
Segons edat			
De 16 a 24 anys	36,7%	47,7%	12,3%
De 25 a 34 anys	12,6%	25,7%	3,5%
De 35 a 54 anys	6,6%	12,4%	3,7%
De 55 a 64 anys	5,6%	9,4%	1,6%
Segons origen			
Catalunya	9,8%	16,9%	3,1%
Resta Espanya	7,8%	10,8%	2,9%
Resta del món	17,6%	36,4%	8,0%

Font: Agència Tributària

Un estudi realitzat a escala de tot Catalunya pel sindicat UGT⁵⁴ també mostra una situació similar o, fins i tot, més greu: al voltant d'uns 1.150.000 treballadors perceben salaris bruts inferiors als 1.000 €. La situació, altra vegada, afecta particularment les dones i els joves.

L'Enquesta d'Estructura Salarial de l'INE també demostra que les diferències salarials no es donen únicament entre els diferents sectors sinó dintre

de cada un d'ells en funció d'una sèrie de paràmetres com la categoria laboral, el nivell educatiu, el tipus de jornada laboral, el tipus de contracte, l'antiguitat en el lloc de treball, l'edat, el sexe i l'origen del treballador. És a dir, que mentre que una part de les diferències salarials poden ser objectivament explicables, d'altres, i aquestes tres darreres en particular, remetent a variables en què s'actua discriminatòriament.

Pel que fa a les persones amb discapacitat, es disposa de dades corresponents a l'any 2002, referides al conjunt de Catalunya, que assenyalen diferències en termes de sou brut respecte a les persones sense discapacitats de l'ordre del 26% (15.355,35 i 20.728,60 €, respectivament), una desigualtat superior a l'estimada per un expert en aquesta qüestió com el professor Ricardo Braulio Pagán Rodríguez, de la Universitat de Màlaga, que l'ha xifrat, per a tot l'estat espanyol, en el 16,1%⁵⁵.

2.10.6 Segregació laboral

Una part, si més no, d'aquestes diferències salarials són clarament atribuïbles a la segregació laboral, horitzontal i vertical, que caracteritza els mercats de treball⁵⁶. Pel que fa a la que es relaciona amb el gènere, segons un *Anuari* recent publicat pel Departament de Treball de la Generalitat de Catalunya⁵⁷, que, tanmateix, no inclou dades municipals, les dones només constitueixen el 19,6% dels directius d'administració i empresa, tot i que ocupen el 53,1% dels càrrecs tècnics, científics i intel·lectuals. També representen el 60,7% de les ocupacions no qualificades, el 66,8% dels treballs en els serveis de restauració, el comerç i els serveis personals, i el 71% dels empleats administratius. Val a dir, a més, que en aquests aspectes Catalunya es troba en una situació força pitjor que l'estat espanyol i la Unió Europea en el seu conjunt.

⁵⁴ *El cost de la vida per a les persones inframileuristes*.

⁵⁵ Vegeu Pagán Rodríguez, Ricardo (2004), «Discapacidad, empleo y salarios», dins Minusval, núm. 145.

⁵⁶ Per segregació horitzontal, s'entén la concentració en determinats sectors d'activitat en funció del gènere o de qualsevol altra variable, mentre que la segregació vertical remet a la posició jeràrquica en funció del gènere o també de qualsevol altra variable.

⁵⁷ Generalitat de Catalunya, Departament de Treball (s.d.), *Dones i Treball. Anuari 2008*.

2.

Barcelona tampoc s'escapa d'aquesta segregació horitzontal i vertical per gènere que perjudica clarament les dones. Segons un estudi recent publicat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona que examina les relacions entre el treball i la salut a partir de les dades de l'*Enquesta de Salut de Barcelona 2006*, a la nostra ciutat⁵⁸, el 35% de les dones assalariades es concentren en les sis ocupacions més freqüents, mentre que aquest només és el cas del 22% dels homes.

Pel que fa a la segregació vertical, només el 15% de les dones ocupades tenen personal al seu càrrec, davant el 27% dels homes. Això malgrat que en el moment actual les dones tenen un nivell d'estudis superior al dels homes, de la qual cosa aquest estudi dedueix que en el cas de les dones hi ha una menor correspondència entre nivell educatiu i llocs de responsabilitat que en el cas dels homes. Aquesta conclusió es pot unir a la que prové de l'apartat immediatament anterior de l'anàlisi d'aquest dret per evidenciar que a les dones els és més difícil que als homes accedir a llocs laborals de responsabilitat i alhora que, quan ho fan, han de patir unes diferències salarials respecte als homes que ocupen posicions similars que són molt més pronunciades que les que es donen entre homes i dones que ocupen llocs de treball d'inferior qualificació.

Cal advertir que totes aquestes dades no mostren en quina mesura totes aquestes diferències enregistrades es deriven directament del sexe, la nacionalitat o l'edat, com tampoc mostren els treballs més desenvolupats habitualment per les dones, els estrangers i els joves, i els sectors econòmics en què s'inscriuen preferentment. Sigui quin sigui, però, aquestes dades reflecteixen una notable desigualtat que sembla que té una innegable base discriminatòria, sigui perquè es paga menys a aquests col·lectius independentment del treball que facin, o bé perquè se'ls «reserva» per a determinades ocupacions d'inferior categoria.

Una altra població laboralment segregada són els gitanos, encara que manqui informació estrictament referida a la ciutat de Barcelona. En base a un estudi ja citat⁵⁹, es desprèn que una gran majoria de la població activa gitana o és a l'atur o treballa amb contractes temporals; també es troba sobrerrepresentada en els anomenats mercats laborals subsidiaris o informals com la venda ambulànt. Quant a les raons que els seus membres addueixen per a la seva baixa presència en el mercat laboral ordinari, figuren en primer lloc el racisme i la seva manca de formació, que totalitzen el 36,5% de les respostes dels gitanos catalans a la pregunta en què es va basar aquest estudi.

2.10.7 Satisfacció amb les condicions de treball

Partint de l'*Enquesta de Qualitat de Vida en el Treball* realitzada pel Ministeri espanyol de Treball i Immigració i de l'ampliació de les dades corresponents a Catalunya realitzada per l'IDESCAT, l'*Anuari Estadístic de Barcelona* inclou una taula que detalla el grau mitjà de satisfacció de la població ocupada de Barcelona, sense desagregar-la per sexes, en relació amb una sèrie de supòsits i de manera comparada amb el total de Catalunya l'any 2007.

Al respecte, pot sorprendre, d'entrada, que els nivells de satisfacció siguin elevats, amb valors mitjans respectius de 7,2 i 7,3. Tanmateix, quan s'analitzen els aspectes menys valorats pels ocupats de Barcelona, s'observa que són els que remetien més directament a l'empresa: els ajuts socials rebuts de les empreses (4,9), les possibilitats de promoció (5,4) i els salaris (5,9); mentre que els aspectes que obtenen millors puntuacions són les vacances i els permisos (7,3), l'estabilitat (7,4), l'entorn físic (7,4), la salut i la seguretat (7,4), l'autonomia i la independència (7,5), l'activitat desenvolupada (7,7) i l'ambient de treball (7,9). Resta saber, però, fins a quin punt aquestes valoracions poden haver-se vist afectades per l'impacte de l'actual crisi econòmica.

⁵⁸Cortès, Imma; Artazcoz, Lucía (2009), *Treball i salut a Barcelona*, Barcelona: Agència de Salut Pública de Barcelona.

⁵⁹Fundació Pere Tarrés (2005), *Estudi sobre la població gitana de Catalunya. Informe final*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

L'estudi recentment editat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona, al qual s'ha fet referència en la secció precedent, també examina la satisfacció dels barcelonins i de les barcelonines amb el seu lloc de treball. Les dades que aporta són diferents en el sentit que aquesta font no dona una mesura mitjana d'aquest valor, sinó que assenyala els percentatges d'ocupats barcelonins que se senten satisfets, i insatisfets o molt insatisfets, amb les seves condicions laborals, uns percentatges que són, respectivament, del 83,8% i del 16,2%. Aquesta taxa d'insatisfacció és superior en les dones (17,7%) que en els homes (14,9%).

2.10.8 Anàlisi dels compromisos subscrits per l'Ajuntament de Barcelona en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*

Dediquem aquest apartat al seguiment dels compromisos subscrits per l'Ajuntament de Barcelona en l'àmbit laboral amb la signatura de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* d'acord amb el text que se n'incorpora en aquest mateix capítol de l'informe.

Val a dir, d'entrada, que el treball és una qüestió que preocupa òbviament els barcelonins i les barcelonines, en especial en un context de crisi econòmica com l'actual, tot i que, com ja s'ha vist, disposar d'una feina no vol dir necessàriament poder viure de manera digna. En dues edicions recents d'una de les enquestes periòdiques que l'Ajuntament de Barcelona realitza, l'anomenat *Baròmetre Semestral*, l'atur i les condicions de treball apareixen com un dels dos problemes més greus amb què es troben confrontats els habitants de Barcelona en aquests moments, tot i que combatre l'atur i millorar les condicions de treball no constitueixin la principal demanda que les persones fan a l'Ajuntament segons es constata en la darrera edició disponible (2009) de l'*Enquesta de Serveis Municipals*. És a dir, tot i que l'atur i les condicions de treball apareixen com el problema actual més greu dels

habitants de Barcelona, se situen més avall en la llista de demandes realitzades al govern municipal i confirmen, d'alguna manera, l'encert en la tria de les competències de l'Ajuntament com a punt focal d'aquest informe.

El primer compromís municipal remet a la contribució vers la *plena ocupació a la ciutat*, un objectiu que en aquests moments, i com s'ha vist ara mateix, és més lluny que anys enrere de l'assoliment. Aquest objectiu també figura en el *Pacte per a l'Ocupació de Qualitat a Barcelona 2008-2011*⁶⁰.

El següent compromís assumit per l'Ajuntament deriva del primer, en el sentit de fomentar la formació continuada dels treballadors i realitzar accions adreçades a les persones aturades.

En aquest sentit, l'última memòria anual d'activitats de Barcelona Activa, l'agència de desenvolupament local que l'Ajuntament de Barcelona va crear l'any 1986 –una memòria, que, tanmateix, se situa en un moment anterior (2007) a la crisi econòmica actual–, detalla les accions empreses durant el període 2004-2007: més de mig milió de persones ateses, l'acompanyament de més de 4.000 projectes empresarials i de més d'un miler de noves empreses, principalment. L'any 2007, 642 persones aturades van iniciar itineraris d'accés a l'ocupació i es van realitzar 145 accions formatives per a 2.253 persones. Ho desglossem a la pàgina següent, taula 63.

⁶⁰ Vegeu http://www.barcelonactiva.cat/barcelonactiva/images/cat/Pacte%20ocupacio%20de%20Qualitat%202008_11_tcm83-38212.pdf.

2.

Taula 63. Evolució de les activitats formatives realitzades per Barcelona Activa. 2004, 2005, 2006 i 2007

	2004	2005	2006	2007
Total d'alumnes	2.070	2.341	2.379	2.253
Total d'accions formatives	120	140	150	145
Alumnes de formació ocupacional	1.539	1.933	1.996	1.813
Accions de formació ocupacional	88	114	122	115
Alumnes de formació contínua	531	408	383	440
Accions de formació contínua	32	26	28	30

Font: Ajuntament de Barcelona, Barcelona Activa, *Memòries d'Activitats 2004, 2005, 2006 i 2007*

Com es pot veure a la taula, Barcelona Activa ha experimentat un creixement tant del nombre d'alumnes com d'accions i tant en termes de formació professional com de formació contínua, tot i una certa disminució de les xifres totals entre 2006 i 2007.

En l'àmbit de la *promoció de la igualtat i de la no-discriminació en el camp laboral*, Barcelona Activa disposa d'un *Programa d'Igualtat d'Oportunitats* per a l'accés de les dones a ocupacions en què estan subrepresentades i del *Programa Barcelona Emprèn en Igualtat*, liderat conjuntament per la Cambra de Comerç de Barcelona i la Fundació Un Sol Món-Caixa Catalunya, que promou la creació d'empreses per part dels col·lectius amb especials dificultats: dones amb responsabilitats familiars, aturats de llarga durada, immigrants, persones amb discapacitat i altres grups i que es considera un dispositiu únic a l'estat espanyol.

Sobre aquest darrer programa, iniciat el 2005, es disposa de les xifres dels anys 2006 i 2007, extretes de les corresponents memòries anuals de Barcelona Activa: 56 i 80 participants, respectivament, en un marc previst de creació, al final del programa, de 85 noves empreses.

Per acabar amb les qüestions relatives a aquesta Agència, cal afegir que un dels apartats inclosos en un dels darrers Òmnibus municipals, el corresponent al juny del 2009, inclou dades referents al coneixement i a la valoració de Barcelona Activa per part dels ciutadans i de les ciutadanes.

En aquest sentit, cal destacar un nivell mitjà (58,2%) de coneixement de l'existència d'aquesta agència, combinat amb una valoració fonamentalment bona (39,9%), a la que segueixen un 9,6 % d'enquestats que valoren la seva feina com a molt bona i un 6,7% que no la jutgen ni com a

bona ni com a dolenta. Només el 0,7% i el 0,2% la consideren malament i molt malament, bé que cal afegir un 42,9% que no responen.

L'articulat del dret al treball també inclou el compromís de l'Ajuntament de Barcelona amb *el rebuig del treball il·legal i infantil* mitjançant la inclusió de clàusules en tots els contractes municipals que prohibeixin aquestes pràctiques.

No hi ha dades que permetin de certificar si aquest compromís es compleix o no i fins a quin punt perquè, segons fonts del mateix Ajuntament, no existeix cap organisme de control centralitzat que faci un seguiment d'aquesta qüestió. Malgrat tot, en el *Programa Municipal per a la Infància i l'Adolescència 2007-2010* s'inclou una taula que remet a les característiques dels infants que van ser atesos l'any 2006 pels serveis socials d'atenció primària de la ciutat, una taula que mostra

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

que es va detectar explotació laboral infantil en el 0,1% dels infants tractats, un percentatge, però, que es descom-neix quants casos representa.

Els Equips d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència en Alt Risc Social (EAIA) també consignen casos d'explotació laboral dels menors, que van afectar l'1,6% dels que van tractar l'any 2005.

També es pot assenyalar, pel que fa a la qüestió del treball infantil, que Barcelona és membre d'una xarxa/programa de Ciutats Amigues de la Infància promoguda per la UNICEF⁶¹. Aquest programa pretén impulsar i fomentar l'aplicació en l'àmbit local de la Convenció sobre els Drets dels Infants, que recull, entre els seus articles, la prohibició del treball infantil i la protecció dels infants al respecte.

2.10.g Limitacions i/o vulneracions

A banda de les limitacions i/o vulneracions del dret al treball, o del dret al treball en igualtat, representades per aquestes taxes diferencials d'ocupació i d'atur que castiguen unes determinades poblacions i que, per tant, tenen una evident càrrega discriminatòria, com és també el cas de les diferències salarials, en aquest apartat es fa referència a percepcions de discriminació experimentades a Barcelona per diferents col·lectius.

Aquesta anàlisi s'inicia amb les dades d'un estudi que ja ha estat citat en aquestes pàgines, del qual extraïem les dues següents taules:

Taula 64. Percepció de discriminació per raons d'ètnia o origen en persones immigrades que busquen feina a Barcelona. Resultats en percentatges estandarditzats per edats. 2006

Grup	Sexe	Classe Social	Mai	Algunes vegades	Moltes vegades/ Constantment
Països en vies de desenvolupament	Homes	No manuals	85,1%	12,2%	2,8%
		Manuais	74,8%	16,1%	9,1%
	Dones	No manuals	75,9%	17,9%	6,2%
		Manuais	77,8%	15,2%	7,1%
Països desenvolupats			91,4%	7,8%	0,8%

Font: *Enquesta de Salut de Barcelona 2006*

Taula 65. Percepció de discriminació per raons d'ètnia o origen en persones immigrades en el lloc de treball a Barcelona. Resultats en percentatges estandarditzats per edats. 2006

Grup	Sexe	Classe Social	Mai	Algunes vegades	Moltes vegades/ Constantment
Països en vies de desenvolupament	Homes	No manuals	91,1%	7,0%	1,9%
		Manuais	83,3%	11,2%	5,5%
	Dones	No manuals	85,4%	14,6%	0,0%
		Manuais	78,4%	14,6%	7,0%
Països desenvolupats			96,4%	2,7%	0,8%

Font: *Enquesta de Salut de Barcelona 2006*

⁶¹ Vegeu <http://www.ciudadesamigas.org>.

2.

D'aquestes dues taules, es dedueix, en principi, el mateix patró que quan en base a la mateixa font analitzàvem, en el capítol dedicat al dret a la no-discriminació, les situacions discriminatòries ocorregudes en llocs públics de Barcelona: un tall clarament desfavorable per als treballadors i les treballadores procedents de països en vies de desenvolupament. Pel que fa a aquests i a aquestes, només hi ha una diferència respecte a l'anterior escenari: en cercar feina, les treballadores manuals manifesten no haver patit mai cap discriminació amb un percentatge superior a les treballadores no manuals, fet que trenca amb la constant habitual: la discriminació més freqüent dels empleats manuals.

Les persones gais, lesbianes, bisexuals o transsexuals també denuncien situacions de discriminació a Barcelona en el lloc de treball. Segons el diagnòstic elaborat en el marc de la preparació d'un pla municipal per a aquest col·lectiu⁶², una mica més del 20% de les persones que van respondre el qüestionari inclòs haurien patit situacions discriminatòries, un percentatge respecte al qual cal tenir en compte, com el mateix document puntualitza, que força persones no mostren obertament la seva condició sexual a la feina i, fins i tot, fan esforços per ocultar-la.

Segons la memòria anual de l'Oficina per la No-discriminació de l'Ajuntament de Barcelona, els drets laborals apareixen en segon lloc en nombre de denúncies (vegeu taula 2, pàg.21), una situació que afecta especialment els immigrants (vegeu taula 44, pàg. 66) i les dones, dos col·lectius per als quals els drets laborals apareixen com els més vulnerats. En el cas de les dones, a més, amb una enorme distància respecte al dret esmentat com a vulnerat en segon lloc.

(Taula 66)

Taula 66. Els drets més vulnerats de les dones. Resultats en percentatges sobre les denúncies. 2008

Drets	Percentatges
Treball	50%
Dignitat	15%

Font: Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *08 Resum d'activitats*

Exemples discriminatoris concrets succeïts a Barcelona també els relaciona l'informe que SOS Racisme Catalunya ha editat recentment⁶³. Aquest és el cas per exemple d'un episodi d'assetjament laboral per motius racistes en un supermercat de la ciutat del qual es tingué coneixement el juny del 2009 després que s'hagués perllongat, sembla, durant mesos. La víctima havia estat insultada amb frases com «immigrant de merda» i «tu no tens drets» pel cap de planta

i la responsable de la seva secció. La veracitat dels fets denunciats apareix corroborada per gravacions en què se senten els insults i pel suport i el testimoni de dues delegades sindicals. El cas es va tancar amb la presa de mesures disciplinàries per part de l'empresa contra una de les dues persones denunciades.

Una altra font d'informació sobre presumptes discriminacions, en aquest cas contra una altra població

⁶² VInstitut de Govern i Polítiques Públiques (2009), *Barcelona ens entén? Diagnòstic de les realitats de la població LGTB de Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Regidoria de Drets Civils, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/dretscivils/diagnosticdelesrealitatsdelapoblacilgtb.543.pdf>.

⁶³ SOS Racisme Catalunya (2009), *Memòria de l'Oficina d'Informació i Denúncies 2008*.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

concreta, les persones amb VIH/sida, és l'Observatorio de Derechos Humanos y VIH/sida de la Red 2002, Red Comunitaria sobre el VIH/sida del Estado español, una de les entitats membre de la Plataforma d'Entitats Col·laboradores d'aquest Observatori de Drets Humans de Barcelona. El darrer informe de consultes de la seva assessoria jurídica, que abasta tot l'any 2009, constata, una vegada més, que l'àmbit objecte d'un major nombre de consultes específiques en matèria de discriminacions i vulneracions de drets ha estat, precisament, el laboral, que n'ha aglutinat el 32% d'un total de 137. En aquest àmbit les situacions vulneratòries més habituals són canvis en les condicions de treball, vulneracions de la confidencialitat de dades mèdiques, sol·licituds de realització de la prova del VIH sense cap mena de justificació, exclusions d'oposicions, dificultats per trobar feina o acomiadaments.

Val a dir, també, que aquest percentatge remet a les consultes efectuades en l'àmbit de tot l'estat espanyol, que és el camp d'actuació d'aquest observatori de VIH/sida i de l'organització que el gestiona. Tanmateix, els seus responsables ens han proporcionat les dades relatives a la ciutat de Barcelona, que amb 11 casos atesos representen el 8% del total de l'estat. Aquests 11 casos es distribueixen per àmbits i temàtiques de la següent manera: 3 en matèria laboral, uns altres 3 que s'han

catalogat sota la denominació de criminalització i que, generalment, remeten a preguntes sobre si la transmissió del VIH és denunciable, 1 en l'atenció sanitària, 1 en matèria de benestar social, 1 en l'administració, 1 en la vida familiar i 1 en matèria de contractació d'assegurances. Aquesta darrera qüestió remet a denegacions d'hipoteques a persones amb VIH pel fet que no poden subscriure assegurances de vida.

2.10.10 Conclusió-síntesi

Tradicionalment, la taxa d'ocupació de la ciutat ha estat inferior a la de la província de Barcelona i a la global de Catalunya, tot i que l'any 2009 s'invertís aquesta tendència en relació amb la província, en un context general de disminució d'aquesta taxa en tots els territoris considerats com a conseqüència de la crisi econòmica actual. Aquesta taxa també és i ha estat prou lluny de la plena ocupació, que figura com un dels compromisos del govern municipal, sempre en la mesura de les seves possibilitats, com es diu en el redactat de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, ateses les seves limitades competències en aquest àmbit. Pel que fa a la taxa d'atur, també en augment, cal valorar, però, que ja fa anys que és inferior a la de la província, Catalunya i Espanya. Aquest augment de l'atur també ha impactat més uns col·lectius que uns altres: els joves, les persones

amb discapacitat i els immigrants. Aquests col·lectius també pateixen índexs de treball temporals superiors als de la mitjana de la població i perceben salaris inferiors. Hi ha col·lectius, alhora, que denuncien discriminacions en l'àmbit laboral: els immigrants procedents de països en vies de desenvolupament, les dones i les persones amb VIH/sida.

2.10.11 Recomanacions

1. Incrementar els esforços i les inversions per augmentar la taxa d'ocupació i reduir la taxa d'atur a la ciutat, en especial respecte a determinats col·lectius (joves, persones amb discapacitat, immigrants) i districtes de la ciutat.
2. Reclamar el compliment de la LISMI en termes de contractació de persones amb discapacitat.
3. Realitzar un seguiment del grau de compliment dels compromisos laborals adoptats per l'Ajuntament de Barcelona en el redactat de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*.
4. Investigar i lluitar contra totes les denúncies de discriminacions que es produeixen en l'àmbit laboral.

2.

2.11 El dret a l'habitatge

Tots els ciutadans i totes les ciutadanes tenen dret a un habitatge digne, segur i salubre. En aquest sentit, les autoritats municipals vetllen per l'existència d'una oferta adient d'habitatge i d'equipaments de barri per a tots els ciutadans i totes les ciutadanes, sense distinció deguda al nivell d'ingressos. Aquests equipaments han de disposar d'estructures d'acolliment per als sense sostre que puguin garantir la seva seguretat i dignitat, com també d'estructures per a les dones víctimes de violència, en particular de violència domèstica, de maltractaments, i per a les que intenten fugir de la prostitució. Així mateix, les autoritats municipals garanteixen el dret dels nòmades a residir en la ciutat en condicions compatibles amb la dignitat humana.

2.11.1 Índex temàtic

- Consideracions prèvies
- Preus dels habitatges
- Superfície dels habitatges
- Ocupació i evolució dels habitatges
- Nombre de persones a la llar i situacions d'amuntegament
- Els immigrants i les minories ètniques
- Els nòmades
- Les dones maltractades
- Altres col·lectius: les persones amb discapacitat, les persones grans i els joves
- Les persones sense llar
- Desnonaments i execucions hipotecàries
- Habitatges buits
- Actuacions del Patronat Municipal de l'Habitatge i habitatge de protecció oficial a Barcelona
- Limitacions i/o vulneracions: l'assetjament immobiliari
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.11.2 Consideracions prèvies

La clau de volta de l'anàlisi d'aquest dret es troba en el primer paràgraf del seu redactat en la *Carta de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, és a dir, rau a esbrinar si tots els ciutadans i totes les ciutadanes de Barcelona disposen d'un habitatge digne, segur i salubre. Val a dir, al respecte, que en les consultes prèvies amb les entitats que constitueixen la Plataforma d'Entitats Col·laboradores, aquest dret va emergir com un dels menys garantits en la pràctica, i no solament, és clar, a Barcelona o a Catalunya.

Aquesta situació també és reconeguda en el Programa d'Acció Social contra la Pobresa elaborat pel mateix Ajuntament de la ciutat (pàgina 22): «les característiques del sistema residencial espanyol no afavoreixen les funcions inclusives de l'habitatge. Malgrat que el precepte constitucional reconeix l'accés a l'habitatge, el fet és que els mecanismes mercantils han dominat el sistema residencial».

Sorprèn, tanmateix i atès tot el que s'ha dit fins ara, que els temes relacionats amb l'habitatge no semblin aparèixer en un lloc preferent entre les preocupacions dels barcelonins i de les barcelonines. El *Llibre Blanc de l'Habitatge a Barcelona* dona algunes explicacions a aquesta aparent contradicció: la millora, durant molts

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

anys, de les condicions financeres per a l'adquisició d'habitatges; l'increment de la participació de les dones en el mercat laboral, la qual cosa ha implicat per a moltes famílies l'existència de dos salaris; el suport que les famílies han prestat als seus fills en el moment de la compra d'un habitatge per part d'aquests; i el fet que gran part dels habitatges de propietat hagin anat quedant lliures de càrregues hipotecàries.

Al mateix temps, però, en un informe monogràfic recent (setembre 2009) de la Sindicatura de Greuges de Barcelona, que recull totes les seves actuacions en aquest àmbit des de la creació d'aquesta institució, s'afirma que l'habitatge ha estat un tema central en totes les seves memòries anuals tant pel volum com per la rellevància de les queixes.

2.11.3 Preus dels habitatges

És obvi que la primera magnitud a examinar per tal de donar resposta a la pregunta de si tots els ciutadans i totes les ciutadanes de Barcelona poden disposar d'un habitatge digne, segur i salubre, és els preus dels habitatges, en un context general, ben conegut, de consideració de l'habitatge com una inversió i com a motor de l'economia espanyola si més no fins a l'explosió de l'anomenada «bombolla immobiliària». Com es pot observar a la taula següent i malgrat una certa desaceleració dels preus l'any 2008, l'increment percentual des de l'any 2004, el primer que s'ha inclòs, ha estat molt important, del 41,1% per als pisos de primera mà i del 22,2% per als de segona, gràcies, en aquest darrer cas, a una desaceleració més significativa aquest darrer any.

(Taula 67)

Aquest increment s'ha d'analitzar en comparació amb les pujades salarials en el mateix període que, a manca de dades específiques per a Barcelona, es poden xifrar en el conjunt de Catalunya en un 10%, és a dir, molt per sota. Un número recent de la revista *Barcelona Economia*, editada pel mateix Ajuntament de la ciutat, posa en relació ambdues magnituds, evidenciant que només el 2007 i el 2008 es va començar a invertir la tendència fins aleshores imperant de creixement dels preus de l'habitatge molt per damunt dels increments salarials.

Si comparem els preus de venda de l'habitatge a Barcelona amb els de les altres ciutats de l'estat més grans de 25.000 habitants, es posa de relleu que el tercer trimestre del 2009 Barcelona era (o seguia essent, més ben dit) la ciutat de l'estat amb els preus

Taula 67. Preus mitjans de venda dels habitatges de primera mà i de segona mà a Barcelona. Resultats en €/m² construïts i en percentatge d'increment des de l'any 2004. Anys 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008	% increment
1a. mà	4.193	5.082	5.791	5.952	5.918	41,1%
2a. mà	3.672	4.311	4.948	4.930	4.488	22,2%

Font: Institut Municipal d'Hisenda

2.

més alts en habitatge nou i la segona en habitatge més antic, precedida només de Sant Sebastià que és, pel que fa a aquest concepte, la ciutat més cara de tot l'estat⁶⁴.

Si s'analitza a continuació la situació a escala intramunicipal, és a dir, pel que fa als diferents districtes de la

ciutat de Barcelona, s'observa quant a l'habitatge de compra de primera mà la situació reflectida en la taula següent, en què destaca la posició de Ciutat Vella en un indret força elevat del rànquing i una evolució desigual entre els diferents districtes entre els anys 2007 i 2008: en uns, els preus han disminuït (Nou Barris, Sants-

Montjuïc, Ciutat Vella i Sarrià-Sant Gervasi) mentre que en els altres els preus s'han seguit incrementant (Horta-Guinardó, Sant Martí, Gràcia i les Corts). Tanmateix, si s'abraça tot el període que la taula inclou (2004-2008), la situació és d'increment en tots els districtes, i en alguns d'ells de manera extraordinària (les Corts).

Taula 68. Preus mitjans de venda dels habitatges de primera mà a Barcelona per districtes. Resultats en €/m² construïts en ordre creixent segons els preus de l'any 2008 i en percentatges d'increment. Anys 2004-2008

Districtes	2004	2005	2006	2007	2008	Percentatges
Nou Barris	3.350	4.077	4.309	4.436	4.311	28,7%
Sants-Montjuïc	3.827	4.379	5.270	5.195	4.492	17,4%
Sant Andreu	3.581	4.120	4.734	4.774	4.786	33,6%
Horta-Guinardó	3.430	4.479	4.872	4.759	5.040	46,9%
Sant Martí	3.636	4.494	5.107	5.215	5.463	50,2%
Gràcia	4.335	5.119	5.749	5.598	5.747	32,6%
Ciutat Vella	4.200	4.483	5.826	6.864	6.801	61,9%
Eixample	5.276	6.007	7.439	7.005	7.089	34,4%
Sarrià-Sant Gervasi	7.856	7.902	8.350	9.301	8.589	9,3%
Les Corts	4.393	6.625	6.303	8.877	10.517	139,4%

Font: Institut Municipal d'Hisenda

⁶⁴La font d'aquestes dades és el Ministeri de l'Habitatge espanyol.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

La mateixa font també dona les xifres pel que fa als preus dels habitatges de compra de segona mà per districtes, informació que referenciem a la taula 6g.

A diferència de la taula anterior, aquesta mostra una evolució compartida entre tots els districtes de la ciutat: una disminució dels preus dels habitatges de segona mà entre el 2007 i el 2008, i uns increments, en tot el període considerat, molt més homogenis que en el cas dels habitatges de primera mà. Pel que fa a la posició relativa als districtes, hi ha lleugeres diferències amb la taula anterior.

Si relacionem aquestes xifres amb les que apareixen a la taula 32 (pàg. 54) sobre la renda familiar disponible, inclosa dins el capítol dedicat al dret a la vida privada i familiar, es pot observar que mentre la situació del districte de Nou Barris és absolutament coherent –és el districte de la ciutat amb una menor renda disponible, però també aquell en què els preus dels habitatges són més econòmics–, aquest no és pas el cas de Ciutat Vella –el segon districte les famílies del qual tenen una menor renda disponible, però el quart pel que fa als preus de venda dels habitatges de primera mà i el sisè pel que fa als de segona mà.

A continuació⁶⁵, s'examina separatament l'esforç econòmic per a l'adquisició d'un habitatge en funció que es tracti d'un de primera o de segona mà, tant a Barcelona en general com per districtes. Abans, però, cal recalcar que aquestes xifres s'han d'examinar a la llum del llindar de l'esforç econòmic a partir del qual la compra d'un habitatge es considera unànimement insostenible, que se situa en el 35%. En aquest sentit, es veurà com l'esforç econòmic per a l'adquisició d'un habitatge tant de primera com de segona mà a Barcelona és clarament insostenible.

(Taula 70)

Taula 6g. Preus mitjans de venda dels habitatges de segona mà a Barcelona per districtes. Resultats en €/m² construïts en ordre creixent segons els preus de l'any 2008 i en percentatges d'increment. Anys 2004-2008

Districtes	2004	2005	2006	2007	2008	Percentatges
Nou Barris	2.985	3.553	4.187	4.198	3.716	24,5%
Horta-Guinardó	3.267	3.896	4.461	4.476	4.065	24,4%
Sant Andreu	3.206	3.818	4.597	4.569	4.078	27,2%
Sants-Montjuïc	3.442	4.047	4.669	4.729	4.233	23,0%
Sant Martí	3.516	4.142	4.818	4.769	4.290	22,0%
Ciutat Vella	3.701	4.380	5.021	5.115	4.550	22,9%
Gràcia	3.876	4.485	5.094	5.164	4.717	21,7%
Eixample	4.006	4.697	5.355	5.334	4.862	21,4%
Les Corts	4.240	4.673	5.644	5.550	5.244	23,7%
Sarrià-Sant Gervasi	4.666	5.336	5.898	6.173	5.769	23,6%

Font: Institut Municipal d'Hisenda

⁶⁵ Les dades provenen de la revista *Barcelona Economia*.

2.

Taula 70. Evolució dels percentatges que el preu de l'habitatge de primera mà representa sobre la renda familiar disponible anual en el conjunt de Barcelona. Anys 2002-2008

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
65,7%	64,3%	64,2%	70,3%	84,4%	79,2%	79,6%

Font: *Barcelona Economia*

Comencem, doncs, per l'habitatge de primera mà oferint una taula que reflecteix l'evolució d'aquest esforç econòmic entre els anys 2002 i 2008 de manera global en la ciutat.

La primera constatació és, doncs, dins d'un context de xifres totes elles clarament insostenibles, una evolució a l'alça que disminueix/s'estabilitza a partir del 2007.

A continuació, s'ofereix la taula 71 que mostra per districtes l'evolució d'aquest esforç econòmic entre els anys 2006 i 2008.

Com és lògic, aquesta taula mostra, com l'anterior, una disminució/estabilització d'aquest indicador a partir del 2007, però amb evolucions molt desiguals entre els diferents districtes, fins al punt que en els de

Sant Martí, Ciutat Vella i sobretot les Corts l'esforç econòmic encara es va incrementar. També cal constatar com a norma general que els districtes amb preus més elevats de l'habitatge també són aquells en què les famílies han de destinar un major percentatge de la seva renda per adquirir-ne un. Dos districtes s'escapen, tanmateix, d'aquesta constant: per una banda, i altra vegada, el de Ciutat Vella, on els preus, malgrat no ser tan elevats en termes absoluts com en altres districtes, suposen un esforç monetari molt gran per a les famílies que hi van a viure, i, per l'altra, el de Sarrià-Sant Gervasi, en què la situació és l'oposada: malgrat ser el segon districte de Barcelona amb uns preus més elevats, només és el quart (2008) en termes de l'esforç econòmic que suposa adquirir-n'hi un. Sant Andreu, per un altre costat, seria el districte més equilibrat, és a dir, aquell en què els preus de l'habitatge s'ajusten més al nivell de vida dels seus habitants i els suposen, per tant, un esforç econòmic inferior.

Taula 71. Evolució dels percentatges que el preu de l'habitatge de primera mà representa sobre la renda familiar disponible anual per districtes. Resultats en ordre creixent segons l'esforç econòmic de l'any 2008. Anys 2006-2008

Districtes	2006	2007	2008
Sant Andreu	74,6%	63,3%	63,4%
Horta-Guinardó	75,3%	70,3%	66,2%
Sants-Montjuic	86,3%	73,4%	67,9%
Nou Barris	94,4%	78,9%	70,8%
Gràcia	88,9%	73,9%	71,9%
Sant Martí	60,9%	73,4%	81,4%
Sarrià-Sant Gervasi	84,3%	96,5%	83,5%
Eixample	98,2%	82,4%	88,0%
Ciutat Vella	112,1%	114,3%	129,3%
Les Corts	55,8%	86,0%	147,8%

Font: *Barcelona Economia*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Passant ja a l'esforç econòmic per a l'adquisició d'un habitatge de segona mà, també s'ofereixen les dades evolutives per al conjunt de la ciutat i pel que fa als diferents districtes que la componen.

Com es pot observar, l'evolució general és la mateixa que en el cas de l'habitatge de primera mà: una disminució/estabilització de l'esforç econòmic a partir del 2007.

(Taula 72)

Pel que fa a la situació per districtes, en termes de l'esforç econòmic per a l'adquisició d'un habitatge de segona mà, i a banda de constatar algunes diferències respecte a la compra d'un de primera mà, el que destaca altra vegada és la situació de Ciutat Vella, que encara radicalitza la incoherència de la seva situació: en termes de la compra d'habitatges de segona mà és el primer en relació al percentatge de la renda familiar que hi destina. Tot plegat denota un procés evident de transformació d'aquest districte.

(Taula 73)

Taula 72. Evolució dels percentatges que el preu de l'habitatge de segona mà representa sobre la renda familiar disponible anual en el conjunt de Barcelona. Anys 2002-2008

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
43,4%	42,5%	40,6%	41,0%	54,7%	47,9%	48,1%

Font: *Barcelona Economia*

Taula 73. Evolució dels percentatges que el preu de l'habitatge de segona mà representa sobre la renda familiar disponible anual per districtes. Resultats en ordre creixent segons l'esforç econòmic de l'any 2008. Anys 2006-2008

Districtes	2006	2007	2008
Nou Barris	52,7%	47,2%	45,2%
Sant Andreu	55,7%	49,2%	45,3%
Horta-Guinardó	51,8%	44,9%	45,5%
Gràcia	56,0%	49,4%	47,0%
Les Corts	48,5%	42,1%	47,1%
Sants-Montjuïc	59,2%	51,7%	48,2%
Sant Martí	58,4%	51,3%	48,9%
Eixample	56,6%	51,6%	50,6%
Sarrià-Sant Gervasi	56,5%	51,8%	54,0%
Ciutat Vella	67,2%	59,1%	55,8%

Font: *Barcelona Economia*

Aquesta taula també reflecteix, com era d'esperar, l'evolució que havíem vist en una taula anterior dels preus dels habitatges de segona mà per districtes. Si aquella taula mostrava una situació força homogènia entre ells en termes de preus, aquesta la mostra en termes de l'esforç econòmic.

Si passem ara a analitzar, així mateix per districtes, els preus dels habitatges de lloguer, s'observa una seqüenciació dels districtes de la ciutat molt semblant a l'existent per als habitatges de compra tant de primera com de segona mà.

(Taula 74)

2.

Taula 74. Preus mitjans del lloguer contractual dels habitatges a Barcelona per districtes. Resultats en € mensuals en ordre creixent segons els preus de l'any 2008 i en percentatges d'increment. Anys 2004-2008

Districtes	2004	2005	2006	2007	2008	Percentatges
Nou Barris	580,6	652,1	765,5	829,0	925,7	59,4%
Sant Andreu	610,2	658,7	755,0	868,1	930,2	52,4%
Horta-Guinardó	602,9	682,1	785,2	850,5	951,8	57,9%
Sants-Montjuïc	615,7	707,9	791,0	890,1	955,1	55,1%
Ciutat Vella	583,9	676,2	790,8	871,5	995,6	70,5%
Gràcia	654,3	746,8	831,6	980,9	1.012,0	54,7%
Sant Martí	688,2	767,9	886,3	994,4	1.033,3	50,1%
Eixample	769,1	855,4	931,3	1.064,6	1.161,2	51,0%
Les Corts	847,7	917,4	1.036,3	1.217,7	1.232,5	45,4%
Sarrià-Sant Gervasi	950,3	1.013,7	1.110,0	1.272,9	1.324,1	39,3%
<i>Global Barcelona</i>	<i>699,7</i>	<i>779,2</i>	<i>873,6</i>	<i>871,5</i>	<i>995,5</i>	<i>42,2%</i>

Font: Generalitat de Catalunya, Secretaria d'Habitatge

Una altra dada que es desprèn d'aquesta taula és que l'any 2008 els lloguers es van seguir incrementant, i notablement, a diferència del que s'ha vist que va succeir amb els preus dels habitatges de compra tant de primera com de segona mà, i tant globalment a Barcelona com puntualment en tots els districtes de la ciutat, bé que amb diferències remarcables entre ells. De fet, si es considera tot el període 2004-2008 globalment, aquest increment encara supera en un punt (42,2%) el dels preus dels habitatges de primera mà. Aquesta evolució cal considerar-la absolutament contrària als interessos de les

classes i poblacions més desfavorides, per a les quals el lloguer és, en principi, una opció molt més assequible que la compra.

Pel que fa als habitatges de lloguer en termes comparatius en l'àmbit de l'estat espanyol, atès que el Ministeri central de l'Habitatge no ofereix aquesta informació, s'ha recorregut a una font no oficial, Fotocasa, que assenyalava Barcelona, en base a un estudi realitzat conjuntament amb IESE, com la ciutat més cara de tot l'estat pel que fa al preu de l'habitatge de lloguer el mes de juny del 2009 (13,44 €/m²/mes).

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.11.4 Superfície dels habitatges

Consignem a la taula 75 dades relatives a la superfície dels habitatges cadastrals de Barcelona desglossades pels seus diferents districtes.

Partint dels valors globals per a Barcelona, aquesta taula permet de dividir els districtes de la ciutat segons sigui la superfície dels seus respectius habitatges inferior o superior a la mitjana de la ciutat. Així, tenint en compte que gairebé la meitat dels habitatges barcelonins tenen una superfície compresa entre 61 i 90 m², i considerant com a habitatges petits els que estan per sota d'aquesta superfície i com a grans els que estan per damunt, resul-

ta que Ciutat Vella, Horta-Guinardó i Nou Barris són els districtes de Barcelona amb percentatges superiors d'habitatges de dimensions reduïdes. A l'altra banda de l'espectre hi ha els districtes de les Corts i Sarrià-Sant Gervasi i, en menor mesura, l'Eixample; mentre la resta dels districtes barcelonins ocupen posicions més properes a la mitjana de la ciutat.

Aquesta taula també permet d'adonar-se com en termes generals la superfície dels habitatges es correspon bastant linealment amb els seus preus. Ciutat Vella s'escapa prou, però, altra vegada, a aquesta regla general: encara que amb la limitació de considerar només aquest factor (i no altres consideracions com, per

exemple, els equipaments de l'habitatge i de la finca, dades, per altra banda, que no estan desglossades per districtes), Ciutat Vella hauria de ser el districte de Barcelona amb els preus més baixos, cosa que en l'apartat anterior ja s'ha vist que no és precisament el cas. Cal concloure, per tant, que en aquesta zona de la ciutat els habitatges estan valorats per damunt del que és el seu valor real.

Taula 75. Habitatges cadastrals de Barcelona segons la seva superfície per districtes. Resultats en percentatges. 2009

Districtes	Fins a 30 m ²	31-60 m ²	61-90 m ²	91-120 m ²	121-150 m ²	151-210 m ²	211-250 m ²	Més de 250 m ²
Ciutat Vella	8,4%	44,6%	26,4%	11,0%	5,1%	3,0%	0,7%	0,7%
Eixample	1,9%	17,1%	43,4%	23,6%	7,2%	5,0%	1,0%	0,8%
Sants-Montjuïc	2,9%	30,5%	52,9%	12,1%	1,2%	0,3%	0,03%	0,03%
Les Corts	2,1%	15,6%	41,3%	25,1%	8,5%	5,6%	1,0%	0,7%
Sarrià-Sant Gervasi	3,3%	15,7%	25,3%	21,6%	13,7%	14,4%	3,1%	2,8%
Gràcia	4,4%	28,3%	45,9%	15,1%	3,9%	1,9%	0,3%	0,2%
Horta-Guinardó	5,5%	34,0%	49,0%	9,4%	1,7%	0,4%	0,05%	0,07%
Nou Barris	2,8%	41,3%	48,7%	6,6%	0,4%	0,1%	0,01%	0,03%
Sant Andreu	2,8%	28,0%	55,6%	12,5%	1,0%	0,2%	0,02%	0,01%
Sant Martí	2,0%	24,6%	56,4%	14,0%	2,3%	0,5%	0,05%	0,1%
<i>Global Barcelona</i>		3,4%	27,2%	45,5%	15,3%	4,5%	3,1%	0,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de Ministeri d'Economia i Hisenda, Direcció General del Cadastre

2.

2.11.5 Ocupació i evolució dels habitatges

L'*Anuari Estadístic de Barcelona* també ofereix, a partir dels padrons municipals d'habitants, les dades d'ocupació mitjana dels habitatges de la ciutat en els diferents districtes, segons la taula que figura a continuació.

(Taula 76)

D'aquesta taula es desprèn, en primer lloc, que entre els anys 2007 i 2008 es va operar un canvi de tendència. En efecte, si fins aleshores la mitjana d'ocupació dels habitatges havia anat baixant, tant globalment a Barcelona com puntualment en tots els districtes de la ciutat, entre aquest any i el 2008 aquesta mitjana creix tant globalment a Barcelona com puntualment en tots els districtes, tret de Ciutat Vella, que confirma la disminució iniciada entre 2006 i 2007.

A l'hora d'analitzar aquest indicador, a més, s'observa que té un caràcter clarament dual, per la qual cosa resulta difícil valorar què són dades positives i què són dades negatives. En un extrem es poden trobar índexs de solitud elevats; en l'altre, exemples de sobreocupació i amuntegament com a estratègia davant els preus elevats dels habitatges.

Es pot observar, així, per exemple, com Ciutat Vella és el districte amb una major taxa d'ocupació dels habitatges, tot recordant, per una banda, que també és el districte amb un ma-

jor percentatge de persones grans que viuen soles⁶⁶ i, per l'altra, com s'acaba de veure, que és l'indret de la ciutat amb un major percentatge d'habitatges de dimensions reduïdes, per la qual cosa és fàcil inferir que s'hi donen en proporcions notables ambdós fenòmens, és a dir, la solitud i l'amuntegament. Aquesta qüestió la podrem examinar de manera més precisa tot seguit en passar a considerar el nombre de persones que viuen a la llar; ens centrarem, però, en el segon d'aquests fenòmens: l'amuntegament.

Taula 76. Ocupació mitjana dels habitatges de Barcelona per districtes en ordre creixent segons les dades del 2008. Dades en nombre de persones. Anys 1998-2008

Districtes	1996	2001	2006	2007	2008
Gràcia	2,51	2,38	2,33	2,30	2,33
Eixample	2,51	2,42	2,39	2,36	2,38
Sants-Montjuïc	2,62	2,49	2,51	2,46	2,49
Horta-Guinardó	2,77	2,59	2,49	2,47	2,49
Sant Martí	2,75	2,59	2,54	2,51	2,53
Sant Andreu	2,80	2,62	2,54	2,51	2,54
Les Corts	2,85	2,66	2,56	2,53	2,55
Nou Barris	2,82	2,60	2,56	2,53	2,56
Sarrià-Sant Gervasi	2,81	2,66	2,62	2,60	2,62
Ciutat Vella	2,32	2,35	2,83	2,73	2,68
<i>Global Barcelona</i>	<i>2,67</i>	<i>2,53</i>	<i>2,52</i>	<i>2,48</i>	<i>2,50</i>

Font: Padrons municipals d'habitants 1996, 2001, 2006, 2007 i 2008

⁶⁶ Vegeu l'apartat corresponent al dret a la vida privada i familiar (taula 37).

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.11.6 Nombre de persones a la llar i situacions d'amuntegament

Sobre aquesta informació s'ha construït la següent taula:

Taula 77. Nombre de persones a les llars barcelonines i percentages de llars amb més de 5 persones per districtes. Juny 2008

Districtes	1 persona	5 persones o més
Ciutat Vella	15.802 (37,9%)	4.814 (11,%)
Eixample	37.653 (33,4%)	7.484 (6,7%)
Sants-Montjuïc	22.166 (30,2%)	5.537 (7,6%)
Les Corts	9.021 (27,7%)	2.459 (7,5%)
Sarrià-Sant Gervasi	16.302 (29,7%)	6.090 (7,5%)
Gràcia	18.267 (34,5%)	2.967 (5,6%)
Horta-Guinardó	18.937 (27,6%)	4.341 (6,3%)
Nou Barris	17.319 (26,2%)	5.170 (7,9%)
Sant Andreu	15.021 (26,1%)	3.808 (6,6%)
Sant Martí	24.324 (27,0%)	6.218 (6,8%)
<i>Total Barcelona</i>	<i>194.812 (29,9%)</i>	<i>48.888 (7,5%)</i>

Font: Lectura del padró municipal d'habitants a 30 de juny del 2008

Aquesta taula confirma la situació que havíem anunciat en l'apartat previ pel que fa a Ciutat Vella, el districte amb majors percentatges de llars unipersonals i de llars constituïdes per 5 persones o més, la qual cosa és especialment certa en el cas de les formades per 9 o més persones, amb un percentatge que és tres vegades el del districte situat en segon lloc (Nou Barris).

D'altra banda, el *Programa d'Acció Social contra la Pobresa* assenyala que el 6,3% dels barcelonins i les barcelonines viuen en habitatges sobreocupats, situació representada per aquells casos en què les persones disposen de menys de 15 m² per a elles soles. Aquesta situació, segons la mateixa font, afecta especialment els immigrants –en concret, al voltant de la quarta part de tots els qui viuen a Barcelona–, una circumstància que és plenament coherent amb el fet que aquesta situació es doni sobretot a Ciutat Vella, com es veurà a continuació pels percentatges de població immigrada d'aquest i altres districtes de Barcelona.

Es compta, a més, amb les dades d'un cens d'habitatges amb més de 15 persones empadronades realitzat pel mateix Ajuntament de Barcelona l'abril del 2008 que va donar una xifra total de 159 pisos i 3.156 persones (noteu que la mitjana és propera a 20 persones/habitatge). Tanmateix, aquesta tampoc no és una dada inequívoca: com és ben sabut, estar empadronat en un domicili concret no vol dir necessàriament viure-hi.

2.

2.11.7 Els immigrants i les minories ètniques

Com ja s'ha vist, els immigrants (i les minories ètniques) constitueixen una de les poblacions amb més problemes d'habitatge, raó per la qual s'ha decidit de dedicar-los un apartat especial dins l'anàlisi d'aquest dret; una qüestió que cal introduir amb les xifres més recents de població immigrada a Barcelona en els diferents districtes de la ciutat.

(Taula 78)

Taula 78. Percentatges i nombre absolut de població estrangera per districtes sobre el total de la població estrangera de Barcelona en ordre creixent. 1 de gener del 2008

Districtes	Nombre absolut	Percentatges
Les Corts	9.644	3,5%
Sarrià-Sant Gervasi	16.643	6,1%
Gràcia	18.436	6,7%
Sant Andreu	18.736	6,9%
Horta-Guinardó	21.354	7,8%
Nou Barris	26.835	9,8%
Sant Martí	33.009	12,1%
Sants-Montjuïc	34.114	12,5%
Eixample	45.429	16,6%
Ciutat Vella	48.975	17,9%
<i>Total Barcelona</i>	<i>273.175</i>	<i>100,0%</i>

Font: Institut Nacional d'Estadística (INE)

Una altra dada interessant remet als percentatges de població estrangera que aquests nombres absoluts representen a cada districte; unes xifres que s'ofereixen en la taula que hi ha a continuació:

Taula 79. Percentatge de població amb nacionalitat estrangera per districtes sobre el total de la població de cada districte en ordre creixent. 2008

Districtes	Percentatges
Sarrià-Sant Gervasi	12,3%
Horta-Guinardó	13,5%
Sant Andreu	13,9%
Sant Martí	15,6%
Gràcia	16,2%
Nou Barris	17,3%
Eixample	18,1%
Les Corts	20,0%
Sants-Montjuïc	20,0%
Ciutat Vella	44,3%

Font: Ajuntament de Barcelona, *Guies estadístiques per districtes*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

El més destacable d'aquesta taula és, altra vegada, la situació del districte de Ciutat Vella, gairebé la meitat de la població del qual és de nacionalitat estrangera.

Atès el criteri orientatiu que s'ha seguit per a gran part de les taules d'aquest informe que contenen dades per als diferents districtes de la ciutat, en el sentit de seqüenciar-los en un ordre tal que els situats en una pitjor posició apareguin al final de les taules en qüestió (vegeu el capítol «Presentació»), cal precisar, pel que fa a les dues últimes, que aquesta ordenació no pressuposa com un fet negatiu la major presència d'immigrants. El que potser negatiu és, en tot cas, la concentració de problemàtiques que la presència nombrosa de determinades poblacions en un espai determinat pot comportar; que elles són, és clar, les primeres a patir.

La desigual presència dels immigrants en els diferents districtes de la ciutat, en funció, també, de la diversitat de les seves procedències, i la concentració en alguns d'ells que s'ha observat en un apartat anterior d'aquest mateix capítol, que pot ser d'una intensitat tal que comporti parlar de «segregació», està relacionada, ni que sigui en part, i com de fet ja s'ha evidenciat, amb les particulars condicions socioresidencials d'aquests districtes o barris. Una tesi doctoral força recent⁶⁷ examina aquesta qüestió de manera exhaustiva i precisa a Barcelona, tot advertint d'entrada que les característiques socioresidencials que es descriuen són «les dels barris i no les de la població immigrant», ja que no es disposa d'aquesta darrera informació.

La primera conclusió al respecte és que els immigrants es concentren en districtes i barris propis de les classes mitjanes (30,7%) i en zones amb habitatges antics i en males condicions i predomini del lloguer (26,5%). Tanmateix, només és en aquestes darreres àrees on els immigrants assoleixen valors de presència significativa (44,4%), de concentració (49,2%) i de concentració aguda (82,0%), d'acord amb la següent classificació en clústers: 1: àrees d'habitatges antics, en males condicions i predomini del lloguer; 2: àrees d'habitatges construïts els anys 60 i llars de recent creació; 3: àrees de classes mitjanes; 4: àrees de classes altes; 5: àrees d'habitatges obrers construïts abans dels anys 60; 6: àrees d'habitatges obrers construïts entre els anys 60 i 70; i 7: àrees de classes mitjanes-baixes.

Taula 8o. Distribució de la població extracomunitària per categories, clústers socioresidencials i grau de concentració. Resultats en percentatges. 2006

Rang concentració	Clúster 1	Clúster 2	Clúster 3	Clúster 4	Clúster 5	Clúster 6	Clúster 7
Total	26,5%	1,0%	30,7%	5,7%	9,4%	15,2%	11,4%
Presència significativa	44,4%	0,0%	23,9%	0,8%	9,1%	17,2%	4,5%
Zona concentració	49,2%	0,0%	20,6%	0,0%	10,2%	18,9%	1,2%
Concentració aguda	82,0%	0,0%	1,3%	0,0%	3,0%	13,9%	0,0%

Font: Fullaondo, Arkaitz (2008), *Inserción y lógica residencial de la inmigración extranjera en la ciudad. El caso de Barcelona*

⁶⁷ Fullaondo, Arkaitz (2008), *Inserción y lógica residencial de la inmigración extranjera en la ciudad. El caso de Barcelona*.

2.

Aquesta tesi també analitza fins a quin punt aquestes condicions socioeconòmiques són «les responsables» d'aquesta distribució dels immigrants extracomunitaris a la ciutat; unes condicions que l'estudi matisa que no són les prèvies, sinó les que la mateixa arribada d'immigrants va conformant, per la qual cosa aquest element esdevé causa i efecte alhora.

Pel que fa a la influència global d'aquestes condicions en el conjunt dels immigrants extracomunitaris a Barcelona, l'estudi li adjudica un valor del 54,3%; per tant, el factor causal predominant de la distribució residencial d'aquesta població, en tant que n'explica més de la meitat, és la condició socioresidencial, un factor clarament estructural que demostra tenir, doncs, un major pes que la interacció dels nousvinguts entre ells mateixos i/o amb la societat d'acollida (factors individuals), sobretot en les fases no inicials de la seva arribada. Tot plegat, segons aquesta tesi, ha acabat configurant una nova Barcelona caracteritzada per una estratificació socioètnica qualitativament diferent de la que existia abans.

També cal deixar constància en aquest punt d'una memòria explicativa de la labor realitzada conjuntament per les entitats ACISI i CEPAIM l'any 2009 en el si d'un programa d'intervenció en assentaments repartits en diferents indrets de la ciutat, que també fa palesa l'extrema precarietat de les persones que hi viuen –la gran majoria de

les quals són immigrants–, que a més corre el perill de deteriorar-se encara més. Una precarietat incrementada, a més, pel fet que es tracta de poblacions per a les quals no hi ha cap recurs oficial específic i que afecta un bon nombre de persones: les dues entitats van atendre el 2009 a 169 persones que vivien en naus industrials i en cases abandonades del barri del Poble Nou, a més d'unes altres 113 persones que habitaven en pisos sobreocupats a la zona de Besòs Nord. Els únics nexes entre aquestes persones que viuen juntes són la manca de llar o la sobreocupació d'habitatges i el fet de representar les formes de vida més precàries que avui dia es poden trobar a Barcelona.

Cal recordar, finalment, en aquest sentit, que la vulneració del dret a l'habitatge és una de les més esmentades pels immigrants que s'han adreçat a l'Oficina per la No discriminació de l'Ajuntament de Barcelona (vegeu taula 44, pàg. 66). És a dir, que els immigrants pateixen dues menes de problemes relacionats amb l'habitatge: problemes que comparteixen amb altres poblacions desfavorides en termes del preu de l'habitatge i problemes «propis», que tenen a veure amb la discriminació de què són objecte en l'accés, sobretot, a habitatges de lloguer.

Vulneracions concretes del dret a l'habitatge ocorregudes a Barcelona contra persones d'origen immigrant també apareixen en un informe anu-

al sobre el racisme a Catalunya que SOS Racisme Catalunya va realitzar per primera vegada l'any 2009. Així, per exemple, l'octubre d'aquell any una immobiliària de la ciutat es va negar a llogar un pis a una dona pel seu origen ètnic, la qual va haver de sentir-se dir la següent frase: «Tu ets xinesa, i no lloguem a xinesos ni a tailandesos ni a filipins».

Aquest és el punt idoni de l'informe per incloure una breu referència a la situació de l'habitatge de la principal minoria ètnica del país: el poble gitano, tot i que analitzar la situació d'aquesta ètnia equivalgui a enfrontar-se a la seva invisibilitat estadística, i no solament, és clar, pel que fa a l'habitatge.

Per fer-ho, se sintetitzen els principals resultats d'un estudi que en el seu moment (2003) va representar la radiografia més completa que mai fins aleshores s'havia realitzat a Catalunya sobre aquesta població; un estudi que també es comenta en altres apartats d'aquest informe. Tot i que el que s'hi diu fa referència a tot Catalunya, també es pot considerar perfectament representatiu de la situació a Barcelona. S'observa així que:

- La major part de les famílies gitanes catalanes viuen en barris d'habitatges protegits.
- La majoria de les llars gitanes estan constituïdes per 4 persones, una mitjana superior a la de la població no gitana.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

- Un nombre indeterminat de famílies gitanes viuen en habitatges sobreocupats.
- El 42% de les persones gitanes entrevistades per a la realització de l'estudi van manifestar haver patit dificultats en termes d'accés a l'habitatge, majoritàriament de tipus econòmic, però també (3%) atribuïbles al racisme.

2.11.8 Els nòmades

Un exemple de vulneració de part de l'articulat d'aquest dret en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* («les autoritats municipals garanteixen el dret dels nòmades a residir en la ciutat en condicions compatibles amb la dignitat humana») es troba en les precàries condicions de vida i en els desallotjaments forçosos de què són objecte, amb major o menor freqüència, poblacions gitanes (moltes procedents de l'estranger) o altres col·lectius immigrants que s'instal·len en determinats indrets de la ciutat (Poble Nou o Sant Andreu). Malgrat la relativa freqüència amb què notícies d'aquest tipus apareixen a la premsa, no hi ha registres quantitius o estudis i investigacions locals que aportin dades sobre aquests fets.

Segons consta en un informe anual de la Federació d'Associacions de SOS Racisme, que remet a un fet ocorregut el 2005, un d'aquests desallotjaments es va produir en el districte de

Sant Andreu, malgrat que estava a punt de posar-se en marxa un pla de reinserció de les famílies afectades que havia estat elaborat conjuntament amb la Generalitat.

Per conèixer quines són les previsions d'actuació en matèria d'habitatge de l'Ajuntament de Barcelona respecte a aquestes dues poblacions, que tenen en comú la seva condició forània, es pot recórrer al *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016* que l'Ajuntament va aprovar definitivament el maig del 2009, que inclou aquestes dues poblacions dins la categoria dels col·lectius socialment vulnerables. Aquesta població, la immigrada, és la que el *Pla* coincideix a assenyalar específicament, juntament amb les dones amb fills que viuen soles, com la víctima principal actual de l'exclusió social a Barcelona.

2.11.9 Les dones maltractades

Pel que fa a aquesta població, la Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge⁶⁸ contempla per primera vegada la situació específica de les dones maltractades en termes de condicions i de reserves per a l'accés a l'habitatge.

Sobre la situació d'aquesta població, la informació més exhaustiva es troba en el *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016*, que detalla els recursos municipals actualment existents, tant per a aquestes dones com per

als seus fills, si en tenen: els serveis de l'Equip d'Atenció a la Dona (EAD) i una Casa d'Acollida. La Casa d'Acollida és un servei residencial temporal que té com a objectiu oferir un lloc d'estada d'atenció integral, psicossocial i de suport material a aquelles dones i les seves filles i fills menors d'edat que han patit una situació de violència en la parella o en qualsevol entorn de convivència. L'any 2006 aquest recurs va atendre a 326 dones i infants i l'any 2007 a 288.

Una de les conclusions a què aquest document permet d'arribar, doncs, és que fins ara tots els recursos residencials municipals per a dones maltractades han estat de caràcter temporal, que també és una de les crítiques més esteses al model municipal d'atenció a les persones sense sostre.

Tanmateix, el *Pla* també especifica les perspectives d'ampliació d'aquests recursos al llarg del seu període de vigència, amb canvis significatius respecte a aquest model que s'ha acabat de descriure. En aquest sentit, preveu la instauració de mecanismes de promoció de l'accés a l'habitatge independent i la definició d'estratègies de suport a l'accés a l'habitatge de promoció oficial per a aquelles dones víctimes de violència masclista que ja no necessitin un acolliment temporal. Tot això a banda de contemplar la creació d'un mínim de 16 pisos-pont i l'obertura d'una segona Casa d'Acollida (l'any 2011), com a nous recursos temporals.

⁶⁸ Vegeu <http://www20.gencat.cat/portal/site/habitatge/menuitem.35cagf690c47geb76167dd21b0c0e1a0/?vgnextoid=bg76f3gbobo8c210VgnVCM200000gboc1e0aRCRD&vgnnextchannel=bg76f3gbobo8c210VgnVCM200000gboc1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

2.

Quant a les xifres concretes d'aquest segon grup de mesures, el *Pla* estableix una reserva de 20 a 40 habitatges d'aquestes característiques i acorda destinar de 20 a 30 habitatges procedents del fons públic d'habitatge de lloguer social a aquesta mateixa població.

2.11.10 Altres col·lectius: les persones amb discapacitat, les persones grans i els joves

Fins aquí, s'ha analitzat la situació dels col·lectius específicament esmentats en l'articulat del dret a l'habitatge tal com està redactat en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, així com els recursos existents i planificats per a cadascun d'ells, segons consten en el *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016*.

Sobre aquesta qüestió, cal fer, però, tres consideracions:

1. Aquest repàs als col·lectius continua en l'apartat següent d'aquest mateix capítol amb l'anàlisi de la situació de les persones sense llar, que, de fet, i com ja s'indica en fer-ho, no constitueixen un veritable «col·lectiu».
2. El *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016* també examina la situació d'altres col·lectius amb problemes en aquest àmbit i hi

- proposa solucions. En aquest apartat ressenyarem els recursos públics més específics de què es disposa en matèria d'habitatge.
3. Hi ha un col·lectiu que no apareix específicament esmentat en aquest document. Es tracta de l'ètnia gitana, a la qual solament s'ha fet referència fins ara en aquest informe en el cas de la que té un origen estranger.

Si es comença pels altres col·lectius esmentats en el *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016*, es tracta dels següents:

- Les persones amb discapacitat
- La gent gran
- Els joves

Pel que fa a la primera d'aquestes poblacions, el *Pla* xifra en 5.844 les persones amb discapacitat d'edats compreses entre 35 i 64 anys⁶⁹ i problemes de mobilitat i, doncs, les persones susceptibles d'optar a un pis accessible i assequible. A continuació, el *Pla* examina els recursos residencials existents fins al moment de la seva redacció i les previsions d'increment.

Quant a les previsions d'increment de les mesures d'accés a l'habitatge per a aquesta població, el *Pla* contempla una reserva d'habitatges protegits superior al 3% fixat per la Llei del dret a l'habitatge fins arribar a un mínim de 360 habitatges, dels quals un mínim, de 150 seran de caràcter dotacional.

Respecte a aquesta població i a altres com les persones grans, el *Pla* també inclou mesures de rehabilitació d'habitatges, que han de comportar intervencions en 2.750 edificis i 100 habitatges.

En relació amb la gent gran, existeixen –com a recursos residencials– 648 habitatges amb serveis (que l'any 2007 van acollir 735 persones grans). En termes de previsions d'increment, el *Pla* preveu la creació d'uns 2.000 nous habitatges dotacionals amb serveis i d'uns 500 més sense serveis o amb serveis mínims.

Pel que fa, finalment, als joves, els principals demandants d'habitatge a Barcelona, el *Pla* informa de l'existència d'habitatges dotacionals per a persones pertanyents a aquest col·lectiu que no disposen dels mitjans suficients per emancipar-se. Es tracta d'habitatges oferts en règim de lloguer i amb caràcter rotatori, que sumen un total de 1.623 i s'han d'incrementar en uns 1.500/2.000.

Queda finalment per remarcar que, en termes d'edat, són precisament les persones grans i els joves els qui tenen majors dificultats d'accés a l'habitatge com a resultat dels seus migrats ingressos mitjans.

⁶⁹ Les persones amb discapacitat situades per sota dels 35 anys i per sobre dels 64 es beneficien de les mesures previstes, respectivament, per als joves i les persones grans.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.11.11 Les persones sense llar

Per emmarcar aquesta qüestió, es parteix d'un estudi força recent editat per la Fundació Caixa de Catalunya⁷⁰ que, en base a un recompte efectuat una nit d'hivern del 2008, va comptabilitzar 1.878 persones sense sostre a Barcelona; un nombre, però, a prendre amb precaució pel fet, precisament, de basar-se en un recompte circumstancial. La primera conclusió de l'estudi és que aquestes persones no responen pas, ni de bon tros, a una única tipologia, la qual cosa fa poc adequat el terme «col·lectiu» per referir-s'hi i il·lustra sobre la multiplicitat de causes que poden dur a aquesta condició.

Pel que fa a aquesta heterogeneïtat de les persones sense llar a Barcelona, una de les coses que aquest estudi constata és que cada vegada hi ha més joves amb estudis, un 8,8% de rang universitari, que es troben en aquesta situació, fins al punt que la mitjana d'edat actual de la població sense llar a Barcelona és de 41 anys. El 18,7% treballa, la qual cosa és una altra demostració que disposar d'una ocupació no és signe inequívoc de suficiència econòmica (vegeu el capítol dedicat al dret al treball). El 62,2%, d'altra banda, són estrangers, la qual cosa torna a posar l'accent en aquesta població, mentre que, pel que fa al sexe, la gran majoria (89,5%) són homes. A més, una part d'aquestes persones pertanyen a famílies gitanes romaneses nòmades.

Pel que fa a la reserva amb què cal examinar el nombre de persones en aquesta situació, ja que la xifra oferta per l'estudi només remet a les localitzades una nit concreta, el mateix Ajuntament de Barcelona dona xifres properes a les 5.000 persones. Les estimacions, pel que fa al 2009, també són d'augment de la xifra de persones sense sostre, un augment que podria situar-se al voltant del 5% respecte a les xifres del 2008.

Diverses entitats no governamentals també han remarcat aquesta problemàtica i l'increment que experimenta en els darrers anys. Aquest és el cas, per exemple, de la Comunitat de Sant'Egidio i de la Fundació Arrels.

Tanmateix, aquesta xifra de 1.878 persones/nit és útil per valorar o no la disponibilitat de places i l'utilització que se'n fa. Les dades oficials proporcionades per l'*Anuari Estadístic de Barcelona* i el *II Informe de Seguiment del Pla Municipal per a la Inclusió Social 2005-2010*, corresponents, també a l'any 2008, assenyalen que el nombre de places disponibles supera en poc les 1.000 (1.053).

Aquesta dada lliga, doncs, amb les conclusions de l'estudi, que considera que, tot i l'increment de les partides pressupostàries corresponents, Barcelona només té cura de poc més de la meitat, aproximadament, d'aquestes persones: la resta, doncs, dorm al carrer o en campaments o assentaments improvisats, com aquells dels quals s'ha parlat en

referència a la població nouvinguda. En efecte, aquesta xifra es desglossa de la següent manera: 658 persones dormen als carrers o en parcs, 265 en assentaments (en total: 923), i 955 en els recursos residencials de la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Sostre (en total: 1.878). Aquesta àlisi assenjala que, si més no, la nit d'aquell recompte algunes places van restar buides.

L'estudi posa en qüestió el model municipal d'atenció a aquestes persones, ja que d'aquestes 1.053 places només 114 corresponen a habitatges d'inclusió, és a dir, a equipaments de mitjana o llarga estada pensats, com la seva denominació assenjala, per a la reinserció d'aquestes persones, mentre que la resta (estades temporals) sumen 624 places, a les quals cal afegir 315 en centres de dia.

Dins l'epígraf dels col·lectius socialment vulnerables, el *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016* també s'ocupa d'aquesta població i programa l'habilitació d'uns 120 nous habitatges d'inclusió, 54 dels quals han de ser públics. Aquesta temporalitat estaria, per tant, ni que sigui en part, en curs de correcció, així com també la manca de places, que, tanmateix poden continuar essent insuficients atès l'aparent creixement d'aquesta població.

⁷⁰ Cabrera, Pedro; Rubio, Maria José; Blasco, Jaume (2008), *Qui dorm al carrer? Una investigació social i ciutadana sobre les persones sense sostre*, Barcelona: Fundació Caixa Catalunya (Observatori de la Inclusió Social).

2.

Convé cridar l'atenció, finalment, pel que fa a aquesta població, sobre el fet que la manca de quelcom tan bàsic com un habitatge comporta automàticament mancances en altres àmbits i drets: participació, cultura, educació, etc. En el capítol dedicat al dret de la salut també s'examina la situació d'aquestes persones i es comprova justament com la seva salut és molt més deteriorada que la d'altres poblacions i com l'assistència sanitària que reben és insuficient. De fet, però, aquesta és una conclusió que es pot extrapolar: tots els drets estan interconnectats i s'influeixen mútuament, tot i que en el cas de les persones sense llar aquesta interconnexió resulti especialment dramàtica.

2.11.12 Desnonaments i execucions hipotecàries

L'increment del nombre de persones sense llar a Barcelona també es pot deure a l'augment del nombre de desnonaments que s'hi estan produint.

Pel que fa a aquesta qüestió, les dades disponibles no són, però, rigoroses, com han denunciat entitats i organitzacions com l'Observatori Desc i la Plataforma pel Dret a un Habitatge Digne, que assenyalen, concretament, que aquestes dades barregen els desnonaments d'edificis i d'habitatges i les causes: problemes econòmics, casos d'assetjament, com els que es veuran en l'apartat corresponent d'aquest mateix dret, etc.

Aquesta qüestió també apareix esmentada en el darrer informe anual de la Sindicatura de Greuges de Barcelona com un fenomen a l'alça.

Una de les entitats acabades d'esmentar, l'Observatori Desc, ens ha facilitat dades, procedents, al seu torn, del Consell General del Poder Judicial, referides a la província de Barcelona. Aquestes dades inclouen, en primer lloc, els anomenats llançaments, és a dir, els desnonaments que arriben al final en termes jurídics, amb una sentència judicial ferma, que el 2008 van ser 3.581, el 2009 4.866 i, en els primers sis mesos del 2010, ja han estat de 3.201.

Les altres dades proporcionades per l'Observatori Desc en base, també, al Consell General del Poder Judicial, fan referència a les execucions hipotecàries. Des del 2007 fins al primer trimestre del 2010 n'hi hagut a tot Catalunya 44.202, de les quals 26.410 a la ciutat de Barcelona. L'evolució a la província de Barcelona ha estat la següent: 2.804 casos el 2007, 10.738 casos el 2009 i 6.109 durant els sis primers mesos del 2010.

Tot plegat assenyalen, per bé que les dades no diferencien entre habitatges de primera i segona residència i locals comercials, un increment sostingut tant de llançaments com d'execucions hipotecàries i, en conseqüència, un increment (sense precedents) pel que fa a desnonaments per motius econòmics.

Al mateix temps, cal deixar constància que la xifra de llançaments representa una part, només, de les persones i famílies que han de deixar casa seva per motius econòmics, perquè en ocasions el desnonament es produeix abans que hi hagi la sentència ferma. També cal precisar que la majoria dels desnonaments afecten famílies amb menors.

Davant d'aquesta situació, tant l'Ajuntament de Barcelona com el govern català han articulat una sèrie d'ajuts per a les persones afectades per desnonaments econòmics. Tanmateix, es tracta d'una partida pressupostària limitada en comparació amb la gran demanda existent, que tampoc no representa cap solució mentre els desnonaments vagin creixent.

Al mateix temps, també cal tenir present que, a diferència del que ocorre en molts altres països, a la pèrdua de l'habitatge cal sumar-hi el fet que la legislació hipotecària de l'estat espanyol no contempla que el deute quedi anul·lat amb el lliurament de l'habitatge. En efecte, en el cas que la subhasta de l'immoble en qüestió quedi deserta, l'entitat financera amb la qual s'havia subscrit el crèdit hipotecari se'l pot adjudicar pel 50% del valor de taxació i reclamar a l'antic propietari el pagament total pendent de la hipoteca més les despeses judicials.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.11.13 Habitatges buits

En una situació com la que s'acaba de descriure, de molt serioses dificultats d'accés a l'habitatge per a moltes famílies, una de les qüestions que més preocupa les entitats que treballen en aquest àmbit, entre les quals algunes de les integrants de la Plataforma d'Entitats Col·laboradores d'aquest Observatori de Drets Humans de Barcelona és l'existència d'una gran quantitat de pisos buits.

Aquesta situació és examinada en el *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016*, que assenyala, citant el *Llibre Blanc de l'Habitatge a Barcelona* i el *Cens de Població i Habitatges del 2001*, l'existència de 18.874 habitatges desocupats a la ciutat, el 2,8% de l'estoc total d'habitatges; un percentatge, però, que no és considerat oficialment com a elevat.

No obstant, cal dir que no hi ha un acord absolut sobre aquestes xifres i que altres fonts n'esmenten de molt més elevades. Sigui com sigui, els autors de l'estudi sobre les persones sense llar –que també s'ha citat en aquestes pàgines– es pregunten com és possible que visquem en un país on hi ha 100 sostres per cada «sense sostre», és a dir, 100 habitatges buits i sense habitar per cada persona que viu al carrer.

2.11.14 Actuacions del Patronat Municipal de l'Habitatge i habitatge de protecció oficial a Barcelona

Aquest apartat s'inicia amb un examen del nombre d'habitatges de protecció oficial iniciats i acabats de construir a Barcelona entre els anys 2005 i 2008 respecte al nombre d'habitatges de règim lliure.

(Taula 81)

Taula 81. Evolució dels habitatges acabats a Barcelona per tipus de promoció. Resultats en xifres absolutes i percentatges. 2005-2008

	2005	2006	2007	2008
Total habitatges	3.591 (100%)	3.675 (100%)	3.396 (100%)	4.404 (100%)
Habitatges PO	855 (23,8%)	898 (24,4%)	925 (27,2%)	1.915 (43,5%)
Habitatges lliures	2.736 (76,2%)	2.777 (75,6%)	2.471 (72,8%)	2.489 (56,5%)

Font: Elaboració pròpia a partir de Generalitat de Catalunya, Secretaria d'Habitatge

De la taula es desprèn el pes creixent de l'habitatge de protecció oficial a Barcelona, tot i ser sempre inferior al de l'habitatge lliure, amb un gran salt el 2008, lògic en un moment de crisi econòmica, amb xifres, d'altra banda, molt superiors a les del conjunt de l'estat espanyol (el 10,8 % el 2008), segons dades del Ministeri de l'Habitatge.

Les xifres d'habitatges de protecció oficial ofertes en aquesta taula inclouen les actuacions del Patronat Municipal de l'Habitatge, un organisme de l'Ajuntament de Barcelona la finalitat del qual és la promoció d'habitatges a preu assequible, labor en la qual s'ha anat progressivament configurant com el principal instrument municipal en aquest àmbit. L'any 2008, en concret, el Patronat va construir 449 habitatges i en va començar a construir o a recuperar 525, tots amb criteris de sostenibilitat i eficiència energètica.

2.

Tanmateix, aquesta crisi econòmica és d'una magnitud tal que fins i tot alguns dels habitatges protegits no han trobat adjudicatari per raó, en part, de les dificultats actuals per aconseguir una hipoteca. A final del 2009, el Patronat Municipal de l'Habitatge, per exemple, tenia 177 pisos buits a més de 16 ocupats il·legalment. La dificultat de valorar aquesta «assequibilitat» rau en el fet, però, que la darrera *Memòria anual (2008)* del Patronat Municipal de l'Habitatge, d'on prové part de la informació inclosa en aquest apartat, no relaciona el preu mitjà dels habitatges destinats a la venda.

Tanmateix, un càlcul efectuat dins el *Llibre Blanc de l'Habitatge a Barcelona* assenyala, amb dades del 2004, que, fins i tot la compra de l'habitatge protegit més econòmicament assequible, és impossible per a les famílies amb rendes més baixes. La mateixa situació es dona en el cas dels habitatges protegits de lloguer, inabastables també per a les famílies amb menys recursos. En aquest sentit, el *Llibre Blanc* arriba a la conclusió que ni l'habitatge protegit de compra ni el de lloguer no beneficien les famílies que més ho necessiten.

Pel que fa a les promocions de lloguer, que constitueixen el 66% del total, d'acord amb una voluntat de prioritització d'aquesta alternativa que trenqui amb el model habitual a tot l'estat espanyol de predomini de l'habitatge de propietat, la *Memòria*

en qüestió sí que ofereix una comparativa de preus, que mostra que els habitatges de lloguer del Patronat són, de mitjana, un 34,34% més econòmics.

(Taula 82)

Taula 82. Preus mitjans del m² dels habitatges de lloguer del Patronat i valors mitjans a Barcelona. Resultats en €/mes i en diferències percentuals.

Habitatges de lloguer del Patronat	11,03
Global Barcelona	16,8
Diferència percentual	- 34,34%

Font: Patronat Municipal de l'Habitatge (2009), *Memòria 2008*

Dues són, doncs, les conclusions principals d'aquest apartat: tot i el notable increment de les promocions d'habitatges protegits, una part dels que es destinen, si més no, a la venda continuen essent inassequibles per a un cert nombre de famílies.

2.11.15 Limitacions i/o vulneracions: l'assetjament immobiliari

A banda de les limitacions i/o vulneracions genèriques del dret a l'habitatge, derivades de l'encariment dels preus en el mercat lliure de l'habitatge i de la insuficient oferta pública d'habitatge, hi ha una vulneració específica que remet a l'assetjament immobiliari, que afecta, sobretot, les persones grans. La Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge, el va regular per primera vegada tot tipificant-lo com: «tota acció o omisió amb abús de dret que té l'objectiu de pertorbar la persona assetjada en l'ús pacífic del seu habitatge amb la finalitat última de forçar-la a adoptar una decisió no volguda sobre el dret que l'empara d'ocupar l'habitatge».

Barcelona disposa des de juny del 2008 d'un fiscal contra l'assetjament immobiliari a la ciutat, que ha posat de relleu que aquest fenomen té una especial incidència al districte de Ciutat Vella i, en concret, al barri del Raval. El mes de març del 2009, aquesta fiscalia contra l'assetjament immobiliari va emprendre una denominada «macroquerella» que va tenir com a escenari el barri del Raval i va implicar set persones i un despatx d'advocats, per una banda, i 166 immobles o pisos i desenes de veïns, per l'altra.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Quant a dades concretes, l'any 2009 les Oficines d'Habitatge de la Ciutat van detectar a tota la ciutat 44 casos amb possibles indicis d'assetjament immobiliari, 4 dels quals van ser remesos a aquesta fiscalia. Per districtes, aquests 44 casos es reparteixen de la següent manera: 15 a Ciutat Vella, 11 a Sants-Montjuïc, 8 a Sant Martí, 6 a l'Eixample, 1 a les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia i Sant Andreu i 0 a Horta-Guinardó i Nou Barris.

Pel que fa a exemples concrets, un dels que ha assolit més ressò ha tingut com a escenari un edifici del carrer de Robadors, al barri del Raval, inclòs en la macroquerella a la qual ja s'ha fet referència. Els veïns, que han denunciat que pateixen assetjament des de fa anys, van presentar l'any 2007 una querella criminal i una denúncia al districte contra les societats que en aquell moment eren propietàries de l'immoble. El fiscal que instrueix el cas va declarar, per la seva banda, que la querella contenia afirmacions molt greus que si es provesin podrien constituir un delicte castigat amb presó. El mes de març del 2010 es va fer pública la sentència del cas, que ha estat considerada exemplar: 12.000 euros de multa a l'empresa propietària de l'edifici per a cadascun dels tres veïns afectats.

Pel que fa a altres exemples concrets, cal esmentar la petició de 3 anys de presó per un cas d'assetjament ocorregut al districte de l'Eixample i la mateixa pena per a un altre, l'escenari del qual ha estat el barri

del Camp de l'Arpa (districte de Sant Martí), que es va iniciar en una data tan llunyana com l'any 1985.

També la Síndica de Greuges de Barcelona s'ha ocupat d'aquesta qüestió dedicant-li un capítol en l'informe monogràfic que ja s'ha esmentat a l'inici de l'anàlisi d'aquest dret. Es tracta d'una qüestió en la qual, segons fa constar, els poders municipals tenen competències indirectes en termes d'obligar els propietaris dels immobles a conservar-los i rehabilitar-los. El respecte ple d'aquesta obligació faria més difícil una de les formes mitjançant les quals es pot forçar uns llogaters a abandonar un habitatge, és a dir, a través de no realitzar-hi les obres necessàries per garantir-hi una vida digna. Les obligacions de l'Ajuntament són, doncs, clares.

2.11.16 Conclusió-síntesi

Totes les dades referides en l'anàlisi d'aquest dret apunten a l'evidència que a Barcelona l'accés universal a l'habitatge, tant de compra com de lloguer, és molt lluny de ser real per a tots els col·lectius i, de fet, per a una gran part de la població, que han de fer esforços clarament insostenibles en termes de la renda familiar disponible, fins i tot en els casos d'habitatge protegit. Cal concloure, per tant, que les polítiques d'habitatge de l'Ajuntament de Barcelona no són prou eficaces per assegurar l'accés a l'habitatge; encara que calgui recordar, una vegada més, en aquest

sentit, les limitades competències de l'Ajuntament en aquest àmbit. També cal treballar d'una manera especialment intensa, a més, pel que fa a col·lectius com l'immigrant (una part del qual viu en habitatges sobreocupats) i les persones sense llar, el nombre de les quals va a l'alça. També cal prestar una atenció particular a l'assetjament immobiliari.

2.11.17 Recomanacions

1. Treballar per desenvolupar una veritable política social d'habitatge que afavoreixi les formes de tinença de l'habitatge que siguin més econòmicament assequibles i sostenibles.
2. Afavorir les classes i poblacions més desafavorides en les promocions d'habitatge protegit.
3. Augmentar, diversificar i abaratir l'oferta municipal d'habitatges de protecció oficial.
4. Continuar potenciant la rehabilitació d'habitatges.
5. Crear o concertar més places per acollir les persones sense llar tot prioritzant les de mitjana o llarga estada.
6. Crear o concertar més places per acollir les dones víctimes de violència a Barcelona tot prioritzant les de mitjana o llarga estada.
7. Acabar amb la situació d'exclusió representada per les persones que malviuen en diferents assentaments repartits per la ciutat.
8. Protegir més eficaçment les persones en els casos d'assetjament immobiliari.

2.

2.12 El dret a la salut

Les autoritats municipals afavoreixen l'accés en igualtat de tots els ciutadans i totes les ciutadanes a l'atenció i prevenció sanitària. Les ciutats signatàries, per mitjà d'accions en l'àmbit econòmic, cultural, social i urbanístic, contribueixen de manera global a promoure la salut de tots els seus habitants amb la seva participació activa.

2.12.1 Índex temàtic

- Consideració prèvia
- Esperança de vida en néixer
- Taxa de mortalitat
- Taxa de mortalitat infantil
- Estat de salut i salut percebuda de la població en general
- Estat de salut i salut percebuda dels immigrants
- Estat de salut i salut percebuda de les persones sense llar
- Valoració dels centres sanitaris públics
- Limitacions i/o vulneracions
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.12.2 Consideració prèvia

En consultar la relació de fonts d'informació es pot observar que s'hi inclouen estudis monogràfics sobre la salut de dues poblacions concretes: els immigrants i les persones sense llar a Barcelona, els principals resultats dels quals es detallen en les seccions respectives creades a aquest efecte en l'anàlisi d'aquest dret.

Cal advertir, en aquest sentit, de l'existència de tres estudis específics més sobre la salut de sengles col·lectius a Barcelona: la població vulnerable, les persones grans i les dones. Aquests estudis, però, tot i que figuren citats en l'annex bibliogràfic d'aquest informe, no s'han examinat en profunditat, de la mateixa manera que tampoc no s'han dedicat apartats específics en el nostre informe a aquestes poblacions, pel fet de tractar-se d'investigacions excessivament antigues.

De tota manera, a més, pel que fa tant a les dones com a les persones grans, s'inclouen consideracions relatives al seu estat de salut i a la seva percepció de l'estat de salut en els apartats generals de l'anàlisi d'aquest dret.

2.12.3 Esperança de vida en néixer

A Barcelona, l'esperança de vida en néixer ha augmentat espectacularment, com a tot el món occidental en general, en els darrers anys. Així, mentre l'any 1985 era de 73,3 anys per als homes i de 79,9 anys per a les dones, l'any 2007 s'havia situat en els 78,3 i en els 85,2 anys, respectivament.

Per acabar de contextualitzar aquests valors i aquest progrés, es comparen amb la resta de Catalunya, l'estat espanyol i la Unió Europea, tot i que en aquest darrer cas amb dades corresponents no al 2007, sinó al 2006.

(Taula 83)

De la taula es desprèn, doncs, que

Taula 83. Esperança de vida en néixer a Barcelona, Catalunya, l'estat espanyol i la Unió Europea. Valors globals i per gènere. 2006 (UE) i 2007 (resta)

	Homes	Dones	Global
Barcelona	78,3	85,2	NC ⁷¹
Catalunya	78,2	84,5	81,4
Estat Espanyol	77,8	84,3	81,0
Unió Europea	75,6	82,0	79,0

Font: IDESCAT: Salut i Benestar Social

⁷¹ Aquesta font no proporciona el valor global home/dona de l'esperança de vida en néixer.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Barcelona té l'esperança de vida més elevada de tots aquests territoris, amb poques diferències respecte a la resta de Catalunya i l'estat espanyol, però amb diferències certament notables amb la Unió Europea. I amb diferències considerables, també, en funció del gènere, com ja és ben conegut arreu: les dones viuen una mitjana de 6 o 7 anys més que els homes.

Aquesta també és una dada a explorar entre els diferents districtes de la ciutat de Barcelona. Es tracta d'una informació rellevant perquè, d'acord amb una publicació en què ha col·laborat la mateixa Agència de Salut Pública de Barcelona⁷², l'indret de residència, amb les seves corresponents condicions socioeconòmiques, s'acaba configurant com un millor predictor de l'esperança de vida que factors mèdics de risc, com, per exemple, el colesterol, determinats hàbits com el tabaquisme i el consum d'alcohol o els antecedents familiars; tot i que uns i altres, és a dir, l'indret de residència i els factors mèdics de risc, s'influeixin i se sumen mútuament, de manera que fan aparèixer àrees clarament desafavorides en termes sanitaris.

Aquesta distribució de l'esperança

de vida per districtes es mostra en la taula que s'inclou a continuació:

2.12.4 Taxa de mortalitat

Taula 84. Esperança de vida en néixer als districtes de la ciutat per gènere en ordre decreixent aproximat⁷³. 2007

Districtes	Homes	Dones
Les Corts	81,2	86,5
Sarrià-Sant Gervasi	80,6	85,8
Eixample	79,5	86,1
Horta-Guinardó	79,0	85,5
Sant Andreu	79,0	85,6
Sant Martí	78,6	85,2
Sants-Montjuïc	77,8	85,2
Gràcia	77,9	84,6
Nou Barris	77,0	85,4
Ciutat Vella	74,9	84,5

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2009), *La salut a Barcelona 2008. Indicadors per districtes*

⁷² Borrell, Carme; i altres (2009), *Atlas de mortalidad en ciudades de España (1996-2003)*.

⁷³ Es parla, tant en aquesta taula com en algunes de les següents, d'un ordre aproximat de seqüenciació dels districtes, pel fet de pressuposar una població constituïda per un 50% d'homes i un 50% de dones, atès que la font utilitzada no proporciona les taxes inter/gènere.

2.

La mortalitat a la ciutat de Barcelona ha disminuït de manera més que apreciable en els darrers anys. Així, si l'any 1998 la taxa de mortalitat estandarditzada per cada 100.000 habitants era de 1.403,3 (homes) i 787,7 (dones), l'any 2007 aquestes taxes havien baixat, respectivament, a 1.185,9 i 626,8.

Aquesta informació també està disponible per als diferents districtes de la ciutat, segons la taula que figura a continuació:

Taula 85. Taxa de mortalitat als districtes de la ciutat per gènere en ordre creixent aproximat. Dades en taxes estandarditzades per a cada 100.000 habitants 2007

Districtes	Homes	Dones
Les Corts	967,0	558,5
Sarrià-Sant Gervasi	1.021,7	595,8
Eixample	1.104,1	579,5
Sant Andreu	1.173,1	606,6
Horta-Guinardó	1.184,9	601,2
Sant Martí	1.170,8	632,9
Nou Barris	1.243,5	604,2
Gràcia	1.170,6	679,2
Sants-Montjuïc	1.217,8	655,2
Ciutat Vella	1.492,1	687,5

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2009), *La salut a Barcelona 2008. Indicators per districtes*

Com es pot veure, aquestes dues darreres taules, és a dir, la que recull l'esperança de vida i la que recull la taxa de mortalitat, mostren una seqüenciació molt similar entre els districtes de la ciutat, la qual cosa assenyalava greus desigualtats entre ells en aquests dos indicadors.

2.12.5 Taxa de mortalitat infantil

Es disposa de dades comparatives sobre les taxes de mortalitat infantil a Barcelona (2006), Catalunya i l'estat espanyol (2007) i la Unió Europea (2006). Les xifres respectives, per a cada 1.000 infants nascuts vius,

eren de 3,6, 2,6, 3,7 i 4,7, clarament favorables a Catalunya, en un context, en tots els territoris, de disminució gradual d'aquestes taxes.

Pel que fa a un districte concret, el de Ciutat Vella, cal deixar constància dels progressos que, en termes sanitaris, s'hi han produït en els darrers anys, en especial pel que fa, precisament, a la reducció de la taxa de mortalitat infantil. En el període 1983-1986 aquesta taxa se situava més de 8 punts percentuals per sobre de la de la resta de la ciutat; un diferencial que, en el període 2000-2006, ja s'havia reduït a un sol punt.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.12.6 Estat de salut i salut percebuda de la població en general

En l'Enquesta de Salut de Barcelona conduïda l'any 2006, que ja ha estat referida en aquestes pàgines, es constata, en primer lloc, que les dones perceben el seu estat de salut de manera força menys positiva que els homes. En efecte, declaraven que era bo o molt bo el 71,2% d'elles, davant el 82,7% d'ells. També s'observa com, tot i que aquestes diferències home/dona es donen en tots els grups d'edat (a partir dels 15 anys) i que la percepció de l'estat de salut empitjora, com és lògic, amb l'edat, és en la franja d'edats compresa entre els 65 i els 74 anys on les diferències per gènere són més acusades; talment com si les dones tinguessin un envelliment i/o una consciència d'envelliment més pronunciada que els homes. Així doncs, mentre que el 74% dels homes d'aquestes edats continuen considerant el seu estat de salut com a bo o molt bo, en el cas de les dones aquest percentatge només és del 55%.

(Taules 86 i 87)

Les dades disponibles també permeten de correlacionar la percepció de l'estat de salut amb una sèrie de variables, entre les quals el districte de residència, la rellevància del qual ja s'ha assenyalat.

(Taula 88)

Taula 86. Estat de salut percebut per homes i dones de Barcelona majors de 14 anys. Resultats en percentatges. Any 2006⁷⁴

Estat de salut percebut	Homes	Dones
Bo o molt bo	82,7%	71,2%
Regular	13,8%	21,4%
Dolent o molt dolent	3,4%	7,3%

Taula 87. Estat de salut percebut com a bo o molt bo per homes i dones de Barcelona de diferents grups d'edat. Resultats en percentatges aproximats⁷⁵. Any 2006

Grups d'edat	Homes	Dones
15-44 anys	92%	84%
45-64 anys	78%	64%
65-74 anys	74%	55%
75 o més anys	42%	40%

Taula 88. Estat de salut percebuda per districtes. Resultats en percentatges en ordre decreixent de percepció d'una salut excel·lent o molt bona. 2006

Districtes	Excel·lent o molt bo	Bo	Regular	Dolent
Les Corts	45,3%	38,6%	12,5%	3,6%
Sarrià-Sant Gervasi	43,9%	39,1%	14,7%	2,3%
Ciutat Vella	39,7%	33,0%	21,3%	5,2%
Horta-Guinardó	39,2%	39,1%	15,5%	6,1%
Eixample	36,6%	44,4%	14,3%	4,7%
Sants-Montjuïc	36,4%	38,4%	18,1%	7,2%
Sant Andreu	35,0%	41,7%	18,1%	5,2%
Sant Martí	34,8%	43,1%	17,0%	5,1%
Gràcia	34,7%	44,9%	15,6%	4,8%
Nou Barris	28,1%	42,3%	22,4%	7,2%
Global Barcelona	37,3%	40,5%	17,0%	5,2%

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *Enquesta de Salut de Barcelona 2006. Principals resultats*

⁷⁴ Aquesta font no proporciona el valor global home/dona de percepció de l'estat de salut.

⁷⁵ Es parla de percentatges aproximats pel fet de procedir de gràfics i no de taules amb valors exactes.

2.

Aquesta taula permet d'arribar a una conclusió que, com anirem veient al llarg d'aquest capítol, es pot considerar genèrica: *la notable divergència entre l'estat real de salut i la percepció que se'n té*. En efecte, mentre Ciutat Vella és el districte més desfavorit de la ciutat en termes sanitaris⁷⁶, en aquesta taula apareix com el tercer de tota la ciutat els habitants del qual tenen una millor percepció del seu estat de salut.

2.12.7 Estat de salut i salut percebuda dels immigrants

Tant l'estat de salut com la seva percepció també varien en funció de l'origen de les persones, tal com es pot observar en la taula que inserim a continuació a partir de la mateixa font, que mostra, en general, nivells inferiors de percepció de l'estat de salut entre les persones procedents de països en vies de desenvolupament, en comparació amb les percepcions de la població catalana, la procedent d'altres indrets de l'estat espanyol i la procedent d'altres països desenvolupats.

(Taula 8g)

Cal precisar aquesta anàlisi a partir d'un informe monogràfic de la mateixa Agència de Salut Pública de Barcelona⁷⁷, que destaca que els immigrants procedents de països en vies de desenvolupament (PVD) i, sobretot, les dones i els treballadors manuals

Taula 8g. Estat de salut percebuda per indret de procedència. Resultats en percentatges. 2006

	Excel·lent o molt bo	Bo	Regular	Dolent
Catalunya	37,1%	42,3%	15,6%	4,9%
Resta estat espanyol	34,9%	41,2%	17,8%	6,1%
Resta països desenvolupats	51,4%	35,4%	10,2%	3,0%
Països en desenvolupament	35,6%	36,0%	23,0%	5,4%

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *Enquesta de Salut de Barcelona 2006. Principals resultats*

Taula 9g. Mala salut percebuda i patiment psicològic segons sexe, lloc de naixement i classe social a Barcelona. Resultats en percentatges. 2006

Mala salut percebuda	Homes		Dones	
	No manuals	Manuais	No manuals	Manuais
Catalunya	12,8%	26,1%	20,2%	32,8%
Resta estat espanyol	15,4%	20,8%	21,1%	42,7%
PD	3,6%	31,1%	10,8%	36,4%
PVD	17,0%	25,7%	29,4%	36,9%
Patiment psicològic	Homes		Dones	
	No manuals	Manuais	No manuals	Manuais
Catalunya	8,3%	15,6%	14,7%	21,5%
Resta estat espanyol	9,1%	7,8%	15,4%	15,9%
PD	8,7%	19,8%	4,8%	5,4%
PVD	10,2%	9,4%	23,7%	25,4%

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *Enquesta de Salut de Barcelona 2006. Principals resultats*

⁷⁶ Així ho assenyala l'Agència de Salut Pública de Barcelona en el darrer informe anual sobre la salut a la ciutat.

⁷⁷ Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *La salut de la població immigrant de Barcelona*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

d'origen estranger, declaren tenir un estat de salut i una salut mental pitjor que els autòctons, els espanyols i els immigrants de països desenvolupats (PD) que viuen a Barcelona, segons es desprèn de la següent taula, de la qual l'única dada que s'aparta d'aquesta constatació general és que les treballadores de classe manual procedents de la resta de l'estat espanyol declaren un estat de salut pitjor que les originàries de països en vies de desenvolupament.

(Taula 90)

Aquest estudi també analitza la utilització dels serveis sanitaris per part dels immigrants, sobretot en termes de consultes a especialistes, tot demostrant que en fan un menor ús que els nadius, la qual cosa contrasta amb la seva consciència de tenir mala salut. En efecte, els immigrants, i bàsicament les dones de classe manual procedents de països en vies de desenvolupament, recorren sobretot als serveis mèdics d'urgència (però tot i així també menys que els autòctons), atès que, en general, només acostumen a anar al metge quan es troben molt malament, sobretot per una perspectiva diferent pel que fa a la salut i per no perdre hores de feina.

(Taula 91)

Taula 91. Indicadors d'ús dels serveis sanitaris segons sexe, lloc de naixement i classe social a Barcelona durant l'any immediatament anterior a la realització de l'Enquesta de Salut de Barcelona. Resultats en percentatges. 2006

Visites a especialistes	Homes		Dones	
	No manuals	Manuais	No manuals	Manuais
Catalunya	43,8%	38,3%	70,4%	69,5%
Resta estat espanyol	39,3%	41,8%	77,7%	70,2%
PD	44,7%	28,9%	85,3%	84,4%
PVD	37,5%	14,8%	65,0%	63,6%
Visites a urgències	Homes		Dones	
	No manuals	Manuais	No manuals	Manuais
Catalunya	25,6%	27,8%	28,5%	32,2%
Resta estat espanyol	31,0%	33,3%	39,1%	40,0%
PD	17,5%	32,2%	23,0%	30,3%
PVD	19,3%	31,4%	27,7%	48,3%

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *La salut de la població immigrant de Barcelona*

2.12.8 Estat de salut i salut percebuda de les persones sense llar

Una investigació recent⁷⁸ dona a conèixer la situació sanitària de les persones sense llar a Barcelona en base a una enquesta realitzada a 611 persones que es troben en aquesta condició. Les conclusions generals de l'estudi són, exposades molt sintèticament, que aquestes persones tenen un estat de salut pitjor del que perceben (el 65,5% l'avaluen com a bo), com ja s'ha vist que és la norma general, i que l'assistència sanitària

que reben està per sota de la que realment necessiten. De fet, un dels perills d'aquesta «percepció equivocada» del seu estat real de salut és que en acudir als serveis mèdics només fonamentalment en casos crítics, la salut de les persones sense llar es vagi deteriorant progressivament. D'aquí la importància que els serveis sanitaris actuïn d'una manera proactiva amb aquesta població.

D'altra banda, i com s'ha vist que ocorre amb la població barcelonina en general, les diferències en termes de gènere també són molt elevades;

⁷⁸ Uribe, Joan; Alonso, Sara (2009), *Les persones en situació de sense llar de Barcelona: perfils, estat de salut i atenció sanitària*, Barcelona: Fundació Jaume Bofill.

2.

encara més, de fet. Així, el 68% dels homes sense llar manifesten tenir una salut excel·lent, bona o molt bona, davant el 44%, només, de les dones.

Quant als trastorns crònics d'aquesta població, figuren, per ordre de presència relativa, els problemes musculoesquelètics (67,6%), els cardiovasculars (57,2%) i la morbiditat mental (49,1%).

Pel que fa a la insuficiència de l'assistència sanitària que aquesta població rep, l'estudi la mesura relacionant els

trastorns que els mateixos afectats han manifestat patir amb els medicaments que prenen. Així, per exemple, el 50,5% dels qui sofreixen problemes musculoesquelètics i el 77,8% dels qui pateixen problemes cardiovasculars no prenen cap medicació. Una altra variable que la investigació també té en compte per concloure la insuficiència de l'assistència sanitària rebuda per aquesta població és el nombre de visites mèdiques efectuades, sobretot a especialistes; tan sols un 17,6% dels enquestats hi van assistir en els dotze mesos immediatament anteriors a la realització de

l'enquesta. Es tracta, efectivament, d'un percentatge molt baix tenint en compte que l'estudi evidencia que el 79,2% de les persones sense llar pateixen algun trastorn crònic.

2.12.g Valoració dels centres sanitaris públics

Exemplifiquem aquesta valoració en la següent taula, que evidencia escasses diferències territorials en un context, a més, de bones valoracions dels centres sanitaris públics.

Taula 92. Valoració dels centres sanitaris públics existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	57,3%	59,9%	57,3%	58,1%	62,0%	58,4%	57,8%
Acceptable	30,1%	28,0%	30,1%	29,5%	25,3%	29,1%	29,6%
Mal estat	5,6%	7,1%	8,6%	7,0%	8,4%	7,1%	7,6%
NS/NC	6,9%	5,0%	4,1%	5,4%	4,2%	5,3%	5,0%
Puntuació mitjana	6,8	6,7	6,6	6,7	6,8	6,7	6,7

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.12.10 Limitacions i/o vulneracions

En l'apartat corresponent al dret al treball s'ha fet referència a un estudi recentment publicat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona que relaciona les condicions de treball amb la salut. D'aquest estudi, a banda de recordar la segregació laboral que pateixen, entre altres poblacions, les dones, a Barcelona i en altres territoris –una segregació que ja s'ha vist que té una innegable base discriminatòria–, es poden destacar ara els efectes en termes de salut que les condicions de treball tenen en les persones i la importància, per tant, de corregir-ne certs aspectes.

En aquest sentit, cal dir, en primer lloc, que tot i que les dones tenen una esperança de vida superior a la dels homes, la seva salut és pitjor que la d'ells; si més no en el cas de les que treballen, sobretot en termes de salut mental, a Barcelona, i segurament que en molts altres territoris també, com ja s'ha vist en l'apartat corresponent al dret al treball. *Aquesta realitat en aquest cas coincideix plenament amb les percepcions; és a dir, les dones tenen i perceben un estat de salut pitjor que els homes.*

Un altre estudi⁷⁹, encara no publicat i basat en l'*Enquesta de Salut d'Espanya* que també es va realitzar l'any 2006, conclou que les dones que se senten discriminades per raó de gènere tenen una pitjor percepció del seu estat de salut, emmalalteixen més i presenten un major nombre de lesions físiques, trastorns mentals, hipertensió i tabaquisme. L'estudi assenyala, concretament, que el 53,1% de les dones que es van sentir discriminades van patir aquesta experiència en el seu lloc de treball; es tractava d'un total de 372 dones entre una població enquestada de 10.927 dones de 20 a 64 anys, el 3,4%. Tot plegat constitueix un recordatori de la gran influència que els factors que es poden anomenar extramèdics tenen en l'estat de salut de les persones.

També sembla pertinent de recordar en aquesta secció que, en el darrer informe de consultes de l'Assessoria Jurídica de l'Observatori de Drets Humans i VIH/sida, que correspon a l'any 2009 –informe que ja ha estat comentat en el capítol dedicat al dret al treball–, l'àmbit sanitari apareix en segon lloc com a espai de denúncia per part de persones amb VIH/sida en termes de violacions de la confidencialitat, atenció inadequada o tractes degradants.

En l'àmbit de les possibles limitacions i/o vulneracions del dret a la salut, es pot examinar si les persones perceben que la prestació de serveis sanitaris públics varia en funció d'una sèrie de factors, que en el cas que fos així tindrien una evident càrrega discriminatòria. Aquesta informació prové d'una enquesta anual, de la qual és responsable el Ministeri de Sanitat i Política Social de l'estat espanyol.

Les dades de l'última edició d'aquesta enquesta⁸⁰ no remetent directament a Barcelona però s'ha considerat que valia la pena incloure-les en aquest informe perquè afecten Catalunya comparativament amb la resta de comunitats autònomes de l'estat espanyol i pel pes obvi que Barcelona té en el conjunt del país, a més, del fet que part de les 7.203 persones que van respondre a aquesta enquesta són residents a Barcelona.

Es desglossen els resultats d'aquesta enquesta factor per factor en la taula que apareix a continuació:

⁷⁹ «El sexismo percibido como un determinante de salud en España».

⁸⁰ *Barómetro Sanitario 2008*, que esmenta com a possibles factors d'influència la comunitat autònoma, la residència en zones rurals o urbanes, l'edat, el nivell social, el sexe, la nacionalitat i la possessió o no de la residència legal.

2.

Taula 93. Opinions dels ciutadans i ciutadanes sobre si la sanitat pública presta els mateixos serveis a tothom amb independència d'una sèrie de factors. Dades relatives a Catalunya. Resultats en percentatges. 2008

La comunitat autònoma de residència	
Sí	52,1 %
No	26,1 %
No ho sap	21,4 %
No contesta	0,4 %
La residència en zones rurals o urbanes	
Sí	45,4 %
No	43,6 %
No ho sap	10,7 %
No contesta	0,4 %
Ser una persona jove o gran	
Sí	73,3 %
No	21,8 %
No ho sap	4,7 %
No contesta	0,2 %
Tenir un nivell social alt o baix	
Sí	77,7 %
No	17,0 %
No ho sap	4,8 %
No contesta	0,5 %

Ser home o dona	
Sí	92,7 %
No	4,6 %
No ho sap	2,5 %
No contesta	0,2 %
Ser espanyol o estranger	
Sí	72,4 %
No	17,1 %
No ho sap	10,3 %
No contesta	0,2 %
Tenir la residència legal o no	
Sí	61,2 %
No	18,1 %
No sap	20,4 %
No contesta	0,2 %

Font: Ministeri de Sanitat i Política Social, *Barómetro Sanitario 2008*

D'aquesta taula es pot deduir que les principals desigualtats que els catalans perceben quant als serveis sanitaris públics van en funció, per aquest ordre, de viure en una zona rural o urbana (el 43,6% dels entre-

vistats consideren que els serveis no són els mateixos); de l'edat (el 21,8% donen aquesta resposta); de la possessió, o no, per part dels immigrants, de la residència legal (el 18,1% dona aquesta mateixa respos-

ta) i, en un sentit més ampli, de ser espanyol o estranger (el 17,1% respon en aquest sentit) i de la classe social (el 17% són d'aquesta opinió).

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Deixant de banda el primer factor, que cal negligir perquè aquest estudi no investiga possibles discriminacions o desigualtats territorials en l'àmbit de Catalunya, apareixen, doncs, possibles discriminacions i desigualtats en raó de l'edat, l'estatus legal, l'origen nacional i la classe social.

En l'àmbit, concretament, de Barcelona, cal referir-se altra vegada a l'informe realitzat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona en referència a la salut dels immigrants de la ciutat ja que inclou una pregunta sobre la percepció de l'existència o no de discriminació que aquesta població ha experimentat en rebre assistència sanitària a la ciutat en funció, també, d'una sèrie de factors que s'expliciten a la taula.

(Taula 94)

De la taula es desprèn, com és el cas de les altres circumstàncies sondejades en aquest informe de l'Agència de Salut Pública de Barcelona⁸¹, que són els treballadors i les treballadores manuals procedents de països en vies de desenvolupament els qui registren un percentatge més elevat de percepcions de discriminació. Hi ha una diferència important, però, respecte als altres supòsits: en rebre assistència sanitària, el percentatge de treballadors procedents de països desenvolupats que declaren no haver patit mai discriminacions és inferior al dels treballadors procedents de països en vies de desenvolupament; mentre que l'1% dels primers mani-

Taula 94. Percepció de discriminació per raons d'ètnia o origen en persones immigrades en rebre assistència sanitària. Resultats en percentatges estandarditzats per edats. 2006

Grup	Sexe	Classe social	Mai	Algunes vegades	Moltes vegades/ Constantment
Països en vies de desenvolupament	Homes	No manuals	95,7%	4,3%	0,0%
		Manuais	89,1%	7,0%	3,9%
	Dones	No manuals	97,5%	2,5%	0,0%
		Manuais	82,8%	13,2%	4,1%
Països desenvolupats			93,6%	5,4%	1,0%

Font: *Enquesta de Salut de Barcelona 2006*

festen haver-se sentit discriminats moltes vegades o constantment, en canvi, els treballadors procedents de països en vies de desenvolupament no acusen aquest fet.

La darrera font d'informació al respecte és la memòria anual de l'Oficina per la No-discriminació de l'Ajuntament de Barcelona, que recull algunes denúncies relatives al dret a prestacions sanitàries (sense majors especificacions), tal com es pot veure en les taules 28 i 52, precedents.

Cal consignar, finalment, i encara que no sigui el cas de la ciutat de Barcelona, tret d'alguns casos molt concrets, com les negatives o les dificultats posades per alguns ajuntaments a l'empadronament dels immigrants en situació irregular representen obstacles per al seu exercici del dret a la salut (i a l'educació).

2.12.11 Conclusió-síntesi

Barcelona té bons indicadors sanitaris, tot i que amb diferències notables entre districtes, que malgrat tot s'han anat reduint. Pel que fa a determinades poblacions, els immigrants i les persones sense llar principalment, també poden patir situacions discriminatòries. Aquests són els camps en els quals caldria intensificar el treball per tal d'avançar en el camí de la igualtat.

⁸¹ Buscant feina, al lloc de treball i en espais públics, vegeu els capítols corresponents del nostre informe.

2.

2.12.12 Recomanacions

1. Intensificar el treball sanitari en el districte de Ciutat Vella per tal d'eleva-ne l'esperança de vida en néixer i reduir-ne la mortalitat, tot aproximant aquests registres als nivells globals de Barcelona.
2. Acostar el sistema sanitari a les persones sense llar i millorar-ne l'assistència mèdica.
3. Sensibilitzar sobre la importància de la prevenció les poblacions menys afavorides des del punt de vista sanitari i les que menys ús fan dels sistemes preventius.
4. Investigar les possibles desigualtats en termes de serveis prestats per part del sistema sanitari públic en funció de factors com l'edat, l'origen nacional de les persones o la classe social.

2.13 El dret a la circulació i a la tranquil·litat a la ciutat

Les autoritats locals reconeixen el dret dels ciutadans i de les ciutadanes a tenir mitjans de transport compatibles amb la tranquil·litat a la ciutat. A aquest efecte, afavoreixen transports públics accessibles a tothom segons un pla de desplaçaments urbans i interurbans, controlen el trànsit automobilístic i en garanteixen la fluïdesa, tot respectant el medi ambient. El municipi també controla rigorosament l'emissió de sorolls i vibracions de tot tipus, defineix les àrees completament reservades, o reservades en determinats moments, als vianants i encoratja a l'ús dels vehicles no contaminants.

2.13.1 Índex temàtic

- Consideracions prèvies
- Evolució del transport públic
- Valoració del transport públic
- Ajudes municipals per a l'ús del transport públic
- Ús de la bicicleta
- Zones i carrers amb prioritat per a vianants
- Zones 30
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.13.2 Consideracions prèvies

Les concomitàncies d'aquest dret amb alguns altres dels inclosos en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* determinen que algunes de les qüestions que es deriven de la seva formulació ja hagin estat tractades en pàgines anteriors d'aquest informe.

Aquest és el cas de les polítiques d'accessibilitat als transports públics com a via per afavorir-ne i prioritzar-ne l'ús, del respecte al medi ambient mitjançant el control d'emissions i sorolls i de la promoció de la utilització de vehicles no contaminants. Hi ha, però, una sèrie d'informacions que encara s'han d'analitzar, com són, en primer lloc, l'evolució del transport públic a Barcelona i la valoració que fan els habitants de la ciutat d'aquest servei.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.13.3 Evolució del transport públic

L'última edició de l'*Anuari Estadístic de Barcelona* permet de conèixer quina ha estat l'evolució del transport públic a Barcelona entre els anys 2004 i 2008 en funció d'una sèrie de paràmetres entre els quals s'ha efectuat una selecció per construir les dues taules següents, una de les quals remet al metro de Barcelona⁸² i l'altra, als autobusos de la ciutat⁸³:

(Taula 95)

La primera qüestió que es desprèn d'aquesta taula és l'escàs increment que s'ha produït durant molts anys en la xarxa de metro ja existent a la ciutat. Aquest rendiment, però, es veu compensat per la construcció de la nova línia 9, que aquesta taula lògicament no recull. La inauguració d'un primer tram d'aquesta nova línia a final del 2009 modifica la xarxa amb 5 estacions més i prop de 4 km més de recorregut. Cal valorar positivament, a més, la renovació de diferents estacions i el notable rejuveniment de la flota, la meitat d'antiga que quatre o cinc anys enrere; així com també l'ampliació del servei a 24 hores els dissabtes i les vigílies de dies festius.

(Taula 96)

Com es pot veure en la taula, tots els paràmetres considerats han experimentat increments, essent els de major importància el nombre d'autobusos de barri i el de quilòmetres de carril bus. Tot i que amb menys

Taula 95. Dades del metro de Barcelona. Dades en xifres absolutes i en percentatges d'increment des del 2004. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008	% increment
Nombre de línies	6	6	6	6	6	0
Quilòmetres	87	87	87	87	88	1,15%
Nombre d'estacions	123	123	123	123	125	1,6%
Edat mitjana de la flota (anys)	19	19	14	9	9	

Font: Elaboració pròpia a partir de Transports Metropolitans de Barcelona

Taula 96. Dades dels autobusos de Barcelona. Dades en xifres absolutes i en percentatges d'increment des del 2004. 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008	% increment
Nombre de línies	103	103	109	109	108	4,85%
Quilòmetres	887	880	921	922	915	3,16%
Quilòmetres carril bus	98	98	109	198	114	16,32%
Nombre de parades	2.375	2.433	2.566	2.536	2.545	7,16%
Edat mitjana de la flota (anys)	8	7	5	6	6	
Nombre d'autobusos de barri	37	37	47	48	48	29,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de Transports Metropolitans de Barcelona

⁸² Es parla del metro de «Barcelona», malgrat que algunes de les seves estacions estiguin ubicades en poblacions properes com Esplugues de Llobregat, etc.

⁸³ S'ometen els Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya per no ser de competència municipal.

2.

intensitat que en el cas del metro, la flota d'autobusos també s'ha rejovenit. Pel que fa als autobusos de barri, són d'una enorme importància en termes de desplaçaments curts, d'enllaç amb la xarxa general de transports, d'accés a zones compli-cades i de mobilitat per a persones amb dificultats. Un altre dels seus avantatges és que els seus itineraris són cíclics, per la qual cosa permeten als viatgers de baixar-ne en el mateix punt que hi han pujat.

2.13.4 Valoració del transport públic

Després d'aquestes xifres objectives sobre el transport públic a la ciutat de Barcelona, cal procedir a la seva anàlisi valorativa, que les fonts informatives existents permeten de fer en termes comparatius respecte a la província de Barcelona i a tot Catalunya, tot i que referits a l'any 2006.

Els resultats evidencien que els habitants de Barcelona valoren més positivament que els habitants de la regió metropolitana, els de la província i els catalans i les catalanes, en general, el transport intramunicipal de què disposen, la qual cosa resulta força coherent amb els indicadors de millora que s'han mostrat en la secció precedent.

(Taula 97)

Taula 97. Valoració del transport intramunicipal existent al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	67,5%	65,3%	49,4%	60,9%	49,4%	60,3%	58,0%
Acceptable	23,7%	23,5%	31,8%	26,3%	22,3%	26,1%	27,1%
Mal estat	5,3%	5,9%	7,2%	6,1%	11,7%	6,4%	7,1%
NS/NC	3,5%	5,3%	11,6%	6,7%	16,7%	7,2%	7,7%
Puntuació mitjana	7,2	7,1	6,5	6,9	6,4	6,9	6,8

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Aquesta bona valoració del transport públic de Barcelona sobta una mica amb el fet que els seus habitants en facin la segona demanda de millora a l'Ajuntament, segons es desprèn de l'*Enquesta de Serveis Municipals* realitzada l'any 2009. Aquesta enquesta, però, també fa palès que el 74,2% dels barcelonins i les barcelonines consideren com a molt o bastant bona la dotació del transport públic a la ciutat, per la qual cosa resulta difícil saber en quins aspectes se'n demana la millora. Tanmateix, una altra enquesta realitzada l'any 2005 per l'Ajuntament de Barcelona, centrada fonamentalment en l'ús del temps per part dels habitants de la ciutat, pot donar alguna pista en aquest sentit, atès que inclou algunes dades sobre la valoració del transport públic de Barcelona, en què destaca que les principals demandes al respecte són l'augment de la freqüència de pas (53,5% dels enquestats) i l'ampliació d'horaris (23%), a la qual, de tota manera, ja s'ha procedit⁸⁴.

Tenint en compte, també, que aquesta reivindicació de millora del transport públic afecta sobretot els districtes més perifèrics de la ciutat, es pot deduir que alguns dels barris que els componen se senten mal comunicats, és a dir, que no es tracta tant d'una queixa en termes de qualitat del transport com de comunicació. Aquest és el cas, concretament i sobretot, dels barris de la Marina i la Zona Franca-Port (districte de Sants-Montjuïc), el Carmel i Can Baró,

la Vall d'Hebron, Horta i Font d'en Fargues (districte d'Horta-Guinardó) i Sarrià, Tres Torres i Vallvidrera (districte de Sarrià-Sant Gervasi).

Cal dir que en aquesta *Enquesta de Serveis Municipals* el metro obté una millor puntuació (7,0) que l'autobús (6,4). En un Òmnibus municipal realitzat el juny del 2009 aquestes puntuacions encara són més elevades, 7,4 i 6,7, respectivament.

Un informe molt recent sobre el transport públic en 23 ciutats europees, entre les quals hi ha Barcelona i Madrid, qualifica el transport públic de Barcelona, que queda situada en 8è lloc, de satisfactori. Dels quatre aspectes analitzats, la nostra ciutat obté resultats acceptables en dos d'ells: la duració dels viatges i els sistemes d'informació a l'usuari, i molt bons en els altres dos: els transbords i els preus dels bitllets. Tanmateix, val a dir que l'informe barreja sistemes públics de transport de competència municipal (metro, autobús i tramvia) i de l'estat central (sistema de rodalies de RENFE).

Des d'un punt de vista més detallat, Barcelona «aprova», en allò que són competències municipals: en matèria de connexions urbanes (el 10% més ràpides que la mitjana europea); en l'existència de multitud de bitllets i de màquines expenedores amb informació, també, en diferents idiomes; en la bona relació preu/cost de la T10; en l'atenció, competent i

agradable, del personal de les taquilles; en l'accessibilitat física i comunicativa de les parades estudiades; en la disponibilitat de seients reservats per a persones amb discapacitat, gent gran i dones embarassades; en la informació per Internet, i en la possibilitat de transport gratuït de les bicicletes. Al mateix temps, «suspèn» en el preu del bitllet mensual, en la insuficiència de línies de guia per a persones cegues i en la insuficiència d'informació sobre la durada dels trajectes i sobre preus a Internet.

Finalment, cal no oblidar, tampoc, malgrat el que s'indica en aquest estudi europeu que s'acaba d'esmentar, l'existència de queixes relatives a la incompleta accessibilitat de la xarxa de metro de Barcelona, tot i que s'hi continuï treballant i a hores d'ara només restin sis estacions sense cap intervenció prevista. Tot això, com s'ha vist en l'anàlisi del dret a la no-discriminació, malgrat que en el darrer estudi que s'acaba d'esmentar aparegui com un dels aspectes ben valorats l'accessibilitat física i comunicativa de les parades estudiades, cal suposar que tant del metro com dels autobusos.

⁸⁴ Tingueu en compte que aquesta segona enquesta es va realitzar l'any 2005.

2.

2.13.5 Ajudes municipals per a l'ús del transport públic

Barcelona disposa de les següents targetes de tarifa reduïda per a diferents segments de la població: la T-familiar, una targeta multipersonal que permet de fer 70 desplaçaments integrats durant 30 dies consecutius; la T-jove, un títol integrat de transport que permet de fer un nombre il·limitat de desplaçaments a persones de menys de 21 anys o, excepcionalment, de 23 anys, que s'ha de renovar trimestralment; i la T-4, que permet de fer fins a 10 viatges combinant 4 mitjans diferents de transport a persones posseïdores de la Tarja Rosa Metropolitana de tarifa reduïda, el Carnet Rosa Metropolità de tarifa reduïda, el Carnet Groc Metropolità o la Tarja B de pensionista.

L'any 2009 va veure el naixement d'una nova targeta reduïda de transport: la T-12, per a infants de 4 a 12 anys. Aquest títol integrat de transport permet de realitzar un nombre il·limitat de desplaçaments durant 16 mesos i és d'aplicació en diferents indrets de Catalunya en el marc de l'anomenat sistema tarifari integrat, un model que en l'àmbit de l'estat espanyol només existeix a Barcelona.

Aquesta targeta ha generat, però, una notable polèmica, en la qual ha intervingut el mateix Síndic de Greuges, que va dir-hi la seva pel que fa al seu cost: 35 €⁸⁵, així com també en relació amb la seva tramitació i

la identificació mitjançant el DNI, ja que aquest només és obligatori per als més grans de 14 anys⁸⁶.

Un estudi molt recent realitzat pel sindicat Comissió Obrera Nacional de Catalunya, d'altra banda, examina la situació de les ajudes al transport públic en diferents ciutats catalanes, espanyoles i europees, i conclou que Barcelona se situa a la cua d'Europa. L'estudi també proposa tant la creació de nous títols gratuïts de transport per a diversos col·lectius, ja existents en algunes de les ciutats compreses en l'estudi, com l'eliminació de tots aquells que es regeixen per criteris temporals.

L'anàlisi realitzada pel sindicat, que es veu modificada en part per la introducció posterior de la T-12⁸⁷, es basa en els col·lectius per als quals aquest proposa la introducció dels esmentats respectius nous títols: els infants de fins a 16 anys, els joves estudiants, els treballadors en viatges relacionats amb l'ocupació i diversos col·lectius (persones grans, persones amb discapacitat, aturats, vidus, vídues i persones amb rendes baixes). Les conclusions, pel que fa a Barcelona en comparació amb les altres set ciutats europees considerades (Brussel·les, París, Londres, Viena, Lió, Torí i Praga), són que els estudiants paguen força més pel transport públic a la nostra ciutat que a aquelles altres, amb l'única excepció dels majors de 18 anys a Londres, tot i partir de preus base inferiors.

En el cas dels treballadors, el patró és el mateix: preus inferiors en totes aquelles ciutats excepte Londres. Pel que fa als col·lectius agrupats en darrer terme, Barcelona és, sense excepció i amb diferència, la ciutat amb menys facilitats.

La ciutat de Barcelona també disposa d'una altra targeta o títol de transport, previst, d'altra banda, per eliminar els problemes de desplaçament de les persones amb mobilitat reduïda que, malgrat les mesures corrents d'adaptabilitat de les línies i parades de metro i autobús, continuen trobant-se amb dificultats d'aquest tipus⁸⁸. Es tracta d'un servei conjunt de l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat i de l'Entitat Metropolitana del Transport, que es coneix amb el nom de Porta a Porta i s'atorga a les persones que disposen de l'anomenada Targeta Blanca perquè es puguin desplaçar entre tots els municipis del Barcelonès. La targeta funciona tots els dies de l'any en base a dues modalitats: serveis fixos i serveis esporàdics, que s'efectuen mitjançant microbús o taxi sota petició expressa. L'any 2008 aquest servei va beneficiar 2.770 persones amb una despesa de 4.489.496 €, valors que l'any 2009 van ser, respectivament, de 3.115 i 4.795.080 €.

⁸⁵ Inicialment, tant la Generalitat com l'Ajuntament de Barcelona van presentar la targeta com a gratuïta, tot i que finalment s'ha fixat en aquest preu en concepte de despeses d'emissió i tramitació.

⁸⁶ Vegeu <http://www.sindic.cat/ca/page.asp?id=53&ui=2518&prevNode=169&month=7>.

⁸⁷ Aquest és el motiu pel qual no s'inclou l'anàlisi referida als infants, tot i que cal tenir en compte que aquesta targeta només els beneficia fins als 12 anys, i no fins als 16 com és el cas dels models europeus estudiats pel sindicat.

⁸⁸ Vegeu els aspectes lligats als problemes d'accessibilitat tractats en l'apartat previ: «Valoració del transport públic».

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.13.6 Ús de la bicicleta

En els últims anys l'Ajuntament de Barcelona ha promogut l'ús de la bicicleta com a mitjà de transport a la ciutat des de diferents vessants: l'extensió dels carrils bici i dels aparcaments de bicicletes, i la creació, el març del 2007, del servei Bicing.

Pel que fa a les dues primeres qüestions, es poden il·lustrar mitjançant la taula g8.

Pel que fa al Bicing, el seu esclat, amb 181.662 usuaris l'any 2008 i més de 12 milions de viatges comptabilitzats, ha estat acompanyat, però, de nombroses queixes sobre el funcionament i sobre el sistema d'atenció a l'usuari, sobretot pel que fa a les penalitzacions i als recàrrecs per suposats

excessos en el temps d'ús permès, unes sancions que tant el Síndic de Greuges de Catalunya com la Sindicatura de Greuges de Barcelona han considerat errònies en gairebé la meitat dels casos i que, a més, es carreguen directament als comptes bancaris dels usuaris afectats abans d'atendre'n les reclamacions. En l'*Enquesta de Serveis Municipals 2009* el servei del Bicing obté una de les pitjors puntuacions: 5,8, d'una sèrie llarga de serveis i recursos municipals, que es relacionen en la taula 135, inclosa en el capítol dedicat al dret a la cultura.

Aquesta informació relativa a la valoració del Bicing es pot acabar de perfilar a partir dels resultats d'una enquesta recent que van respondre 1.716 usuaris del servei. Una enquesta

que fa palesa una puntuació bastant inferior a la que s'acaba de referir: 4,8, que encara disminueix a 4,3 entre els usuaris que més fan servir el Bicing i que demostra que el que aquests valoren per damunt de tot és l'assequibilitat del preu i la idea en tant que mitjà de transport còmode, respectuós amb el medi ambient i que permet d'eludir la congestió viària, més que no pas el seu funcionament. Així, el 58,4% assenyala el mal estat i el progressiu deteriorament de les bicicletes; el 37,5%, les dificultats per poder disposar de bicicletes; el 23,4%, les dificultats per poder-les deixar a les estacions; el 15%, el seu mal estat, i l'11,6%, els problemes tècnics i informàtics que se'n deriven. El 39,2 % han fet alguna reclamació sobre aquest servei.

Taula g8. Evolució del carril bici en km i del nombre de places d'aparcaments per a bicicletes. Percentatges d'increment. Anys 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008	Increment
Carril bici	124,4	127,5	128,9	129,8	140,2	12,7%
Aparcaments	4.921	5.372	8.570	15.775	17.502	255,65%

Font: Ajuntament de Barcelona, Departament d'Estadística

2.

Aquestes valoracions es resumeixen en la taula que reproduïm:

Taula 99. Puntuacions sobre diverses qüestions relatives al servei de Bicing

		Puntuacions
Estacions	Situació	6,4
	Disponibilitat de bicicletes en origen	3,4
	Disponibilitat d'aparcaments en destí	3,9
	Estat de manteniment	3,9
	Facilitat d'utilització	5,3
Bicicletes	Comoditat	6,0
	Fiabilitat mecànica	4,3
	Estat de manteniment	3,1
	Adequació del model a l'ús que se'n fa	6,4
Preu	Qualitat/preu	5,6
	Tarifa passada la primera mitja hora	5,4
<i>Qualitat percebuda global</i>		<i>4,8</i>

Font: Ajuntament de Barcelona (2009), *Enquesta Bicing. Informe de Resultats*

D'altra banda, l'últim informe anual (2008) de l'Observatori Barcelona permet de conèixer la posició relativa de Barcelona en relació amb una trentena de ciutats europees en base a 50 indicadors. En termes de mobilitat urbana sostenible, que comprèn els desplaçaments en transport públic, a peu i en bicicleta, Barcelona se situa, juntament amb Madrid, al capdavant de les ciutats europees analitzades amb el 63% de viatges sostenibles (2006).

2.13.7 Zones i carrers amb prioritat per a vianants

D'acord amb una directiva europea sobre l'avaluació i gestió del soroll ambiental⁹⁹, les aglomeracions urbanes de més de 250.000 habitants han de protegir del soroll ambiental les zones tranquil·les del seu teixit urbà. A Barcelona, el que es pot examinar a partir de l'última edició del *Anuari Estadístic* de la ciutat és quina ha estat l'evolució, d'ençà del 2004, de la

superfície de les zones i carrers amb prioritat per a vianants, tant des d'un punt de vista global com en els diferents districtes de la ciutat, i analitzar la correspondència existent entre districtes sorollosos (a partir de les dades incloses en el capítol dedicat al dret al medi ambient) i superfície de zones tranquil·les.

(Taula 100)

⁹⁹ Vegeu directiva 2002/49/CE del Parlament Europeu i del Consell de la Unió Europea a: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:18g:0012:0025:ES:PDF>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

El que cal destacar, en primer lloc, és l'increment de la superfície urbana dedicada prioritàriament als vianants pel que fa a la ciutat en el seu conjunt. La segona dada a considerar és la preeminència en aquest àmbit del districte de Ciutat Vella. Tanmateix, si recordem que, en el capítol dedicat al dret al medi ambient, s'ha deixat constància que la segona causa productora de soroll a les ciutats són, després del trànsit, els eixos comercials, cal concloure que aquestes zones tampoc no són espais tan «tranquils», tot i que el soroll que produeixen sigui inferior al del trànsit. En la taula que apareix a continuació es pot observar com aquesta regla val especialment per als districtes de Ciutat Vella: un dels més sorollosos de Barcelona, i Sant Andreu: el segon amb un percentatge més elevat de zones i carrers amb prioritat per als vianants, alhora que un, també, dels més sorollosos de Barcelona.

(Taula 101)

Aquestes dades es poden complementar amb el percentatge que aquestes zones i carrers amb prioritat per als vianants representa en relació amb la superfície total de cada districte, tal com s'ha fet en el cas dels parcs urbans (dret al medi ambient). Aquestes dades s'ofereixen només pel que fa a l'any 2008.

Taula 100. Superfície de zones i carrers amb prioritat per a vianants en ordre decreixent segons les dades del 2008. Dades en hectàrees. 2004-2008

Districtes	2004	2005	2006	2007	2008
Ciutat Vella	22,2	22,3	21,7	21,7	21,7
Sant Martí	7,9	7,9	10,5	10,5	10,5
Sant Andreu	7,5	7,5	8,0	8,0	8,0
Eixample	5,9	5,9	6,3	6,3	6,3
Nou Barris	4,3	4,5	6,2	6,2	6,2
Gràcia	3,5	3,5	5,1	5,1	5,1
Sants-Montjuïc	3,0	3,0	3,5	3,6	3,6
Sarrià-Sant Gervasi	3,0	3,0	3,3	3,3	3,3
Horta-Guinardó	2,4	2,4	2,8	2,8	2,8
Les Corts	2,1	2,1	2,3	2,3	2,0
<i>Total Barcelona</i>	<i>61,7</i>	<i>62,0</i>	<i>69,6</i>	<i>69,7</i>	<i>69,3</i>

Font: Departament del Pla de Ciutat

Taula 101. Superfície de les zones i dels carrers amb prioritat per a vianants en funció de la superfície de cada districte. Resultats en hectàrees i en percentatges en ordre decreixent. 2008

Districtes	Superfície zones amb prioritat	Superfície districtes	Percentatges
Ciutat Vella	21,7	748	2,90%
Sant Andreu	8,0	437	1,83%
Gràcia	5,1	419	1,22%
Nou Barris	6,2	1.052	0,59%
Sarrià-Sant Gervasi	3,3	602	0,55%
Sants-Montjuïc	3,6	657	0,54%
Sant Martí	10,5	2.294	0,46%
Horta-Guinardó	2,8	804	0,34%
Eixample	6,3	2.009	0,30%
Les Corts	2,0	1.195	0,16%
<i>Global Barcelona</i>	<i>69,3</i>	<i>10.217</i>	<i>0,68%</i>

Font: Elaboració pròpia a partir del Departament del Pla de Ciutat

2.

2.13.8 Zones 30

Una altra de les mesures recentment adoptades per l'Ajuntament de Barcelona per incrementar la tranquil·litat a la ciutat ha estat l'extensió de les anomenades «zones 30», és a dir, d'aquelles en què no es pot circular a més de 30 km/hora, encara que els vianants, a diferència de les anteriors, no hi tinguin prioritats.

(Taula 102)

Pel que fa a aquestes zones, es poden traslladar a aquestes pàgines les previsions del govern municipal al respecte, que afecten 7 districtes de la ciutat: Ciutat Vella, Sants-Montjuïc, les Corts, Sarrià-Sant Gervasi, Gràcia, Horta-Guinardó i Sant Martí. Aquesta selecció ja permet d'adonar-se, d'entrada, del greuge comparatiu que seguirà patint l'Eixample, un districte en què conflueixen diferents circumstàncies desfavorables de naturalesa similar: poca superfície verda, escassa superfície de zones i carrers amb prioritats per a vianants, molt de soroll i una gran percepció d'inseguretat. Tanmateix, cal dir que també hi ha pendent l'establiment de limitacions de velocitat en onze carrers d'aquest districte, encara que no esdevindran zones 30.

Taula 102. Realitzacions i previsions d'ampliació de les zones 30

Any	Nombre de kilòmetres	Estat	2007	2008
2008	53,42	Executat	3.396 (100%)	4.404 (100%)
2009	180	En execució	925 (27,2%)	1.915 (43,5%)
2010	85	Pendent d'execució	2.471 (72,8%)	2.489 (56,5%)

Font: Ajuntament de Barcelona (2008), *Accions de Mobilitat 2009*

Un nou pla de l'Ajuntament de Barcelona per a la reducció de la contaminació acústica presentat a començament del 2010 –del qual ja s'ha parlat en el capítol dedicat al medi ambient–, proposa la creació d'unes 70 noves zones 30. Tanmateix, i com el mateix pla de l'Ajuntament reconeix, no hi ha estudis que avaluïn l'efecte d'aquestes àrees en la reducció del soroll, per molt que el trànsit sigui reconegut com el principal agent productor de contaminació acústica i, per tant, reduir-lo sempre sigui beneficiós.

2.13.9 Conclusió-síntesi

Barcelona compta amb un bon transport públic i amb bones polítiques de foment del seu ús que asseguren la circulació a l'interior de la ciutat i el desplaçament de les persones amb mobilitat reduïda, tot i que no s'hagi completat l'accessibilitat de la xarxa del metro de Barcelona i malgrat que alguns barris se sentin mal comunicats.

2.13.10 Recomanacions

1. Incrementar la xarxa de transports cap als barris més perifèrics i més mal comunicats de la ciutat.
2. Millorar el funcionament del Bicing en termes, sobretot, de la disponibilitat de bicicletes en origen i d'aparcaments en destí, del manteniment de les estacions o de les bicicletes i de la fiabilitat mecànica.
3. Millorar les condicions de vida de l'Eixample en termes d'increment de zones verdes i de zones de prioritats per als vianants i de reducció del soroll.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.14 El dret al lleure

Els governs locals reconeixen el dret dels ciutadans i de les ciutadanes a disposar de temps lliure. Les autoritats locals garanteixen l'existència d'espais lúdics de qualitat oberts a tots els infants sense discriminació, faciliten la participació activa en l'esport i fan possible que les instal·lacions necessàries per a la pràctica esportiva estiguin a la disposició de tots els ciutadans i totes les ciutadanes. Així mateix, encoratgen a un turisme sostenible i vetllen per l'equilibri entre l'activitat turística de la ciutat i el benestar social i ambiental dels ciutadans i de les ciutadanes.

2.14.1 Índex temàtic

- Consideracions prèvies
- Ús i disponibilitat de temps de lleure
- Espais lúdics per als infants
- Vacances i casals d'estiu per a infants
- Espais esportius públics
- Nivell de participació en activitats esportives o de pràctica esportiva
- Valoració dels equipaments esportius
- Impacte del turisme
- Limitacions i/o vulneracions
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.14.2 Consideracions prèvies

Abans de començar l'anàlisi de la situació pel que fa a aquest dret convé recordar que en l'examen del dret a la informació s'ha observat que el lleure constitueix tant la temàtica ciutadana que més interessa els barcelonins i les barcelonines com aquella sobre la que desitgen que l'Ajuntament els faciliti una informació més sovintejada (vegi's taules 47 i 48, pàg. 71 i 72).

També val la pena fer esment que en l'*Enquesta de Qualitat de la Ciutat*, ja comentada en altres punts d'aquest informe, les oportunitats culturals i de lleure que Barcelona proporciona constitueixen el segon ítem més ben valorat pels habitants de la ciutat, només per darrere d'un vector com el tipus de ciutat, que n'engloba el clima, la localització i la grandària.

2.14.3 Ús i disponibilitat de temps de lleure

Cal iniciar l'examen d'aquest dret amb dades que reflecteixin l'ús i la disponibilitat de temps de lleure per part de les persones, partint de la base òbvia que sense temps lliure no hi ha lleure possible, de l'afirmació feta en el sentit que la societat actual és la que disposa de més temps lliure de tota la història de la humanitat i de l'evidència que la disponibilitat de temps lliure està condicionada per una sèrie de factors entre els quals potser el més palès sigui el gènere de les persones, la qual cosa conduirà a una perspectiva de desigualtat entre dones i homes.

Es compta, en aquest sentit, i com a material bàsic (taula 103), amb un estudi basat en una enquesta l'última edició de la qual va ser realitzada per l'Ajuntament de Barcelona l'any 2005 entre 800 habitants de la ciutat, i que per tant remet exclusivament a la nostra ciutat. Un estudi del qual sobresurt, en termes de gènere i en

Taula 103. Realització d'una sèrie de tasques i disponibilitat de temps lliure en dies feiners segons el sexe a Barcelona. Resultats en percentatges. 2005

Tasques i temps lliure	Total	Homes	Dones
Treball remunerat	54,0%	61,3%	47,7%
Estudis	22,9%	23,9%	22,0%
Tasques domèstiques	82,9%	78,5%	86,7%
Cura de persones	35,1%	31,2%	38,6%
Disponibilitat de temps lliure	78,9%	80,9%	77,1%

Font: Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta «Usos del temps i de l'espai públic, 2005»*. Informe

2.

primer lloc, una constatació òbvia i absolutament extrapolable a altres territoris: tot i que les dones tinguin una taxa d'ocupació inferior a la dels homes i taxes de treball parcial superior a les d'aquests, la seva major participació en les tasques de la llar i en la cura de les persones dependents fa que disposin de menys temps lliure. Una diferència que en dies feiners és de gairebé quatre punts: el 77,1 % de les dones afirmen disposar de temps lliure davant el 80,9% dels homes.

(Taula 103)

Aquestes diferències dona/home no s'escurcen pas els dies festius, com es pot veure a la taula següent: tot i que tant els homes com les dones disposen de més temps lliure, el pes de les tasques domèstiques i de la cura de les persones continua gravitant més damunt les dones que dels homes, que no han «compensat» la disminució del pes del treball remunerat de manera proporcional amb una major participació en les tasques de la llar i de cura o atenció de les persones.

(Taula 104)

Això es veu de manera molt més clara si es comptabilitzen les hores que dones i homes dediquen a activitats com el treball remunerat, l'estudi, les tasques domèstiques i la cura de persones, és a dir, si no es tenen en compte el temps de lleure i altres activitats com dormir, menjar i desplaçar-se, resulta que la «jornada» diària de les dones en dia feiner s'eleva a 15 hores i 45 minuts, mentre que

Taula 104. Realització d'una sèrie de tasques i disponibilitat de temps lliure en dies festius segons el sexe a Barcelona. Resultats en percentatges. 2005

Tasques i temps lliure	Total	Homes	Dones
Treball remunerat	7,4%	7,8%	7,0%
Estudis	14,9%	16,7%	13,3%
Tasques domèstiques	78,1%	73,7%	82,0%
Cura de persones	35,3%	33,9%	36,4%
Disponibilitat de temps lliure	84,8%	86,6%	83,2%

Font: Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta «Usos del temps i de l'espai públic, 2005»*. Informe

la dels homes és inferior (15 hores i 11 minuts). En dia festiu, els resultats respectius són força més desiguals: 15 hores i 57 minuts i 13 hores i 35 minuts.

Cal deixar constància, finalment, que l'Ajuntament de Barcelona disposa d'una Regidoria anomenada dels Nous Usos Socials del Temps, que impulsa i coordina un programa denominat NUST destinat a implementar les polítiques del temps a la ciutat per tal de construir una relació harmònica entre el temps dedicat al treball remunerat i a la vida familiar i personal. Aquest programa disposa d'una dimensió de barri en forma d'accions pilot que consisteixen a fer compatibles els horaris laborals amb els escolars, les gestions a les oficines del ciutadà o als bancs, les compres i altres activitats.

2.14.4 Espais lúdics per als infants

Sobre aquesta qüestió es disposa d'informació relativa a la qualitat dels parcs infantils de la ciutat de Barcelona de manera comparada amb la dels del seu entorn més proper.

(Taula 105)

Els resultats, com en la majoria dels altres serveis i instal·lacions analitzats en aquest informe, són, com es pot veure a la taula anterior, lleugerament menys favorables a la ciutat de Barcelona.

Pel que fa a un servei lúdic específicament adreçat als infants, les ludoteques, van ser subjectes a regulació a nivell de tot Catalunya per part de la Generalitat l'any 2009. Pel que fa a l'Ajuntament de Barcelona, l'any 2008 es va comprometre a realitzar un informe sobre les característiques de les que existeixen a la ciutat

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 105. Valoració dels parcs infantils existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	34,5%	40,4%	41,6%	38,8%	46,8%	39,5%	39,8%
Acceptable	38,0%	36,4%	39,5%	38,1%	32,7%	37,6%	37,9%
Mal estat	15,4%	15,1%	12,9%	14,4%	12,7%	14,3%	14,5%
NS/NC	12,0%	8,1%	6,0%	8,7%	7,8%	8,7%	7,8%
Puntuació mitjana	5,7	5,9	6,0	5,8	6,1	5,9	5,9

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006

arran de la mort d'un nadó en una d'elles, una circumstància també recollida en el darrer informe anual de la Síndica de Greuges de Barcelona. No es té constància, però, que aquest estudi s'hagi dut a terme.

2.14.5 Vacances i casals d'estiu per a infants

Per arrodonir aquesta mirada sobre l'oferta lúdica pública per a infants i joves de l'Ajuntament de Barcelona, s'ofereixen les dades corresponents a les activitats d'educació en el lleure programades per a l'any 2010. Per a aquest estiu estaven previstes 387 activitats repartides entre els diferents districtes de la ciutat, amb un total de 116.783 places. Aquestes activitats es realitzen amb la col·laboració de diferents entitats de lleure i esportives de Barcelona, que aquest any hauran estat de 259. A aquestes entitats cal sumar-hi 35 escoles bressol de la ciutat.

L'increment numèric és notable: de les 67.110 places i les 207 activitats de l'any 2005 a les xifres actuals. Aquestes activitats, a més, tenen en compte les famílies amb dificultats econòmiques, per a les quals s'ofereixen ajudes que poden arribar a cobrir el 90% del preu total de les activitats, i no fan cap mena de distinció en termes de les condicions físiques, psíquiques o sensorials dels infants. En aquest sentit, els que pateixin alguna mena de discapacitat comptaran amb el suport de monitors especialitzats.

Les places ofertes per a l'any 2010 inclouen les següents categories: casals d'estiu, colònies, places de bressol d'estiu, campaments i rutes i activitats esportives.

L'any 2009, l'últim per al qual es disposa de dades en termes de despesa, aquestes activitats van representar una inversió de 847.506 €.

Sobre aquesta informació podem incloure la següent taula evolutiva per al període 2007-2009.

Taula 106. Evolució de la despesa en concepte de vacances d'estiu per a infants. Resultats en € i en percentatges d'increment. Barcelona. 2007-2009

	2007	2008	2009
Beques a les famílies	439.677	513.020	555.580
Monitors de suport	164.532	180.537	202.296
Total despesa social	604.209	693.556	847.506
Evolució de la despesa	100%	114,73%	140,26%

Font: Ajuntament de Barcelona

2.

2.14.6 Espais esportius públics

La primera dada de què es disposa remet al nombre total d'espais esportius existents a Barcelona en el seu conjunt i per districtes.

(Taula 107)

Aquesta taula mostra un evident increment dels espais esportius públics a tots els districtes de la ciutat, amb excepció del de Sants-Montjuïc⁹⁰.

Si es contrasten les dades corresponents al darrer d'aquests anys amb les dades poblacionals dels diferents districtes en aquell moment, com fem a la taula que s'inclou a continuació, s'observa una situació relativament equilibrada, però amb dos extrems força desiguals: el districte d'Horta-Guinardó, per una banda, amb un percentatge notablement superior als altres, i els districtes de l'Eixample i Sarrià-Sant Gervasi, per l'altra, amb registres considerablement inferiors.

(Taula 108)

Pel que fa a l'accés de les persones amb discapacitat a les instal·lacions públiques municipals i a la pràctica normalitzada de l'esport per part d'aquest col·lectiu, Barcelona va desplegar l'any 2009 un programa denominat «Per un esport sense barreres»⁹¹, que prossegueix la tasca iniciada força anys enrere per al foment de la pràctica esportiva entre aquestes persones en condicions d'igualtat amb la resta de la població.

Taula 107. Espais esportius públics de Barcelona per districtes en ordre decreixent segons les dades del 2008. Anys 2004-2008

Districtes	2004	2005	2006	2007	2008
Horta-Guinardó	201	280	283	291	291
Sant Martí	209	204	215	215	215
Nou Barris	187	187	191	191	191
Sants-Montjuïc	205	206	157	157	157
Sant Andreu	132	156	151	151	151
Eixample	119	119	125	125	125
Ciutat Vella	114	115	124	124	124
Gràcia	117	117	120	120	120
Les Corts	42	42	77	77	77
Sarrià-Sant Gervasi	58	58	60	60	60
<i>Total Barcelona</i>	<i>1.384</i>	<i>1.484</i>	<i>1.503</i>	<i>1.511</i>	<i>1.511</i>

Font: Institut Barcelona Esports

Els seus objectius són els següents: possibilitar la pràctica esportiva, tot ampliant els canals d'oferta/demanda, en centres esportius municipals propers a la residència d'aquestes persones; formar en l'àmbit de les activitats físiques adaptades, i des d'una perspectiva inclusiva, tots els agents implicats; assessorar els equips responsables de les entitats i instal·lacions esportives municipals; i sensibilitzar el conjunt de la població sobre el dret de les persones amb discapacitats a la pràctica física i a la participació en actes i esdeveniments ciutadans.

⁹⁰ Tot i haver-ho intentat repetidament, no ens ha estat possible esbrinar la causa de la reducció d'espais esportius en aquest districte.

⁹¹ Vegeu <http://w3.bcn.es/fitxers/esports/programaesportsensebarreres2009.349.pdf>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 108. Comparació entre la població i el nombre d'espais esportius públics per districtes en ordre decreixent segons el percentatge: nombre d'espais/100 habitants. 2008

Districtes	Població	Nombre espais	Percentatge/100 habs.
Horta-Guinardó	179.906	291	0,16
Ciutat Vella	111.891	124	0,11
Nou Barris	169.461	191	0,11
Sant Andreu	146.524	151	0,10
Gràcia	123.304	120	0,09
Les Corts	83.060	77	0,09
Sant Martí	228.480	215	0,09
Sants-Montjuïc	182.692	157	0,08
Eixample	268.189	125	0,04
Sarrià-Sant Gervasi	143.583	60	0,04

Font: Elaboració pròpia a partir d'Ajuntament de Barcelona: *Guies estadístiques per districtes* i *Institut Barcelona Esports*

2.14.7 Nivell de participació en activitats esportives o de pràctica esportiva

L'any 2006 l'Ajuntament de Barcelona va realitzar una enquesta sobre els hàbits esportius dels habitants de la ciutat entre 4.000 persones (400 per districte). Per a un percentatge global de pràctica esportiva, aquell any, del 64,6%, en augment en comparació amb anys anteriors, s'observen diferències notables en funció del districte, l'edat o el sexe, que es recullen en la taula següent.

Més enllà de certes diferències en funció del sexe (amb un menor percentatge de dones que d'homes que fan activitats esportives) i d'unes majors diferències segons l'edat (amb pics esperables d'activitat esportiva entre les persones més joves i una certa remuntada al voltant de les edats de jubilació o prejubilació), les diferències més considerables es donen entre els districtes, amb 30 punts percentuals de diferència entre el districte amb una major pràctica esportiva (Sarrià-Sant Gervasi) i el de registre inferior (Ciutat Vella).

Convé destacar també que el major índex de pràctica esportiva es concentra en un districte (el de Sarrià-Sant Gervasi) amb una menor dotació d'espais esportius públics per habitant (vegi's la taula precedent). En l'extrem oposat se situa el districte d'Horta-Guinardó, el més afavorit pel que fa a aquesta dotació d'espais esportius públics per habitant, però paradoxalment el segon amb un percentatge més baix de persones que declaren realitzar activitats físiques o practicar l'esport. Aquests resultats semblen confirmar la relació tradicionalment establerta i proporcionalment directa entre preocupació per la qualitat de vida i la posició en l'escala social.

2.

Taula 10g. Índex de pràctica esportiva per sexe, edat i districtes, ordenats en ordre decreixent. Resultats en percentatges sobre el 64,6% dels que declaren realitzar-ne. 2006

Practica	
Sexe	
Homes	48,8%
Dones	51,2%
Edat	
15-19 anys	74,2%
20-24 anys	67,4%
25-34 anys	64,6%
35-44 anys	62,9%
45-54 anys	60,6%
55-64 anys	67,2%
65-74 anys	64,4%

Districtes	
Sarrià-Sant Gervasi	79,7%
Les Corts	75,5%
Eixample	71,5%
Sant Andreu	68,2%
Gràcia	64,5%
Nou Barris	62,2%
Sant Martí	61,2%
Sants-Montjuïc	60,7%
Horta-Guinardó	54,2%
Ciutat Vella	49,2%

Font: Ajuntament de Barcelona (2006), *Enquesta sobre Hàbits Esportius a Barcelona 2006*

Pel que fa a la pràctica esportiva i/o a la realització d'activitats físiques en funció del gènere, la menor participació de les dones que s'acaba de veure encara s'accentua quan hi ha fills de fins a 10 anys a la llar, com ho demostra un estudi monogràficament dedicat a l'esport que es deriva de l'*Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya*. D'altra banda, tot i que aquest estudi, publicat per la Diputació de Barcelona, no conté dades desagregades per a la ciutat de Barcelona, sinó que remet a tota la província en el seu conjunt, això no l'invalida.

(Taula 110)

Taula 110. Pràctica esportiva habitual segons la presència de fills de fins a 10 anys a la llar per sexe. Resultats en percentatges. 2006

	Té fills a la llar de 10 anys o menys			No té fills a la llar de 10 anys o menys		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Practica	50,0%	32,7%	40,9%	51,4%	39,4%	45,2%
No practica	50,0%	67,3%	59,1%	48,6%	60,6%	54,8%

Font: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2009), Hàbits d'esport a la província de Barcelona. *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya 2006*, Barcelona: Diputació de Barcelona

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

La taula evidencia, en efecte, com la presència de fills menors de 10 anys a la llar redueix més la pràctica esportiva de les dones que la dels homes.

2.14.8 Valoració dels equipaments esportius

Gràcies a l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona es pot conèixer la valoració que dels equipaments esportius realitzaven aquell mateix any (2006) els ciutadans i ciutadanes de Barcelona, l'àrea metropolitana, la província en el seu conjunt i Catalunya. Cal advertir, però, que aquesta font no assenyala si els equipaments esportius valorats són públics o privats.

(Taula 111)

Aquesta taula permet d'observar com la ciutat de Barcelona obté puntuacions lleugerament inferiors a les del seu entorn immediat dintre de valoracions totes elles positives. Amb dades del 2009 extretes de l'*Enquesta de Serveis Municipals 2009*, la puntuació de les instal·lacions esportives de Barcelona és un pèl inferior, un 6,0.

2.14.9 Impacte del turisme

El redactat, pel que fa al dret al lleure, de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* advoca per un turisme sostenible i per un equilibri entre l'activitat turística, és a dir, entre l'oci dels turistes i el benestar social i ambiental dels ciutadans i ciutadanes.

A la llum de les dades ara per ara disponibles, no sembla pas que aquest equilibri s'hagi aconseguit. El nucli més visible del conflicte el constitueixen de moment els anomenats apartaments turístics en escales de veïns, una qüestió que ha pres especial volada en aquests darrers temps, sobretot en els últims tres o quatre anys, i que també cal considerar com una vulneració del dret a la tranquil·litat per l'ús que sovint en fan els seus usuaris com a lloc de diversió i les conseqüències que se'n deriven (sorolls, desperfectes en les zones comunes).

Cal consignar, d'entrada, que aquesta és una qüestió que competeix tant a la Generalitat de Catalunya com al govern municipal. Les competències municipals en concret estan recollides en la Llei 18/2007, que alhora tipifica de manera clara l'ús turístic

Taula 111. Valoració dels equipaments esportius existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	42,2%	51,3%	48,3%	47,1%	50,0%	47,3%	47,9%
Acceptable	31,2%	28,3%	32,8%	30,8%	29,0%	30,7%	31,2%
Mal estat	10,1%	8,4%	10,0%	9,6%	8,9%	9,5%	9,6%
NS/NC	16,5%	11,9%	8,9%	12,5%	12,1%	12,5%	11,4%
Puntuació mitjana	6,1	6,5	6,3	6,3	6,4	6,3	6,3

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

2.

dels habitatges. Tanmateix, manca encara un decret que desenvolupi l'apartat d'aquesta llei que fa referència als apartaments turístics.

A l'espera de la promulgació d'aquest decret, que està prevista per al mes d'agost del 2010 com a molt tard i que ja ha estat contestat per la majoria de gestors turístics, cal posar de relleu, tanmateix, que ja l'any 2005 el Districte de Ciutat Vella, el primer que va enregistrar queixes d'aquest tipus, va aprovar un *Pla d'Usos*⁹² per regular en part aquesta qüestió, tot suspent la possibilitat d'obrir nous habitatges d'ús turístic, i també que el plenari del Consell Municipal del 18 d'abril del 2008 va aprovar una mesura de govern que regulava l'ús turístic dels habitatges fins que es pogués disposar de la normativa adequada, que en comportarà la modificació.

En tot aquest temps, cal reconèixer que el Districte de Ciutat Vella ha anat avançant feina, de manera que menys de dos anys després (febrer 2010) de l'aprovació de la mesura de govern abans indicada, l'oferta d'apartaments turístics en aquesta àrea de la ciutat s'havia reduït a menys de la meitat, mitjançant la clausura de 730 que operaven il·legalment i la no concessió de noves llicències.

El mes de març del 2010, a més i tal com s'havia previst, el districte va aprovar inicialment un nou Pla d'Usos per a Ciutat Vella, conegut oficialment com a *Pla Especial d'Establiments de Concurrència Pública, Hoteleria i Altres Activitats a Ciutat Vella*⁹³. Una de les novetats que incorpora aquest nou Pla es la divisió del Districte en 13 zones amb un tractament específic per a cadascuna d'elles de totes aquestes qüestions mentre que el seu objectiu fonamental és equilibrar els usos veïnals, comercials i turístics en aquesta àrea de la ciutat. Pel que fa als apartaments turístics en concret, el Pla en frena la implantació de nous, en un marc de limitació dels establiments que generen un increment de la població flotant en detriment de la resident, alhora que aposta per la seva concentració en edificis restringits a aquest ús, és a dir, fora d'habitatges amb vivendes veïnals.

Els apartaments turístics també han estat objecte d'atenció tant per part del Síndic de Greuges de Catalunya com de la Sindicatura de Greuges de Barcelona, que n'han demanat aquesta nova regulació arran de les protestes recurrents rebudes per part de veïns residents en les seves proximitats.

El mes de novembre del 2009, davant l'allau de queixes i denúncies sobre els problemes de convivència derivats dels apartaments turístics en immobles de veïns, el Síndic de Greuges de Catalunya en concret va proposar a la Generalitat i a l'Ajuntament la creació d'un règim intern d'obligacions i de prohibicions que en cas de vulneració hauria d'acabar amb la retirada de les llicències afectades⁹⁴.

La taula 112 que s'inclou a continuació explica a la perfecció el perquè de l'especial incidència d'aquesta problemàtica en el districte de Ciutat Vella. Una taula que té la virtut, a més, de classificar aquests apartaments segons s'ubiquin en edificis dedicats exclusivament a aquest ús, la minoria, o en escales de veïns, la majoria, els quals, a més, el decret de la Generalitat té la intenció de declarar «il·legals».

⁹² Vegeu <http://w3.bcn.cat/multimedia/fitxers/ciutatvella/pladusosweb.777.pdf>.

⁹³ Vegeu <http://w3.bcn.es/fitxers/ciutatvella/cvldocimem.infjust.p.212.pdf>.

⁹⁴ Vegeu els punts de la proposta a: http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2553/Proposta%20Oblig_Prohi_pisos%20turis.pdf.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Taula 112. Nombre d'apartaments turístics a Barcelona per districtes en ordre creixent

Districtes	Apartaments en edificis sencers	Apartaments en escales de veïns	Total
Nou Barris	0	1	1
Sant Andreu	0	10	10
Les Corts	25	36	61
Sarrià-Sant Gervasi	42	41	83
Horta-Guinardó	28	73	101
Sants-Montjuïc	18	96	114
Gràcia	49	77	126
Sant Martí	0	193	193
Eixample	166	492	658
Ciutat Vella	386	804	1.190

Font: Ajuntament de Barcelona, *Mesura de govern sobre la regulació de l'ús turístic dels habitatges 2008-2011*

Taula 113. Oferta d'allotjaments per districtes. Resultats en nombre d'hotels en ordre creixent. 2008

Districtes	Nombre d'hotels
Sant Andreu	1
Nou Barris	2
Horta-Guinardó	10
Gràcia	14
Sant Martí	21
Les Corts	21
Sants-Montjuïc	34
Sarrià-Sant Gervasi	41
Eixample	149
Ciutat Vella	187
<i>Total Barcelona</i>	<i>480</i>

Font: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Turisme

Per acabar amb les referències als apartaments turístics, cal esmentar que la seva implantació també ha comportat una disminució del nombre d'habitatges destinats a vivendes principals, especialment en els districtes més afectats per la seva proliferació, tot empitjorant encara més, doncs, la problemàtica de l'habitatge a la nostra ciutat.

També cal dir, amb dades de l'any 2008, que Ciutat Vella és el districte de la ciutat amb un major nombre d'hotels i que la distribució dels hotels en els diferents districtes de Barcelona és molt desequilibrada: el 70% es troben a Ciutat Vella o l'Eixample, tot i que aquest percentatge hagi anat disminuint lleugerament en els darrers anys. Val a dir que l'Ajuntament va decidir el 28 de març del 2009, i per un període màxim d'1 any, la suspensió de noves llicències per a la construcció de nous hotels a Ciutat Vella en el marc del nou *Pla d'Usos* del districte⁹⁵, un *Pla* que qualifica la seva situació hotelera de saturada.

(Taula 113)

El districte de Ciutat Vella, doncs, pateix la més elevada densitat turística de tota la ciutat, representada pels turistes que el visiten i pels que, a més i a més, s'hi allotgen. El nou *Pla d'Usos* estima en 9.534 persones la població flotant del districte, el 8,55% de la seva població, en front d'una mitjana per a tota la ciutat del 2,04%.

⁹⁵ Vegeu http://www.bcn.es/urbanisme/exp/catala/b1120_documento_complet.pdf.

2.

Pel que fa a Ciutat Vella encara, cal recordar, com ja s'ha indicat en el capítol corresponent al dret a la ciutat, que la regidora del districte va demanar, a finals del 2009, un nou pacte per a aquesta àrea de la ciutat que inclogui l'impacte del turisme, l'especulació i els efectes de la nova immigració. Uns dies després, el ple de l'Ajuntament es comprometia a buscar consens per a aquest nou pacte ciutadà per a Ciutat Vella.

L'objectiu d'assolir un equilibri entre residents i turistes i la desconcentració territorial de l'activitat turística també figura en el *Pla Estratègic de Turisme de la Ciutat de Barcelona* que s'està elaborant actualment amb una data de presentació prevista per a l'estiu del 2010 i amb la vista posada en l'any 2015⁹⁶, i que recollirà en aquest sentit l'esperit del Programa d'Actuació Municipal 2008-2011, ja esmentat en altres punts d'aquest informe.

Aquest pla s'està confegint de manera participativa en base a una sèrie de documents diagnòstics el darrer dels quals correspon a gener del 2010. L'immediatament anterior, datat l'octubre del 2009, inclou un capítol dedicat específicament a Ciutat Vella.

Un estudi d'opinió realitzat en el marc de la redacció d'aquest *Pla Estratègic* ha posat de relleu que mentre que tres de cada deu barcelonins i barcelonines consideren que al seu barri hi ha un nombre excessiu de turistes, a Ciutat Vella són nou de cada deu dels seus residents els que tenen aquesta opinió. L'estudi també constata que mentre que el 75,6% dels habitants de la ciutat valoren positivament el turisme com a motor econòmic de la ciutat, a Ciutat Vella el percentatge dels que són d'aquesta opinió baixa al 69,6%. Pel que fa a la gestió municipal del turisme, els percentatges també difereixen: és valorada positivament pel 63,6% dels barcelonins i les barcelonines, però només pel 52,7% dels habitants de Ciutat Vella.

(Taula 114)

Com a fets més negatius associats al turisme, els qui viuen en aquest districte esmenten l'aglomeració i la superpoblació (20,6%), l'incivisme i la mala educació (14,2%), el soroll (12%), la brutícia (11,8%) i el turisme de borratxera (7,1%). El 45,8% dels seus habitants també consideren que el turisme dificulta la convivència als espais públics entre veïns i visitants mentre que en el conjunt de Barcelona aquest percentatge només és del 22%. Al mateix temps, mentre que el 36,6% dels habitants de la ciutat es plantegen una política de reducció del nombre de visitants, a Ciutat Vella aquesta és l'opinió del 46,7% dels seus habitants. De manera similar, el 60% dels entrevistats consideren que Barcelona ha de seguir atraient més turistes, però a Ciutat Vella les opinions al respecte estan dividides a parts iguals.

Taula 114. Comparació entre les valoracions sobre la percepció del turisme al conjunt de Barcelona i a Ciutat Vella. Resultats en percentatges

	Barcelona en conjunt	Ciutat Vella
El turisme és positiu com a motor econòmic	75,6%	69,6%
La gestió municipal del turisme és positiva	63,6%	52,7%

Font: Ajuntament de Barcelona (2010), *Ciutat Vella: la gestió del turisme des del territori. Nous reptes per a l'equilibri territorial*

⁹⁶ Vegeu <http://www.turisme2015bcn.cat/files/7931-72-arxiuCAT/RESUM%20EXECUTIU%20PLA%20ESTRATEGIC.%20FEBRER%202010.pdf>.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.14.10 Limitacions i/o vulneracions

En termes de limitacions i/o vulneracions del dret al lleure, i a banda de les que es deriven de situacions econòmiques precàries, cal recordar l'estudi sobre l'ús indegut del dret d'admissió en locals d'oci nocturn del barri del Raval de Barcelona inclòs en el capítol dedicat al dret a la ciutat d'aquest informe.

El diagnòstic sobre el col·lectiu gai, lesbiana, bisexual i transsexual, el qual ja s'ha esmentat en altres punts d'aquest informe, també assenyala l'oci com un espai de vulneració dels drets d'aquesta població en particular. Una vulneració, en principi, de baixa freqüència, només el 8,8% de les persones que van respondre un qüestionari van afirmar haver patit agressions verbals o físiques en locals d'oci, però matisada pel fet que un 20,4% va respondre que evitava sistemàticament els locals clarament marcats com a heterosexuales.

Finalment, cal consignar com a vulneracions i/o limitacions del dret al lleure les condicions d'accessibilitat a determinats espais de la ciutat si no reuneixen els requeriments idonis. En aquest sentit, s'ha tingut coneixement de la realització de dos informes força recents, un sobre l'accessibilitat als equipaments esportius municipals, el qual no s'ha pogut consultar malgrat tots els esforços realitzats. El segon, sobre l'accessibilitat a una sèrie de monuments turístics de la ciutat, el problema del qual és que els analitza un a un sense, però, proporcionar una visió del nivell global d'accessibilitat. Sobre aquest darrer, però, es pot consultar si més no la situació d'aquests monuments a la direcció d'internet <http://www.aspace.cat/aspacet/turisme/espais.htm>.

2.14.11 Conclusió-síntesi

Barcelona disposa d'una bona oferta de lleure i d'equipaments, accessibles d'altra banda a les persones amb discapacitat, però millorables en termes de qualitat. La compatibilitat entre el lleure dels turistes i la vida dels barcelonins i de les barcelonines és, d'altra banda, una qüestió que requereix d'un major ajustament en termes, sobretot, de la regulació dels apartaments turístics.

2.14.12 Recomanacions

1. Realitzar campanyes de sensibilització adreçades als homes perquè participin de manera més igualitària en les tasques de la llar i en la cura de persones dependents.
2. Potenciar les pràctiques esportives de les classes i poblacions més desfavorides.
3. Millorar la qualitat dels parcs infantils de la ciutat.
4. Regular d'una manera més afinaada l'ús com a apartaments turístics d'habitatges ubicats en escales de veïns o eliminar-los de manera absoluta.
5. Treballar per un major equilibri entre el turisme i la vida ordinària de la ciutat, especialment a Ciutat Vella.

2.

2.15 El dret a la cultura

Els ciutadans i les ciutadanes tenen dret a la cultura en totes les seves expressions, manifestacions i modalitats. Les autoritats locals, en cooperació amb les associacions culturals i el sector privat, encoratgen al desenvolupament de la vida cultural urbana en el respecte de la diversitat. Al mateix temps, posen a la disposició dels ciutadans i de les ciutadanes espais públics adients per a les activitats culturals i socials en condicions d'igualtat per a tothom.

2.15.1 Índex temàtic

- Participació en activitats culturals
- Valoració de les activitats culturals
- Cultura i diversitat
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.15.2 Participació en activitats culturals

Una enquesta realitzada per l'IDES-CAT l'any 2007 a escala de tot Catalunya entre 7.700 persones permet de conèixer els hàbits culturals dels habitants de l'àrea metropolitana de Barcelona en relació amb els d'altres agrupacions territorials (les comarques gironines, el Camp de Tarragona, les Terres de l'Ebre, l'àmbit de Ponent, les comarques centrals, i l'Alt Pirineu i l'Aran), i els catalans i les catalanes, en general. Al mateix temps, la darrera edició de l'*Anuari Estadístic de Barcelona* permet de conèixer algunes d'aquestes dades,

si més no pel que fa estrictament a la ciutat⁹⁷. De totes les activitats culturals incloses, s'han seleccionat les que s'han considerat més significatives de totes aquelles amb les que es poden establir comparacions amb Barcelona i, dintre d'aquestes, encara les que presenten divergències territorials d'una certa envergadura.

S'observa, així, que els habitants de l'àrea metropolitana, i els de la ciutat de Barcelona, en particular, llegeixen llibres amb major freqüència que els de la resta d'aquests territoris, segon es desprèn de la taula 115 que es consigna a continuació:

Taula 115. Taxes de lectors de llibres en els darrers 12 mesos. Resultats en percentatges. 2006

Àmbits territorials	Lectors habituals	Lectors esporàdics	Total lectors
Àmbit metropolità	35,0%	40,7%	75,8%
Barcelona	40,9%	39,5%	80,4%
Comarques gironines	29,7%	41,3%	71,0%
Camp de Tarragona	30,2%	44,0%	74,2%
Terres de l'Ebre	21,3%	44,8%	66,1%
Àmbit de Ponent	29,5%	38,1%	67,7%
Comarques centrals	25,7%	42,5%	68,2%
Alt Pirineu i Aran	30,1%	37,8%	67,8%
Global Catalunya	32,9%	41,1%	74,0%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

⁹⁷ Tot i que els dos documents, les dades dels quals s'adjunten, estan editats amb dos anys de diferència (2007 i 2009), cal deixar constància que, tal com s'assenyala en les taules que se n'inclouen, totes aquestes dades fan referència a l'any 2006.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

L'elecció d'aquest indicador obeeix, a banda de les consideracions generals ja assenyalades, al fet que no està vinculat a l'existència d'una infraestructura cultural concreta i, per tant, a factors de proximitat.

Un altre indicador inclòs en aquesta enquesta és la taxa de visites a les biblioteques dels diferents territoris. Els resultats assenyalen que al voltant de la meitat de catalans i catalanes van visitar almenys una biblioteca en els 12 mesos immediatament anteriors a la realització de l'enquesta.

(Taula 116)

Aquesta enquesta també inclou una taula similar en què el recurs a examen en termes de taxes de visites són els museus, que s'han unificat amb les exposicions i galeries d'art. En aquest cas, també es disposa de les dades relatives a la ciutat de Barcelona, que són les més altes de tot el territori català i semblants a les anteriors: prop de la meitat de catalans i catalanes van visitar un museu, una exposició o una galeria d'art en els 12 mesos immediatament anteriors a la realització de l'enquesta.

(Taula 117)

Taula 116. Taxes de les visites a biblioteques en els darrers 12 mesos. Resultats en percentatges. 2006

Àmbits territorials	Taxes
Àmbit metropolità	44,9%
Barcelona	43,8%
Comarques gironines	41,0%
Camp de Tarragona	38,7%
Terres de l'Ebre	36,1%
Àmbit de Ponent	46,4%
Comarques centrals	46,8%
Alt Pirineu i Aran	40,3%
<i>Global Catalunya</i>	<i>44,0%</i>

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

Taula 117. Taxes de les visites a museus i a exposicions i galeries d'art en els darrers 12 mesos. Resultats en percentatges. 2006

Àmbits territorials	Visites a museus	Visites a exposicions i galeries d'art
	Taxes	Taxes
Àmbit metropolità	48,8%	36,4%
Barcelona	55,6%	42,1%
Comarques gironines	49,2%	43,2%
Camp de Tarragona	50,2%	41,0%
Terres de l'Ebre	40,6%	34,2%
Àmbit de Ponent	48,2%	41,3%
Comarques centrals	46,0%	39,2%
Alt Pirineu i Aran	43,6%	33,5%
<i>Global Catalunya</i>	<i>48,4%</i>	<i>37,7%</i>

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

2.

Passem, a continuació, a analitzar l'assistència a concerts, teatres i cinemes, que mostra el mateix patró: la ubicació de Barcelona en una posició alta/molt alta respecte de la resta de territoris considerats i el predomini del cinema com a font de cultura/entreteniment.

(Taula 118)

Taula 118. Taxes d'assistència a concerts, al cinema i al teatre en els darrers 12 mesos. Resultats en percentatges. 2006

	Assistència a concerts	Assistència al cinema	Assistència al teatre
Àmbits territorials	Taxes	Taxes	Taxes
Àmbit metropolità	47,9%	70,7%	40,7%
Barcelona	53,8%	72,0%	43,0%
Comarques gironines	50,5%	67,2%	40,0%
Camp de Tarragona	47,7%	67,8%	39,7%
Terres de l'Ebre	45,3%	57,9%	34,6%
Àmbit de Ponent	49,1%	58,6%	42,5%
Comarques centrals	48,7%	61,9%	39,4%
Alt Pirineu i Aran	47,4%	50,0%	34,0%
<i>Global Catalunya</i>	<i>48,2%</i>	<i>68,5%</i>	<i>40,3%</i>

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

2.15.3 Valoració de les activitats culturals

Pel que fa a aquesta qüestió, cal començar recordant que les oportunitats culturals i de lleure que la ciutat ofereix constitueixen l'element més ben valorat pels habitants de Barcelona, només per darrere del seu clima, localització i grandària. La taula que s'inclou a continuació permet, en efecte, d'observar com entre tots els serveis municipals considerats⁹⁸, un de concret: les biblioteques públiques, obté la millor puntuació de tots ells, mentre que les activitats culturals també figuren en una bona posició.

(Taula 119)

Taula 119. Serveis municipals amb millors puntuacions sobre 10, ordenats de manera decreixent. 2009⁹⁹

Serveis	Puntuacions
Biblioteques públiques	7,3
Metro	7,0
Mercats municipals	6,9
Recollida d'escombraries	6,8
Activitats culturals	6,7
Festes populars	6,6
Enllumenat públic	6,5
Autobús	6,4
Façanes i conservació dels edificis	6,3
Serveis d'informació als ciutadans	6,3

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

⁹⁸ La font utilitzada en valora fins a 24, un nombre que aquí s'ha disminuït.

⁹⁹ Les valoracions d'altres serveis relacionats amb les temàtiques referides als drets humans s'han inclòs en els capítols corresponents.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Pel que fa encara a les biblioteques, és l'únic recurs cultural valorat de l'àmbit interterritorial en l'*Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*, una valoració reflectida en la taula 120.

La taula mostra valoracions força positives en tots els territoris considerats, bé que dintre d'un context d'un considerable desconeixement d'aquest recurs cultural per part dels ciutadans i de les ciutadanes, que ja s'ha vist que també es reflectia en la taula que en mostrava les visites.

Les biblioteques (públiques) de la ciutat també són valorades en l'*Enquesta de Serveis Municipals 2009*, realitzada prou posteriorment, en què apareixen

com el servei més ben valorat pels barcelonins i per les barcelonines. La taula que inclou aquestes valoracions també permet d'observar com les activitats culturals se situen en una bona posició.

Aquesta valoració periòdica d'aquest servei i de la satisfacció dels seus usuaris és, precisament, un dels objectius que l'Ajuntament de Barcelona es va fixar en el moment de l'elaboració del *Pla de Biblioteques* encara vigent, ja que cobreix fins l'any 2010¹⁰⁰. Aquest *Pla* contemplava el creixement tant quantitatiu com qualitatiu d'aquest recurs cultural i preveia dotar cada districte d'una biblioteca central i de diferents biblioteques de barri.

2.15.4 Cultura i diversitat

Les actuacions de l'Ajuntament de Barcelona en matèria cultural tenen en compte la diversitat cultural que des de ja fa força temps caracteritza la ciutat i que ja apareix en l'articulat d'aquest dret tal com està redactat en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat. El Pla Estratègic de Cultura de Barcelona*, que incorpora l'apel·latiu «Nous Accents» 2006, n'és una bona prova, en el sentit que un dels 10 programes que el conformen remet al diàleg intercultural. Aquesta qüestió, però, ja s'ha tractat amb més amplitud en l'anàlisi del dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa.

Taula 120. Valoració de les biblioteques públiques existents al barri o a l'entorn proper. Resultats en percentatges i puntuació mitjana sobre 10. 2006

	Barcelona	Primera corona	Segona corona	Total RMB	Resta província	Total província	Catalunya
Valoració							
Bon estat	44,4%	53,7%	57,2%	51,3%	63,9%	52,3%	52,7%
Acceptable	27,9%	23,8%	22,5%	25,0%	16,2%	24,3%	25,2%
Mal estat	6,0%	4,6%	5,0%	5,3%		5,1%	5,0%
NS/NC	21,7%	17,9%	15,4%	18,5%	17,3%	18,4%	17,0%
Puntuació mitjana	6,5	6,9	6,9	6,8	7,4	6,8	6,8

Font: IDESCAT i Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*

¹⁰⁰ Vegeu Biblioteques de Barcelona, *Pla de Biblioteques de Barcelona 1998-2010*, consultable a: <http://w110.bcn.cat/Biblioteques/Continguts/Documents/Fitxers/pla%20g8-10%20catala.pdf>

2.

En aquest apartat, és possible de referir-se, però, a les accions empreses per l'Ajuntament de Barcelona per facilitar l'accés als equipaments culturals de la ciutat a les persones amb discapacitat o amb mobilitat reduïda. Una informació continguda, en primer lloc, en el document «Barcelona: Actuacions municipals per a les persones amb discapacitat», que relaciona l'existència de les següents mesures a les biblioteques: lupes, llibres de lectura fàcil i llibres amb lletra ampliada; ordinadors amb els programes Jaws i ZoomText; la disponibilitat, en moltes d'elles, de persones voluntàries, fins a un total de 125, que presten un servei de lectura a domicili per a les persones amb una discapacitat visual que no els permet de llegir; i el préstec de llibres i d'altres materials a domicili per a gent gran i persones amb mobilitat reduïda.

El document dóna compte, també, d'altres actuacions en la matèria com traduccions al llenguatge de signes i visites guiades adaptades per a persones amb discapacitat auditiva o visual i mesures d'accessibilitat comunicativa per a persones amb discapacitat física i visual per a la visita a determinats equipaments o l'assistència a algunes obres de teatre, etc.

Un document molt recent de l'Ajuntament¹⁰¹ reconeix que en l'àmbit de la cultura les mesures d'accessibilitat comunicativa i les mesures de suport a les persones amb discapacitats sensorials no estan prou desenvolupades.

No es disposa de dades que permetin de conèixer el nivell d'adaptabilitat i d'accessibilitat dels diferents espais culturals de Barcelona a les persones amb discapacitat en termes d'accessibilitat comunicativa, però tampoc en termes d'accessibilitat física, per molt que aquesta fos el primera vessant en la qual es va començar a treballar, en un any tan llunyà com 1977, a Barcelona, que va ser, d'altra banda, la segona ciutat de l'estat espanyol en aprovar una ordenança municipal de supressió de barreres arquitectòniques.

Tot i que en l'anàlisi d'aquest dret no s'ha inclòs un apartat dedicat a les limitacions i/o vulneracions, val a dir, és clar, que l'incomplet desenvolupament de les mesures d'accessibilitat comunicativa representa un entrebanc per a les persones amb discapacitat, alhora que la manca de dades tampoc no permet de conèixer el grau d'accessibilitat física dels equipaments i serveis culturals de la ciutat.

També s'ha tingut coneixement de la realització d'un estudi sobre l'accessibilitat a diferents monuments turístics de la ciutat, el qual, però, com ja s'ha indicat en el capítol dedicat al dret al lleure, no s'ha referenciat pel fet de no proporcionar una visió global del grau d'accessibilitat dels monuments turístics de Barcelona, sinó tan sols sobre la situació al respecte d'un petit nombre d'ells.

2.15.5 Conclusió-síntesi

Barcelona disposa d'una bona o, fins i tot, molt bona oferta cultural. No es disposa, però, de dades que permetin de quantificar el grau d'accessibilitat física i comunicativa dels recursos i equipaments culturals de la ciutat per a les persones amb discapacitat, tot i que el mateix Ajuntament reconeix que malgrat els avenços enregistrats resta molt a fer en matèria de mesures d'accessibilitat comunicativa en aquests equipaments i recursos.

2.15.6 Recomanacions

1. Conèixer a fons els nivells d'accessibilitat física i comunicativa dels diferents equipaments culturals de la ciutat.
2. Incrementar el nombre de recursos culturals dotats de mesures d'accessibilitat comunicativa.

¹⁰¹ «30 anys treballant amb les persones amb discapacitat. Barcelona, una ciutat per a tothom».

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.16 El dret d'associació, reunió i manifestació

Els drets d'associació, de reunió i manifestació es garanteixen a tothom a les ciutats. Les administracions locals fomenten la vida associativa com a expressió de la ciutadania, en el respecte de la seva autonomia. Al mateix temps, la ciutat ofereix espais públics per a l'organització de reunions obertes i trobades informals tot garantint el lliure accés de tothom a aquests espais sempre que se'n respectin les normes.

2.16.1 Índex temàtic

- Consideració prèvia
- Dret d'associació
- Dret de reunió
- Dret de manifestació
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.16.2 Consideració prèvia

Aquest és, com d'altres que figuren en aquest mateix informe¹⁰² un dret múltiple en el sentit que en comprèn més d'un. I, també, un dels drets sobre els quals hi ha menys informació, per la qual cosa s'ha optat, a l'igual que en altres casos, per analitzar separatament els tres drets que el componen, en lloc de relacionar uns indicadors dels quals no es disposa.

2.16.3 Dret d'associació

Sobre el dret d'associació, garantit com els altres dos a tothom, tal com s'expressa en el redactat de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, es pot començar per donar compte de dades relatives a l'associacionisme.

A Catalunya, amb dades de l'any 2006, 2.208.500 persones pertanyien a alguna associació, la qual cosa representa el 36,8% de la població total del país en aquells moments. Les

diferències entre homes i dones són exigües, amb una taxa de participació lleugerament superior en el cas d'ells: 37,4 i 36,2%, respectivament. Tanmateix, cal situar aquestes diferències en el marc del fet, vist en el capítol dedicat al dret del lleure, que les dones disposen de menys temps lliure que els homes.

Analitzant aquesta dada per territoris, en resulta la següent taula que no inclou dades relatives a la ciutat de Barcelona però sí de l'àmbit metropolità:

Taula 121. Associacionisme a Catalunya per àmbits territorials. Resultats en percentatges. 2006

Àmbits territorials	Distribució percentual	Taxes
Àmbit metropolità	66,4%	35,8%
Comarques gironines	8,7%	34,7%
Camp de Tarragona	8,5%	41,8%
Terres de l'Ebre	2,6 %	37,8%
Àmbit de Ponent	5,4%	41,6%
Comarques centrals	7,2%	39,6%
Alt Pirineu i Aran	1,2%	41,2%
<i>Global Catalunya</i>	<i>100,0%</i>	<i>36,8%</i>

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

¹⁰²El dret a la llibertat cultural, lingüística i religiosa, per exemple.

2.

D'aquesta taula, la columna realment interessant és la darrera, en tant que assenyalava el grau d'associacionisme en funció de la població de cada territori i mostra que l'àmbit metropolità és el segon amb una taxa d'associacionisme inferior.

Aquesta font també aporta una informació d'interès, encara que no aparegui desglossada per àmbits territorials: l'associacionisme en funció de l'edat.

(Taula 122)

Com en la taula precedent, la columna realment interessant és la darrera, ja que indica el percentatge d'associacionisme de cada grup d'edat en funció del nombre total de membres de cadascun d'ells. I el que mostra aquesta columna és que el grau d'associacionisme creix de manera directament proporcional a l'edat o, dit d'una altra manera, que els joves són els menys involucrats en la vida associativa, la qual cosa lliga amb una de les conclusions incloses en l'anàlisi del dret a la participació: els joves són els menys interessats a prendre part en les decisions municipals.

Pel que fa estrictament a la ciutat de Barcelona, el Fitxer General d'Entitats Ciutadanes n'inclou unes 3.700, classificades en 22 àmbits temàtics¹⁰³, amb el següent predomini quantitatiu: cultura, amb 659 entitats; salut i la discapacitat, 311; esport, 308; educació i la formació, 280; i joventut, 193. Pel que fa a la resta de col·lectius, la gent gran

Taula 122. Associacionisme a Catalunya per grups d'edat. Resultats en percentatges. 2006

Grups d'edat	Distribució percentual	Taxes
15 a 29 anys	20,9%	32,4%
30 a 44 anys	28,6%	35,7%
45 a 64 anys	29,3%	39,0%
65 i més anys	21,2%	40,7%
Global Catalunya	100%	36,8%

Font: Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*

n'agrupa 157, el gènere 123, la immigració 60 i l'orientació sexual 14. En relació a la distribució per districtes, dominen amb molta claredat l'Eixample (622 entitats) i Ciutat Vella (551).

L'Ajuntament de Barcelona subvenciona, mitjançant convocatòries anuals, el món associatiu de la ciutat, un dels compromisos subscrits amb la signatura de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*. Aquestes subvencions cerquen donar suport a aquelles activitats d'interès públic o social que tinguin per objectiu millorar la cohesió social ciutadana, promoure l'associacionisme amb vistes a la potenciació de serveis d'interès general per a la col·lectivitat, fomentar valors socials i culturals i noves formes de participació, afavorir la cooperació entre el sector públic i privat, possibilitar el creixement quantitatiu i/o qualitatiu de la ciutat, promoure un

desenvolupament urbà més sostenible, i millorar la convivència i el civisme entre la ciutadania.

2.16.4 Dret de reunió

En la redacció de la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat*, l'Ajuntament de Barcelona es compromet a cedir espais públics, de lliure accés a tothom, per a la celebració de reunions obertes i de reunions informals.

Tanmateix, no existeix cap informació que permeti de conèixer la «traducció» real d'aquest compromís sota la forma, per exemple, de sol·licituds rebudes o denegades. Tampoc no s'ha trobat cap referència a una possible vulneració del dret de reunió en els dos darrers informes anuals del Síndic de Greuges de Catalunya i de la Sindicatura de Greuges de Barcelona.

¹⁰³ La llista completa d'àmbits temàtics és la següent: comunicació; cooperació al desenvolupament, solidaritat i pau; cultura; defensa i protecció dels animals; drets humans; ecologia i medi ambient; economia social; educació i formació; entitats de segon grau; esport; gènere; gent gran; gremis i professions; immigració; joventut; orientació sexual; política i sindicalisme; promoció de la ciutadania activa; religió; salut i discapacitat; suport social, i associacions veïnals.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.16.5 Dret de manifestació

Davant la impossibilitat de saber quin percentatge de sol·licituds de manifestacions són rebutjades a Barcelona i sota quins criteris, l'única qüestió a comentar al respecte d'aquest dret és l'actuació de les forces de seguretat en algunes manifestacions, pel fet que, en determinades ocasions, ha estat titllada de desproporcionada. Pel que fa a les competències municipals al respecte, val a dir, a més, que la facultat d'autoritzar o desautoritzar una manifestació no correspon pas a l'Ajuntament.

Aquesta és una qüestió, també, relacionada amb el dret a no patir violència, que constitueix el següent dret analitzat en aquest informe; una qüestió, així mateix, de la qual el Síndic de Greuges de Catalunya es fa ressò en el seu últim informe anual.

En efecte, el Síndic assenyala que li continuen arribant queixes sobre actuacions desproporcionades dels Mossos d'Esquadra, a causa, també, de les seves competències, i sobre les dificultats per provar la veracitat de les situacions denunciades.

2.16.6 Conclusió-síntesi

L'Ajuntament estimula la vida associativa de la ciutat mitjançant diferents incentius. Mentre que, pel que fa al dret de reunió, no es té coneixement que hagi patit cap limitació; pel que fa al dret de manifestació, les principals denúncies estan relacionades amb actuacions policials presumptament desproporcionades.

2.16.7 Recomanacions

1. Estimular l'associacionisme, especialment entre la població més jove.
2. Incrementar les informacions disponibles sobre la facilitació del dret de reunió i sobre les possibles limitacions del dret de manifestació.

2.17 El dret a no patir violència

2.17.1 Índex temàtic

- Consideració prèvia
- Violència contra les dones
- Violència contra les persones grans
- Violència contra els infants: l'assetjament
- Violència per raó de l'orientació sexual i la identitat de gènere
- Violència contra les persones amb discapacitat
- Violència racial i xenòfoba
- Violència policial i institucional
- Conclusió - síntesi
- Recomanacions

2.17.2 Consideració prèvia

Aquest dret, com ja s'assenyala en la presentació d'aquest informe, va ser afegit en el decurs dels treballs previs a la constitució de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona. En aquest sentit, per tant, i a diferència dels anteriors, no hi ha un text que expliciti uns compromisos municipals al respecte. L'única cosa a fer sembla que és extrapolar a altres àmbits la referència que als maltractaments s'inclou en el redactat del dret a la vida privada i familiar en la *Carta Europea de Salvaguarda dels Drets Humans a la Ciutat* («Les autoritats municipals també desenvolupen polítiques actives per vetllar per la integritat física dels membres de les famílies i encoratgen a la desaparició dels maltractaments en el seu si») i analitzar, com es desprèn de la pregunta-síntesi formulada per emmarcar aquest dret (vegeu el capítol introductori d'aquest informe), si tots els ciutadans i totes les ciutadanes estan prou defensats de tots els tipus de violència i maltractaments. En una perspectiva d'anàlisi de les condicions de vida que aquest informe també inclou, sembla realment necessari conèixer quina és la situació de diferents col·lectius davant els fenòmens de violència, tot i que calgui reconèixer que les possibles respostes municipals als casos de violència en l'àmbit privat són molt més complicades que quan es tracta d'exemples de violència institucional.

2.

2.17.3 Violència contra les dones

La primera font d'informació de què es disposa en matèria de violència contra les dones és el *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016*, que extreu les dades de l'EAD. Amb la voluntat de proveir de recursos residencials municipals les dones maltractades, aquest document n'examina breument la seva situació a Barcelona i Catalunya.

Destaca el decreixement, a Catalunya i a tot l'estat espanyol, del nombre de dones mortes per aquesta causa, que a Catalunya va ser, l'any 2009, de 10. Aquesta disminució, a Barcelona, si més no, es combina amb un increment continu i substancial de les dones ateses per aquest servei municipal a causa de maltractaments, tal com es pot observar en la taula 123, que mostra les dones ateses per aquest servei els anys 2003, 2004, 2005, 2006 i 2007:

Table 123. Battered women treated by the EAD. Results in absolute figures. 2003, 2004, 2005, 2006 and 2007

Services	2003	2004	2005	2006	2007
Women treated by the EAD	814	835	864	917	971

Source: Barcelona City Council (2009). *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016 (Housing Plan 2008-2016)*

Table 124. Main events related to gender violence within the family and the couple¹⁰⁵. Figures for the metropolitan area of Barcelona and for Catalonia overall. 2009

	Within the couple	Within the family
Metropolitan region	2,368	240
Total Catalonia	12,976	1,635

Source: Generalitat of Catalonia, Department of Home Affairs, Institutional Relations and Participation

Una segona evidència és la manca de dades exhaustives que permetin de conèixer en tota la seva magnitud el fenomen, ja que les denúncies, tot i que en augment, només en constitueixen una part; es considera que a Catalunya els casos «silenciats» representen el 80%.¹⁰⁴ En aquest sentit, val la pena consignar que d'aquestes 971 dones amb maltractaments ateses l'any 2007 per l'Equip d'Atenció a les Dones (EAD) de l'Ajuntament de Barcelona, només el 26% (242) van denunciar els fets, sense oblidar tampoc, és clar, el volum, desconegut, de dones que no devien acudir a aquest servei ni, segurament, a cap altre.

Les estadístiques sobre violència masclista del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat constitueixen una altra font d'informació al respecte. Es tracta d'una font amb dades corresponents a l'any 2009 molt elevades, per a tot Catalunya, i desglossades, entre altres territoris «policials», per a la regió metropolitana de Barcelona, en dos àmbits diferents: la parella i la família.

(Taula 124)

L'increment de la violència masclista també l'ha posat de relleu un centre especialitzat com el Reina Sofía, al qual se seguirà fent referència en aquestes pàgines pel fet d'abastar la violència des d'una perspectiva àmplia.

¹⁰⁴ Recordem, tal com s'ha vist en el capítol dedicat al dret a la ciutat, quan parlàvem del nivell de seguretat, que el nombre de denúncies sempre és notablement inferior al dels fets delictius.

¹⁰⁵ Aquesta taula distingeix entre la violència provocada per la parella i per altres membres de la família. Per fets principals, d'altra banda, s'entén qualsevol manifestació de violència masclista.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

En efecte, segons assenyala aquesta institució, entre els anys 2003 i 2007, el percentatge de dones maltractades a l'estat espanyol va créixer en un 25,8% i en el cas d'agressions per part de la parella en un 26,5%.

2.17.4 Violència contra les persones grans

Sobre la violència contra les persones grans a la ciutat de Barcelona, hi ha una monografia que es va publicar l'any 2005 –tot i que l'estudi s'havia realitzat l'any 2002–, en un número de la revista *Barcelona Societat*, editada per l'Ajuntament de Barcelona.

Cal començar les referències a aquesta monografia assenyalant les diferents categories de maltractaments i de violència que considera: abusos físics, sexuals, psicològics o emocionals, econòmics, negligències i autonegligències, abandonaments i vulneracions de drets. En aquest sentit, l'estudi posa de relleu que les tipologies més freqüents són l'autonegligència, la negligència i el maltractament psicològic.

La monografia es basa en una anàlisi descriptiva dels casos de maltractament o de sospita de maltractament de gent gran al seu domicili en dos territoris tan diversos de la ciutat com el districte de Sant Martí i el barri de Sant Gervasi de Cassoles (districte Sarrià-Sant Gervasi). La investigació va detectar un total de

178 casos, 108 de confirmats i 70 de sospitats: 27, en el primer territori (15,2%), i 151 (84,8%), en el segon. Sobre aquestes diferències territorials, de gran magnitud com es pot veure, l'estudi no arriba a cap explicació concloent.

També és important d'anotar, per altra banda, que la detecció va correspondre, en una gran part dels casos (91,5%), a professionals externs a la família (Serveis Socials, etc.), és a dir, que tan sols 15 casos (8,5%) van ser descoberts per membres de la família (la mateixa víctima o altres persones).

També val la pena de ressaltar que la gran majoria de les persones grans víctimes de maltractament són dones, el 74,7% concretament en aquesta monografia, un fet que altres estudis que es consignen a continuació també recullen.

Pel que fa al seu objectiu, aquesta monografia cercava dotar l'administració local dels coneixements necessaris perquè pogués elaborar programes de prevenció i d'intervenció i establir serveis i altres dispositius, tot i que conèixer l'abast real d'aquest fenomen quedés fora dels seus propòsits. Lamentablement, no sembla, per la informació de què es disposa, que aquests serveis i dispositius s'hagin creat, tot i el temps transcorreguts des de la publicació de la monografia.

En aquest sentit, el fet que l'auto-negligència aparegui com una de les dues categories més comunes de maltractaments, tot i la prudència amb què s'han de prendre unes dades que poden ser poc representatives, obre una línia d'intervenció molt clara per a les administracions, sobretot tenint en compte l'elevat percentatge de persones grans que en l'apartat dedicat al dret a la ciutat s'ha vist que viuen soles.

De fet, en el *Programa Municipal per a la Gent Gran 2006-2010*, immediatament posterior a la publicació d'aquesta monografia, no s'inclou dades relatives a maltractaments a diferència del que ocorre amb els adreçats a altres col·lectius. En el *Programa* es dona compte de la voluntat de l'Ajuntament d'elaborar entre els anys 2006 i 2007 un programa d'actuació integral per a la prevenció i l'atenció de les situacions de maltractaments a la gent gran. No sembla, però, que aquest programa s'hagi endegat, bé que existeix un protocol que compleix amb aquest compromís.

Una altra informació sobre aquesta qüestió procedeix de les trucades al telèfon d'atenció a l'usuari de què disposa l'Oficina per a la Promoció i la Defensa de la Gent Gran del Departament d'Acció Social i Ciutadania de la Generalitat. Aquestes trucades en el 28% dels casos van ser motivades per presumptes maltractaments o abusos, que també inclouen una àm-

2.

plia gamma de categories, com les consignades en l'estudi que s'acaba de citar: negligències, abusos econòmics, etc.

Pel que fa a l'extensió i a la magnitud d'aquest fenomen, els dos primers grans estudis sobre maltractaments de persones grans realitzats a escala de tot l'estat espanyol han posat de relleu que es tracta d'un fenomen d'un abast superior al que, en principi, es creia i que sembla que afecta a un 5% de la població major de 65 anys, tot i que si només es tinguessin en compte les seves denúncies, el percentatge seria de l'1%. De fet, aquesta monografia ja apuntava que els casos denunciats eren inferiors als reals, una diferència en bona part atribuïble a la indefensió en què es troben moltes persones grans, que temen que si denuncien determinades actituds dels seus cuidadors, tant si es tracta de professionals com de familiars, encara hi poden perdre.

Respecte a aquests estudis realitzats en l'àmbit de l'estat espanyol, un d'ells, publicat pel Centre Reina Sofia de València, es basa en les conclusions d'una enquesta realitzada entre 2.401 persones més grans de 64 anys i 789 cuidadors. L'estudi abasta tota una àmplia gamma de tipologies, a banda de la violència física: amenaces psicològiques i emocionals, estafes econòmiques, negligències i, fins i tot, agressions sexuals. L'interès d'aquest estudi rau en l'existència de dades comparades entre diferents

comunitats autònomes de l'estat, per la qual cosa permet de conèixer la posició de Catalunya al respecte. A més a més, i com ja havíem anticipat, aquesta investigació també assenyalava que les dones pateixen aquestes situacions amb major freqüència que els homes, amb percentatges del 60 i el 40%, respectivament.

En relació amb la situació per comunitats autònomes, Catalunya se situaria en una posició intermèdia igualada amb Castella-La Manxa (ambdues amb el 10,5% dels maltractaments totals) i entre els percentatges de Madrid (21,0%) i Castella i Lleó, el País Valencià i el País Basc (totes tres amb el 15,8%), per una banda, i els d'Aragó i Astúries (ambdues amb el 5,3%), per l'altra. En la resta de comunitats autònomes no es van registrar maltractaments o no se'n té informació.

El segon estudi¹⁰⁶ se centra en els maltractaments economicofinancers a les persones grans i, sobretot, a les dones a Catalunya durant els anys 2006-2007. Aquests maltractaments, com s'ha vist, conformen una de les tipologies d'abusos a les persones grans. Els resultats d'aquest estudi es basen en una enquesta quantitativa a 1.020 persones –una part de les quals residien a la ciutat de Barcelona, 679 eren majors de 65 anys i 341 menors d'aquesta edat– i en una enquesta qualitativa a diferents experts. Pel que fa als destinataris menors de 65 anys de l'enquesta quantitativa, van

ser entrevistats tant en qualitat de possibles víctimes com de testimonis de maltractaments.

En aquest sentit, és important de constatar com aquests testimonis assenyalen un major percentatge de coneixement d'abusos econòmics que les pròpies víctimes: mentre un percentatge ja de per si elevat com és el 40% de persones majors de 65 anys diuen haver-ne sofert algun, els testimonis diuen conèixer fins al 74% de persones grans que n'han patit. Val a dir que uns percentatges tan elevats s'expliquen pel fet que inclouen estafes econòmiques, robatoris i atracaments.

Dels resultats de l'enquesta qualitativa es desprèn, entre altres consideracions, la manca o la insuficiència, bastant consensuada, de polítiques al respecte per part de les administracions tant nacionals com regionals, la qual cosa es pot entendre, també, com una crida a l'Ajuntament de Barcelona, que ja s'ha vist que no disposa d'unitats d'atenció a aquesta problemàtica, en el cas de les persones grans. Sobretot cal tenir en compte que part d'aquests maltractaments o abusos no tenen lloc al domicili de les persones, un espai més inaccessible, sinó en institucions residencials.

¹⁰⁶ Aquest estudi s'insereix en un projecte aprovat en el marc del programa Daphne II de la Comissió Europea.

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.17.5 Violència contra els infants: l'assetjament

El *Programa Municipal per a la Infància i l'Adolescència 2007-2010* inclou una taula amb les característiques de la població menor, que abasta fins als 18 anys, que va ser atesa pels serveis socials d'atenció primària l'any 2006. Aquesta taula, en la qual manca el nombre absolut de menors afectats, recull que el 0,6% havien patit alguna classe o altra de maltractaments, abusos sexuals o explotació laboral.

Aquest programa també aporta les dades dels onze equips municipals d'atenció a la infància i l'adolescència en alt risc social (EAIA). Aquestes dades, corresponents a l'any 2005, tenen el valor afegit d'estar desglossades per districtes i barris de la ciutat i mostrar que, dintre d'un grau d'atenció global per a tot Barcelona de l'1,3%, al Raval Nord es va atendre al 8,0% dels menors del barri, al Raval Sud al 6,2% i al Barri Antic al 5,1%. La preeminència del districte de Ciutat Vella, que va representar el 24,3% dels menors atesos per aquests equips, sembla, doncs, evident.

Pel que fa als tipus de maltractaments detectats, aquests equips assenyalen en primer lloc, com s'ha vist que succeeix amb les persones grans, les negligències i els abandonaments (49,1% de tots els casos), segueixen a continuació els maltractaments psíquics o emocionals (27,4%), els maltractaments físics (7,8%) i els maltractaments prenatals (5,7%).

Finalment, cal deixar constància que a l'inrevés del que s'ha vist que succeeix amb les persones grans, i d'acord amb les característiques dels menors atesos pels serveis corresponents, els nens són més objecte de maltractaments que les nenes (el 53,0 i el 46,9%, respectivament).

A tall de resum global d'aquestes tres poblacions que s'acaben d'analitzar (dones, persones grans i menors), cal indicar que les polítiques municipals de lluita contra els maltractaments estan molt més desenvolupades en el cas de les dones que de les altres dues poblacions.

Com ja s'ha indicat en un punt anterior d'aquest informe, és en aquest apartat que es fa referència a l'assetjament i a una de les seves variants, l'assetjament homofòbic. Pel que fa a l'assetjament que es podria anomenar «inespecífic» en el nostre entorn, el Síndic de Greuges de Catalunya s'hi ha referit en els seus informes anuals. En el darrer, comptabilitza 4 queixes i 24 consultes sobre presumptes casos en l'educació infantil i preescolar i 14 queixes i 29 consultes en l'educació primària i secundària.

L'informe que resulta d'una enquesta sobre convivència escolar i seguretat que es va realitzar a Catalunya durant el curs 2005-2006 assenyala, comparant-la amb la que s'havia dut a terme el curs 2000-2001, un increment més que notable de la percepció de l'existència de maltractaments a l'escola en l'ensenyament secundari. Un increment, remarquem-ho, *de la consciència sobre el problema i no pas un augment dels casos enregistrats*, com ho demostra prou clarament el fet que la percepció de l'existència de maltractaments a la pròpia classe hagi augmentat molt més moderadament que la percepció genèrica de l'existència de maltractaments. Abans de passar a les dades cal assenyalar que l'enquesta es va realitzar a 4.951 alumnes d'educació primària i 5.463 d'educació secundària.

2.

Aquesta creixent percepció es tradueix en la taula 125.

Aquesta perspectiva es confirma amb l'anàlisi de l'evolució dels maltractaments efectivament experimentats i la seva freqüència. S'observa, en efecte, una disminució del nombre de víctimes d'accions negatives freqüents, del 13,2% al 10,3%, i una estabilització del nombre de víctimes d'accions negatives un cop a la setmana o més, que les pròpies víctimes consideren importants.

(Taula 126)

Pel que fa a l'assetjament homofòbic, es tracta d'un fenomen que no comença a estudiar-se a Catalunya fins l'any 2006 per la qual cosa no és d'estranyar que a hores d'ara encara no es disposi de dades restringides a la ciutat de Barcelona, amb l'única excepció d'un diagnòstic sobre la realitat de les persones lesbianes,

Taula 125. Percepció genèrica sobre l'existència de maltractaments a l'ensenyament secundari i a la pròpia classe. Resultats en percentatges. Cursos 2000-2001 i 2005-2006

Percepció genèrica		
	Curs 2000-2001	Curs 2005-2006
Sense percepció de maltractaments	18,2%	8,5%
Percepció de pocs maltractaments	63,1%	47,2%
Percepció de força maltractaments	15,5%	35,2%
Percepció de molts maltractaments	2,8%	8,0%
Percepció a la pròpia classe		
	Curs 2000-2001	Curs 2005-2006
Sense percepció de maltractaments	75,2%	67,9%
Percepció de maltractaments	24,1%	29,5%
No ho sap/No contesta	0,7%	2,7%
Total Barcelona	1.384	1.484

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació; Departament d'Educació (s.d.), *Enquesta de Convivència Escolar i Seguretat a Catalunya. Curs 2005-2006. Problemes de convivència dintre i fora de l'escola. Informe resum*

Taula 126. Prevalença i valoració de les accions negatives freqüents. Alumnes d'ensenyament secundari que han estat víctimes d'accions negatives un cop a la setmana o més. Cursos 2000-2001 i 2005-2006

		Percentatge respecte al total de l'alumnat de secundària			
		Curs 2000-2001		Curs 2005-2006	
Consideren que no els han tractat malament o només de broma		3,5		4,8	
Valoració de la importància global de les molèsties. Escala de 0 a 10	Puntuacions de 0 a 4	4,0		1,1	
	Puntuacions de 5 a 6	2,6		0,9	
0: No tenen gens d'importància	Puntuacions de 7 a 8	1,7	3,1	1,7	3,0
10: Tenen moltíssima importància	Puntuacions de 9 a 10	1,4		1,3	
				0,4	
Total: Accions sense importància aparent incloses		13,2		10,3	

Font: Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació; Departament d'Educació (s.d.), *Enquesta de Convivència Escolar i Seguretat a Catalunya. Curs 2005-2006. Problemes de convivència dintre i fora de l'escola. Informe resum*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

gais, bisexuals i transsexuals encarregat per la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona en el marc de l'elaboració del *Pla Municipal per al Col·lectiu Lesbià, Gai, Bisexual i Transsexual* que s'ha d'aprovar el 2010. Aquest diagnòstic, que no parla explícitament de l'assetjament homofòbic, mostra com l'àmbit educatiu és el que concentra la major atenció d'aquest col·lectiu, destaca que el 45,5% de les persones que van respondre el qüestionari electrònic en què es va basar, en part, aquest diagnòstic van declarar haver viscut situacions de trans/homofòbia als centres educatius davant del 21,9% que no n'havia conegut. Convé no perdre de vista, però, la relativa fiabilitat d'aquests resultats pel fet de basar-se en les respostes obtingudes a les preguntes d'un qüestionari electrònic, en el sentit que no es va procedir a cap filtre de les respostes en termes d'edat, sexe, classe social, etc., i també perquè el nombre de respostes va ser de només 454.

Justament per la novetat de què aquest tema és objecte d'estudi, s'ha decidit d'incloure també en aquest informe les conclusions preliminars d'un estudi¹⁰⁷ conduït entre joves lesbianes, gais o transsexuals de tot Catalunya, que inclou, per tant, Barcelona.

En les conclusions s'inclouen la solitud extrema en què es troben els nens gais i les nenes lesbianes, la impunitat amb què es produeixen les agressions de què són víctimes, la falta de

consideració del caràcter homòfob de les agressions i la incomoditat amb què la diversitat sexual és contemplada per molts equips docents.

Una altra font d'informació al respecte és l'Associació de Mares i Pares de Gais i Lesbianes (AMPGIL) que, en ocasió del seu 15è Aniversari, va fer públic un manifest reclamant una acció més contundent contra l'homofòbia a l'escola, que concep com una veritable amenaça, i l'aplicació total del *Pla Interdepartamental per a la No-discriminació de les Persones Homosexuals i Transsexuals* aprovat per la Generalitat de Catalunya el 5 de setembre del 2006¹⁰⁸. Pel que fa a aquest Pla, l'AMPGIL demana, entre altres qüestions, donar compliment a decisions com incloure la diversitat sexual en els currículums de tots els centres docents de Catalunya (públics, privats i concertats) i en la formació continuada de tot el professorat i el personal docent; i impulsar un pla de formació i de seminaris adreçat a totes les AMPA sobre aquest mateix tema¹⁰⁹.

Gràcies a l'AMPGIL, també s'ha pogut obtenir accés a dos informes, pel que fa a aquesta qüestió o al seu transfons. Tot i que cap dels dos no es refereix a Barcelona, s'han inclòs en aquest informe, per intentar abastar la magnitud d'aquest fenomen. El primer estudi es va realitzar entre les poblacions adolescents de Coslada (Madrid) i San Bartolomé de Tirajana (Gran Canaria). Entre les moltissi-

mes dades que inclou, se n'ha seleccionat només una: el 30% dels adolescents d'aquestes localitats declara haver realitzat accions homòfobes contra els seus companys.

El segon informe té com a escenari un institut d'educació secundària de Santa Perpètua de Mogoda (província de Barcelona). Resulta molt il·lustratiu deixar constància que de 77 alumnes entrevistats, 66 van reconèixer haver sentit alguna vegada insults de caràcter homòfob. Tot i que amb freqüències inferiors, també van afirmar haver sentit o presenciat comentaris i burles amb aquesta base, amenaces i pallisses, i haver estat testimonis de l'aïllament que pateixen les persones que tenen o se'ls suposa que tenen una identitat sexual diferent. Al mateix temps, d'aquests 77 alumnes entrevistats, 23 van indicar haver estat víctimes d'aquests comportaments. Pel que fa a la situació fora de l'àmbit escolar, 65 d'aquests alumnes van considerar que la societat tracta injustament les persones gais, lesbianes i transsexuals. Per molt que no es puguin extrapolar al peu de la lletra, tots aquests percentatges són prou reveladors de la magnitud i gravetat de l'assetjament homofòbic i de l'homofòbia, en general, i demanen que aquests fenòmens s'investiguin més exhaustivament.

¹⁰⁷ Arcarons, A; i altres (2009), «Bullying homofòbic a Catalunya», dins Revista d'Estudis de la Violència, núm. 8.

¹⁰⁸ Vegeu <http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.7fca6ecb84d307b43f6c8910b0coe1a0/?vgnnextid=80d2148edb854210VgnVCM1000008doc1e0aRCRD&vgnnextchannel=80d2148edb854210VgnVCM1000008doc1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>

¹⁰⁹ Vegeu <http://www.ampgil.org/ca/associacio/manifestos.html>

2.

2.17.6 Violència per raó de l'orientació sexual i la identitat de gènere

El diagnòstic, ja referit, sobre la realitat de les persones lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals de la ciutat de Barcelona encarregat per la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona en el marc de l'elaboració del *Pla Municipal per al Col·lectiu Lesbià, Gai, Bisexual i Transsexual* inclou, entre altres, dades relatives a les problemàtiques detectades per membres d'aquest col·lectiu en espais públics de la ciutat, entre les quals hi ha agressions físiques.

Així, mentre que el 42,2% de les persones que van respondre el qüestionari electrònic en què es basa, entre altres eines, aquest diagnòstic van afirmar no haver patit mai cap mena de problema, tot i que el 14,9% ho justificuessin pel fet de no evidenciar en públic la seva orientació sexual i la seva identitat de gènere; el 54% sí que va experimentar diferents formes de rebuig, des d'agressions verbals (25%) a mirades de desaprovació (13%) i agressions físiques (5%), fins a un 11%, aproximadament, de rebuigs inespecífics. Cal tornar, però, a insistir en el valor relatiu d'aquestes dades, que s'han de considerar com una primera mirada, a Barcelona, sobre aquest fenomen.

2.17.7 Violència contra les persones amb discapacitat

No s'ha trobat cap mena d'informació sobre possibles maltractaments de persones amb discapacitat a Catalunya o a Barcelona.

2.17.8 Violència racial i xenòfoba

La darrera memòria de l'Oficina d'Informació i Denúncies de SOS Racisme Catalunya, que correspon al 2008, classifica els exemples de racisme i discriminació recollits aquell any, entre els quals, com la taula 127, que reproduïm, en permet de comprovar un bon nombre relacionats amb agressions per part de diferents agents.

Taula 127. Tipologies dels casos de racisme i xenofòbia treballats a l'Oficina d'Informació i Denúncies de SOS Racisme. Resultats en nombre de casos i percentatges. Any 2008

	Casos nous	Casos d'altres anys	Total	Percentatges
Agressions d'extrema dreta	3	3	6	2,7%
Agressions i abusos de seguretat privada	9	7	16	7,1%
Agressions i abusos de cossos de seguretat	22	23	45	19,9%
Agressions i discriminacions de particulars	28	28	56	24,8%
Discriminació en serveis	44	15	59	26,1%
Discriminació laboral	14	7	22	8,7%
Webs d'extrema dreta i fòrums amb contingut racista	12		12	5,3%
Altres	134	92	226	

Font: SOS Racisme Catalunya (2009), *Memòria de l'Oficina d'Informació i Denúncies 2008*

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

Aquesta taula, les reflexions de la qual també afecten, com és lògic, el següent apartat, dedicat a la violència policial i institucional, no identifica, però, les forces de seguretat (Policia Nacional, Guàrdia Urbana, Mossos d'Esquadra) responsables d'aquestes agressions.

El primer informe anual que SOS Racisme Catalunya dedica al racisme en el marc estricte de Catalunya inclou exemples de violència racial i xenòfoba ocorreguts, entre altres territoris, a la ciutat de Barcelona. Aquests inclouen l'atac contra un oratori musulmà del carrer de la Paloma del barri del Raval (setembre del 2009) i diferents fets violents amb un component racista clar protagonitzats per agents de la Guàrdia Urbana de Barcelona, dels Mossos d'Esquadra, de la Policia Nacional o de cossos privats de seguretat.

Un fet d'extrema gravetat, que també apareix reflectit en aquest informe de SOS Racisme Catalunya, es va esdevenir el gener del 2009. Nou jugadors, el president i l'entrenador d'un modest club de futbol: l'Atlético Rosario Central de Catalunya, van ser ingressats en un hospital de Barcelona com a conseqüència de les agressions sofertes per part de membres d'un altre club (el Bada Bing) i d'alguns dels seus aficionats, sospitosos de posicions ultradretanes. El Club Atlético Rosario, que es compon principalment de jugadors argentins, bolivians, uruguaians, equatorians i

paraguaïans, va manifestar, després de les agressions, la seva voluntat de retirar-se de la competició, cansat dels continus insults xenòfobs que havia suportat durant molt de temps. Els departaments d'Immigració i d'Esport de la Generalitat, a més d'altres organitzacions i institucions, van oferir el seu suport legal i psicològic a les víctimes mentre la Federació Catalana de Futbol, per la seva banda, decidia la suspensió cautelar de la participació del Bada Bing en la competició en qüestió.

2.17.9 Violència policial i institucional

En l'apartat anterior s'ha fet la primera referència d'aquest informe a la violència policial assenyalant-ne com a víctimes els immigrants. En aquest nou apartat s'amplia l'òptica per fer esment de tots els exemples de violència institucional dels quals s'ha tingut coneixement independentment de les poblacions que els hagin patit.

Aquest recorregut té el seu focus en la tortura i els maltractaments per part de les forces de seguretat en base als informes anuals que realitza la Coordinadora per a la Prevenció de la Tortura de la qual és membre ACAT (Acció dels Cristians per l'Abolició de la Tortura), una de les entitats, al seu torn, que formen part de la Plataforma de Suport de l'Observatori de Drets Humans de Barcelona.

La primera data que cal consignar del darrer informe, que remet a fets ocorreguts l'any 2008, és el nombre i el percentatge dels casos que van tenir Catalunya com a escenari: 28 d'un total de 289, és a dir, el 9,7%. Aquests casos van ser denunciats per 62 persones entre un total de 632 denunciants. Aquestes 62 persones es tradueixen en un índex de 0,84 denúncies per cada 100.000 habitants, la qual cosa situa Catalunya en un cota mitjana/baixa, atès que la mitjana estatal resultant és d'1,25. De fet, Catalunya és la comunitat autònoma de l'estat espanyol amb la cota més baixa d'entre totes aquelles en què la Coordinadora és present¹¹⁰. Pel que fa a les víctimes, l'informe esmenta tres poblacions concretes: immigrants, presos i menors.

El seguiment de l'informe ha permès de detectar 12 casos ocorreguts a la ciutat de Barcelona, en 11 els quals els imputats són membres dels Mossos d'Esquadra, en un cas conjuntament amb la Guàrdia Urbana de la ciutat, i en 1 amb la Policia Nacional.

¹¹⁰ Cal tenir en compte, en aquest sentit, que l'existència d'una delegació de la Coordinadora és un fet afavoridor de les denúncies.

2.

Els 12 casos relatius a Barcelona corresponen a les següents tipologies de fets: agressions en manifestacions de protesta, sobretot relacionades amb el *Pla Bolonya*, agressions en l'exterior de discoteques, agressions a persones detingudes, agressions en celebracions festives i detencions il·legals. En el cas de les manifestacions antiBolonya, el jutjat d'instrucció número 13 de Barcelona va imputar el març del 2010 un Mosso d'Esquadra per un delictes de lesions contra un dels manifestants.

En el cas dels Mossos d'Esquadra, constatem que les denúncies de tortura van disminuir molt a partir de la instal·lació de videocàmeres a les comissaries d'aquest cos. Va ser una mesura presa pel Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació de la Generalitat a final del 2008, gràcies a la pressió de la societat civil catalana.

En aquests moments, està pendent d'aprovació un codi d'ètica de la Policia de Catalunya¹¹¹, que afectarà els Mossos d'Esquadra i les policies locals de Catalunya; recollirà els drets i deures dels policies i vetllarà perquè l'exercici de la funció policial es compleixi amb un respecte ple dels drets i de les llibertats de les persones i amb criteris de proporcionalitat, en termes de les respostes policials a determinats incidents.

Aquest codi té, entre altres finalitats, la promoció d'un model de seguretat pública basada en la protecció dels drets, en la seguretat jurídica per al seu lliure exercici i en la seguretat material que l'estat social i democràtic de dret està obligat a garantir. En aquest sentit, l'actuació dels membres dels cossos policials s'ha de guiar pel respecte a la dignitat humana i als drets inalienables que se'n deriven, especialment la vida, la integritat física i moral i la llibertat en totes les seves manifestacions.

L'actuació policial ha d'estar presidida, també, pel principi d'imparcialitat i no-discriminació per raó de naixement, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.

Al mateix temps, les autoritats i els membres de les policies de Catalunya fan seva la defensa de la prohibició internacional i estatal de la tortura i els tractes cruels, inhumans i degradants, i assumeixen el deure d'impeidir qualsevol d'aquestes pràctiques.

L'informe de SOS Racisme Catalunya també inclou casos de violència policial contra persones immigrants sense una motivació racista clara però igualment condemnables.

2.17.10 Conclusió-síntesi

La violència forma part de l'ésser humà. És evident, per tant, que ningú està exempt d'exercir-la i de patir-ne i que és utòpic pensar a eradicar-la completament. Però sí que és cert, també, que les autoritats, entre les quals les de l'Ajuntament de Barcelona, no han fet prou encara ni per conèixer-la en tota la seva extensió ni per evitar-la contra tota mena de col·lectius com tampoc per minimitzar-ne tant com sigui possible les dimensions i els efectes, sense oblidar la violència institucional, l'eliminació de la qual ha de ser un objectiu prioritari.

¹¹¹ Vegeu el projecte de codi a: http://ailmed.files.wordpress.com/2008/11/projecte_codi_etica_policia_catalunya.pdf

Condicions de vida, desigualtats i limitacions o vulneracions dels drets humans: perspectives general, intraurbana i interurbana

2.17.11 Recomanacions

1. Realitzar investigacions més minucioses, exhaustives i rigoroses sobre els maltractaments, atès que, es tracti de les poblacions que es tracti, no es coneix sinó una petita part de la dimensió del fenomen. Aquesta necessitat és especialment imperiosa en el cas de les persones amb discapacitat, atès que no sembla existir cap estudi o estadística que n'analitzi l'existència de maltractaments.
2. Treballar per reduir els nivells actuals i creixents de violència masclista.
3. Crear una oficina que atengui totes les poblacions que poden ser objecte de violència o maltractaments per tal de reduir la gran invisibilitat actual d'aquest fenomen. Aquesta recomanació afecta especialment les persones grans, els infants i les persones amb discapacitat.
4. Pel que fa, concretament, a les persones grans, i atès que la principal manifestació de maltractament és la que s'infligeixen elles mateixes sota la forma d'autonegligències, cal instaurar mecanismes eficaços de visites domiciliàries a les persones grans i, especialment, a les que viuen soles.
5. Aprofundir en el coneixement de l'assetjament i de l'assetjament homofòbic a Catalunya i a la ciutat de Barcelona.
6. Sensibilitzar la població en general sobre el respecte que mereixen les persones que poden ser discriminades per raó d'orientació sexual i d'identitat de gènere per tal que se sentin menys obligades a ocultar la seva condició per por a patir rebuig o agressions.
7. Estudiar les denúncies d'agressions a immigrants i a altres col·lectius per part de les forces de seguretat i altres grups o persones.
8. Acabar amb qualsevol forma de violència i maltractament institucionals.

Bibliografia i fonts

ACISI-CEPAIM (2009), *Informe sobre la situación e intervención en los asentamientos de Barcelona*.

Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *Enquesta de Salut de Barcelona 2006. Principals resultats*, consultable a: <http://www.aspb.es/quefem/docs/Enquesta%20Salut%20Barcelona%202006.pdf>.

Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *La salut a Barcelona 2007*, consultable a: <http://www.aspb.es/quefem/docs/LaSalutBCN2007.pdf>.

Agència de Salut Pública de Barcelona (2008), *La salut de la població immigrant de Barcelona*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/salut_immigrants_BCN.pdf.

Agència de Salut Pública de Barcelona (2009), *Informe d'avaluació de la qualitat de l'aire a la ciutat de Barcelona 2008*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/informe_qualitat_aire_2008.pdf.

Agència de Salut Pública de Barcelona (2009), *La salut a Barcelona 2008*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/Salut_bcn_2008.pdf.

Agència de Salut Pública de Barcelona (2009), *La salut a Barcelona 2008. Indicadors per districtes*, consultable a: http://www.aspb.cat/quefem/docs/La%20salut%20a%20Bcn2008_districtes.pdf.

Agència de Salut Pública de Barcelona; Corporació Sanitària de Barcelona (2006), *La població vulnerable a Barcelona*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/Info-Vulnerable_web.pdf.

Agència de Salut Pública de Barcelona; Observatori Barcelona (2003), *Diferències i desigualtats de gènere en salut*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/diferencies_genere.pdf.

Agència de Salut Pública de Barcelona; Observatori Barcelona (2003), *La salut de la gent gran de Barcelona*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/salut_gent_gran.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2004), *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona. Any 2004*, consultable a: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuaris/anuario4/index.htm>.

Ajuntament de Barcelona (2005), *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona. Any 2005*, consultable a: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuaris/anuario5/index.htm>.

Ajuntament de Barcelona (2006), *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona. Any 2006*, consultable a: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuaris/anuario6/index.htm>.

Ajuntament de Barcelona (2007), *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona. Any 2007*, consultable a: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuaris/anuario7/index.htm>.

Ajuntament de Barcelona (2008), *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona. Any 2008*, consultable a: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuaris/anuario8/index.htm>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Anuari Estadístic de la Ciutat de Barcelona. Any 2009*, consultable a: <http://www.bcn.es/estadistica/catala/dades/anuari/index.htm>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Barcelona Economia. Indicadors econòmics de Barcelona i de la regió metropolitana*, consultable a: http://www.bcn.es/publicacions/b_economia/index.htm.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Baròmetre Semestral de Barcelona. Resum de resultats. Juny 2009*, consultable a: <http://w10.bcn.es/APPS/riswestudis/documentacio.do?reqCode=mostrarImatge&idDoc=1003>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Baròmetre Semestral de Barcelona. Resum de resultats. Desembre 2009*, consultable a: <http://w10.bcn.es/APPS/riswestudis/documentacio.do?reqCode=mostrarImatge&idDoc=1283>.

Ajuntament de Barcelona (2010), *Ciutat Vella: la gestió del turisme des del territori. Nous reptes per a l'equilibri territorial*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/ciutatvella/turismeciutatvella200110.360.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2010), *Decàleg Barcelona Intercultural. Una estratègia de ciutat per conviure en la diversitat*, consultable a: www.interculturalitat.cat/cat/.../DP%20Pla%20Interculturalitat%208.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2008), *Document d'Accions de Mobilitat 2009*, consultable a: <http://w3.bcn.cat/fitxers/mobilitat/pacte/accionsmobilitat20091.978.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Enquesta Bicing. Informe de Resultats*.

Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta d'Hàbits Informatius 2005*.

Ajuntament de Barcelona (2008), *Enquesta de Qualitat de la Ciutat. Presentació de resultats (del 10 de novembre al 12 de desembre de 2008)*, consultable a: <http://w10.bcn.es/APPS/riswestudis/documentacio.do?reqCode=mostrarImatge&idDoc=861>.

Ajuntament de Barcelona (2007), *Enquesta de Satisfacció dels Usuaris de les Escoles Bressol Municipals 2006*.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Enquesta de Serveis Municipals 2009*, consultable a: <http://w10.bcn.es/APPS/riswestudis/documentacio.do?reqCode=mostrarImatge&idDoc=1101>.

Ajuntament de Barcelona (2008), *Enquesta Òmnibus Municipal. Presentació de resultats. Juny 2008*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/comerc/omnibusjunyinformecomeo8.705.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2008), *Enquesta Òmnibus Municipal. Presentació de resultats. Desembre 2008*, consultable a: http://www.bcn.es/participacio/docus/resultats_omnibus.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Enquesta Òmnibus Municipal. Presentació de resultats. Març 2009*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/comerc/omnibusjunyinformecomeo8.705.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Enquesta Òmnibus Municipal. Presentació de resultats. Juny 2009*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/comerc/rogo16omnibusjunyinformecomerrectificat.023.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2006), *Enquesta sobre Hàbits Esportius a Barcelona 2006*, consultable a: http://w3.bcn.es/V61/Home/V61HomeLinkPI/0,4358,200713899_595234216_1,00.html

Ajuntament de Barcelona (2005), *Enquesta «Usos del temps i de l'espai públic, 2005»*. Informe, consultable a: <http://www.laboratorideltemps.org/media/0000000500/0000000638.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (s.d.), *Mapa de soroll Barcelona. Informe síntesi 07*, consultable a: http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/200811/30/espana/20081130elpunac_3_Pes_PDF.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2007), *Mesura de govern. Programa Barcelona Diàleg Intercultural*, consultable a: http://www.bcn.cat/novaciutadania/pdf/ca/dialeg/programes/mesura_govern_prog_bcn_intercultural_ca.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2008), *Mesura de govern sobre la regulació de l'ús turístic dels habitatges. 2008-2011*, consultable a: <http://w3.bcn.cat/multimedia/fitxers/ciutatvella/mesuragovernapartturistics.80g.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2006), *Nous Accents 2006. Pla Estratègic de Cultura de Barcelona*, consultable a: http://www.bcn.es/plaestrategicdecultura/pdf/Pla_Estrategic_CulturaBCN.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2006), *Nous Accents 2006. Pla Estratègic de Cultura de Barcelona. Informe de la Taula de Diversitat Cultural i Ciutadania*, consultable a: http://www.bcn.es/plaestrategicdecultura/pdf/informes_taulas/PEC_Informe_Taula_Diversitat.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2010), *Pla Barcelona Interculturalitat*, consultable a: <http://www.interculturalitat.cat/cat/Pla-en-construccio/Pla-Barcelona-Interculturalitat>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Pla d'Habitatge de Barcelona 2008-2016*, consultable a: http://www.bcn.cat/habitatge/doc/pla_hab_20082016.pdf.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Pla Municipal per a la Inclusió Social 2005-2010. II Informe de Seguitment*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/acciosocial/iiinformebalaninclusiosocialmaquetat.80g.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2010), *Pla per a la Reducció de la Contaminació Acústica de la Ciutat de Barcelona 2010-2020*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/home/pla20102020.949.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Programa d'Acció Social contra la Pobresa*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/acciosocial/programadaccicontralapobresa.948.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Programa d'Actuació Municipal 2008-2011*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/participacio/pam/pamdef.223.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (s.d.), *Programa Municipal per a les Famílies 2006-2010*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/ajuntament/progmpalfamiliesok.075.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (s.d.), *Programa Municipal per a la Gent Gran 2006-2010*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/gentgran/programamunicipalgentgran20062010.cat.096.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2007), *Programa Municipal per a la Infància i l'Adolescència 2007-2010*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/ajuntament/progmunicipalinfanciaadolesc.260.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (2009), *Programa per un esport sense barreres que promoció la inclusió social de les persones amb discapacitat*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/esports/programaesport-sensebarreres2009.349.pdf>.

Ajuntament de Barcelona (s.d.), *Síntesi de la diagnosi i línies de treball per a l'elaboració del Pla Director Municipal de Participació Ciutadana 2010-2015*, consultable a: <http://www.bcn.es/participacio/docus/PDMPC.SintesiDiagnosi.26.06.09.pdf>.

Ajuntament de Barcelona, Barcelona Activa (s.d.), *Memòria d'Activitats 2004*, consultable a: http://www.barcelonactiva.cat/barcelonactiva/imagenes/cat/memoria_BA04_tcm83-12751.pdf.

Ajuntament de Barcelona, Barcelona Activa (s.d.), *Memòria d'Activitats 2005*, consultable a: http://www.barcelonactiva.cat/barcelonactiva/images/cat/Memoria2005_tcm83-16923.pdf.

Ajuntament de Barcelona, Barcelona Activa (s.d.), *Memòria d'Activitats 2006*, consultable a: http://www.barcelonactiva.cat/barcelonactiva/images/cat/Memoria2006_tcm83-22258.pdf.

Ajuntament de Barcelona, Barcelona Activa (s.d.), *Memòria d'Activitats 2007*, consultable a: http://www.barcelonactiva.cat/barcelonactiva/images/cat/Memoria_2007_tcm83-38949.pdf.

Ajuntament de Barcelona, Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB) (s.d.), *Memòria Socioeconòmica de Barcelona 2004*, consultable a: <http://www.bcn.es/cesb/Publi/memose/msoco4/Catala/Index.pdf>.

Ajuntament de Barcelona, Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (s.d.), *30 anys treballant amb les persones amb discapacitat. Barcelona, una ciutat per a tothom*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/baccessible/30anysimatges.208.pdf>.

Ajuntament de Barcelona, Institut Municipal de Persones amb Discapacitat (2007), *Barcelona: Actuacions municipals per a les persones amb discapacitat*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/baccessible/barcelonaactuacionsmunicipals.206.pdf>.

Ajuntament de Barcelona, Medi Ambient (2009), *Indicadors 21. Indicadors locals de sostenibilitat a Barcelona (Dades 2008)*.

Ajuntament de Barcelona, Observatori Social Barcelona (2006), *El greuge comparatiu econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona. El sobreesforç econòmic que origina la discapacitat*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/baccessible/estudigreuge.545.pdf>.

Ajuntament de Barcelona, Oficina d'Afers Religiosos (OAR) (2009), *Informe de gestió 2008*.

Ajuntament de Barcelona, Oficina per la No-discriminació (OND) (2009), *08 Resum d'activitats*, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/dretscivils/memoriaok.475.pdf>.

Ajuntament de Barcelona; Turisme de Barcelona (2009), *Diagnosi Estratègica. Pla Estratègic de Turisme de la Ciutat de Barcelona*, consultable a: <http://www.turisme2015bcn.cat/files/7931-57-arxiuCAT/PlaTurisme-BCN2015.%20DIAGNOSI%20ESTRATEGICA.%20OCTUBRE%202009.pdf>.

Arcarons, A.; i altres (2009), «*Bullying homofòbic a Catalunya*», dins *Revista d'Estudis de la Violència*, núm. 8, consultable a: http://www.icev.cat/bullying_homofobic_experiencies.pdf.

Biblioteques de Barcelona, *Pla de Biblioteques de Barcelona 1998-2010*, consultable a: <http://www.bcn.es/biblioteques/docs/pla%2098-10%20catala.pdf>.

Borja, Jordi (2009), «*La ciutat entre la despossessió i la reconquesta*», dins *Barcelona Metròpolis*, núm. 75, consultable a: <http://www.barcelona-metropolis.cat/ca/page.asp?id=21&ui=229&prevNode=33&tagId=134>.

Borrell, Carme; i altres (2009), *Atlas de mortalidad en ciudades de España (1996-2003)*, consultable a: http://www.aspb.es/quefem/docs/libro_atlas_alta_2009_inter.pdf.

Brullet, Cristina; González-Granell, Carme (coords.) (2008), *III Informe CIIMU 2008 sobre l'estat de la infància i les famílies. Volum II: Infància en xifres a Catalunya i Barcelona*, Barcelona: Institut d'Infància i Món Urbà (CIIMU), consultable a: http://www.ciimu.org/uploads/20081217/VOLUM_II_des_08.pdf.

Cabrera, Pedro; Rubio, Maria José; Blasco, Jaume (2008), *Qui dorm al carrer? Una investigació social i ciutadana sobre les persones sense sostre*, Barcelona: Fundació Caixa Catalunya (Observatori de la Inclusió Social), consultable a: http://obrasocial.caixacatalunya.es/osocial/idiomes/1/fitxers/solidaritat/dorm_carrero8.pdf.

Cárdenas, M. Isabel (2003), «*Violències contra les dones. Violència de gènere*», dins *Barcelona Societat*, núm. 12, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/acciosocial/barcelonasocietat12complerta.421.pdf>.

Càritas Diocesana de Barcelona, *Reporting Social 2009 - Perfil expedients i persones Barcelona Ciutat*.

Centro Reino Sofía (s.d.), *Mujeres maltratadas en el ámbito familiar*, consultable a: <http://www.centroreinasofia.es/paneldecontrol/est/pdf/EST006-3282.pdf>.

Centro Reino Sofía (s.d.), *Mujeres maltratadas por su pareja*, consultable a: <http://www.centroreinasofia.es/paneldecontrol/est/pdf/EST007-3271.pdf>.

Consorci d'Educació de Barcelona (2009), *L'escolarització a la ciutat de Barcelona. Curs 2008-2009. Recull estadístic març de 2009*, consultable a: http://www.edubcn.cat/rcs_gene/extra/documentos_de_referencia/InformeEscolaritzacio0809.pdf.

Consell de Seguretat Urbana de Barcelona (2009), *Informe sobre seguretat ciutadana. 1 de desembre 2009*, consultable a: http://www.conselldegremis.cat/wp-content/uploads/2009/12/Informe_sobre_Seguretat_Ciutadana.pdf.

Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB) (2008), *Memòria Socioeconòmica de Barcelona 2007*, consultable a: <http://www.bcn.es/cesb/Public/memose/msoco7/memoo7.html>.

Consorti per a la Normalització Lingüística, *Memòria 2009*, consultable a: <http://www.cpnl.cat/arxius/memories/Memoria2009.pdf>.

Consorti Sanitari de Barcelona (s.d.), *Estratègies de salut per a l'any 2010. Síntesi del Pla de Salut de la Regió Sanitària Barcelona Ciutat 2002-2005*, consultable a: http://www.csbcn.org/ps/sintesi_psbcn_0205.pdf.

Coordinadora para la Prevención de la Tortura (2009), *Informe 2009. Recopilación de las denuncias por torturas, violencia institucional y malos tratos inhumanos, crueles o degradantes recogidas durante 2008 en el Estado español*, consultable a: <http://www.prevenciontortura.org/wp-content/uploads/2010/01/Resumen-2008.pdf>.

Cortès, Imma; Artazcoz, Lucía (2009), *Treball i salut a Barcelona*, Barcelona: Agència de Salut Pública de Barcelona, consultable a: <http://www.aspb.es/quefem/docs/Treball%20i%20salut%20BCN.pdf>.

Costas, Anton (2007), *El llibre blanc de l'habitatge a Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, consultable a: http://www.bcn.cat/habitatge/doc/lilibre_blanc.pdf.

Defensor del Pueblo Español (2003), *La escolarización del alumnado de origen inmigrante en España: análisis descriptivo y estudio empírico*, consultable a: <http://www.defensordelpueblo.es/index.asp?destino=informes2.asp>.

Defensor del Pueblo Español (2009), *Centros de protección de menores con trastornos de conducta y en situación de dificultad social*, consultable a: <http://www.defensordelpueblo.es/index.asp?destino=informes2.asp>.

Delgado, Manuel; Carreras, Jordi (2008), «Pràctiques d'exclusió als locals nocturns del centre històric de Barcelona. El dret d'admissió com a tècnica de discriminació racista», dins Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Recerca i immigració, consultable a: http://www.gencat.net/benestar/immigracio/Recerca_i_immigracio_1.pdf.

Delgado, Margarita; i altres (Consell Superior d'Investigacions Científiques) (2009), *Fecundidad y trayectoria laboral de las mujeres en España*, Madrid: Ministeri de la Igualtat, Instituto de la Mujer, consultable a: http://www.ods-ciberesp.es/index.php?option=com_mtree&task=att_download&link_id=351&cf_id=24.

Federació d'Associacions de Gent Gran de Catalunya (FATEC) (2009), *Investigació sobre maltractaments econòmic-financers a les persones grans. Catalunya 2006-2007*, consultable a: <http://www.gentgran.org>.

Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (2008), *La Barcelona dels barris*, Barcelona: FAVB; Editorial Mediterrània (Quaderns de Carrer, 3).

Federación de Asociaciones de SOS Racismo del Estado español (2006), *Informe anual 2006 sobre el racismo en el Estado español*, consultable a: http://www.mugak.eu/ef_etp_files/view/informeanualSOS06.pdf?revision_id=10385&package_id=3875.

Federación de Asociaciones de SOS Racismo del Estado español (2009), *Informe anual 2009 sobre el racismo en el Estado español*, consultable a: http://www.gadeso.org/sesiones/gadeso/web/14_paginas_opinion/sp_10000377.pdf.

Ferri, Manuel (dir.) (2008), *Proposta de nous títols de transport públic. Polítiques tarifàries per combatre l'exclusió social, la crisi ambiental i la congestió viària*, Barcelona: Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

Ferri, Manuel (dir.) (2009), *Estudio sobre políticas tarifarias para usuarios habituales del transporte público*, Madrid: CCOO-ISTAS, consultable a: <http://www.ccoo.es/comunes/temp/recursos/1/210721.pdf>.

Fiscalia Provincial de Barcelona (2009), *Memoria año 2008*.

Font, Joan; Galais, Carolina (s.d.), *Experiències de democràcia participativa local a Catalunya, un mapa analític*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació, Direcció General de Participació Ciutadana, consultable a: http://www10.gencat.cat/drep/binaris/experiencies_maqueta_tcm112-98135.pdf.

Fotocasa; IESE Business School (2009), *La vivienda en alquiler en el segundo trimestre del año 2009*, consultable a: <http://www.fotocasa.es/Portals/49/Static/Tendencias/Informe%20alquiler%20T%202009.pdf>.

Fullaondo, Arkaitz (2008), *Inserción y lógica residencial de la inmigración extranjera en la ciudad. El caso de Barcelona*, consultable a: http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UPC/AVAILABLE/TDX-0630108-111128//01Afo1de01.pdf.

Fundació Banc dels Aliments de Barcelona (2009), Memòria 2008, consultable a: <http://www.bancdelsaliments.org/pdf/ca/memoria08.pdf>.

Fundació Catalunya Segle XXI (2009), *Diagnòstic dels òrgans i mecanismes formals de participació de l'Ajuntament de Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, consultable a: http://www.bcn.es/participacio/docus/diagnostic_pdmc.pdf.

Fundació Pere Tarrés (2005), Estudi sobre la població gitana de Catalunya. Informe final. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família, consultable a: <http://www20.gencat.cat/docs/dasc/01Departament/08Publicacions/Ambits%20tematics/Serveis%20socials/08estudipoblaciogitanacato5/2005EstudipoblaciogitanaCat.pdf>.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania (2008), Estadística de Persones amb Discapacitat 2008, consultable a: <http://www.gencat.cat/benestar/xifres/estadistiques/index2008.htm>.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació; Departament d'Educació (s.d.), *Enquesta de Convivència Escolar i Seguretat a Catalunya. Curs 2005-2006. Problemes de convivència dintre i fora de l'escola. Informe resum*, consultable a: http://www.gencat.cat/interior/departament/publicacions/estudis/resum_informe_ECESC_2005-2006_cat.pdf.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (2009), *Enquesta de Seguretat Pública de Catalunya. Edició 2009. Informe de Síntesi*, consultable a: <http://www.gencat.cat/interior/docs/InformeESPC2009.pdf>.

Generalitat de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (2009), *Informe 2009 sobre la seguretat a Catalunya*, consultable a: http://www.gencat.cat/interior/departament/publicacions/inf_seg/Informe_2009_seguretat_cat.pdf.

Generalitat de Catalunya, Departament de Presidència (2007), *Llei 18/2007, de 28 de desembre, del dret a l'habitatge*, consultable a: http://mediambient.gencat.net/Images/43_142360.pdf.

Generalitat de Catalunya, Departament de Treball (s.d.), *Dones i Treball. Anuari 2008*, consultable a: [http://www20.gencat.cat/docs/treball/03%20-%20Centre%20de%20documentacio/Documents/01%20-%20Publicacions/03%20-%20Igualtat%20oportunitats/Arxius/Anuari_2008X\(2\).pdf](http://www20.gencat.cat/docs/treball/03%20-%20Centre%20de%20documentacio/Documents/01%20-%20Publicacions/03%20-%20Igualtat%20oportunitats/Arxius/Anuari_2008X(2).pdf).

Generalitat de Catalunya, Departament de la Vicepresidència (2009), *Recomanacions per a la gestió de la diversitat religiosa en l'àmbit dels cementiris*, consultable a: http://premsa.gencat.cat/pres_fsfp/docs/2010/02/10/13/28/3d1a3030-2dee-4f2c-8943-8b9b29e084f.pdf.

Iborra, Isabel (2008), *Maltrato de personas mayores en la familia en España*, Valencia: Centro Reina Sofía, consultable a: http://www.centroreinasofia.es/informes/Maltrato_Elder.pdf.

Institut d'Estadística de Catalunya, *Banc d'Estadístiques de Municipis i Comarques*, consultable a: <http://www.idescat.cat/territ/basicterr?TC=6&Vo=3&V1=3&MN=1&V3=1452&PARENT=25&CTX=B>.

Institut d'Estadística de Catalunya (2007), *Enquesta de Consum i Pràctiques Culturals 2006*, consultable a: <http://www.idescat.cat/cat/idescat/publicacions/catalog/pdfdocs/ecpco6.pdf?20090303>.

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2006), *Estudi. L'ús social del temps a Barcelona. Resum executiu*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, consultable a: <http://www.laboratorideltemps.org/media/0000000500/0000000933.pdf>.

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) (2007), *Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població 2006*, consultable a: <http://www.iermb.uab.es/htm/publicacions.asp?idPubCat=g>.

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2009), *Condicions de vida i hàbits de la gent gran de la província de Barcelona. Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya 2006*, Barcelona: Diputació de Barcelona, consultable a: http://www.diba.es/territori/fitxers/Condicions_gent_gran.pdf.

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (2009), *Hàbits d'esport a la província de Barcelona. Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya 2006*, Barcelona: Diputació de Barcelona, consultable a: http://www.diba.es/territori/fitxers/Habits_esport.pdf.

Institut de Govern i Polítiques Públiques (2009), *Barcelona ens entén? Anàlisi dels resultats de l'enquesta òmnibus sobre la percepció de lesbianes, gais i trans per part de la població general*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Regidoria de Drets Civils, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/dretscivils/anlisdelsresultatsdelenquestamnibusbarcelonadrets.607.pdf>.

Institut de Govern i Polítiques Públiques (2009), *Barcelona ens entén? Diagnòstic de les realitats de la població LGTB de Barcelona*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Regidoria de Drets Civils, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/dretscivils/diagnosticdelesrealitatsdelapoblacilgtb.543.pdf>.

Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO) (2009), *Las personas mayores en España. Datos estadísticos estatales y por Comunidades Autónomas. Informe 2008*, consultable a: <http://www.imsersomayores.csic.es/documentos/estadisticas/informe-mayores/2008/volumen-1/00-informe-personas-mayores-2008-vol-01.pdf>.

Instituto Nacional de Estadística (2004), *Censo de Población y Viviendas 2001*, consultable a: <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft20%2Fe242&file=inebase&L=>.

Instituto Nacional de Estadística (2008), *Encuesta de Discapacidad, Autonomía Personal y Situaciones de Dependencia 2008*, consultable a: <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?L=0&type=pcaxis&path=%2Ft15/p418&file=inebase>.

Instituto Nacional de Estadística (s.d.), *Encuesta de Población Activa. Cuarto trimestre de 2009*, consultable a: http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft22/e308_mnu&file=inebase&L=0.

Marí-Klose, Pau (dir.) (2009), *Informe de la Inclusió Social a Espanya 2009*, Barcelona: Fundació Caixa Catalunya, consultable a: http://www.ciimu.org/images/stories/CIIMU/Estudios_e_Investigaciones/INFO_INCL_SOCIAL_2009_CAT.pdf.

Ministeri de Sanitat i Política Social (2009), *Barómetro Sanitario 2008*, consultable a: <http://www.msc.es/estadEstudios/estadisticas/sisInf-SanSNS/informeAnual.htm>.

Movimiento contra la Intolerancia (2009), *Informe RAXEN N° 42*, consultable a: <http://www.movimientocontralaintolerancia.com/html/raxen/raxen.asp>.

Movimiento contra la Intolerancia (2009), *Informe RAXEN N° 43*, consultable a: <http://www.movimientocontralaintolerancia.com/html/raxen/raxen.asp>.

Movimiento contra la Intolerancia (2009), *Informe RAXEN N° 44*, consultable a: <http://www.movimientocontralaintolerancia.com/html/raxen/raxen.asp>.

Observatori Català de l'Esport (2009), *Hàbits esportius a Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria General de l'Esport, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/observatorisocial/habitsog.467.pdf>.

Observatori DESC (2008), *Derecho a la vivienda y políticas habitacionales: informe de un desencuentro*, consultable a: http://www.descweb.org/files/derecho%20a%20la%20vivienda%20y%20políticas%20habitacionales_0.pdf.

Observatori GLT contra l'Homofòbia (2009), *Memòria antidiscriminària 2008-2009*, consultable a: http://fagc.org/descarregues/MEMORIA_ANTIDISCRIMINATORIA_2008_2009.pdf.

Observatori Barcelona (s.d.), *Informe 2008*, consultable a: http://www.observatoribarcelona.org/cambra-observatori/archivos/pdf/ca/2008/informe_12g/outInforme2008.pdf.

Observatori Social Barcelona, *Indicadors Sociodemogràfics 2008*, consultable a: <http://w3.bcn.es/XMLServeis/XMLHomeLinkPI/0,4022,339756619-775385916-1,00.html>.

Observatorio de la Sostenibilidad en España (2008), *Sostenibilidad local. Una aproximación urbana y rural*, consultable a: http://www.sostenibilidad-es.org/NR/rdonlyres/9D962719-2B83-4042-A59D-F472AA73449D/3654/INFORME_FINAL_SOSTENIBILIDADLOCALWebBAJA3.pdf.

Pascual, Jordi (2008), «*Diversitat religiosa i convivència intercultural, o com començar a perdre la por a les mesquites*», dins J. Pascual; E. Rovira (coord.), *Diversitat cultural i globalització: nous reptes per al moviment associatiu*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Torre Jussana, consultable a: http://www.desenvolupament-comunitari.cat/web/publicacions/publicaci_torre_jussana.pdf.

Patronat Municipal de l'Habitatge (2009), *Memòria 2008*, consultable a: <http://www.pmh.org/repdoc/61415-20091211120405.pdf>.

Raynal, Florence (Secours Populaire Français) (2009), «*Misère et solitude à tous les étages*», dins *Alerte Pauvreté*, núm. 296.

Real Automóvil Club de España (RACE) (2010), *Informe Transporte público en Europa*, consultable a: http://www.race.es/opencms/opencms/system/galleries/webpace/downloads/informes_segvia/informe_2010_02_transporte_publico_europeo.pdf.

Roa, María Gertrudis (2008), *Mercat de treball i condicions laborals de població immigrant colombiana a tres comarques de Barcelona*, Barcelona: Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya (CTESC).

Rueda, Sílvia; Artazcoz, Lucía; Cortès, Imma (s.d.), *Usos del temps i salut*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Regidoria d'Usos del Temps, consultable a: <http://www.aspb.es/quefem/docs/usos%20del%20temps%20i%20salut.pdf>.

Sarasa, Sebastià; Sales, Albert (2009), *Itineraris i factors d'exclusió social*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Síndica de Greuges de Barcelona, consultable a: http://www.bcn.es/sindicadegreuges/pdf/ESTUDI_Itineraris_i_factors_d_exclusio_social.pdf.

Síndic de Greuges de Catalunya (2007), *Contaminació acústica. Informe extraordinari gener 2007*, consultable a: http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2167/49_Contaminacioacustica.pdf.

Síndic de Greuges de Catalunya (2009), *Informe al Parlament 2008*, consultable a: http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2420/Informe%20anual%20Sindic%202008_def.pdf

Síndic de Greuges de Catalunya (2009), *La protecció de la infància en alt risc social a Catalunya. Informe extraordinari*, consultable a: <http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2478/Informe%20Protecció%20Infància.pdf>.

Síndic de Greuges de Catalunya (2010), *Informe al Parlament 2009*, consultable a: <http://www.sindic.cat/site/unitFiles/2669/Informe-ca.pdf>.

Sindicatura de Greuges de Barcelona (2009), *Informe 2008*, consultable a: <http://www.bcn.es/sindicadegreuges/pdf/catala%202008.pdf>.

Sindicatura de Greuges de Barcelona (2010), *Informe 2009*, consultable a: <http://www.bcn.es/sindicadegreuges/pdf/Informe%202009.pdf>.

Sindicatura de Greuges de Barcelona (2009), *Reflexions sobre el dret a l'habitatge digne*, consultable a: http://www.bcn.es/sindicadegreuges/pdf/Estudi_Habitatge_2009_OK.pdf.

SOS Racisme Catalunya (2009), *Memòria de l'Oficina d'Informació i Denúncies 2008*, consultable a: <http://www.sosracisme.org/denuncia/oid.php#part7>.

SOS Racisme Catalunya (2010), *L'estat del racisme a Catalunya 2009*, consultable a: http://www.sosracisme.org/reflexions/pdfs/Informe_Catalunya_2009.pdf.

Tabueña, Mercè (2006), *Els maltractaments vers les persones grans a Catalunya. Marc contextual*, consultable a: <http://www.gentgran.org>.

Tabueña, Mercè; i altres (2005), «*Estudi sobre el maltractament a les persones d'edat avançada*», dins *Revista Barcelona Societat*, núm. 13, consultable a: <http://w3.bcn.es/fitxers/acciosocial/bcn13.307.pdf>.

Taller Viu (2006), *El cielo está enladrillado. Entre el mobbing y la violencia inmobiliaria y urbanística*, Barcelona: Edicions Bellaterra, consultable a: http://www.revistaeobservador.com/images/stories/EDICIONES/mobbing_intro.pdf.

Tormos, Raül (2008), *La influència de l'edat en el comportament electoral a Catalunya*, Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut (Aportacions 31).

UGT (2010), *Informe sobre igualdad salarial*, consultable a: <http://www.ugt.es/actualidad/2010/febrero/INFORME%20SOBRE%20IGUALDAD%20SALARIAL%202010%20UGT%20.pdf>.

UGT de Catalunya (s.d.), *El cost de la vida per a les persones infirmileuristes*, consultable a: http://www.ugt.cat/backup10032010/index2.php?option=com_docman&task=docview&gid=78&Itemid=63.

UGT de Catalunya (s.d.), *La situació laboral de les persones amb discapacitat*, consultable a: http://www.fiavalles.org/Recursos_archivos/informe_PAD_o8.pdf.

Uribe, Joan; Alonso, Sara (2009), *Les persones en situació de sense llar de Barcelona: perfils, estat de salut i atenció sanitària*, Barcelona: Fundació Jaume Bofill, consultable a: <http://www.fbofill.cat/intra/fbofill/documents/publicacions/507.pdf>.

Vidal, Pau; Valls, Núria (coord.) (Observatori del Tercer Sector) (2009), *Les associacions de Barcelona i la participació en els afers municipals. Informe*, Barcelona: Ajuntament de Barcelona, consultable a: <http://www.bcn.es/participacio/docus/participacio-associacions.pdf>.

Zapata, Ricard (2008), *Política d'acomodació de la diversitat cultural a Barcelona. Document-marc de l'Institut de Cultura de Barcelona*, consultable a: http://dcpis.upf.edu/~ricard-zapata/INFORME_FINAL_ICUB.pdf.

